

Т. М. Бондар,
О. В. Компаній

МАТЕМАТИКА

ЧАСТИНА **2**

3 КЛАС

Харків
Видавнича група «Основа»
2020

УДК 37.016

Б81

Бондар Т. М.

Б81 Математика. 3 клас. Частина 2 / Т. М. Бондар, О. В. Компаній. — Х. : Вид. група «Основа», 2020. — 239, [1] с. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-3944-6.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки уроків математики у 3-му класі Нової української школи, складені відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової освіти (2018) за Типовою освітньою програмою авторського колективу під керівництвом О. Я. Савченко.

Розподіл годин і тематика уроків відповідають змісту підручника Н. П. Листопад (Математика: підруч. для 3 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 2. — К. : УОВЦ «Оріон», 2020).

Конспекти уроків, різноманітних за формою проведення, побудовано з урахуванням основних положень Концепції «Нова українська школа», на засадах компетентнісного, діяльнісного підходів, з використанням елементів інтеграції, інноваційних та здоров'язберезувальних технологій, інтерактивних методів та прийомів навчання, сучасного обладнання як складової нового освітнього середовища.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ISBN 978-617-00-3944-6

© Бондар Т. М., Компаній О. В., 2020
© Корягін В. О., дизайн обкладинки, 2020
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2020

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	6
ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 1000	10
Усне додавання і віднімання	10
Урок 81. Повторення нумерації трицифрових чисел. Сума розрядних доданків трицифрових чисел. Додавання і віднімання сотен. Визначення вартості покупки. Повторення одиниць довжини	10
Урок 82. Визначення загальної кількості десятків у трицифровому числі. Додавання та віднімання виду $50 + 70$, $120 - 70$. Поняття «обернена задача». Складання обернених задач	12
Урок 83. Повторення переставної властивості додавання. Додавання круглих чисел виду $630 + 240$, $630 + 200$, $630 + 20$. Перетворення іменованих чисел (<i>міри довжини</i>)	16
Урок 84. Різні способи обчислення суми $630 + 120$. Складання та розв'язування обернених задач. Перетворення іменованих чисел (<i>міри вартості</i>)	19
Урок 85. Закріплення різних способів усного додавання типу $630 + 120$. Робота над оберненими задачами. Перетворення іменованих чисел	22
Урок 86. Віднімання круглих чисел виду $960 - 420$, $960 - 400$, $960 - 40$. Розв'язування рівнянь. Складання та розв'язування задач за блок-схемами. Перетворення іменованих чисел (<i>міри довжини</i>)	26
Урок 87. Різні способи обчислення різниці $970 - 230$. Перевірка розв'язання рівнянь. Робота над задачами за поданими блок-схемами	30
Урок 88. Перевірка віднімання додаванням. Додавання виду $450 + 50$. Виконання дій з іменованими числами. Складання і розв'язування задач	33
Урок 89. Віднімання виду $400 - 80$. Порівняння виразу і числа, двох виразів. Дії з іменованими числами. Робота над задачами на знаходження невідомого доданка суми трьох доданків	36
Урок 90. Закріплення різних видів віднімання без переходу через розряд. Розв'язування задач та виразів з іменованими числами, виразів зі змінною	39
Урок 91. Додавання трицифрових круглих чисел з переходом через розряд ($260 + 370$). Різні способи знаходження суми чисел $260 + 370$. Порівняння іменованих чисел. Ознайомлення із задачею на знаходження суми трьох чисел за трьома сумами	43
Урок 92. Різні способи обчислення різниці чисел виду $540 - 90$. Розв'язування рівнянь. Ознайомлення з двома способами розв'язання задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами	46
Урок 93. Різні способи обчислення різниці чисел виду $730 - 290$. Ознайомлення з поняттями «радіус кола», «діаметр кола». Робота над задачами	49
Урок 94. Закріплення різних способів віднімання круглих чисел у межах 1000. Визначення радіуса кола. Обчислення значення діаметра кола. Творча робота над задачами	54
Урок 95. Ознайомлення зі способом визначення правильності обчислень складанням порівняння. Робота над задачами. Креслення кола із заданим радіусом. Обчислення діаметра кола	56
Урок 96. Закріплення вивчених способів усних обчислень. Обчислення значень виразів зі змінною. Розв'язування задач зі змінною. Перевірка правильності розв'язання рівнянь. Геометричні завдання	59
Урок 97. Закріплення. Розв'язування задач. Креслення кола. Визначення радіуса та діаметра кола	62
Письмове додавання і віднімання	65
Урок 100. Робота з розрядною таблицею. Ознайомлення з письмовим додаванням трицифрових чисел без переходу через розряд. Робота над задачами з непрямым збільшенням числа. Розв'язування рівнянь	65
Урок 101. Робота з розрядною таблицею. Ознайомлення з письмовим відніманням трицифрових чисел без переходу через розряд. Повторення усних способів обчислення суми та різниці трицифрових круглих чисел. Робота над задачею	69
Урок 102. Письмове додавання та віднімання трицифрових чисел без переходу через розряд. Два способи перевірки результату віднімання: додаванням та відніманням. Складання рівняння за твердженням. Розв'язування задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами	72
Урок 103. Ознайомлення з письмовим додаванням трицифрових чисел з переходом через розряд. Робота над задачами	75
Урок 104. Обчислення суми трьох доданків письмовим способом. Розв'язування задач	77
Урок 105. Письмове додавання трицифрових чисел з переходом через розряд (<i>ускладнене</i>). Арифметичні дії з іменованими числами. Визначення часу за годинником. Визначення тривалості робочого дня	82
Урок 106. Робота над рівняннями та нерівностями зі змінною. Розв'язування нерівностей способом добору. Робота над задачами. Задачі на визначення часу	85
Урок 107. Письмове віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд (<i>ускладнене</i>). Перевірка додавання відніманням. Розв'язування задач. Обчислення значення рівнянь	87

Урок 108. Закріплення письмового додавання та віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд. Робота над задачами різних типів. Розв'язування задач на визначення тривалості події	90
Урок 109. Письмове віднімання від круглого числа або виду $705 - 238$. Складання виразів та обчислення їх значення. Розв'язування задач	94
Урок 110. Закріплення письмового додавання та віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд. Складання виразів за твердженням. Обчислення значення виразу зі змінною. Робота з таблицею відстаней між містами України. Розв'язування задач	97
Урок 111. Закріплення письмового додавання та віднімання трицифрових чисел. Обчислення значення виразу зі змінною та нерівності зі змінною. Розв'язування задач різних типів	100
МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ В МЕЖАХ 1000	102
Урок 114. Повторення множення на 10 та 100. Обчислення сум та різниць письмовим способом. Розв'язування задач	102
Урок 115. Складання виразів за таблицею, обчислення їх значення. Правило множення на 10 та 100. Правило ділення числа на 10 та 100. Співвідношення мір довжини. Розв'язування рівнянь і задач	105
Урок 116. Ділення виду $50 : 5$, $500 : 5$. Обчислення значень виразів. Ділення іменованих чисел. Розв'язування задач	108
Урок 117. Множення виду $20 \cdot 3$, $200 \cdot 3$. Різні способи обчислення значення добутку чисел $2 \cdot 50$. Дослідження таблиці множення одноцифрових чисел на круглі. Робота над задачами із зайвими даними	111
Урок 118. Ділення виду $60 : 3$, $600 : 3$. Обчислення значень виразів. Повторення про порядок дій у виразах різного ступеня. Робота над задачами	113
Урок 119. Повторення про взаємозалежність множення та ділення. Ділення виду $60 : 30$, $600 : 300$. Запис виразів та обчислення їх значення. Порівняння та розв'язування обернених задач	116
Урок 120. Правило ділення числа на добуток. Обчислення частки способом послідовного ділення. Творча робота над задачами	118
Урок 121. Два способи обчислення частки $800 : 200$ (спосіб послідовного ділення, спосіб добору). Творча робота над задачею. Розв'язування обернених задач	120
Урок 122. Правило множення суми на число. Складання задач за таблицями. Розв'язування обернених задач. Робота з діаграмами. Складання діаграм	123
Урок 123. Повторення двох способів знаходження добутків. Множення виду $15 \cdot 3$. Розв'язування рівнянь та задач. Робота з діаграмами	126
Урок 124. Складання виразів на знаходження суми за таблицею. Правило множення числа на суму. Обчислення значень виразу зі змінною. Порядок дій у виразах. Розв'язування задач	129
Урок 125. Складання виразів на знаходження різниці за таблицею. Множення виду $4 \cdot 16$. Перевірка рівнянь. Обчислення значень виразів із двома змінними. Складання обернених задач за таблицею з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість»	132
Урок 126. Складання виразів на знаходження добутку за таблицею. Порівняння виразів. Порядок дій у виразах з арифметичними діями різного ступеня. Розв'язування задач з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість». Ознайомлення з задачею на пропорційне ділення	135
Урок 127. Розв'язування задач з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість»	138
Урок 130. Повторення та закріплення вивченого. Логічні задачі	140
Урок 131. Обчислення значень виразів. Робота над задачами. Складання виразів для розв'язання задачі	143
Урок 132. Два способи розв'язування задачі складанням виразу. Правило ділення суми на число (розподільний закон). Відновлення рівностей. Обчислення значень виразів, застосовуючи правила порядку дій	145
Урок 133. Ділення виду $36 : 3$. Розв'язування задач двома способами. Складання задач за схемами	147
Урок 134. Складання виразів на знаходження частки за таблицею. Визначення двох способів ділення суми на число. Робота над задачами. Тривалість місяців: «правило кісточок». Робота з календарем	149
Урок 135. Ділення виду $42 : 3$. Обчислення значень виразів зі змінною. Розв'язування задач	151
Урок 136. Закріплення вивчених видів ділення. Ознайомлення із задачею на знаходження четвертого пропорційного. Творча робота над задачами	153
Урок 137. Два способи обчислення виду $64 : 4$. Розв'язування рівнянь. Робота над задачею на знаходження четвертого пропорційного. Робота з календарем	155
Урок 138. Складання виразів на знаходження частки за таблицею. Обчислення частки способом послідовного ділення та способом добору. Перевірка ділення множенням. Робота над задачею на знаходження четвертого пропорційного (ускладнена)	157
Урок 139. Ділення виду $36 : 12$ способом послідовного ділення або способом добору. Розв'язування рівнянь та задач. Розв'язування нерівностей зі змінною способом добору	160

Урок 140. Закріплення розв'язування нерівностей зі змінною способом добору. Робота над задачами на знаходження четвертого пропорційного	163
Урок 141. Ділення дво- і трицифрових чисел способом добору. Розв'язування рівнянь. Робота над задачами	166
Урок 142. Ділення з остачею. Розв'язування задач. Робота з таблицями	168
Урок 143. Ділення з остачею. Алгоритм виконання ділення з остачею. Розв'язування задач. Робота з таблицями	171
Урок 144. Закріплення ділення з остачею. Розв'язування задач	173
Урок 145. Парні числа. Перевірка ділення з остачею. Розв'язування задач. Робота з таблицями	176
Урок 146. Перевірка ділення з остачею (закріплення). Розв'язування задач	179
Урок 147. Ділення з остачею. Перевірка ділення з остачею. Робота з нерівностями зі змінною. Робота з діаграмами	182
Урок 148. Ділення з остачею. Повторення способів ділення трицифрових чисел на двоцифрове. Творча робота над задачами. Складання діаграм	184
ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО ЗА РІК. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПИСЬМОВИМ МНОЖЕННЯМ І ДІЛЕННЯМ.	186
Урок 151. Повторення нумерації трицифрових чисел. Додавання та віднімання трицифрових чисел на основі розрядного складу чисел	186
Урок 152. Повторення нумерації трицифрових чисел. Усне додавання і віднімання трицифрових чисел. Розв'язування задач	189
Урок 153. Письмове віднімання трицифрового числа від круглого. Розв'язування задач. Робота над задачею з буквеними даними	192
Урок 154. Ознайомлення з письмовим способом множення чисел. Алгоритм письмового множення з переходом через розряд. Запис та обчислення виразів. Повторення мір часу	194
Урок 155. Закріплення письмового множення дво- та трицифрових чисел на одноцифрове. Робота над задачами. Обчислення значень виразів	196
Урок 156. Письмове множення на число з нулем у розряді десятків ($102 \cdot 7$). Розв'язування рівнянь. Робота над задачами з буквеними даними	199
Урок 157. Письмове множення на розрядне число. Робота з нерівностями зі змінною. Розв'язування задач	202
Урок 158. Ділення з остачею. Задачі на ділення з остачею. Визначення часу за годинником. Задачі на час. Перетворення мір часу	205
Урок 159. Ознайомлення з письмовим способом ділення. Письмове ділення двоцифрового числа на одноцифрове. Поняття «неповне ділене». Розв'язування рівнянь та задач	208
Урок 160. Загальна кількість сотень, десятків, одиниць. Письмове ділення трицифрового числа на одноцифрове. Розв'язування рівнянь та задач	211
Урок 161. Закріплення письмового ділення трицифрового числа на одноцифрове. Перевірка ділення множенням. Розв'язування рівнянь та задач	214
Урок 162. Письмове ділення трицифрового числа на одноцифрове, коли у частці отримуємо двоцифрове число. Перевірка ділення множенням. Розв'язування задач. Обчислення периметра прямокутника	217
Урок 163. Закріплення ділення трицифрового числа на одноцифрове з часткою — двоцифровим числом. Перевірка ділення множенням. Розв'язування задач	220
Урок 164. Повторення письмового способу додавання та віднімання трицифрових чисел. Розв'язування рівнянь та задач. Робота з мірами часу. Визначення тривалості подій	222
Урок 165. Розв'язування та порівняння задач. Визначення істинності нерівностей. Запис та обчислення значень виразів	225
Урок 166. Множення та ділення іменованих чисел. Розв'язування задач з використанням таблиць. Визначення істинності нерівностей зі змінною	228
Урок 167. Повторення письмового способу додавання та віднімання трицифрових чисел. Розв'язування задач різних типів. Робота з календарем	231
Урок 168. Повторення усних та письмових способів виконання арифметичних дій у межах 1000. Розв'язування задач різних типів	233
Урок 175. Підсумковий урок за рік	236
ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА	239

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 1000 Усне додавання і віднімання		
81	Повторення нумерації трицифрових чисел. Сума розрядних доданків трицифрових чисел. Додавання і віднімання сотен. Визначення вартості покупки. Повторення одиниць довжини	
82	Визначення загальної кількості десятків у трицифровому числі. Додавання та віднімання виду $50 + 70$, $120 - 70$. Поняття «обернена задача». Складання обернених задач	
83	Повторення переставної властивості додавання. Додавання круглих чисел виду $630 + 240$, $630 + 200$, $630 + 20$. Перетворення іменованих чисел (<i>міри довжини</i>)	
84	Різні способи обчислення суми $630 + 120$. Складання та розв'язування обернених задач. Перетворення іменованих чисел (<i>міри вартості</i>)	
85	Закріплення різних способів усного додавання типу $630 + 120$. Робота над оберненими задачами. Перетворення іменованих чисел	
86	Віднімання круглих чисел виду $960 - 420$, $960 - 400$, $960 - 40$. Розв'язування рівнянь. Складання та розв'язування задач за блок-схемами. Перетворення іменованих чисел (<i>міри довжини</i>)	
87	Різні способи обчислення різниці $970 - 230$. Перевірка розв'язання рівнянь. Робота над задачами з поданими блок-схемами	
88	Перевірка віднімання додаванням. Додавання виду $450 + 50$. Виконання дій з іменованими числами. Складання і розв'язування задач	
89	Віднімання виду $400 - 80$. Порівняння виразу і числа, двох виразів. Дії з іменованими числами. Робота над задачами на знаходження невідомого доданка суми трьох доданків	
90	Закріплення різних видів віднімання без переходу через розряд. Розв'язування задач та виразів з іменованими числами, виразів зі змінною	
91	Додавання трицифрових круглих чисел з переходом через розряд ($260 + 370$). Різні способи знаходження суми чисел $260 + 370$. Порівняння іменованих чисел. Ознайомлення із задачею на знаходження трьох чисел за трьома сумами	
92	Різні способи обчислення різниці чисел виду $540 - 90$. Розв'язування рівнянь. Ознайомлення з двома способами розв'язання задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами	
93	Різні способи обчислення різниці чисел виду $730 - 290$. Ознайомлення з поняттями «рідус кола», «діаметр кола». Робота над задачами	
94	Закріплення різних способів віднімання круглих чисел у межах 1000. Визначення радіуса кола. Обчислення значення діаметра кола. Творча робота над задачами	
95	Ознайомлення зі способом визначення правильності обчислень складанням порівняння. Робота над задачами. Креслення кола із заданим радіусом. Обчислення діаметра кола	
96	Закріплення вивчених способів усних обчислень. Обчислення значень виразів зі змінною. Розв'язування задач зі змінною. Перевірка правильності розв'язання рівнянь. Геометричні завдання	
97	Закріплення вивчених способів усного додавання і віднімання чисел у межах 1000. Розв'язування задач. Креслення кола. Визначення радіуса та діаметра кола	
98	Діагностична робота № 4	
99	Аналіз діагностичної роботи. Корекція знань	
Письмове додавання і віднімання		
100	Робота з розрядною таблицею. Ознайомлення з письмовим додаванням трицифрових чисел без переходу через розряд. Робота над задачами з непрямым збільшенням числа. Розв'язування рівнянь	
101	Робота з розрядною таблицею. Ознайомлення з письмовим додаванням трицифрових чисел без переходу через розряд. Повторення усних способів обчислення суми та різниці трицифрових круглих чисел. Робота над задачею	

№ з/п	Тема уроку	Дата
102	Письмове додавання та віднімання трицифрових чисел без переходу через розряд. Два способи перевірки результату віднімання: додаванням та відніманням. Складання рівняння за твердженням. Розв'язування задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами	
103	Ознайомлення з письмовим додаванням трицифрових чисел з переходом через розряд. Робота над задачами	
104	Обчислення суми трьох доданків письмовим способом. Розв'язування задач	
105	Письмове додавання трицифрових чисел з переходом через розряд (<i>ускладнене</i>). Арифметичні дії з іменованими числами. Визначення часу за годинником. Визначення тривалості робочого дня	
106	Робота над рівняннями та нерівностями зі змінною. Розв'язування нерівностей способом добору. Робота над задачами. Задачі на визначення часу	
107	Письмове віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд (<i>ускладнене</i>). Перевірка додавання відніманням. Розв'язування задач. Обчислення значення рівнянь	
108	Закріплення письмового додавання та віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд. Робота над задачами різних типів. Розв'язування задач на визначення тривалості події	
109	Письмове віднімання від круглого числа або виду $705 - 238$. Складання виразів та обчислення їх значення. Розв'язування задач	
110	Закріплення письмового додавання та віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд. Складання виразів за твердженням. Обчислення значення виразу зі змінною. Робота з таблицею відстаней між містами України. Розв'язування задач	
111	Закріплення письмового додавання та віднімання трицифрових чисел. Обчислення значення виразу зі змінною та нерівності зі змінною. Розв'язування задач різних типів	
112	Діагностична робота № 5	
113	Аналіз діагностичної роботи. Корекція знань	
МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ В МЕЖАХ 1000		
114	Повторення множення на 10 та 1000. Обчислення сум та різниць письмовим способом. Розв'язування задач	
115	Складання виразів за таблицею, обчислення їх значення. Правило множення на 10 та 100. Правило ділення числа на 10 та 100. Співвідношення мір довжини. Розв'язування рівнянь і задач	
116	Ділення виду $50 : 5$, $500 : 5$. Обчислення значень виразів. Ділення іменованих чисел. Розв'язування задач	
117	Множення виду $20 \cdot 3$, $200 \cdot 3$. Різні способи обчислення значення добутку чисел $2 \cdot 50$. Дослідження таблиці множення одноцифрових чисел на круглі. Робота над задачами із зайвими даними	
118	Ділення виду $60 : 3$, $600 : 3$. Обчислення значень виразів. Повторення про порядок дій у виразах різного ступеня. Робота над задачами	
119	Повторення про взаємозалежність множення та ділення. Ділення виду $60 : 30$, $600 : 300$. Запис виразів та обчислення їх значення. Порівняння та розв'язування обернених задач	
120	Правило ділення числа на добуток. Обчислення частки способом послідовного ділення. Творча робота над задачами	
121	Два способи обчислення частки $800 : 200$ (<i>спосіб послідовного ділення, спосіб добору</i>). Творча робота над задачею. Розв'язування обернених задач	
122	Правило множення суми на число. Складання задач за таблицями. Розв'язування обернених задач. Робота з діаграмами. Складання діаграм	
123	Повторення двох способів знаходження добутків. Множення виду $15 \cdot 3$. Розв'язування рівнянь та задач. Робота з діаграмами	

№ з/п	Тема уроку	Дата
124	Складання виразів на знаходження суми за таблицею. Правило множення числа на суму. Обчислення значень виразу зі змінною. Порядок дій у виразах. Розв'язування задач	
125	Складання виразів на знаходження різниці за таблицею. Множення виду $4 \cdot 16$. Перевірка рівнянь. Обчислення значень виразів із двома змінними. Складання обернених задач за таблицею з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість»	
126	Складання виразів на знаходження добутку за таблицею. Порівняння виразів. Порядок дій у виразах з арифметичними діями різного ступеня. Розв'язування задач з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість». Ознайомлення із задачею на пропорційне ділення	
127	Розв'язування задач з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість»	
128	Діагностична робота № 6	
129	Аналіз діагностичної роботи. Корекція знань	
130	Повторення та закріплення вивченого. Логічні задачі	
131	Обчислення значень виразів. Робота над задачами. Складання виразів для розв'язання задачі	
132	Два способи розв'язування задачі складанням виразу. Правило ділення суми на число (<i>розподільний закон</i>). Відновлення рівностей. Обчислення значень виразів, застосовуючи правила порядку дій	
133	Ділення виду $36 : 3$. Розв'язування задач двома способами. Складання задач за схемами	
134	Складання виразів на знаходження частки за таблицею. Визначення двох способів ділення суми на число. Робота над задачами. Тривалість місяців: «правило кісточок». Робота з календарем	
135	Ділення виду $42 : 3$. Обчислення значень виразів зі змінною. Розв'язування задач	
136	Закріплення вивчених видів ділення. Ознайомлення із задачею на знаходження четвертого пропорційного. Творча робота над задачами	
137	Два способи обчислення виду $64 : 4$. Розв'язування рівнянь. Робота над задачею на знаходження четвертого пропорційного. Робота з календарем	
138	Складання виразів на знаходження частки за таблицею. Обчислення частки способом послідовного ділення та способом добору. Перевірка ділення множенням. Робота над задачею на знаходження четвертого пропорційного (<i>ускладнена</i>)	
139	Ділення виду $36 : 12$ способом послідовного ділення або способом добору. Розв'язування рівнянь та задач. Розв'язування нерівностей зі змінною способом добору	
140	Закріплення розв'язування нерівностей зі змінною способом добору. Робота над задачами на знаходження четвертого пропорційного	
141	Ділення дво- і трицифрових чисел способом добору. Розв'язування рівнянь. Робота над задачами	
142	Ділення з остачею. Розв'язування задач. Робота з таблицями	
143	Ділення з остачею. Алгоритм виконання ділення з остачею. Розв'язування задач. Робота з таблицями	
144	Закріплення ділення з остачею. Розв'язування задач	
145	Парні числа. Перевірка ділення з остачею. Розв'язування задач. Робота з таблицями	
146	Перевірка ділення з остачею (<i>закріплення</i>). Розв'язування задач	
147	Ділення з остачею. Перевірка ділення з остачею. Робота з нерівностями зі змінною. Робота з діаграмами	
148	Ділення з остачею. Повторення способів ділення трицифрових чисел на двоцифрове. Творча робота над задачами. Складання діаграм	
149	Діагностична робота № 7	
150	Аналіз діагностичної роботи. Корекція знань	

№ з/п	Тема уроку	Дата
ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО ЗА РІК. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПИСЬМОВИМ МНОЖЕННЯМ І ДІЛЕННЯМ		
151	Повторення нумерації трицифрових чисел. Додавання та віднімання трицифрових чисел на основі розрядного складу чисел	
152	Повторення нумерації трицифрових чисел. Усне додавання і віднімання трицифрових чисел. Розв'язування задач	
153	Письмове віднімання трицифрового числа від круглого. Розв'язування задач. Робота над задачею з буквеними даними	
154	Ознайомлення з письмовим способом множення чисел. Алгоритм письмового множення з переходом через розряд. Запис та обчислення виразів. Повторення мір часу	
155	Закріплення письмового множення дво- та трицифрових чисел на одноцифрове. Робота над задачами. Обчислення значень виразів	
156	Письмове множення на число з нулем у розряді десятків ($102 \cdot 7$). Розв'язування рівнянь. Робота над задачами з буквеними даними	
157	Письмове множення на розрядне число. Робота з нерівностями зі змінною. Розв'язування задач	
158	Ділення з остачею. Задачі на ділення з остачею. Визначення часу за годинником. Задачі на час. Перетворення мір часу	
159	Ознайомлення з письмовим способом ділення. Письмове ділення двоцифрового числа на одноцифрове. Поняття «неповне ділене». Розв'язування рівнянь та задач	
160	Загальна кількість сотень, десятків, одиниць. Письмове ділення трицифрового числа на одноцифрове. Розв'язування рівнянь та задач	
161	Закріплення письмового ділення трицифрового числа на одноцифрове. Перевірка ділення множенням. Розв'язування рівнянь та задач	
162	Письмове ділення трицифрового числа на одноцифрове, коли у частці отримуємо двоцифрове число. Перевірка ділення множенням. Розв'язування задач. Обчислення периметра прямокутника	
163	Закріплення ділення трицифрового числа на одноцифрове з часткою — двоцифровим числом. Перевірка ділення множенням. Розв'язування задач	
164	Повторення письмового способу додавання та віднімання трицифрових чисел. Розв'язування рівнянь та задач. Робота з мірами часу. Визначення тривалості подій	
165	Розв'язування та порівняння задач. Визначення істинності нерівностей. Запис та обчислення значень виразів	
166	Множення та ділення іменованих чисел. Розв'язування задач з використанням таблиць. Визначення істинності нерівностей зі змінною	
167	Повторення письмового способу додавання та віднімання трицифрових чисел. Розв'язування задач різних типів. Робота з календарем	
168	Повторення усних та письмових способів виконання арифметичних дій у межах 1000. Розв'язування задач різних типів	
169	Діагностична робота № 8	
170	Аналіз діагностичної роботи. Корекція знань	
171	РЕЗЕРВ	
172	РЕЗЕРВ	
173	РЕЗЕРВ	
174	РЕЗЕРВ	
175	Підсумковий урок за рік	

ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 1000

УСНЕ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ

УРОК 81. ПОВТОРЕННЯ НУМЕРАЦІЇ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. СУМА РОЗРЯДНИХ ДОДАНКІВ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ СОТЕН. ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПОКУПКИ. ПОВТОРЕННЯ ОДИНИЦЬ ДОВЖИНИ

Мета: узагальнити і систематизувати вивчене; вдосконалювати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: підручник, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: уявна екскурсія до банку Скруджа МакДака.

Освітні галузі: математична, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 22

— Подумайте, у скільки разів число 2 менше числа 22.

3. Мотивація навчальної діяльності

— Кожен любить мультфільми. Сьогодні нас запрошує в гості Скрудж МакДак з мультфільму «Качині історії», створеного на американській кіностудії Волта Діснея.

Мешкає Скрудж на розкішній віллі з трьома племінниками Біллі, Віллі, Діллі. Усі разом вони постійно потрапляють у різні історії.

Скрудж МакДак є власником банку. Свої перші гроші — 10 центів — він заробив, коли чистив взуття перехожим. Цю монету він носив на шії, адже вона приносила удачу.

4. Усні обчислення (с. 3, № 1, 2)

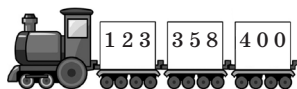
— Що повинен уміти банкір? (*Рахувати, обчислювати.*) Виконайте завдання 1 і 2.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення знань про суму розрядних доданків (с. 3, № 3, 4)

— Скрудж запрошує нас до свого банку. Туди ми поїдемо потягом.

1) Актуалізація знань про розряди трицифрових чисел.

— Скільки пасажирів у кожному вагоні? (123, 358, 400.)

— Як називаються ці цифри? (*Трицифровими.*)

— З чого складається трицифрове число? (*Із сотен, десятків, одиниць.*)

— Скільки одиниць у числі 123?

— Скільки десятків у числі 358?

— Скільки сотен у числі 400?

2) Самостійне виконання № 3 (с. 3).

3) Виконання № 4 (с. 3).

— Розгляньте перший стовпчик. Який розряд додають до сотні? (*Одиниці.*)

— Які розряди додають у другому стовпчику? (*Сотні, десятки, одиниці.*)

— Які розряди додають у третьому і четвертому стовпчиках?

— Запишіть одним числом суму розрядних доданків.

2. Закріплення вмінь додавати і віднімати круглі сотні (с. 3, № 5, 6)

— Щоб потрапити до золотого сховища, Біллі, Віллі та Діллі набрали код із чисел, що складається із круглих сотен. Перевірте, чи всі числа набрали каченята?

100, 200, 400, 500, 600, 800, 900

1) Опрацювання № 5.

— Біллі працює у дядечка Скруджа кредитним експертом.

Довідка. Кредитний експерт — працівник банку, який видає кредит (*позику*) клієнтам банку та укладає з ними угоди.

— Біллі просить вас пояснити одному клієнтові банку, як додають і віднімають круглі сотні (*як одноцифрові числа*).

2) Розв'язування прикладів № 6 з коментарем.

Фізкультхвилинка

3. Удосконалення вмінь обчислювати вирази (с. 3, № 7)

— Віллі працює у дядечка Скруджа касиром-операціоністом.

Довідка. Касир-операціоніст — працівник, який завідує прийомом і видачею грошей, цінних паперів, управляє грошовою касою.

— Віллі просить нас допомогти обчислити скарб Скруджа.

4. Повторення знань про масу (с. 3, № 8)

— Діллі працює у дядечка Скруджа менеджером.

Довідка. Менеджер — найманий робітник, зайнятий підбором працівників для відділу банку, стежить за їхньою роботою; аналізує фінансову діяльність відділу, здійснює загальне керівництво.

— Діллі-менеджер спостерігав за вашою роботою і вирішив вас пригостити.

— Він попросив своїх друзів купити деякі продукти. Назвіть їх.

— Визначте, яка маса покупки Катрусі? Антона? Матвія?

— Доберіть такі товари, щоб їхня маса становила: 1 кг, 600 г, 800 г. Скільки в одному кілограмі грамів?

5. Удосконалення знань про величини довжини (с. 4, № 9)

— Скрудж запрошує вас улаштуватися до банку, але необхідно пройти співбесіду.

— Які величини довжини ви знаєте? (*Міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр*.)

— Яка найменша величина довжини? (*Міліметр*.)

— Скільки в одному дециметрі сантиметрів? (*10*.)

— Скільки в одному метрі сантиметрів? (*100*.)

— Користуючись малюнком, назвіть одиницю довжини, якою скористалися під час вимірювання (*метр, сантиметр, дециметр, міліметр*).

— МакДак задоволений вашою роботою і бере вас на роботу в банк!

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 4, № 10, 11)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Які знання допоможуть перевірити правильність обчислень значень виразів на множення, ділення? Яким способом легше користуватися?

— Які завдання для тебе були легкими? Які змусили замислитися?

— Над чим би ти хотів ще попрацювати?

— Що тебе здивувало на уроці? Про що б ти хотів розказати своїм батькам?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 82. ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ КІЛЬКОСТІ ДЕСЯТКІВ У ТРИЦИФРОВОМУ ЧИСЛІ. ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ВИДУ $50 + 70$, $120 - 70$. ПОНЯТТЯ «ОБЕРНЕНА ЗАДАЧА». СКЛАДАННЯ ОБЕРНЕНИХ ЗАДАЧ

Мета: узагальнити і систематизувати вивчене; вдосконалювати обчислювальні навички виду $50 + 70$, $120 - 70$; закріпити поняття «обернена задача»; формувати вміння складати її; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 4, № 10, 11)

— Зачитайте відповіді, які ви отримали обчислюючи вирази.

— Поясніть, як розв'язували задачу.

3. Усні обчислення (с. 4, № 12)

4. Каліграфічна хвилинка

— Напишіть каліграфічно сьогоднішнє число.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення вмінь визначати кількість десятків у трицифровому числі

1) Завдання 13 (с. 4).

— Якщо ми 10 паличок зв'яжемо в один пучок, отримаємо 1 десяток.

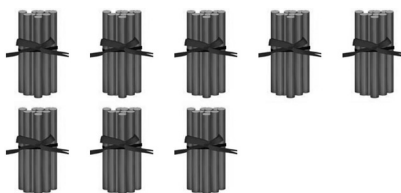
- 1 десяток.

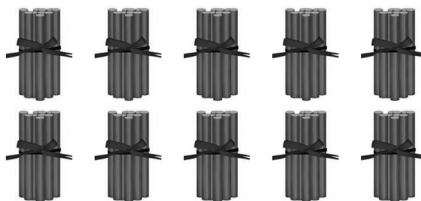
- Назви число, яке складається з 3 десятків.

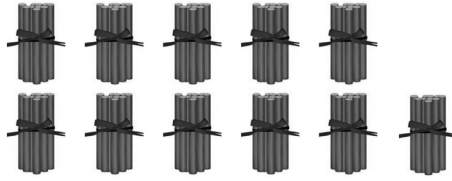
- Назви число, яке складається з 8 десятків.

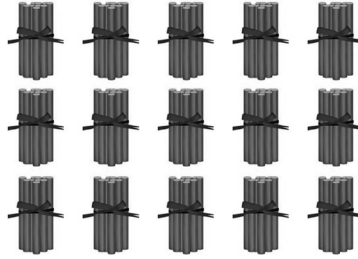
- Назви число, яке складається з 10 десятків.

- Назви число, яке складається з 11 десятків.

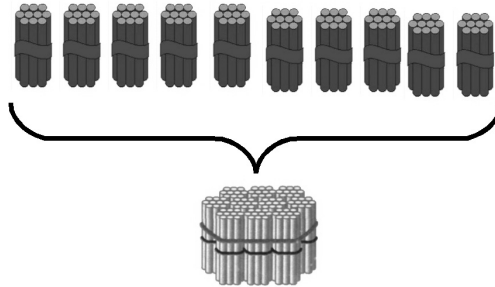

- Назви число, яке складається з 15 десятків.

2) **Завдання 14 (с. 4).**

— За допомогою малюнка визначте кількість десятків у числі 100.

— Скільки всього десятків у числі: 200, 600, 700, 1000?

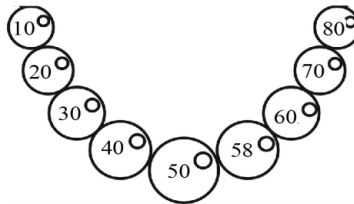
3) **Завдання 15 (с. 5).**

— Визначте загальну кількість десятків у кожному числі 230, 160, 450, 540, 780.
— Прочитайте міркування у підручнику.

2. **Удосконалення вмінь обчислювати вирази виду $50 + 70$, $120 - 70$ (с. 5, № 16)**

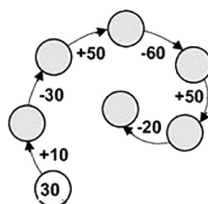
1) **Гра «Зайва намистинка».**

— Знайдіть зайву намистинку. Поясніть свій вибір.

2) **Робота в парах. Вправа «З'єднай намистинки».**

— Поедняйте розсіпані намистинки.

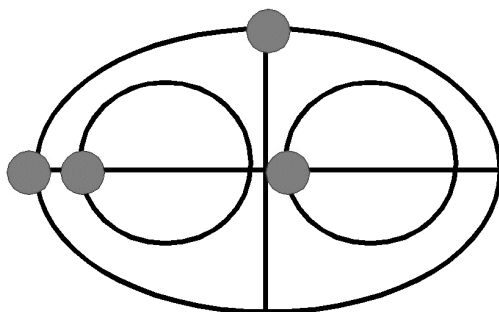

3) Пояснення дії додавання і віднімання круглих чисел.

— Розгляньте завдання № 16. Поясніть, як автори підручника додають і віднімають круглі числа (обчислення здійснюється на основі десятків).

Фізкультхвилинка для очей

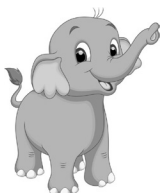
— Очима зловіть кульку.

3. Формування вмінь обчислювати вирази (с. 5, № 17, 18)

1) Розв'язування прикладів з коментуванням (№ 17, с. 5).

2) Вправа «Знайди тваринкам вольєр» (на основі підручника № 18, с. 5).

$67 - 38$

$45 + 39$

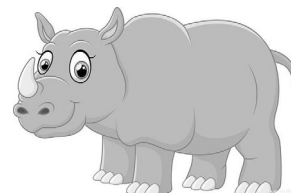
$140 - 60 - 15$

$(120 - 60) : 10$

$60 + 60 - 30$

$35 + 35 + 50$

4. Розвиток умінь обчислювати вирази зі змінною. Робота із кольоровими цеглинками (с. 5, № 19)

$6+2$

$6+4$

$6+1$

$6+5$

$6+3$

$6+a$

— Розгляньте приклади. Що ви помітили?

— Який доданок у прикладах незмінний?

— Який доданок змінюється?

— Доданок, який змінюється, позначили буквою *a*.

— Як називаються такі вирази? (Вирази зі змінною.)

— Як розв'язуються вирази зі змінною? (Замість букви підставляємо число, отримуємо числовий вираз та обчислюємо його значення.)

УРОК 83. ПОВТОРЕННЯ ПЕРЕСТАВНОЇ ВЛАСТИВОСТІ ДОДАВАННЯ. ДОДАВАННЯ КРУГЛИХ ЧИСЕЛ ВИДУ $630 + 240$, $630 + 200$, $630 + 20$. ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ (*міри довжини*)

Мета: актуалізувати знання про переставну властивість додавання; учити виконувати дії додавання круглих чисел виду $630 + 240$, $630 + 200$, $630 + 20$; удосконалювати вміння перетворювати іменовані числа (*міри довжини*); розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Форма проведення: циркова вистава.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

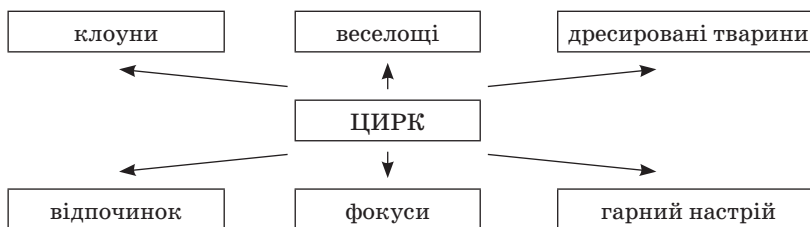
Дзвоник всім нам дав наказ:
До роботи швидше, клас!
Попрацюємо старанно,
Щоб сказати у кінці,
Що у нашій дружній класі
Діти — просто молодці!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 7, № 23, 24)

- Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази?
- Зачитайте задачу, яку ви склали. Як ви її розв'язали?

3. Мотивація навчальної діяльності. Вправа «Асоціативний куц»

- Сьогодні ми запрошені у цирк.
- Що ми уявляємо, коли говоримо про цирк?

— Щоб потрапити на виставу, що слід придбати? (*Квиток.*) А заплатити за квиток потрібно знаннями.

— Щоб квитки стали дійсними, потрібно вміти усно лічити.

4. Усна лічба

- Прочитати числа: 345 і 640.
- Який вищий розряд має число 640?
- Одиниць яких розрядів не має число 640?
- Скільки всього десятків має число 640?
- 8 дівчаток і 10 хлопців поділилися порівну для гри у волейбол. Скільки гравців у кожній команді?

5. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 9

— Останньою відповіддю було число 9. Назвіть трицифрове число, яке складається з дев'яток. Напишіть його каліграфічно.

— Сідаймо зручніше кожний на своє місце згідно із придбаним квитком.

— Отже, прем'єра починається!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 7, № 25)

— На арену дресирувальники виводять хижаків-крокодилів. Вони дуже голодні, потрібно їх нагодувати. Складіть вирази за схемами й обчисліть їхні значення.

2. Удосконалення вмінь користуватися переставним законом додавання (с. 7, № 26)

— На арені з'являється лев Боніфацій. Він дуже скучив за бабусею, тому вирішив завітати до неї у гості. Біля бабусі жили дітки. Щодня Боніфацій показував їм різні циркові номери. Дітям подобалося дивитися, як лев жонглює. У праву руку він брав 2 кульки, а в ліву руку — 4. І швидко підкидував їх угору. Скільки всього кульок підкидав Боніфацій? Потім він міняв кількість кульок місцями: у правій руці тепер було 4 кульки, а в лівій — 2. Чи змінювалася сума кульок? Який закон відкрив Боніфацій?

— Інший номер Боніфація був із цифрами. Побачивши такі довгі вирази, діти замислилися під час їхнього обчислення. Допоможіть їм. Подумайте, як легко додати ці цифри? *(У першому виразі складаємо сотні із сотнями, одиниці із одиницями. Далі до результату сотен додаємо двоцифрове число та результат одиниць; у другому виразі додаємо окремо двоцифрові та трицифрові числа, додаємо результати, додаючи число 4.)*

Фізкультхвилинка

Встаньте, діти, посміхніться,
Землі нашій уклоніться
За щасливий день вчорашній.
Всі до сонця потягніться,
Вліво, вправо нахиліться,
Веретенцем покрутіться.
Раз присядьте, два присядьте
І за парти тихо сядьте.

3. Формування обчислювальних навичок (с. 7, № 27)

— На арені з'являється фокусник. З капелюха він дістає зайчика, який тримає вираз. Як же легко його обчислити?

— Послухайте пояснення зайчика: кожний із доданків розкладаємо на сотні й десятки. Сотні додаємо до сотень, десятки додаємо до десятків. Знайдені суми додаємо.

4. Первинне закріплення здобутих знань. Виконання вправи з коментарем (с. 8, № 28)

5. Формування обчислювальних навичок (с. 8, № 29)

— Знову фокусник махнув паличкою, і вилетіли з капелюха пташки. Вони тримали два вирази.

— Для зручності додавання у першому виразі перший доданок розкладаємо на суму розрядних доданків. Додаємо сотні до сотень; до результату додаємо десятки.

— У другому виразі розкладаємо перший доданок на суму розрядних доданків. Додаємо десятки до десятків; результат додаємо до сотень.

6. Первинне закріплення здобутих знань. Виконання вправи з коментарем (с. 8, № 30)

7. Розвиток умінь працювати з оберненими задачами

1) *Опрацювання задач № 31 (с. 8).*

— Прочитайте три задачі. Чи про один і той самий сюжет ідеться в задачі? Чим відрізняються задачі? *(Відоме стає невідомим.)*

— Якими є друга і третя задача до першої? *(Оберненими.)*

Зверніть увагу! Обернених задач є стільки, скільки є числових даних в умові першої задачі.

2) *Складання обернених задач (№ 32, с. 9).*

— Скільки книжок стоїть у шафі? Скільки енциклопедій? Чи відомо, скільки художніх творів? Запишіть умову та розв'яжіть задачу.

— Усно складіть обернену задачу.

УРОК 84. РІЗНІ СПОСОБИ ОБЧИСЛЕННЯ СУМИ $630 + 120$. СКЛАДАННЯ ТА РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ОБЕРНЕНИХ ЗАДАЧ. ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ (*міри вартості*)

Мета: узагальнити і систематизувати знання учнів про переставну властивість додавання; вдосконалювати обчислювальні навички; закріпити вміння перетворювати іменовані числа (*міри довжини*); розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, танграм, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: уявна подорож на морське дно.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 9, № 35, 36)

Вправа «Кольорова стежка»

— Складіть кольорову стежку за відповідями прикладів.

Шифр

980	900	560	500	91	6
Жовтий	Блакитний	Зелений	Синій	Червоний	Оранжевий

Відповідь

500	560	900	980	6	91
Синій	Зелений	Блакитний	Жовтий	Оранжевий	Червоний

— Поясніть розв'язання задачі № 36. Які обернені задачі до неї склали?

3. Мотивація навчальної діяльності

Море все — качається,
Хвильки лацаються малі ...
Що зі мною? Я — на дні?!

— Куди я потрапила, читаючи цей вірш? (*На морське дно.*)

Вправа «Танграм. Рибка»

— Чи довго ми зможемо перебувати під водою? Нумо перетворимося на рибку! Складіть їх з фігур танграма.

— Перед вами — зображення морської глибини. Чого тут бракує? (*Морських жителів.*)

— Чим більше ми виконаємо математичних завдань, тим з більшою кількістю морських жителів познайомимося!

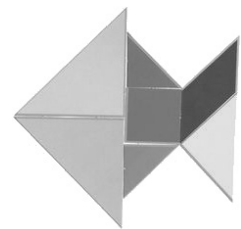
4. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 222

— Ми — рибки і пливемо по морському дну. Скільки тут морських зірок! Яку цифру вони тримають? Утворіть трицифрове число та запишіть каліграфічно.

5. Математичний диктант

— Пливемо далі — і кого ми бачимо на дні моря?

- Ти зі мною незнайомий.
Я живу на дні морському.
Голова і 8 ніг,
Ось і весь я ... (*восьминіг*).

— Що ви знаєте про восьминога?

— Довжина тіла восьминога разом зі щупальцями — від кількох сантиметрів до шести метрів. Восьминіг має не одне, а ТРИ серця. А кров у нього — блакитна! Восьминіг має добре розвинений мозок та хорошу пам'ять.

— Продемонструймо восьминогу свої вміння у математичному диктанті.

- Запишіть число, попереднє до числа 400.
- Запишіть число, наступне до числа 799.
- Запишіть числа, які є сусідами числа 210.
- Запишіть число, представлене у вигляді суми розрядних доданків: $100 + 80 + 4$.
- Від числа 602 відніміть кількість його одиниць.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення вмінь розв'язувати задачу (с. 10, № 37)

— Хто до нас пливе?

- І на суші й на воді
Носить хатку на собі.

Мандрує без страху
Морська ... (черепаха).

— Морські черепахи бувають більші від людини. Мами-черепахи відкладають у піску яйця, і з них вилуплюються маленькі черепашки, розміром з долоню. Живляться морські черепахи водоростями і морськими рибками.

Морська черепаха пропонує усно розв'язати задачу.

2. Формування обчислювальних навичок (с. 10, № 38)

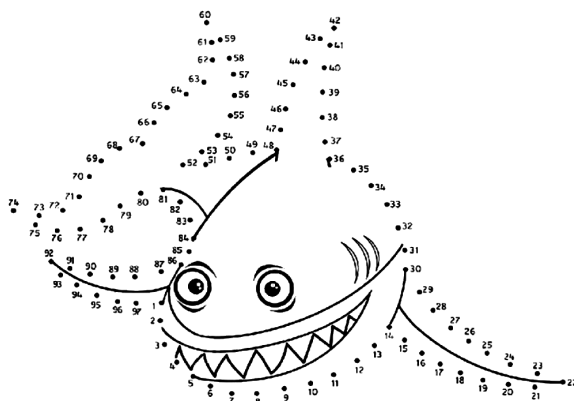
— Зустрічаємо дельфіна. У нього відсутні зябра. Дихають повітрям, постійно піднімаючись на поверхню. А ще дельфінів вважають одними з найрозумніших тварин на Землі. За своїм розумом вони дуже близькі до людини.

— Дельфін пропонує обчислити вирази. Чим відрізняються вирази першого рядка від другого? (У першому рядку до сотен додають десятки; у другому рядку до сотен додають сотні.)

3. Ознайомлення з різними способами обчислення (с. 10, № 39)

— З'єднайте числа. Яку морську тварину ви намалювали?

— В акули немає кісток, її тіло складається з хрящів. Зуби в акул — у 6 рядів. Вони гострі, як пилка! Шкіра багатьох акул укрита лускою з гострими шипами, тому навіть легкий дотик акули завдає серйозних ран. Дуже небезпечні біла, голуба, тигрова акули, акула-молот. Але найбільша з акул — китова, завдовжки 20 м, людину не чіпає. До нас припливла акула-молот. Чи здогадалися ви, чому її так назвали?

— Акула пропонує вам ознайомитися з різними способами обчислення суми $420 + 230$.

Пояснення вчителя

Спосіб I. Кожен доданок усно розкладаємо на суму розрядних доданків. Додаємо сотні до сотен, десятки до десятків; результати додаємо.

$$420 + 230 = (400 + 200) + (20 + 30) = 600 + 50 = 650$$

Спосіб II. Розкладаємо другий доданок на суму розрядних доданків. До числа 420 додаємо спочатку сотні, потім до результату додаємо десятки.

$$420 + 230 = 420 + (200 + 30) = (420 + 200) + 30 = 620 + 30 = 650$$

Спосіб III. Кожне трицифрове число записуємо у вигляді десятків. Виконуємо дію додавання.

4. Первинне закріплення вивченого (с. 10, № 40)

- Для себе на дні морському
Він клешнями буде дім.

Круглий панцир, 10 лап —
Здогадались? Так, це ... (краб).

— Краб приніс нам вирази. Обчисліть їх зручним способом.

5. Закріплення вмінь працювати із виразами зі змінною (с. 10, № 41)

— Знайомтесь із електричним скатом. У його тілі сховано щось на зразок електричних батарейок. Кожна окрема слабенька, а разом вони дають досить сильний струм. Тому зустріч з ним небезпечна.

— Електричний скат пропонує обчислити вирази зі змінною.

6. Удосконалення вмінь працювати з оберненими задачами (с. 10, № 42, 43)

Задача № 42

— Прочитайте першу задачу. Скільки купили пакетів соку? (5.) Скільки літрів у кожному пакеті? (2.) Що запитується в задачі?

— Прочитайте другу задачу. Скільки купили літрів соку? (10.) Скільки літрів у кожному пакеті? (2.) Що запитується в задачі?

— Якою є друга задача стосовно першої? (Оберненою.)

— Складіть ще одну обернену задачу. Яке число тепер буде невідомим? (2.)

Приклад оберненої задачі: Купили 10 л соку. Розлили по 5 пакетах. Скільки літрів соку вміщується в одному пакеті?

Задача № 43

— Що зробили з яблуками? (Зібрали, зварили, засушили.) Скільки кілограмів яблук зібрали? (80.) Скільки кілограмів зварили? Чи відома кількість засушених яблук?

— Скільки повинно бути обернених задач? (Обернених задач є стільки, скільки є числових даних в умові першої задачі.) Складіть їх.

Приклад першої оберненої задачі. У садку збирали яблука. З 20 кг яблук зварили варення, 60 кг яблук засушили. Скільки кілограмів яблук зібрали?

Приклад другої оберненої задачі. Зібрали 80 кг яблук. З них 60 кг яблук засушили, а з решти — зварили варення. Скільки кілограмів яблук зварили?

7. Удосконалення вмінь працювати з іменованими числами (міри вартості) (с. 11, № 44)

— Останні мешканці морських глибин — мурени. Вони є хижачками. Їхнє тіло вкрите отруйним слизом. Зовні дуже схожі на змії. Практично не бачать, орієнтуються в просторі за запахом.

— У якому мультфільмі ви могли бачити цих створінь? («Русалонька») Кому вони служили у мультфільмі? (Морській відьмі.) Мурени пропонують записати в гривнях і копійках вартість, подану в копійках.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 11, № 45, 46)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- Сьогодні я дізнався(-лася) про ...
- Було цікаво ...
- Я повторив(-ла) ...
- Мені було складно ...
- Тепер я зможу ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 85. ЗАКРІПЛЕННЯ РІЗНИХ СПОСОБІВ УСНОГО ДОДАВАННЯ ТИПУ $630 + 120$. РОБОТА НАД ОБЕРНЕНИМИ ЗАДАЧАМИ. ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ

Мета: узагальнити і систематизувати вивчене; удосконалювати обчислювальні навички; формувати навички складати та розв'язувати обернені задачі; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: уявна подорож Україною.

Освітні галузі: математична, громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Вже дзвінок сигнал нам дав:
Працювати час настав.
Тож і ти часу не гай,
Працювати починай!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 11, № 45, 46)

— Які значення ви отримали, обчислюючи вирази зі змінною?

— Які обернені задачі ви склали до першої задачі?

3. Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні ми будемо подорожувати Україною. Під час подорожі закріпимо знання та вміння, які вже набули на попередніх уроках.

— Складаймо валізи. До них покладімо віршовані задачі, каліграфічну хвилинку і математичний диктант.

4. Усні обчислення

- На дереві сім гнізд було,
По вісім птахів в них жило.
Не полохайте ви їх,
А порахуйте. Скільки всіх? ($8 \cdot 7 = 56$.)
- Дев'ять стрічок у Марічки,
Втриє менше у сестрички.
Скільки стрічок
У двох сестричок? ($9 : 3 + 9 = 12$.)
- Сім стручків гороху взяли,
По сім зернин ми з них дістали.

Усі міркуйте, як один,
Скільки буде горошин? ($7 \cdot 7 = 49$.)

- Встала вранці миша-мати
Дітям зерна роздавати.
Шестеро дітей і всім вона
Роздала по три зерна.
Скільки, вас питаю я,
З'їла зернят вся сім'я? ($6 \cdot 3 = 18$.)

5. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 100

— Запишіть каліграфічно найменше трицифрове число. (100.)

6. Математичний диктант

- Запишіть числа: сто п'ять, сто тридцять, п'ятсот дев'яносто дев'ять, триста, вісімсот двадцять чотири.
- Запишіть «сусідів» чисел: 80, 450, 600.
- Збільште на 1 число 194.
- Зменште на 1 число 717.
- Запишіть наступне число до числа 199.
- Запишіть попереднє число до числа 600.
- Запишіть: найменше трицифрове число, найбільше трицифрове число. (100, 999.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

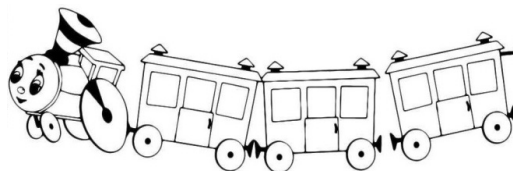
1. Удосконалення вмінь розкласти трицифрові числа на суму розрядних доданків

Швидко впорався наш клас,
Та ще багато справ у нас.

Дружно в потяг всі сідаємо
І на схід вирушаємо!

— Чим багатий схід України? (У східному регіоні України знаходяться великі родовища корисних копалин, зокрема вугілля та газу. Їх добувають працьовиті, невтомні люди — шахтарі та газодобувальники.)

— Розташуй правильно пасажирів, розклавши числа на розрядні доданки: 450, 708, 926.

2. Удосконалення вмінь працювати з іменованими числами

Щойно ми відвідали Донбас,
Та ще багато справ цікавих в нас.
Дружно в потяг всі сідаємо
І на теплий південь вирушаємо!

— На півдні України розташовано місто Запоріжжя, поблизу якого є острів Хортиця. Там запорізькі козаки жили, готувалися до бойових походів, займалися будівництвом своїх знаменитих кораблів — «чайок». Тепер це місце виступає в ролі історико-культурного комплексу.

Інші міста: Херсон, Миколаїв, Одеса — славляться морем, кавунами, динями.

— Пропоную купити кавуни. Вартість кожного записана у копійках. Запишіть у гривнях і копійках вартість кавуна.

Зразок. 250 к. = 2 грн 50 к.

3. Закріплення вмінь обчислювати вирази

Ми на захід вирушаємо,
Тож у потяг мерщій сідаємо.
Це прекрасний, дивний край!

Світ цікавий відкривай!
Народні традиції там бережуть,
Усій Україні їх передають.

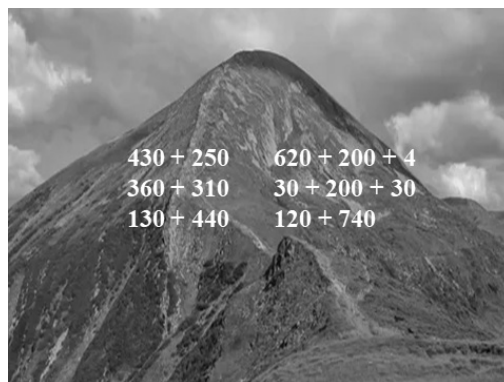
— Споконвіку західна Україна зачаровували своєю величчю та мальовничою красою. Ніхто не залишався байдужим, споглядаючи неповторні краєвиди Карпатських гір. Старожили розповідають, що дуже-дуже давно тут не було гір, а було море безкрає і глибоке. Цар моря мав вродливу доньку Карію. Леліав її, оберігав, тішився, що росте вона розумницею. Виросла дівчина. А тут і слуга Царя Пате почав заглядатися на молоду царівну. Закохалася Карія у Пете. Зустрічалися вони таємно, під водою.

Але, як то кажуть, немає нічого таємного, щоб не стало явним. Дізнався про це батько дівчини. Що тільки не робив батько, аби розлучити молодих! Одного разу в пориві гніву крикнув на все море: «А щоб ти горою стала!». І виросла серед води гора. Пете плавав і кликав свою кохану: «Каріє! Каріє! Каріє!». І тільки встиг гукнути втретє, як гора відповіла голосом: «Пате ...!»

Приходили сюди молоді, клялися у коханні. І так ці гори й назвали: Карпатами.

Найвищою точкою Карпат є Говерла, її висота 2061 м.

— Пропоную подолати цю вершину, обчисливши вирази.

Фізкультхвилинка

Ми крокуєм, ми крокуєм
Україною мандруєм.
Ось побачили Карпати,
Як вершини нам дістати?

Заглядаємо в озерця,
Не торкнутися нам денця.
Далі ми йдемо поважно,
Сіли й слухаєм уважно.

4. Удосконалення вмінь працювати з оберненими задачами

Ми на північ вирушаємо,
Тож у потяг мерщій сідаємо.

Це прекрасний, дивний край!
Світ цікавий відкривай!

— На півночі України спостерігається високий рівень розвитку промисловості та культури.

— Мешканці північної України (*Житомир, Чернігів, Суми*) пропонують вам розв'язати задачу та скласти до неї дві обернені.

Задача. Сашко виконав домашнє завдання з математики за 30 хвилин. 20 хвилин він розв'язував задачу, а решту часу — обчислював значення виразів. Скільки хвилин витратив Сашко на обчислення значень виразів?

Зразок першої оберненої задачі. Сашко 20 хвилин розв'язував задачу, а 10 хвилин обчислював значення виразів. Скільки хвилин витратив Сашко на виконання домашнього завдання з математики?

Зразок другої оберненої задачі. Сашко виконав домашнє завдання з математики за 30 хвилин. 10 хвилин він обчислював значення виразів, а решту часу розв'язував задачу. Скільки хвилин витратив Сашко на розв'язання задачі?

5. Закріплення вмінь виконувати вирази зі змінною. Робота в парах

У потягу швидко місця ми займаєм
І до центру мерщій вирушаєм.

— У центрі України розташувалися міста Вінниця, Кропивницький, Полтава, Дніпро, Черкаси, які радують гостей дивною красою парків (*парк «Софіївка», парк «Долина троянд»*), замків, будинків, де мешкали відомі письменники тощо. Центральна Україна багата родючою землею.

— Мешканці центральної України пропонують вам обчислити значення виразів при $a = 30$, $b = 10$, $c = 50$.

$250 + a$	$c + a + b$	$150 - a$	$a + b + c$	$(a + b) + c$
-----------	-------------	-----------	-------------	---------------

6. Логічна задача

В потягу швидко місця ми займаємо
І до столиці мерщій вирушаємо.
Про дива України дізнаємось там,
Буде цікаво у Києві нам.

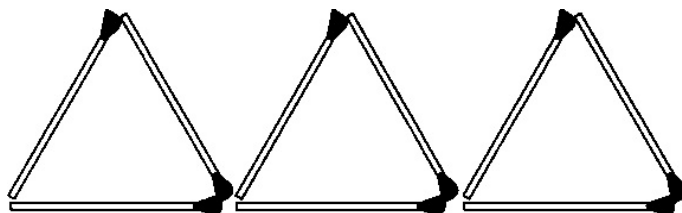
— Київ є серцем України, який єднає навколо себе міста і села країни в одну єдину родину. Київ славетний храмами, Лаврою, історичними спорудами.

Києво-Печерська Лавра. 1051 року двоє монахів Анатолій і Феодосій з іншого міста прибули до Києва. Оскільки жити було ніде — почали рити печери і використовувати їх як житло. З часом підземне місто продовжувало зростати, а пізніше — і надземні кам'яні споруди з храмами. Зараз Лавра — найбільший православний монастир України.

Собор Святої Софії — християнський собор у центрі Києва, пам'ятка української архітектури та живопису, одна з небагатьох уцілілих споруд часів Київської Русі.

— Від мешканців Києва — логічна задача.

Як, додавши два сірники, отримати п'ять рівних трикутників? Намалюй!

7. Гра «Добавлянка»

Ми додому вирушаємо,
Тож у човен всі сідаємо.
Хай Дніпро несе нас прудко,
Вдома будемо ми хутко.

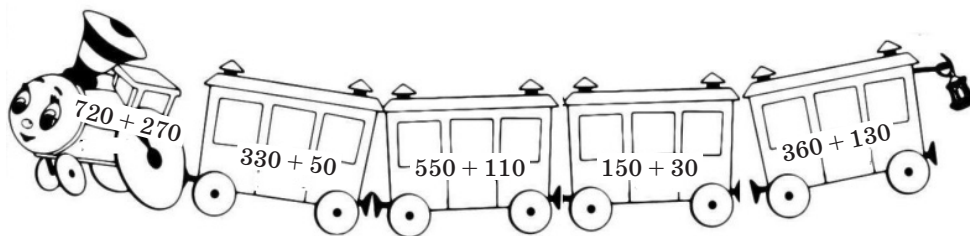
— А поки ми будемо в дорозі, пропоную пограти в гру «Добавлянка».

Ось небо блакитне і сонце в зеніті!
Моя Україна — найкраща у ... (*світі*)!
Моя Україна — це ліс і озерця,
Безмежні степи і чарівні ... (*джерельця*).
Красиві пейзажі та гори високі,
Маленькі струмочки і ріки ... (*глибокі*).
Міста старовинні та замки прекрасні,
Великі будови і дуже ... (*сучасні*).
Сади чарівні, мальовничі села,
Моя Україна — це пісня ... (*весела*).
Її обереги — верба і калина.
Найкраща у світі — моя ... (*Україна*)!

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання

— Розфарбуйте потяг, на якому ми мандрували, обчисливши вирази.

380
червоний

180
жовтий

490
блакитний

990
синій

660
зелений

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Що найкраще вдалося на уроці?
- Над чим довелося більше подумати?
- Яке завдання найбільше зацікавило?
- Що цікавого запам'ятали про Україну? Чим поділитися вдома?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 86. ВІДНІМАННЯ КРУГЛИХ ЧИСЕЛ ВИДУ 960 – 420, 960 – 400, 960 – 40. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ. СКЛАДАННЯ ТА РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ЗА БЛОК- СХЕМАМИ. ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ (*міри довжини*)

Мета: сформувати вміння віднімати круглі трицифрові числа виду 960 – 420, 960 – 400, 960 – 40, розв'язувати рівняння; вчити розв'язувати задачі за блок-схемами; удосконалювати вміння перетворювати іменовані числа (*міри довжини*); розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Продзвенів дзвінок.
Ми розпочинаємо наш урок.
Допитливі в класі діти
Про все хочуть знати на світі.
З добрим ранком!
Розпочато день.
Першим ділом проженемо лінь.
На уроках не нудьгувати,
А працювати і рахувати!

2. Перевірка домашнього завдання

3. Усні обчислення

- Прочитати числа: 345 і 640.
- Який вищий розряд має число 640?
- Одиниць яких розрядів не має число 640?
- Скільки всього десятків має число 640?
- Знайти суму чисел 500 і 200.
- 1 кг зменшити на 400 г; 1 м зменшити на 10 см.
- 8 дівчаток і 10 хлопців поділилися порівну для гри у волейбол. Скільки гравців у кожній команді?

4. Каліграфічна хвилинка

Жолудів аж сім десятків
Назбирали поросятка.
Три десятки вранці з'їли.
Скільки на обід лишили? (*4 десятки, або 40 шт.*)

— Напишіть каліграфічно число 40 та число, яке у 10 разів більше. (*400.*)

5. Математичний диктант

- Запишіть числа: триста п'ятдесят, вісімсот сорок дев'ять, двісті двадцять два.
- Число 376 запишіть у вигляді суми розрядних доданків. (*300 + 70 + 6.*)
- Запишіть «сусідів» числа 869. (*868, 870.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення вмінь додавати круглі трицифрові числа (с. 11, № 47)

2. Ознайомлення із відніманням круглих чисел виду 960 – 420 (с. 11, № 48)

— Зараз ми ознайомимося з відніманням круглих чисел виду 960 – 420.

— Круглі числа віднімають аналогічно до дії додавання. Кожне із чисел розкладають на розрядні доданки. Сотні віднімають від сотень, десятки — від десятків. Знайдені різниці додають.

3. Первинне закріплення здобутих умінь (с. 12, № 49)

— Обчисліть вирази, коментуючи свої дії.

Фізкультхвилинка

Слухати ми перестали
І тепер всі дружно встали.
Будемо відпочивати,
Нумо вправу починати.
Руки вгору, руки вниз,
І легесенько прогнись.
Покрутились, повертілись,
На хвилинку зупинились.
Пострибали, пострибали,
Раз — присіли, другий — встали.

4. Ознайомлення із відніманням круглих чисел виду $960 - 400$, $960 - 40$ (с. 12, № 50)

— Розглянемо віднімання круглих чисел виду $960 - 400$, $960 - 40$.

Пояснення до виразу $960 - 400$. Розкладаємо зменшуване на суму розрядних доданків. Сотні віднімаємо від сотень. До результату додаємо десятки.

$$960 - 400 = (900 - 400) + 60 = 500 + 60 = 560$$

Пояснення виразу $960 - 40$. Розкладаємо зменшуване на суму розрядних доданків. Десятки віднімаємо від десятків. До сотень додаємо результат десятків.

$$960 - 40 = 900 + (60 - 40) = 900 + 20 = 920$$

5. Первинне закріплення здобутих умінь (с. 12, № 51)

— Обчисліть вирази, коментуючи свої дії.

6. Засвоєння вміння розв'язувати рівняння (с. 12, № 52)

- Як називаються числа при додаванні?
- Як називаються числа при відніманні?
- Яке число є невідомим у рівнянні $340 + x = 490$?
- Як обчислити другий доданок?
- Яке число є невідомим у рівнянні $c - 120 = 630$?
- Як обчислити зменшуване?
- Яке число є невідомим у рівнянні $a + 50 = 780$?
- Як обчислити перший доданок?

$$340 + x = 490$$

$$x = 490 - 340$$

$$x = 150$$

$$340 + 150 = 490$$

$$c - 120 = 630$$

$$c = 630 + 120$$

$$c = 750$$

$$750 - 120 = 630$$

$$a + 50 = 780$$

$$a = 780 - 50$$

$$a = 730$$

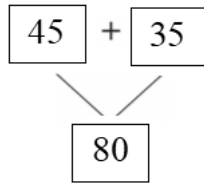
$$730 + 50 = 780$$

7. Формування вмінь складати та розв'язувати задачі за блок-схемами (с. 12, № 53)

— Зараз ми ознайомимося із розв'язанням задачі у вигляді блок-схеми.

— Скільки коштів заплатив тато за молочні продукти? (45 грн.) Скільки тато заплатив за овочі? (35 грн.) Якими купюрами розраховувався тато на касі? (По 10 грн.) Що запитується в задачі? Для того щоб відповісти на запитання задачі, треба знати загальну кількість грошей, які витратив тато на молочні продукти та овочі. Що нам для цього потрібно зробити? (Виконати дію додавання.)

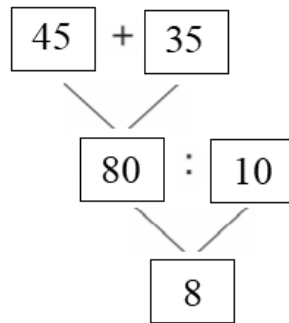
— Заповнюємо першу схему. Скільки отримали коштів? (80.)

— Як розраховувався тато? (По 10 грн.) Як нам відповісти на загальне запитання задачі? (Дією ділення.)

— Продовжуємо заповнювати блок-схему.

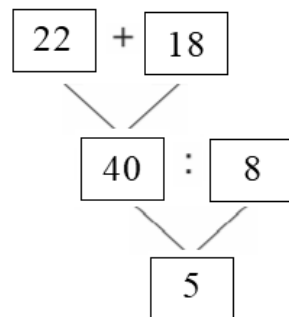
— Яке число ми отримали? (8.)

— Складімо вираз: $(45 + 35) : 10 = 8$.

8. Удосконалення вмінь складати та розв'язувати задачі за блок-схемами (с. 12, № 54)

— Скільки каштанів принесла Валя? А Варя? Що зробив Миколка? Скільком учням Миколка роздав каштани? Що запитується в задачі? Чи можемо ми відповісти на запитання задачі? Що варто знати? (Загальну кількість каштанів, яку принесли дівчата). Заповнюймо блок-схему. Скільки каштанів отримали? Чи можемо ми тепер відповісти на загальне запитання? Якою дією скористаємося? (Діленням.) Заповнюймо блок-схему. Скільки отримали? (5.)

— Складімо вираз: $(22 + 18) : 8 = 5$.

9. Удосконалення вмінь працювати з іменованими числами (с. 12, № 55)

— Міркувати можна так: оскільки в одному сантиметрі десять міліметрів, визначимо загальну кількість десятків у числі 275, це і будуть сантиметри, залишок — це міліметри. Відповідно, у 275 мм буде 27 см і 5 мм.

10. Вправа «Рибка»

- Чи любите ви рибалити? Яких рибок ви ловили?
- Є така рибка — карликовий бичок.

УРОК 87. РІЗНІ СПОСОБИ ОБЧИСЛЕННЯ РІЗНИЦІ 970 – 230. ПЕРЕВІРКА РОЗВ'ЯЗАННЯ РІВНЯНЬ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ ЗА ПОДАНИМИ БЛОК-СХЕМАМИ

Мета: формувати вміння віднімати круглі трицифрові числа різними способами; вдосконалювати вміння розв'язувати задачі за блок-схемами, розв'язувати рівняння; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Всі почули ви дзвінок,
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався,

На перерві постарався.
Ми урок розпочинаєм,
Математику вивчаєм.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 13, № 57, 58)

— Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази зі змінною?

— Який вираз ви склали, розв'язуючи задачу? Поясніть свої міркування.

3. Усні обчислення. Віршовані задачі

- Носять воду черепашки.
Черепашкам трошки важко.
В діжку, скільки було сили,
20 літрів наносили.
Мама їжу готувала,
І 12 вже забрала.
Запитання не змінилось
Скільки літрів залишилось? (8.)
- Зводять їжачки будинок,
Привезли вагон цеглинок:
Є зелених там 16,
А червоних 18.
Порахуйте їжачкам,
Скільки всіх цеглинок там? (34.)
- Заготовлено Ведмедем
Внукам 9 банок з медом.
А бабуся Ведмедиха
Їм варення варить стиха.
На вечерю й на сніданок
Є вже 28 банок!
Скільки разом — чи не мало —
Дід і бабка зготували? (37.)
- Килимок плете Лисиця.
Скільки їй клубків згодиться?

7 клубків зелених треба.
10 синіх, наче небо,
9 білих, жовтих 5.
Треба всіх порахувати. (31.)

- Якось кіт забіг до хижки,
Полякались дуже мишки,
Їх в кімнаті 35,
9 в нірці ще сидять.
Щоб від котика сховати,
Маєм всіх порахувати. (44.)
- На перерві школярі
Розважаються у грі:
10 гралися в квача,
14 — у м'яча.
Бадмінтон — у Петі й Васі.
Скільки дітей в цьому класі? (26.)
- На гілках вербички
23 синички,
8 з них — запам'ятай —
Полетіли десь у гай.
А назад вернулось 3.
Скільки стало, говори. (15.)

4. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть числа у порядку зростання.

240, 120, 560, 110, 100, 780, 50, 90, 420, 360.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 13, № 59)

2. Розвиток умінь обчислювати вирази різними способами (с. 13, № 60)

— Поясніть, як автори підручника міркували під час обчислення виразу $970 - 230$.

Коментування

Спосіб 1. Розкладаємо зменшуване і від'ємник на суму розрядних доданків. Від сотен віднімаємо сотні; від десятків — десятки. Результати додаємо.

Спосіб 2. Від'ємник розкладаємо на суму розрядних доданків. Від зменшуваного віднімаємо сотні; від результату — десятки.

Спосіб 3. Записуємо зменшуване і від'ємник у вигляді десятків. Виконуємо дію віднімання. Записуємо результат у вигляді трицифрового числа.

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 14, № 61)

Перевірка. Поясніть спосіб, яким ви обчислювали вирази.

Фізкультхвилинка

4. Удосконалення обчислювальних навичок. Робота в парах з використанням кольорових цеглинок (с. 14, № 62)

Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Оранжевий	Зелений	Блакитний	Синій	Жовтий	Червоний
5	80	110	450	530	590

Відповідь (знизу вгору)

450	Синій
80	Зелений
5	Оранжевий
110	Блакитний
590	Червоний
530	Жовтий

5. Удосконалення вмінь обчислювати рівняння (с. 14, № 63)

— Знайдіть помилку в рівняннях. Розв'яжіть їх правильно.

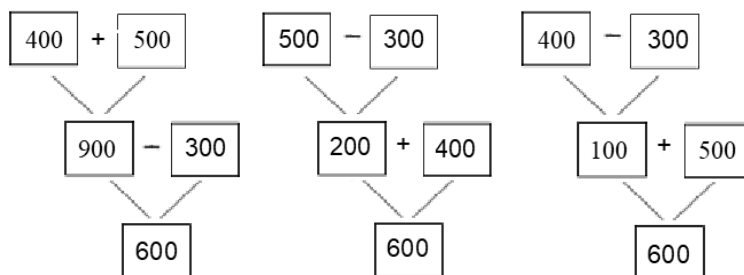
6. Закріплення вмінь розв'язувати задачі (с. 14, № 64)

Робота над задачею 1

Спосіб 1. Що позначають числа 500 і 400? Скільки води використали для поливання? Що запитується в задачі? Що спочатку потрібно обчислити, щоб відповісти на запитання задачі? (*Загальну кількість води у двох цистернах.*) Знаючи загальну кількість води, чи зможемо ми дізнатися кількість залишеної кількості води? Складіть блок-схему.

Спосіб 2. Скільки води було в першій цистерні? Використали воду тільки з першої цистерни. Чи можемо ми дізнатися, скільки залишилося в першій цистерні? Тепер ми знаємо, скільки залишилось у першій цистерні, скільки у другій. Чи можемо ми дізнатися, скільки всього залишилось води?

Спосіб 3. Скільки води було у другій цистерні? Використали воду з другої цистерни. Скільки в ній залишилося води? У другій залишилося 100 л, у першій — 500. Скільки води у двох цистернах?

УРОК 88. ПЕРЕВІРКА ВІДНІМАННЯ ДОДАВАННЯМ. ДОДАВАННЯ ВИДУ $450 + 50$. ВИКОНАННЯ ДІЙ З ІМЕНОВАНИМИ ЧИСЛАМИ. СКЛАДАННЯ І РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: вчити перевіряти віднімання додаванням; формувати вміння додавати вирази виду $450 + 50$; удосконалювати вміння працювати з іменованими числами, розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення учнів, уважність, спостережливість; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Другу руку простягни,
Посмішку усім пошли.

Добрий ранок! Добрий день!
Ми урок наш розпочнем.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 14, № 65, 66)

— Поясніть розв'язання задачі № 65.

— Зачитайте відповіді рівнянь. Поясніть хід розв'язання рівняння на обчислення невідомого множника (доданка, дільника).

3. Усні обчислення. Віршовані задачі

- Дев'ять вантажівок йшло,
В кожній сім стовпів було,
Їх завозять до села,
Щоб електрика була.
Скільки всіх стовпів було,
Що привезли у село? (63.)

По квадратику зробили,
Паличок не полічили.
А ви їм допоможіть,
Скільки буде, полічіть. (28.)

- Чотири ведмеді на велосипеді,
П'ятий пішки біг.
А ви тихенько полічіть,
Скільки всього у них ніг? (20.)

- На шосе йдуть п'ять машин,
В кожній з них водій один,
Два дорослі пасажири
Та діток малих чотири.
Повезли батьки дітей
На екскурсію в музей.
Хто швиденько порахує,
Скільки всього їх мандрує? (35.)

- Сім подружок стали грати,
З паличок складати квадрати,

4. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть числа другого десятка.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вмінь перевіряти віднімання додаванням (с. 15, № 67)

— Чи взаємопов'язані дії віднімання та додавання?

— Обчислимо вираз $480 - 140$. Різниця дорівнює 340. Як перевірити, чи правильно виконали віднімання?

Запам'ятайте! Щоб перевірити, чи правильно виконали віднімання, потрібно до різниці додати від'ємник, а знайдену суму порівняти зі зменшуваним. Якщо сума різниці та від'ємника дорівнює зменшуваному, приклад на віднімання розв'язаний правильно.

$$480 - 140 = 340$$

$$340 + 140 = 480$$

— Обчисліть інші вирази та перевірте додаванням.

2. Розвиток умінь додавати числа виду $450 + 50$ (с. 15, № 68)

— Хто зможе пояснити, як обчислити вираз?

Пояснення. Розкладаємо перший доданок на суму розрядних доданків. Додаємо десятки до десятків, сотні — до сотень.

3. Первинне закріплення засвоєних знань (с. 15, № 69)

4. Гра «Угадай число»

$$\textcircled{?} + 7 = \textcircled{15} \quad \textcircled{?} - 9 = \textcircled{7} \quad \textcircled{?} + 6 = \textcircled{60}$$

5. Удосконалення вмінь обчислювати значення виразів зі змінною (с. 15, № 70)

Фізкультхвилинка

Дівчатка і хлопчики: хлоп, хлоп, хлоп,

Стрибають, як м'ячики: стриб-скік, стриб-скок.

Ніжками топчуть: топ, топ, топ!

Весело регочуть: ха, ха, ха!

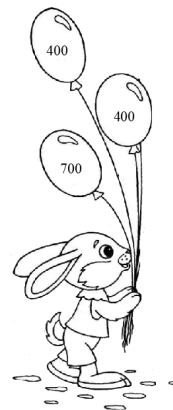
Очима кліпають, (Ритмічне замружування очей.)

Після відпочивають. (Присідають, руки вільні.)

6. Формування обчислювальних навичок. Вправа «Математична розмальовка» (на основі підручника, с. 15, № 71)

Значення кольорів

$560 + 110 + 30$
Синій
$230 + 120 + 50$
Жовтий
$470 - 140 + 70$
Оранжевий

7. Удосконалення вмінь працювати з іменованими числами

1) Обчислення виразів з іменованими числами (с. 15, № 72).

— Пригадаймо основні правила обчислення іменованих чисел.

1. Якщо поділити іменоване число на неіменоване, в результаті отримаємо іменоване число (20 м : 4 = 5 м).

2. Якщо поділити іменоване число на іменоване, в результаті отримаємо неіменоване число (20 м : 4 м = 5).

3. Якщо помножити іменоване число на неіменоване, в результаті отримаємо іменоване число (4 м × 5 = 20 м).

4. Якщо додати/відняти іменоване число до (від) іменованого, в результаті отримаємо іменоване число (5 м - 4 м = 1 м).

— Виконайте дії з іменованими числами.

2) Усна колективна робота з іменованими числами (с. 15, № 73).

— Значення яких виразів неможливо обчислити?

— Висновок. Обчислення значення виразів з іменованими числами здійснюється з однаковими величинами: маса з масою, довжина з довжиною тощо.

3) Практична робота з іменованими числами (с. 15, № 74).

— Запишіть одиниці довжини від найменшої до найбільшої.

— Чому один сантиметр менший за один дециметр? (Тому що в одному дециметрі вміщується 10 см.)

— Скільки метрів містить один кілометр? (1000 м.)

УРОК 89. ВІДНІМАННЯ ВИДУ 400 – 80. ПОРІВНЯННЯ ВИРАЗУ І ЧИСЛА, ДВОХ ВИРАЗІВ. ДІЇ З ІМЕНОВАНИМИ ЧИСЛАМИ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ НА ЗНАХОДЖЕННЯ НЕВІДОМОГО ДОДАНКА СУМИ ТРЬОХ ДОДАНКІВ

Мета: ознайомити учнів з відніманням чисел виду 400 – 80; формувати вміння порівнювати вираз і число, два вирази; удосконалювати вміння працювати з іменованими числами, розв'язувати задачі на обчислення невідомого доданка, суми трьох доданків; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Ось до класу всіх скликає
Голосистий наш дзвінок,

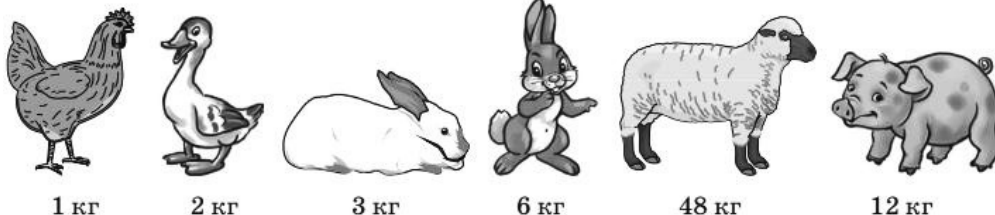
І ми радо поспішаєм
Не гулять, а на урок.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 16, № 77, 78)

— Зачитайте, які результати ви отримали, обчислюючи вираз зі змінною.

— Поясніть, як розв'язували задачу № 78.

3. Усні обчислення

- У скільки разів курка легша за вівцю?
- Скільки важать вівця і поросся разом?
- На скільки вівця важча від двох зайців?
- У скільки разів заєць важчий від кроля?
- На скільки гуска важча від курки?
- Скільки будуть важити 2 гуски?

4. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 888

- Чотири індики пішли на музики,
Танцювали, гупали.
Скільки ніжок тупали? (8.)

— Напишіть каліграфічно трицифрове число, яке записується трьома вісімками.

5. Математичний диктант

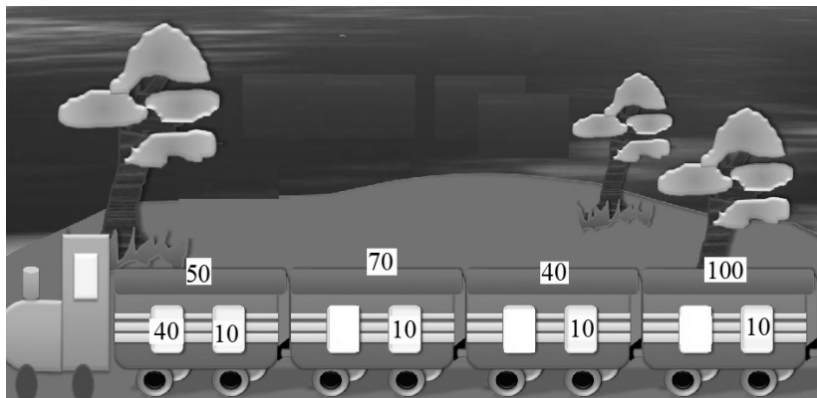
- Запишіть число, у якому 6 десятків і 5 одиниць.
- Запишіть число, попереднє до числа 400.
- Запишіть число, наступне до числа 799.
- Запишіть числа, які є «сусідами» числа 210.
- Запишіть число, представлене у вигляді суми розрядних доданків: $100 + 80 + 4$.
- Запишіть число, розв'язавши вираз: від числа 560 відняти кількість його сотень.
- Запишіть число, розв'язавши вираз: від числа 602 відняти кількість його одиниць.
- Знайдіть суму чисел 450 і 120, 340 і 630.
- Обчисліть різницю чисел 570 і 260, 360 і 180.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 16, № 79 — усно)

2. Вправа «Пасажири»

— У вагонах їдуть круглі числа. У правій частині сіли пасажири, які дорівнюють 10. Скільки пасажирів їде в іншій частині вагону?

— Як розподілилися пасажири круглих чисел? (Один з доданків дорівнює 10.)

3. Формування вмінь обчислювати вирази виду $400 - 80$ (с. 16, № 80)

Пояснення: кругле число розкладаємо на доданки, один з яких дорівнює 100. Від 100 віднімаємо від'ємник. Отриманий результат додаємо до сотен, що залишилися.

4. Первинне закріплення знань (с. 16, № 81)

— Обчисліть вирази, коментуючи свої дії.

Фізкультхвилинка

5. Удосконалення вмінь порівнювати числа і вирази

1) Віршовані задачі на порівняння чисел.

- Сів один папуга на гілочку.
Зараз він заграє в сопілочку.
А праворуч — двоє на гілці.
В кожного з папуг — по сопілці.
Хто з музик гучніше заграє —
Зліва чи праворуч, хто знає? ($2 > 1$.)

А Юрко та Петрик
Гralись у м'яча.
Горобці на гілці
Думали-гадали,
Кого було більше —
Хлопців чи дівчат? ($2 = 2$.)

- На подвір'ї Галя й Віра
Квіти поливали,

2) Практична робота із кольоровими цеглинками (с. 16, № 82).

— Як порівнюють вираз із числом? (Обчислюють значення виразу, результат порівнюють з числом.)

— Як порівнюють вираз з виразом? (Обчислюють значення виразів, результати порівнюють.)

— Порівняйте вирази з числом і вираз з виразом. Відповідь покажіть цеглинкою.

Шифр

>	<	=
Синій	Червоний	Оранжевий

6. Формування обчислювальних навичок (с. 17, № 83)

— Запишіть вирази й обчисліть їхнє значення.

— Який вираз складався з трьох арифметичних дій?

— Який вираз мав найбільше значення?

7. Удосконалення вмінь працювати з іменованими числами

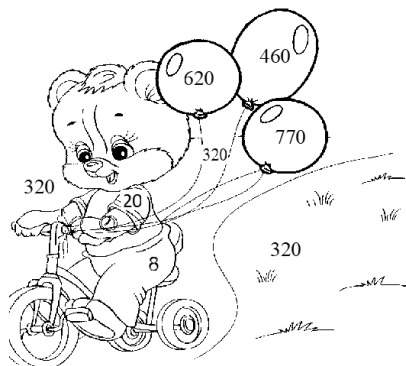
1) Вправа на увагу.

— Хлопчик пішов за продуктами. Куди йому ближче йти: до магазину чи супермаркету? (Однаково.)

2) Виконання завдання № 84 (с. 17).

— Пригадайте одиниці довжини. Виконайте перетворення іменованих чисел.

3) Виконання завдання № 85 (с. 17). Математична розмальовка.

700 км – 80 км	100 т – 80 т	340 см + 120 см	800 кг – 30 кг	670 л – 350 л	72 ц : 9 ц
Синій	Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Коричневий

8. Розвиток умінь розв'язувати задачі

1) Робота над задачами № 86 (с. 17). Робота в парах.

Задача 1. Яка сума трьох чисел? (800.) Яке значення у першого числа? У другого? Чи можемо ми відповісти на запитання задачі? Чому? (Потрібно знати суму першого і другого числа.) Дайте відповідь на основне запитання задачі.

Задача 2. Яка сума трьох чисел? Що позначають число 250 та 130? Яке число нам невідоме? Чи можемо ми зразу знайти перше число? Чому? (Потрібно знати суму другого і третього числа.) Обчисліть значення першого числа.

2) Творча робота над задачею. Робота в групах (с. 17 № 87).

— Самостійно складіть задачу про обчислення невідомого доданка із числами 100, 400, 700.

Приклад:

- Сума трьох чисел дорівнює 700. Перше число — 400, друге — 100. Знайди третє число.
- Сума трьох чисел дорівнює 700. Друге число — 400, третє — 100. Знайди перше число

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 17, № 88, 89)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

— Продовж речення: «Сьогодні на уроці я навчився(-лася)... Найкраще я зрозумів(-ла)... Я сумнівався(-лася), коли виконував(-ла)... Ці знання я можу використати, коли...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 90. ЗАКРІПЛЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ВІДНІМАННЯ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ТА ВИРАЗІВ З ІМЕНОВАНИМИ ЧИСЛАМИ, ВИРАЗІВ ЗІ ЗМІННОЮ

Мета: узагальнити і систематизувати вивчені види віднімання; вдосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі та вирази з іменованими числами, знаходити значення виразів зі змінною; розвивати логічне мислення учнів, уважність; виховувати товарицькість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: уявна космічна подорож.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Вчити математику настала пора.
Сідайте тихо, дітвора.
Щоб усе прекрасно знати,
Будем добре міркувати,
Додавати, віднімати
І свій розум розвивати.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 17, № 88, 89)

- Який результат виразу отримали? (№ 88.)
- Поясніть розв'язання задачі № 89.
- Які знання вам знадобилися під час виконання домашнього завдання?

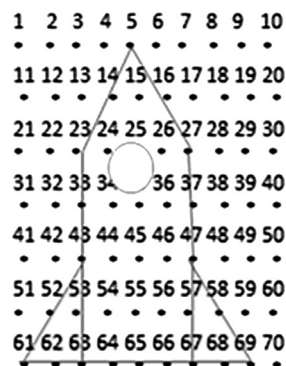
3. Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні ми будемо подорожувати. Для нашої подорожі потрібно обрати транспорт. А який? Ви скажете мені самі, якщо правильно виконаєте наступне завдання.

4. Групова робота. Вправа на обчислення

— Перед вами — картки з прикладами. Обчисліть їх. Результати нанесіть на карту з числами. З'єднавши їх, у вас утвориться малюнок транспорту, на якому будемо пересуватися.

1	$42 : 7 - 1 = 5$
2	$86 - 53 - 6 = 27$
3	$7 \cdot 7 - 2 = 47$
4	$90 - 45 + 24 = 69$
5	$35 : 7 + 56 = 61$
6	$80 - 27 - 10 = 43$
7	$15 : 3 + 18 = 23$
8	$50 - 27 - 18 = 5$

— У нас утворився малюнок ракети. Отже, вирушимо у подорож до невідомих планет, у космос. Що таке космос?

— Космос — простір для нас невідомий, тож у дорозі можуть статися різні пригоди. Будьмо готовими до них.

5. Каліграфічна хвилинка

— Перед польотом космонавти тренуються у спеціальних камерах, на них чекають різноманітні вправи. Перша вправа — каліграфічна.

— Скільки планет у Сонячній системі? (8, дев'ята планета Плутон, за дослідженнями вчених, уже не є планетою.)

— Напишемо цифру 8, схожу на безкінечність. А що є в нас безкінечним? (Усесвіт.)

6. Математичний диктант

Друга вправа для космонавта — математичний диктант.

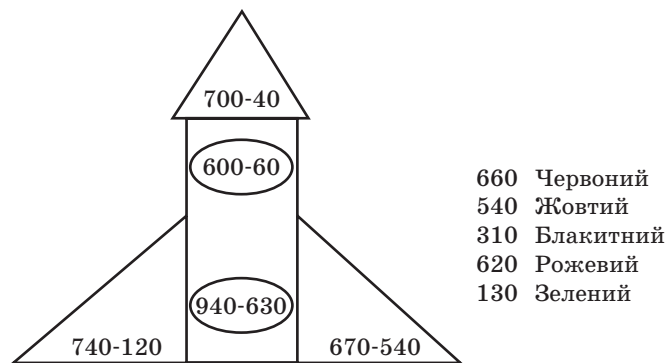
- Запишіть найбільше трицифрове число.
- Запишіть найменше трицифрове число.
- Запишіть число, у якому 1 сотня, 8 десятків, 4 одиниці.
- Запишіть сусідів числа 800, 350.
- Запишіть різницю чисел 60 і 40.
- Запишіть добуток чисел 6 і 8.

Перевірка: 999, 100, 184, 799, 801, 349, 351, 20, 48.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок

— Космонавту слід підготувати ракету. Обчисліть вирази та розфарбуйте свій транспорт.

2. Правила польоту

— Ракети готові до запуску в космос. Але, щоб стартувати, необхідно пригадати правила польоту.

Не викрикувати, не крутитись,
На учителя дивитись.
Якщо хочеш щось сказати —
Треба руку піднімати.

3. Удосконалення вмінь працювати з іменованими числами

— Ми — у відкритому космосі. Визначмо маршрут польоту.

— Визначимо відстань між планетами та масу деяких з них.

Планета «Іменовані числа»

$$700 \text{ км} - 80 \text{ км}$$

$$100 \text{ кг} - 80 \text{ кг}$$

$$340 \text{ см} + 120 \text{ см}$$

$$800 \text{ кг} - 30 \text{ кг}$$

$$110 \text{ кг} - 6 \text{ кг} \cdot 5$$

$$60 \text{ км} + 8 \text{ км} \cdot 5$$

Фізкультхвилинка

— Ми — на планеті «Відпочинку»!

Раз — підняти руки вгору,
Два — нагнутися додолу.
Не згинайте, діти, ноги,
Як торкаєтесь підлоги.
Три, чотири — прямо стати,
Будем знову починати.
Щоб у космос нам летіти,
Треба вправи всім робити.
Раз — піднялись, два — присіли,
Хай мужніє наше тіло.

4. Формування вмінь розв'язувати задачу

— Бортовий комп'ютер показує, що поблизу нас планета «Чомучок». На цій планеті живуть чоловічки, які постійно говорять: «Скільки?», «Чому?», «На скільки?», «У скільки?». На цій планеті ми залемо паливо у нашу ракету.

Задача. На автозаправку привезли 870 л бензину. Першого разу використали 300 л бензину, а другого — 250 л. Скільки літрів бензину залишилось на автозаправці?

5. Закріплення вмінь працювати з виразами зі змінною

— Подорожуймо далі, наступна зупинка — на планеті «Вирази зі змінною». Мешканці цієї планети просять вашої допомоги.

— Знайди значення виразу:

$a + 60$, якщо $a = 730$, $a = 330$;

$c - 60$, якщо $c = 300$, $c = 1000$.

6. Удосконалення вмінь працювати з рівняннями

— SOS! Терміново потрібна комусь допомога! Дізнаймося кому?

На планеті «Рівняння» зламався комп'ютер. Жителі не можуть обчислити розв'язки.

$$330 + n = 470$$

$$5 \cdot c = 40$$

$$80 : b = 10$$

7. Логічна вправа. Планета «Логічні завдання»

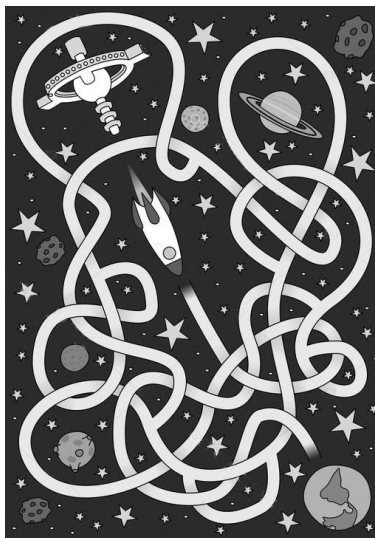
1) Логічна задача.

У відкритій книзі пропущено декілька сторінок. На лівій сторінці дівчинка побачила номер сторінки — 12, а на правій — 15. Скільки сторінок було пропущено?

а) 1 с.; б) 2 с.; в) 3 с.; г) 4 с.

2) Вправа «Лабіринт».

— Сідаймо за штурвал і легімо додому.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання на уважність

— З'єднайте крапки за шифром.

Наприклад:

A1-B2

A2-B1

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	•	•	•	•	•	•	•	•
2	•	•	•	•	•	•	•	•
3	•	•	•	•	•	•	•	•
4	•	•	•	•	•	•	•	•
5	•	•	•	•	•	•	•	•
6	•	•	•	•	•	•	•	•
7	•	•	•	•	•	•	•	•
8	•	•	•	•	•	•	•	•

B3 — D1   D3 — D5   G6 — G7
D1 — E1   D5 — B6   B7 — D6
E1 — G3   B6 — B7   D6 — E6
B3 — D3   E3 — E5   E6 — G7
E3 — G3   E5 — G6

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Розкажіть про свою роботу на уроці. Чого навчилися? Які завдання було легко виконувати? Які — складно?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 91. ДОДАВАННЯ ТРИЦИФРОВИХ КРУГЛИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД (260 + 370).

РІЗНІ СПОСОБИ ЗНАХОДЖЕННЯ СУМИ ЧИСЕЛ 260 + 370.

ПОРІВНЯННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ ЗАДАЧЕЮ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ТРЬОХ ЧИСЕЛ ЗА ТРЬОМА СУМАМИ

Мета: сформувати вміння додавати трицифрові круглі числа з переходом через розряд, навчити різних способів знаходження суми чисел; удосконалювати вміння порівнювати іменовані числа, працювати із задачею на знаходження трьох чисел за трьома сумами; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товарищескість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Всі почули ви дзвінок?
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався,
На перерві постарався,
Тож всіх присутніх привітаймо
І урок розпочинаймо!

2. Перевірка домашнього завдання

— Покажіть малюнок, який ви отримали, виконуючи домашнє завдання.

3. Усне опитування

— Які арифметичні дії ви знаєте?
— Що мовою практичних дій означає додати? (*При додаванні частини об'єднуємо у ціле.*)
— Що мовою практичних дій означає відняти? (*Під час виконання віднімання з цілого вилучаємо*

його частину.)

— Як називаються числа при додаванні?
— Як називаються числа при відніманні?
— Як обчислити зменшуване?
— Як обчислити від'ємник?
— Скільки в одному кілометрі метрів?
— Яке число позначає дециметр?
— Скільки міліметрів в одному сантиметрі?

4. Каліграфічна хвилинка. Написання трицифрових чисел з цифрами 2, 3 і 4

— Запишіть усі можливі числа, використовуючи цифри 2, 3 і 4.

234, 243, 324, 342, 432, 423.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 17, № 90 — усно)

2. Ознайомлення з додаванням трицифрових круглих чисел з переходом через розряд (с. 18, № 91)

— Розглянемо додавання чисел 260 і 370.

— Кожний з доданків розкладаємо на сотні й десятки. Сотні додаємо до сотень, десятки — до десятків. Знайдені суми додаємо.

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 18, № 92)

— Обчисліть вирази, коментуючи свої дії.

4. Ознайомлення з іншим способом обчислення трицифрових круглих чисел з переходом через розряд (с. 18, № 93)

— Розгляньте інший спосіб. Додавати числа 260 і 370 можна на основі представлення їх загальною кількістю десятків.

5. Закріплення здобутих умінь обчислювати вирази різними способами (с. 18, № 94)

— Допоможіть зайцю викопати моркву. Обчисліть вирази зручним для вас способом.

Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати:
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо,
П'ять! Шість! Засміялись,
Кілька разів понахилились.
Їжачок сьогодні в нас

Завітав у вільний час.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам їжачка спіймати.
Прудко їжачок втікає,
Голочками нас шпиляє.
Сім! Вісім! Час настав
Повернутися до справ.

6. Робота з одиницями маси

П'ять кілограмів полуниць
Назбирав на грядці Гриць.
Разом з ним була і мама —
В неї вісім кілограмів.

— На скільки кілограмів більше збрала мама? ($8 - 5 = 3$.)

— Що таке кілограм? (Одиниця вимірювання маси.)

— Назвіть інші одиниці вимірювання маси. (г, т, ц.)

— Яка найменша одиниця маси? (г.)

— Яка найбільша одиниця маси? (т.)

1) Виконання завдання № 95 (с. 18).

2) Виконання завдання № 96 (с. 18).

— Скільки грамів міститься в одному кілограмі?

— Скільки кілограмів в одному центнері?

— Скільки в одній тонні центнерів?

— Якщо потрібно дізнатися масу слона, якою одиницею вимірювання маси ви скористаєтеся?

— Скільки в одній тонні вміщується кілограмів?

— Скільки буде важити слон у центнерах? А в кілограмах?

— Виконайте № 96, записавши рівності.

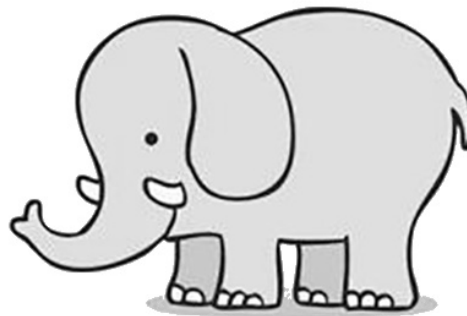
$$1 \text{ КГ} = 1000 \text{ Г}$$

$$1 \text{ Ц} = 100 \text{ КГ}$$

$$1 \text{ Т} = 10 \text{ Ц}$$

$$1 \text{ Т} = 1000 \text{ КГ}$$

5 ТОНН

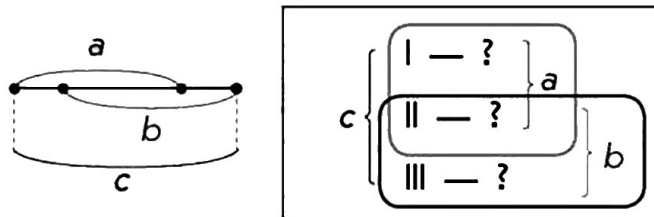

3) Порівняння іменованих чисел (с. 19, № 97). Робота з кольоровими цеглинками.

— Порівняйте маси. Відповідь покажіть відповідною цеглинкою.

>	<	=
червоний	жовтий	оранжевий

7. Ознайомлення із задачею на знаходження трьох чисел за трьома сумами

1) Аналіз задачі № 98 (с. 19).

— Скільки яблук у трьох кошиках? Що позначає число 50? Скільки яблук у другому й третьому кошику? Що запитується в задачі?

— У цій задачі дано три суми: сума маси трьох кошиків, сума маси першого та другого кошика, сума маси другого та третього кошика.

— Як обчислити масу третього кошика? (Потрібно від загальної суми відняти масу яблук першого і другого кошика.)

1) $70 - 50 = 20$ (кг) — у III кошику.

— Як обчислити масу першого кошика? (Від загальної суми віднімемо масу другого і третього кошика.)

2) $70 - 55 = 15$ (кг) — у I кошику.

— Як обчислити масу яблук у другому кошику? (Можна міркувати двома способами. Спосіб 1: від суми маси першого і другого кошика відняти масу першого кошика. Спосіб 2: від суми маси другого і третього кошика відняти масу яблук у третьому кошику.)

3) Має два варіанти: $50 - 15 = 35$ (кг), або $55 - 20 = 35$ (кг) — у II кошику.

Перевірка: $20 + 15 + 35 = 70$ (кг).

2) Аналіз та розв'язування задачі 99 (с. 19).

— Скільки всього лежить олівців, ручок і фломастерів у коробці? Скільки разом олівців і ручок? Скільки разом ручок і фломастерів? Що запитується в задачі?

— Від загальної суми віднімемо кількість олівців і ручок. Дізнаємося кількість фломастерів.

1) $65 - 38 = 27$ (шт.) — фломастерів.

— Від загальної суми віднімемо кількість ручок і фломастерів. Дізнаємося кількість олівців.

2) $65 - 42 = 23$ (шт.) — олівців.

— Кількість ручок можна дізнатися двома способами. Спосіб 1: Від кількості олівців і ручок віднімемо кількість олівців. Спосіб 2: Від кількості ручок і фломастерів віднімемо кількість фломастерів.

3) $38 - 23 = 15$, або $42 - 27 = 15$ (шт.) — ручки.

Перевірка: $23 + 15 + 27 = 65$ (шт.).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 19, № 100, 101)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

— Розкажи про свою роботу на уроці за схемою.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 92. РІЗНІ СПОСОБИ ОБЧИСЛЕННЯ РІЗНИЦІ ЧИСЕЛ ВИДУ 540 – 90. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДВОМА СПОСОБАМИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ТРЬОХ ЧИСЕЛ ЗА ТРЬОМА СУМАМИ

Мета: сформувати вміння обчислювати різницю чисел виду 540 – 90 різними способами; закріплювати вміння розв'язувати рівняння; удосконалювати вміння розв'язання задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав уже дзвінок,
Починається ... (діти хором) урок.

— І щоб урок був плідним, будемо:

- не просто слухати, а чути; (Читає 1-й ряд.)
- не просто дивитися, а бачити; (Читає 2-й ряд.)
- не просто відповідати, а міркувати, (Читає 3-й ряд.)
- дружно і плідно працювати! (Увесь клас хором.)

— І я б дуже хотіла, щоб протягом усього уроку ми дотримували цього девізу.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 19–20, № 100, 101)

— Як ви розв'язували задачу № 100?

— Які відповіді отримали, обчислюючи вирази № 101? Побудуйте кольорову вежу з цеглинок.

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
340	540	810	820	930	940

Виконана робота (розташування кольорів знизу вгору)

810	Червоний
540	Оранжевий
340	Жовтий
820	Зелений
940	Синій
930	Блакитний

— Які приклади на обчислення суми можна замінити множенням? (Останні два приклади: $180 \cdot 3$, $270 \cdot 3$.) Такі приклади ми навчимося розв'язувати у 4-му класі.

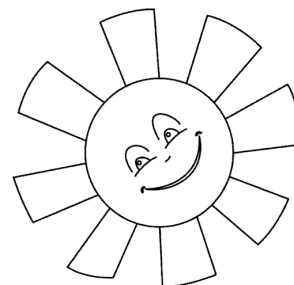
3. Каліграфічна хвилинка

— Назвіть найменший результат. Запишіть це число каліграфічно. (340.)

4. Математичний диктант

— На промінцях сонечка запишіть відповіді.

- Запишіть цифрами число п'ятсот дев'яносто шість.
- Збільште число 499 на одиницю.
- Запишіть «сусідів» числа 399.

- 1 кг зменште на 400 г.
- Збільште на 130 число 100.
- Запишіть суму чисел 500 і 200.
- Запишіть різницю чисел 650 і 50.
- Зменшене 900, від'ємник 100. Обчислити різницю.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 20, № 102). Обчислення ланцюжком по колу

2. Ознайомлення з різними способами обчислення різниці чисел (с. 20, № 103)

— Розглянемо на основі виразу $540 - 90$ різні способи обчислення.

Спосіб 1. Зменшене розкладаємо на суму зручних доданків 400 і 140. Від 140 віднімаємо 90, отримуємо 50. Додаємо це число до 400, отримуємо 450.

Спосіб 2. Розкладаємо від'ємник на суму зручних доданків, один з яких дорівнює десяткам зменшеного, тобто 40 і 50. Від зменшеного 540 віднімаємо 40, отримуємо 500. Від 500 віднімаємо 50, отримуємо 450.

Спосіб 3. Зменшене і від'ємник записуємо у вигляді загальної кількості десятків. Робимо обчислення.

3. Первинне закріплення здобутих умінь (с. 20, № 104)

Обчислення значення виразів зручним способом.

Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти.
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз.
На сусіда подивись.
Руки вгору, руки в боки.

Вище руки підніміть.
А тепер їх опустіть.
Плигніть, діти, кілька раз.
За роботу, все гаразд.

4. Удосконалення обчислювальних навичок. Робота в парах з використанням кольорових цеглинок (с. 20, № 105)

Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Оранжевий	Зелений	Блакитний	Синій	Жовтий	Червоний
300	390	410	650	700	930

Відповідь(знизу вгору)

390	Зелений
300	Оранжевий
650	Синій
410	Блакитний
700	Жовтий
930	Червоний

5. Удосконалення вмінь працювати з рівняннями (с. 20, № 106). Самостійна робота

Взаємоперевірка — в парах.

6. Формування вмінь розв'язувати задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами двома способами (с. 20, № 107)

— Яка загальна маса кефіру, йогурту та сиру? Скільки важать кефір та йогурт? Яка маса сиру та йогурту? Що запитується в задачі?

Спосіб 1

— Від загальної суми віднімемо масу сиру та йогурту. Дізнаємося масу кефіру.

1) $900 - 400 = 500$ (г).

— Від загальної суми віднімемо масу кефіру та йогурту. Дізнаємося масу сиру.

2) $900 - 700 = 200$ (г).

— Масу йогурту можна дізнатися двома способами. *Спосіб 1:* Від маси кефіру та йогурту віднімемо масу кефіру. *Спосіб 2:* Від маси сиру та йогурту віднімемо масу сиру.

3) $700 - 500 = 200$ (г), або $400 - 200 = 200$ (г).

Перевірка: $500 + 200 + 200 = 900$.

Спосіб 2

— Від загальної суми віднімемо масу кефіру та йогурту. Дізнаємося масу сиру.

1) $900 - 700 = 200$ (г).

— Від загальної суми віднімемо масу сиру та йогурту. Дізнаємося масу кефіру.

2) $900 - 400 = 500$ (г).

— Масу йогурту можна дізнатися двома способами. *Спосіб 1:* Від маси кефіру та йогурту віднімемо масу кефіру. *Спосіб 2:* Від маси сиру та йогурту віднімемо масу сиру.

3) $700 - 500 = 200$ (г), або $400 - 200 = 200$ (г).

Перевірка: $200 + 500 + 200 = 900$.

7. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами двома способами (с. 21, № 108)

— Скільки кілометрів подолали туристи? Яку відстань вони пройшли пішки і на байдарках? Скільки кілометрів туристи подолали на байдарках і велосипедах? Що запитується в задачі?

— Розв'яжіть задачу зручним для вас способом, користуючись схемами підручника.

Спосіб 1

1) $190 - 110 = 80$ (км) — проїхали на велосипедах;

2) $190 - 150 = 40$ (км) — пройшли пішки;

3) $110 - 40 = 70$, або $150 - 80 = 70$ (км) — пройшли на байдарках.

Перевірка: $80 + 40 + 70 = 190$.

Спосіб 2

1) $190 - 150 = 40$ (км) — пройшли пішки;

2) $190 - 110 = 80$ (км) — проїхали на велосипедах;

3) $110 - 40 = 70$, або $150 - 80 = 70$ (км) — пройшли на байдарках.

Перевірка: $40 + 80 + 70 = 190$.

8. Логічна вправа «Магічний квадрат»

— Упишіть у порожні клітинки квадрата числа 7, 9, 10, 13, 14, 15 таким чином, щоб сума в кожному рядку, стовпчику та діагоналі була однаковою.

		8
	11	
		12

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 21, № 109, 110)

2. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

«На уроці я навчився(-лася)... Мені було легко виконати... Хочу ще потренуватися..., щоб бути впевненішим(-ою). Наступного уроку я постараюся бути...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 93. РІЗНІ СПОСОБИ ОБЧИСЛЕННЯ РІЗНИЦІ ЧИСЕЛ ВИДУ $730 - 290$ – 290. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПОНЯТТЯМИ «РАДІУС КОЛА», «ДІАМЕТР КОЛА». РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ

Мета: формувати вміння обчислювати різницю чисел виду $730 - 290$ різними способами; ознайомити з поняттями «радіус кола», «діаметр кола»; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення учнів, графічні навички; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 21, № 109, 110)

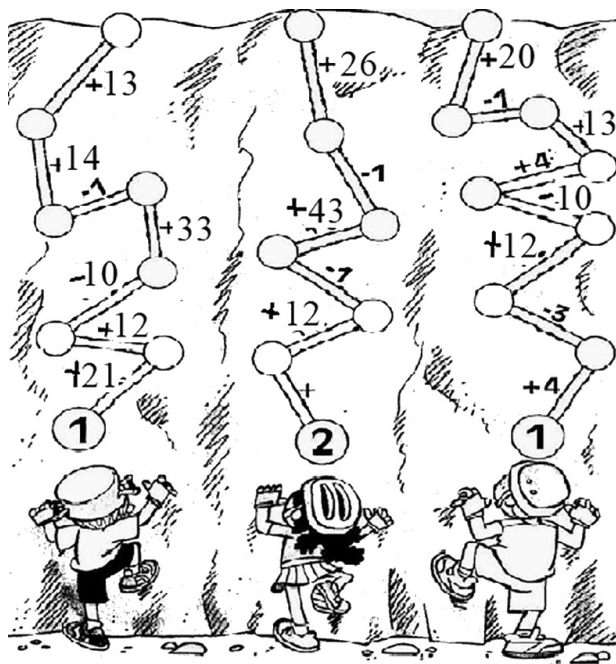
- Поясніть розв'язання рівняння на обчислення від'ємника.
- Яке рівняння теж розв'язували дією віднімання?
- Який компонент був невідомий у першому рівнянні? Поясніть хід розв'язання.
- Поясніть, як розв'язували задачу № 110.

3. Мотивація навчальної діяльності

- Сьогодні на урок прийшов Незнайко зі своїми друзями Гвинтиком і Шпунтиком.

4. Усні обчислення. Робота в парах

- Шлях до нас був дуже важким. Спочатку товариші піднімалися в гори. Допоможіть їм швидше дістатися вершини гори.

4. Каліграфічна хвилинка

- Далі наші друзі пливли морем. Ось на цьому човнику! Яку цифру він нагадує? (3.) Запишіть каліграфічно трицифрове число, яке в усіх розрядах має цифру 3. (333.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вмінь обчислювати масу (с. 21, № 111)

— Наші друзі зголоділи. Купили вони смаколиків. Обчисліть їхню масу.

2. Ознайомлення з різними способами віднімання трицифрових круглих чисел (с. 22, № 112)

— У Гвинтика було 730 грн, у Шпунтика — 290 грн. Почали друзі рахувати, на скільки більше грошей було у Гвинтика. Допоможемо їм? Обчислимо вираз трьома способами.

Спосіб 1. Від'ємник розкладаємо на суму розрядних доданків. Від зменшуваного віднімаємо сотні. Від отриманого результату віднімаємо десятки.

Спосіб 2. Зменшуване і від'ємник представляємо у вигляді загальної кількості десятків. Виконуємо віднімання.

Спосіб 3. Від'ємник округлюємо до сотен, тобто до 300. Запам'ятовуємо, на скільки округлили (на 10). Від зменшуваного віднімаємо 300 і додаємо 10.

3. Формування обчислювальних навичок

— Сподобалося хлопцям рахувати. Вони запрошують і вас до цієї справи.

1) Розв'язування прикладів з коментуванням (№ 113, с. 22).

— Обчисліть вирази, коментуючи свої дії.

2) Виконання завдання № 114 (с. 22).

— Обчисліть зручним для вас способом.

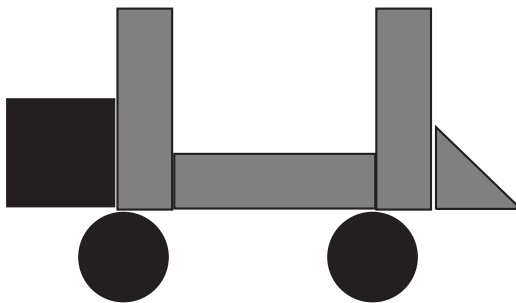
Фізкультхвилинка

Час витратити ми не будемо, піднімаємо руки вгору,
Опускаємо їх на плечі, продовжуємо разом.
Піднімаємо, опускаємо, від уроку відпочиваємо.
Руки вгору над головою, дивимося перед собою,
Хребет випрямляємо, лікті зводимо, розпрямляємо,

Організм оздоровляєм, киснем наповнюємо.
Щоб ноги розім'яти, будемо дружно присідати,
Встали, вгору потягнулися, повторили, посміхнулися.
Заряд бадьорості допоможе нам знову урок
продовжити.

4. Актуалізація знань про геометричні фігури

— Гвинтик і Шпунтик зібрали автомобіль.

— За якими ознаками можна розбити фігури на групи? (Колір, розмір, форма.)

— Які фігури за формою? Чому мають такі назви?

— Які ви знаєте властивості прямокутника? квадрата?

— Чи можна назвати квадрат прямокутником? А прямокутник — квадратом?

— Яка фігура відрізняється за своїми ознаками від усіх інших? (Коло.) Чим? (У нього немає кутів.)

5. Удосконалення обчислювальних умінь. Робота в парах (№ 115, с. 22)

Вправа «Кольорова стежка»

— Незнайко вирішив покататися на автомобілі. Зробимо йому кольорову стежку з шести цеглинок, обчисливши вирази.

Шифр

Зелений	Блакитний	Оранжевий	Синій	Жовтий	Червоний
50	190	370	380	540	810

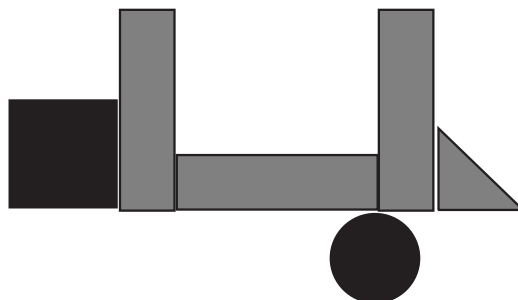
Відповідь

Синій	Зелений	Червоний	Блакитний	Оранжевий	Жовтий
380	50	810	190	370	540

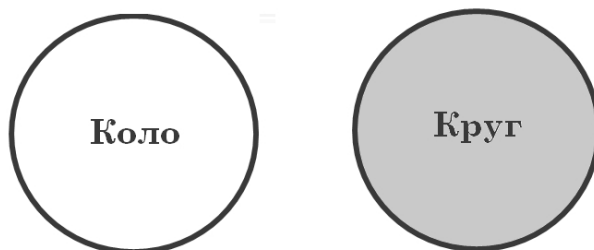
6. Ознайомлення з поняттями «радіус», «діаметр». Робота з математичними матеріалами

1) Уточнення понять «коло», «круг».

— Їде Незнайко з вітерцем. Раптом машина в щось врізалася і з тріском розвалилася на частини. Незнайко, на щастя, відбувся легким переляком, але ось машина ...

- Незнайко вирішив зібрати автомобіль. Якої деталі бракує? (*Другого колеса.*)
- Яку форму має колесо? (*Круглу.*)
- Чи обов'язково колесо має бути саме круглої форми? Чому?
- Де в житті ви зустрічали круг? (*Сонце, годинник та ін.*)
- Лінія, яка є межею круга, називається колом. Усе, що всередині кола, — кругом.

Із піснями в хороводі
Малюки по колу ходять.
Ну, а круг? Це інша справа;
Коло кругові — оправа.
Зрозуміло всім довкола:
Нерозлучні круг і коло.

2) Ознайомлення з поняттям «радіус». Практична робота.

— У вас на партах лежить шаблон кола. Складіть його навпіл, загладьте лінію згину. Складіть ще раз. Розверніть шаблон кола. Відмітьте синім олівцем точку, в якій перетнулися лінії. Це центр кола. Назвемо його буквою *O*.

— Навіщо потрібен центр у колесі? (*Щоб воно рівномірно оберталося.*)

— На шаблоні червоним олівцем накресліть лінію від центру до будь-якої точки на колі. Назвемо її буквою *A*. У нас утворився відрізок *OA*. Намалюймо таких декілька відрізків. Дамо їм назву: *OB*, *OC*.

— Такі відрізки можна побачити на колесі велосипеда. Як вони називаються? (*Спиці.*)

— «Спиці в колесі» латинською мовою називаються радіусом. Тобто відрізки *OA*, *OB*, *OC* — радіус кола. Позначається радіус латинською буквою *r*.

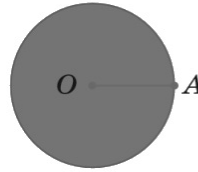
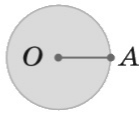
Запам'ятайте! Відстань від центру до будь-якої точки на колі називається радіусом.

3) Первинне закріплення вивченого (с. 22, № 116).

— Шпунтик та Гвинтик намалювали два колеса. Хто намалював коло? Хто — круг? У якого колеса радіус більший?

Гвинтик

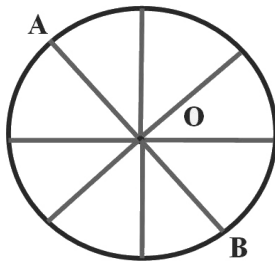
Шпунтик

— Радіус кола коротко позначають латинською буквою r . Довжину радіуса можна виміряти лінійкою.

— У підручнику виміряйте довжину радіуса кожного кола.

4) Ознайомлення з діаметром.

— На шаблоні червоним олівцем через центр накресліть пряму лінію від однієї точки кола до іншої.

Точка O — центр кола.
Відрізок OA — радіус кола.
Відрізок AB — діаметр кола.

— Що зробив цей відрізок з кругом? (*Поділив навпіл.*)

— Називається він діаметром. Позначається буквою d .

Запам'ятайте! Відрізок, що поєднує дві точки на колі та проходить через його центр, називають діаметром кола.

— Скільки може бути радіусів і діаметрів у круга, кола?

— Як взаємопов'язані радіус і діаметр? (Один діаметр дорівнює двом радіусам: $d = r + r = OA + OB$.)

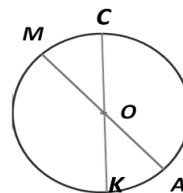
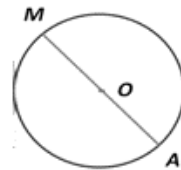
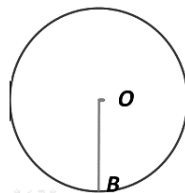
7. Гра «Діаметр чи радіус?». Робота з кольоровими цеглинками

— Поки Незнайко лагодить колесо, ми пограємо в гру.

Зелений	Жовтий
радіус	діаметр

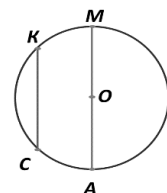
Учитель демонструє малюнок, діти — відповідну цеглинку.

- Відрізок OA — ...
- Відрізок MA — ...
- Відрізок OB — ...
- Відрізок CK — ...

- Діаметром є відрізок ...

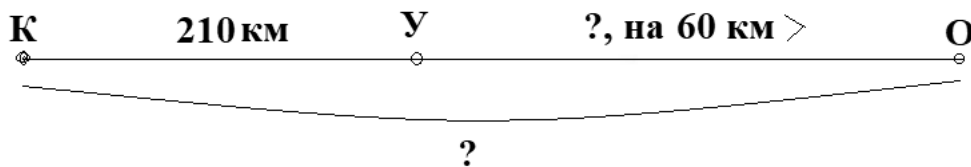
Зелений	Жовтий
MA	CK

8. Формування вмінь розв'язувати задачу

1) Робота над задачею № 118 (с. 22).

— Незнайко полагодив машину. І друзі вирішили вирушити у подорож — до Києва, Умані та Одеси. Допоможемо їм дізнатися загальну відстань. Прочитайте задачу.

— Визначте, який із поданих виразів у підручнику є розв'язанням задачі.

— Яка відстань від Києва до Умані? Що відомо про відстань між Уманню та Одесою? Що запитується в задачі?

1) $210 + 60 = 270$ (км) — відстань між Уманню і Одесою;

2) $210 + 270 = 480$ (км).

— Як інакше можна записати вираз?

$210 + (210 + 60)$

2) Визначення виразу, що відповідає умові задачі № 119 (с. 22).

— Скільки присідав Олексій на лівій нозі? Скільки — на правій? Скільки разів він виконав цю вправу? Що запитується в задачі? Чи можемо ми зразу відповісти на головне запитання задачі? Що для цього слід знати? (Кількість присідань на двох ногах.) Дайте відповідь на головне запитання задачі. Визначте, який із виразів точно відповідає умові задачі.

9. Логічна задача

— Діти виконували завдання: «Обчисліть значення виразу». Значення суми у Каті більше, ніж зменшуване в Олі, та менше, ніж значення різниці у Миколи. Значення якого виразу знаходив Костя, якщо Сашко помилився під час обчислень?

$$48 + 26 = 74$$

$$58 + 43 = 91$$

$$80 - 4 = 76$$

$$12 + 21 = 33$$

$$57 - 24 = 33$$

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 24, № 120, 121)

2. Підсумок уроку. Вправа «Незакінчене речення»

- Урок мені здався ...
- За урок я ...
- Мені запам'яталося, мене здивувало ...
- Сьогодні я дізнався(-лася) ...
- Я зрозумів(-ла), що ...
- Тепер я можу ...
- Я навчився(-лася) ...
- У мене вийшло ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 94. ЗАКРІПЛЕННЯ РІЗНИХ СПОСОБІВ ВІДНІМАННЯ КРУГЛИХ ЧИСЕЛ У МЕЖАХ 1000. ВИЗНАЧЕННЯ РАДІУСА КОЛА. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕННЯ ДІАМЕТРА КОЛА. ТВОРЧА РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ

Мета: удосконалити вміння обчислювати вирази на віднімання різними способами; закріпити знання про радіус та діаметр; удосконалювати вміння працювати над задачами; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: кольорові олівці, ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 24, № 120, 121)

— Поясніть, як визначали радіус та діаметр кожного кола? Чим діаметр відрізняється від радіуса?

— Зачитайте приклади ланцюжком по колу.

3. Усні обчислення

- Добуток 2 і 3 збільште на 56.
- Від числа 90 відніміть добуток чисел 9 і 2.
- Від числа 62 відніміть частку чисел 6 і 2.
- Добуток чисел 2 і 4 збільште на 36.
- До частки чисел 14 і 2 додайте 47.
- Число 20 зменште на частку чисел 2 і 2.
- Від числа 100 відніміть добуток чисел 2 і 5.
- До частки чисел 6 і 3 додайте 98.
- Різницю чисел 11 і 3 збільште у 2 рази.
- Суму чисел 8 і 6 зменште у 2 рази.

4. Каліграфічна хвилинка

— Установіть закономірність і запишіть числа, вставляючи пропущені.
100, 90, 80 ?, ?, ? 40, ?, 20, ?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок

— Збільште на 100 кожне число в таблиці.

110	440	750	620	230	130
-----	-----	-----	-----	-----	-----

2. Вправа «Ребус»

— Відгадайте слова, у яких є цифра 100.

Ли 100 к; 100 ли; мі 100; 100 лиця; і 100 рія; ті 100; мі 100 к; 100 впи.

3. Формування обчислювальних навичок. Вправа «Кольорове сонечко»

— Обчисліть зручним для вас способом

$$600 - 170 \qquad 360 - 80 \qquad 180 - 90 + 450$$

$$680 - 90 \qquad 530 - 380 \qquad 540 - 70 - 80$$

— Викладіть з шести цеглинок сонечко за шифром.

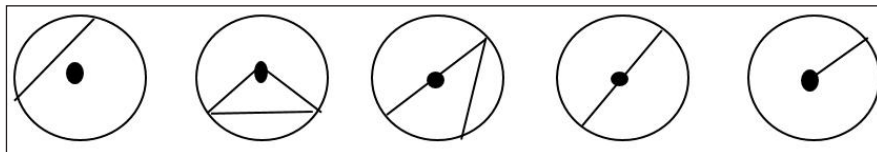
Синій	Блакитний	Зелений	Жовтий	Оранжевий	Червоний
390	540	150	280	590	430

— Якої форми сонечко?

Фізкультхвилинка

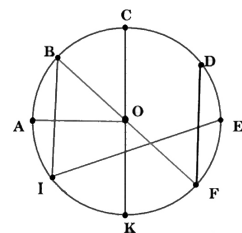
4. Актуалізація знань про радіус і діаметр

- Відстань від центру до будь-якої точки на колі називається ... (радіус).
- Відрізок, що поєднує дві точки на колі та проходить через його центр, називається ... (діаметр).
- Скільки радіусів і діаметрів може бути в колі? (Багато.)
- Чому дорівнює діаметр? (Довжині двох радіусів.)
- Обведіть діаметр кола червоним олівцем, а радіус — синім.

- Назвіть номер малюнка, де є радіус.
- Назвіть номер малюнка з діаметром.
- Перелічіть усі радіуси та діаметри.

— Чому дорівнює діаметр? ($AK = OA + OK$.)

5. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі

Задача. Сума трьох чисел 100. Знайдіть кожне число, якщо сума першого та другого чисел дорівнює 72, а сума другого та третього чисел становить 76.

— Чому дорівнює сума трьох чисел? Яка сума першого та другого числа? Чому дорівнює сума другого та третього числа?

- 1) $100 - 72 = 28$ — сума третього числа;
- 2) $100 - 76 = 24$ — сума першого числа;
- 3) $72 - 24 = 48$, або $76 - 28 = 48$ — сума другого числа.

Перевірка: $28 + 24 + 48 = 100$.

6. Закріплення вмінь розв'язувати рівняння

— Розв'яжіть рівняння.

$$m - 340 = 160 \quad n + 70 = 220 \quad 720 - c = 560 \quad 80 + x = 700$$

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

- Чого навчилися на уроці?
- Які завдання виконували без проблем?
- Над чим варто було більше подумати?
- Виберіть смайлик, що відповідає вашому настрою на уроці.

Зелений — «Я все зрозумів і впорався(-лася) із завданнями»;

жовтий — «Я все зрозумів(-ла), але деякі завдання було важко виконувати»;

червоний — «Мені було важко. Не з усіма завданнями я впорався(-лася)».

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 95. ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЗІ СПОСОБОМ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВИЛЬНОСТІ ОБЧИСЛЕНЬ СКЛАДАННЯМ ПОРІВНЯННЯ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ. КРЕСЛЕННЯ КОЛА ІЗ ЗАДАНИМ РАДІУСОМ. ОБЧИСЛЕННЯ ДІАМЕТРА КОЛА

Мета: ознайомити дітей зі способом визначення правильності обчислень складанням порівняння; удосконалити вміння працювати над задачами; вчити дітей креслити коло із заданим радіусом; закріплювати вміння обчислювати діаметр кола; розвивати логічне мислення учнів, графічних навичок; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, циркуль.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Я вам рада, учні добрі,
І вітаю щиро вас,
І запрошую ласкаво
На урок математики у третій клас.

2. Перевірка домашнього завдання

3. Усне опитування

- Назвіть натуральні числа. Яке число не входить до складу натуральних чисел? (0.)
- Назвіть найменше трицифрове число. (100.) Яке число отримаємо, якщо віднімемо 1? Дайте йому характеристику. (99 — найбільше двоцифрове число. «Сусіди» — 98 і 100. Складається з 9 десятків та 9 одиниць. Непарне число.)
- Назвіть найбільше трицифрове число (999). Якщо збільшити його на 1, яке число отримаємо?
- Одиниця вимірювання довжини, яку можна замінити 10 сантиметрами? (Дециметр.)
- Як називається межа круга? (Колом.)
- Відрізок, який з'єднує центр і будь-яку точку кола. Що це? (Радіус.)
- Що більше: радіус чи діаметр? У скільки разів?
- Поясніть, що таке діаметр.

4. Каліграфічна хвилинка

- З яких цифр складений малюнок?
- Розташуйте їх по порядку. Яке трицифрове число отримали? Напишіть його каліграфічно.

5. Усні обчислення

- Назвіть числа у вигляді суми розрядних доданків: 583; 699; 860; 907.
- У яких числах 9 сот. 7 дес. 1 од.; 7 сот. 8 дес; 8 сот. 5 дес. 3 од.; 4 сот. 7 од.?
- Назвіть число, що передреє кожному з чисел: 867; 499; 900.
- Яких «сусідів» мають числа 364; 159; 600?
- Знайдіть різницю чисел 560 і 340, 250 і 180.
- Чому дорівнює сума чисел 450 і 50, 370 і 130?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення обчислювальних умінь. Групова робота (с. 24, № 122)

Група 1. Обчисліть вирази та дізнайтеся, чи не помилився Тарас.

Група 2. Обчисліть вирази та дізнайтеся, чи не помилився Олесь.

Група 3. Обчисліть вирази та дізнайтеся, чи не помилився Іван.

2. Актуалізація знань про одиниці вимірювання маси

1) Повторення.

— Які одиниці маси ви знаєте? (*Грам, кілограм, центнер, тонна.*)

— Яка одиниця вимірювання маси є основною? (*Кілограм.*)

— У яких одиницях можна виміряти масу тварин?

2) Практична робота на обчислення маси (с. 24, № 123).

— Розгляньте таблицю. Як обчислити невідомі величини? Запишіть розв'язання в зошит.

3) Розв'язування задачі № 124 (с. 25).

— Яка маса банки разом із кетчупом? Яка маса порожньої банки? Що запитується в задачі?

— Чи можемо ми відповісти на запитання задачі? Чому? (*Необхідно знати масу кетчупу в одній банці.*) Якою дією відповімо на запитання задачі? (*Відніманням.*) Дайте відповідь на головне запитання задачі.

Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати — будемо відпочивати.

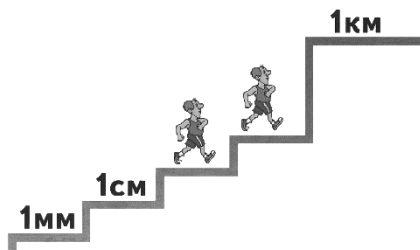
Три! Чотири! Присідаймо — швидко втому проганяймо.

П'ять! Шість! Засміялись, кілька разів нахилились.

Сім! Вісім! Час настав повертатись до справ.

3. Актуалізація знань про одиниці вимірювання довжини (с. 25, № 125)

— Чи всі відомі тобі одиниці довжини записані? Назви одиниці, яких бракує.

4. Удосконалення вмінь працювати з виразами з іменованими числами (с. 25, № 126)

— Виконай дії з іменованими числами.

5. Формування вмінь розв'язувати задачі (с. 25, № 127)

— Яка відстань від будинку Уляни до парку? Яка відстань від парку до бібліотеки? Що запитується в задачі? Чи можемо ми відповісти на основне запитання задачі? Чому? (*Не знаємо відстань від парку до бібліотеки.*) Що відомо про відстань від парку до бібліотеки? (*Вона на 120 м менша.*) Дайте відповідь на головне запитання задачі?

УРОК 96. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНИХ СПОСОБІВ УСНИХ ОБЧИСЛЕНЬ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ ЗІ ЗМІННОЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ЗІ ЗМІННОЮ. ПЕРЕВІРКА ПРАВИЛЬНОСТІ РОЗВ'ЯЗАННЯ РІВНЯНЬ. ГЕОМЕТРИЧНІ ЗАВДАННЯ

Мета: удосконалити вміння обчислювати вирази різними способами; удосконалювати вміння працювати з виразами зі змінною, розв'язувати задачі зі змінною та рівняння; розширювати геометричні уявлення учнів; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськуність; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання. Робота із кольоровими цеглинками (с. 25, № 129, 130)

— Покажіть відповіді виразів цеглинками.

Шифр

Синій	Блакитний	Зелений	Жовтий	Оранжевий	Червоний
270	180	670	40	700	150

— Поясніть розв'язання задачі.

3. Мотивація навчальної діяльності

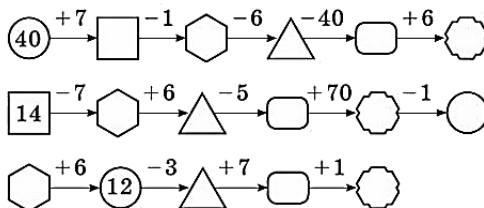
- Заховавшись у корзині,
Іде на ведмежій спині,

Дивиться, щоб волохатий
Пиріжка не міг узяти. («Маша і Ведмідь».)

— Нам усім відома ця казка на новий лад. Скільки пригод сталося з цими героями — смішні, страшні, веселі, але всі вони закінчувалися добре.

4. Усні обчислення

Маша в лісі заблукала, до Ведмеда в дім попала.
Стала там хазяйнувати, все навколо розкидати
Та усно рахувати.

5. Каліграфічна хвилинка

У школу Маша захотіла, за парту спритно сіла.
Клас Ведмідь облаштував, і сам учителем він став.

— Яку цифру сховав кіт? Напишіть каліграфічно трицифрове число за допомогою цієї цифри. (999.)

6. Математичний диктант

Ведмідь мусив добре потрудитись, щоб почала Маша вчитись.
Але Маша вередує, не пише, не читає, не рахує.
Ведмідь втрачає спокій вже та диктант їй задає.

- Запишіть через кому числа: п'ятсот двадцять сім, тринадцять, чотириста сорок дев'ять, вісімсот, шістсот шістдесят один.

- Запишіть числа, які містять: 2 сотні, 3 десятки і 6 одиниць; 9 десятків; 40 десятків і 8 одиниць; 4 одиниці; 8 сотен, 1 десяток і 5 одиниць.
- Запишіть «сусідів» чисел: 669, 188.
- Замініть сумою розрядних доданків число 711.
- Знайдіть перший доданок, якщо другий доданок 150, а значення суми 160.
- На скільки 230 більше за 200?
- Число 366 зменште на 6.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 26, № 131 — усно)

У школі Маша добре потрудилась, і відпочити їй захотілось,
Але й Маша довго не відпочивала, тож Ведмедя рахувати заставляла.

2. Удосконалення вмінь працювати з іменованими числами

1) Арифметичні дії з іменованими числами (с. 26, № 132). Вправа «Кольорова стежка».

Ведмідь Машу взяв і до річки пострибав,
Щоби рибки наловити та ухички наварити.

— Допоможімо Ведмедю і Маші швидко дійти до ріки. Побудуймо кольорову стежку з шести цеглинок, обчисливши вирази.

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
5	9	55	60	130	1000

Відповідь

Зелений	Синій	Жовтий	Оранжевий	Червоний	Блакитний
60 г	1000 г	5	9	55 т	130 ц

— У який прикладах отримали у відповіді неіменоване число? Чому?

2) Визначення маси покупки (с. 26, № 133).

— Поки Маша рибалить, Ведмідь пішов до магазину.

— Розгляньте малюнок. Які продукти купив Ведмідь? Обчислимо їхню масу.

- Йогурт важить 250 г, а сметана — 280 г. Скільки важать усі продукти?
- Купили три пачки какао. Одна важить 90 г. Скільки важать три упаковки?
- Рис важить 400 г, ковбаса — 350 г. Скільки важать продукти?
- Скільки важать хлібобулочні вироби, якщо хліб — 760 г, сушки — 90 г?

3. Удосконалення вмінь розв'язувати задачу (с. 26, № 134)

Ведмідь із Тигром в шахи грав,
Машу тут він не чекав.
Але Маша тут як тут,

З нею звісно ж, гамір, стук.
Стала вона з ними грати,
Всі партії вигравати.

— Маша — майстриня у шахах, а ми — у розв'язуванні задачі.

— Яка загальна маса футбольного й волейбольного м'ячів? Скільки важить волейбольний м'яч? Що запитується в задачі?

— Чи відома маса одного футбольного м'яча? Як про це дізнатися? (Від загальної маси футбольного і волейбольного м'ячів відняти масу волейбольного м'яча.) Дайте відповідь на основне запитання задачі.

Фізкультхвилинка

Маші не буде нудно,
Зробимо зарядку дружно?
Вправо, вліво повернись,
Нахилися і піднімись.
Руки вгору, руки в бік

І на місці скік-скік-скік.
Молодці, мої малята!
Сповільнюйте дітки крок,
Крок на місці, стій!
Ось так!

4. Удосконалення вмінь розв'язувати рівняння (с. 26, № 135). Робота в групах

Незабаром в лісі свято.
У Ведмедя клопоту багато,
Щоб зустріти гарно свято,
Потрібно добре попрацювати.

— Перевірте, чи правильно розв'язані рівняння.

5. Формування вмінь обчислювати значення виразу зі змінною (с. 27, № 136). Робота в парах

6. Розвиток умінь розв'язувати задачу зі змінною

Ручкою Маша запаслася і в клас швидко подалася.
Все написала, всі задачі розв'язала.
Радості було багато — просто кольорове свято!

— Улаштуймо Ведмедю справжнє свято, розв'яжімо задачі!

1) Робота над задачею зі змінними даними (с. 27, № 137).

— Скільки учнів навчається у школі? Скільки учнів навчається в початковій школі? (с.) А в середній? (а.) Що запитується в задачі? Чи можемо ми відповісти на основне запитання задачі? Чому? (Потрібно знати кількість учнів у початковій і середній школі.) Якою дією дамо відповідь на це запитання? (Додаванням.) Дайте відповідь на основне запитання задачі? Яку дію будете використовувати? (Віднімання.)

— Розв'язання запишемо одним виразом: $910 + (c + a)$.

— Обчисліть значення виразу, якщо $c = 340$, $a = 380$.

2) Аналіз задачі № 138 (с. 27).

— Скільки кілограмів зібрали з першого куща? Скільки зібрали з другого куща? Що зробили з ягодами? По скільки вмістилося в кожен банку? Що запитується в задачі?

— Розв'язання запишемо одним виразом: $(5 + n) : 2$.

— Обчисліть значення виразу, якщо $n = 3$, $n = 7$.

7. Закріплення розуміння понять «радіус» та «діаметр» (с. 27, № 139)

— Розгляньте малюнок. Скільки намальовано кіл з одним центром?

— Визначте радіус кожного кола.

— На скільки міліметрів діаметр найбільшого кола більший за діаметр найменшого кола?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 27, № 140, 141)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

Зробимо останній крок,
Підсумуємо урок!

— Чого навчилися на уроці? Що було найлегшим? Що здалося складним?

— У яких життєвих ситуаціях знадобляться засвоєні на уроці знання?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 97. ЗАКРІПЛЕННЯ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. КРЕСЛЕННЯ КОЛА. ВИЗНАЧЕННЯ РАДІУСА ТА ДІАМЕТРА КОЛА

Мета: узагальнити і систематизувати вивчені способи усного додавання і віднімання чисел у межах 1000; удосконалювати обчислювальні навички; закріпити вміння розв'язувати задачі, креслити коло та визначати радіус та діаметр; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, фізкультурна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Подивилися на мене,
Усміхнулися усі.
Чи готові до уроку?
Молодці!

2. Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні ми поринемо у світ спорту. Які ви знаєте зимові види спорту? (*Бобслей, скелетон, керлінг, фігурне катання, шорт-трек, гірськолижний спорт, лижне двоборство, лижні гонки, стрибки з трампліну, сноубординг, санний спорт, хокей.*) Наш урок допоможе вам дізнатися трохи більше про зимові види спорту.

3. Усне опитування

— Перед кожним змаганням спортсмени розминаються.

- Якщо у трикутника відрізати кути, скільки кутів у нього залишиться? (6.)
- Лінія, що не має ані початку, ані кінця. (*Пряма.*)
- Буває одноцифрове, буває багатоцифрове. (*Число.*)
- Містить 60 хвилин. (*Година.*)
- Чотирикутник, у якого всі сторони і всі кути рівні. (*Квадрат.*)
- Відстань від центру до будь-якої точки на колі називається ... (*радіус*).
- Найбільше трицифрове число. (*999.*)
- Як називається результат додавання? (*Сума.*) А множення? (*Добуток.*)
- Відрізок, що поєднує дві точки на колі та проходить через його центр, називають ... (*діаметр*).
- Коло креслять ... (*циркулем*).
- 1 м — це ... см.
- Сьомий день тижня (*неділя*).

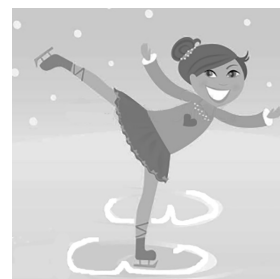
4. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 333

— Яку цифру намалювала ковзанами фігуристка? Напишіть каліграфічно трицифрове число з цих цифр.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення математичних навичок. Робота в парах

Якщо став на ті дощечки,
Швидко їду я з гори,
А якщо впаду зненацька,—
Ноги будуть догори.
Палки дві в руках тримаю,
Сам собі допомагаю.
Тут потрібна рівновага,
Тренування та увага! (*Лижі.*)

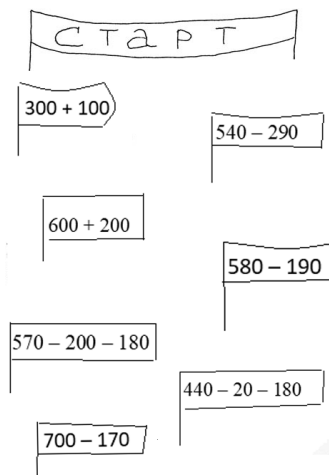
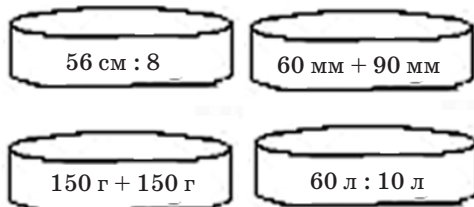
— Гірськолижний спорт — загальна назва для кількох зимових спортивних дисциплін, у яких спортсмени змагаються за найшвидший спуск із гори на лижах спеціально підготовленою трасою. Гірськолижний спорт користується значною популярністю як вид активного відпочинку.

— Проїдьте на лижах через усі прапорці.

2. Закріплення вмінь працювати з іменованими виразами

— Інший вид зимових ігор — хокей. Гра на льодовому майданчику, в котрій дві команди намагаються закинути шайбу у ворота суперника. Мало хто знає, що в хокеї є таке поняття, як буліт. Це штрафний кидок.

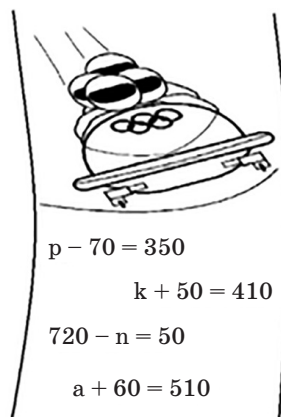
— Заб'ємо воротареві гол!

3. Удосконалення вмінь розв'язувати рівняння

— Бобслей — зимовий олімпійський вид спорту, що являє собою швидкісний спуск з гір по спеціально обладнаних льодових трасах на керованих санях-бобах.

— Допоможемо спортсменам пройти дистанцію без перешкод. Розв'яжімо рівняння.

4. Формування вмінь розв'язувати задачі

— Біатлон — зимовий вид спорту, двоборство, що поєднує лижні перегони і стрільбу лежачи та стоячи на кількох вогневих рубежах з дрібнокаліберної гвинтівки. Активний розвиток біатлону припадає на 20-ті роки ХХ століття, коли починають відбуватися змагання з лижних перегонів серед військових патрулів зі стрільбою, киданням гранати тощо.

— Станьмо біатлоністами у розв'язанні задачі.

Задача. На спортивну базу приїхало 740 спортсменів, які займаються лижними видами спорту. Сноубордом займаються c спортсменів, а гірськолижним спортом — a спортсменів. Скільки спортсменів займається сноубордом?

— Складіть вираз до задачі. Обчисліть його значення, якщо $c = 40$, $a = 180$.

5. Закріплення вмінь розрізняти радіус та діаметр, визначати їхню довжину

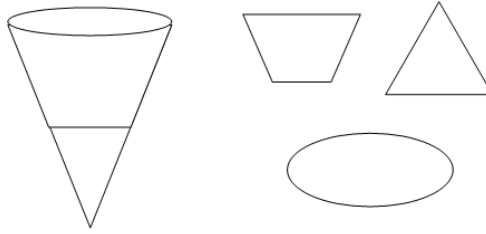
— Фігурне катання — один із найкрасивіших видів спорту. Елементи його складаються з різних комбінацій стрибків, парних підтримок, обертань тощо.

— Обертаючись, фігуристи вимальовують коло. Ваше завдання: накреслити коло радіусом 2 см та визначити довжину діаметра.

6. Робота з геометричним матеріалом

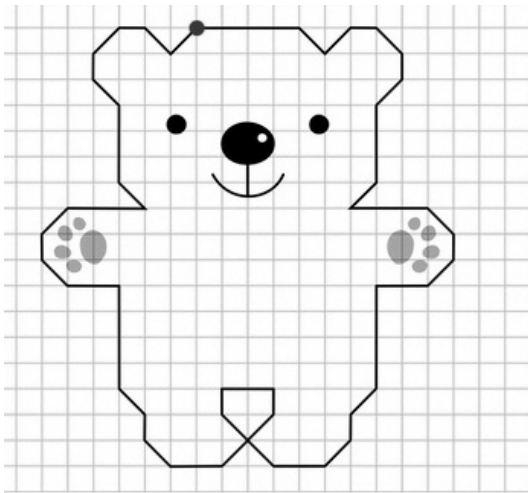
— Свої здібності спортсмени демонструють на Олімпійських іграх. Кожна Олімпіада починається із запалювання вогню в місці проведення ігор під час їхнього відкриття. Горить він безперервно до їхнього завершення.

— Складіть із геометричних фігур олімпійський факел.

7. Графічний диктант «Ведмідь — один із символів Олімпіади»

— Зараз проведемо графічний диктант і дізнаємося, хто є одним із символів Олімпіади.

4 →	1 ↘	1 ↗	1 →	1 ↘	1 ↓	1 ↙	3 ↓
1 ↙	3 →	1 ↘	1 ↓	1 ↙	2 ←	4 ↓	1 ↙
1 ↓	1 ↙	2 ←	1 ↖	1 ↗	1 ↑	2 ←	1 ↓
1 ↘	1 ↙	2 ←	1 ↖	1 ↑	1 ↖	4 ↑	2 ←
1 ↖	1 ↑	1 ↗	3 →	1 ↖	3 ↑	1 ↖	1 ↑
1 ↗	1 →	1 ↘	1 ↗				

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (індивідуальні картки)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незавершене речення»

- На уроці мені сподобалося ...
  - Я знаю ... і можу пояснити це іншим.
  - Я вмію ...
- Який зимовий вид спорту вам до вподоби?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

ПИСЬМОВЕ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ

УРОК 100. РОБОТА З РОЗРЯДНОЮ ТАБЛИЦЮ. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПИСЬМОВИМ ДОДАВАННЯМ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ З НЕПРЯМИМ ЗБІЛЬШЕННЯМ ЧИСЛА. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ

Мета: актуалізувати знання про розрядну таблицю; ознайомити з письмовим додаванням трицифрових чисел без переходу через розряд; формувати вміння розв'язувати задачі з непрямим збільшенням числа; удосконалювати вміння розв'язувати рівняння; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики та дослідження навколишнього світу.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Дзвоник всім нам дав наказ:
«До роботи взятись враз!».
Розпочнемо наш урок,
Тож назад не зробим крок.
Будемо ми трудитись гарно,
Не мине й хвилини марно!

2. Розв'язування віршованих задач

- П'ятаків у нього п'ять,
Скільки грошей, як узнать? ($5 \cdot 5 = 25$.)
- Кінь дорогою біжить — чотири копита.
І до кожного підківка цвяхами прибита.
До підкови шість гвіздків треба забивати,
Хто не знає, скільки буде, треба рахувати. ($4 \cdot 6 = 24$.)
- Є шість кліток із кролями,
Мені Саша розповів.
Скільки є кролів, дізнайтесь,
Коли в клітці шість кролів? ($6 \cdot 6 = 36$.)
- В магазині хлопчик плаче,
Полічить не може здачі.
Сорок вісім карасів наловили ми усі.
А нас було всього шість.
Скільки кожен із нас з'їсть? ($48 : 6 = 8$.)
- Шість днів у тижні я працюю,
Мені татко розповів, —
Я два тижні на роботі.
Скільки це усього днів? ($6 \cdot 2 = 12$.)

3. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 77

— Визначте, скільки кілограмів підняв штангіст. Напишіть каліграфічно це число.

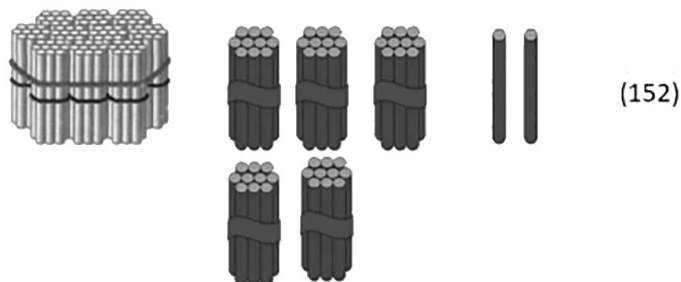
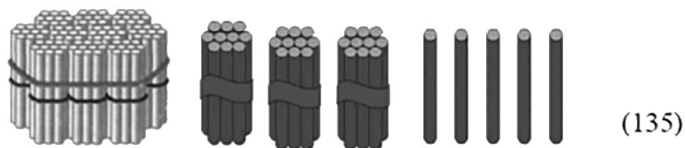

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повторення знань про суму розрядних доданків трицифрових чисел (с. 28, № 142)

— З яких розрядних доданків складаються трицифрові числа? (Сотень, десятків, одиниць.)

— За малюнком назвіть трицифрове число? Скільки сотень? Скільки десятків? Скільки одиниць? Яке число утворилось?

— За малюнком у підручнику визначте, які числа зображені на моделях.

2. Мотивація навчальної діяльності

— Ви знаєте, хто такі фіксики? Як їх звати? Послухайте історію, яка трапилася із Сімкою і Нуликом.

Для того щоб полагодити робота, тато дав фіксикам коробку з гвинтиками. Там їх було 712 штук. Потім мама принесла ще коробку з 235 гвинтиками і запропонувала обчислити їхню кількість. Нулик кинувся до коробок і почав рахувати по одному, а Сімка записала обчислення у зошиті. Ось так:

$$\begin{array}{r} + 712 \\ + 235 \\ \hline 947 \end{array}$$

У такий спосіб вона швидко обчислила загальну кількість гвинтиків.

Таке додавання називається *письмовим*.

3. Ознайомлення з письмовим додаванням (с. 28, № 143)

Коментар. Додавати трицифрові числа зручно, якщо доданки записати один під одним: одиниці під одиницями, десятки під десятками, сотні під сотнями. У такий спосіб одиниці додаємо до одиниць, десятки — до десятків, сотні — до сотень. Письмове додавання починають з одиниць.

— Розглянемо вираз $124 + 222$. Міркувати будемо так.

Перший доданок 124. Другий — 222. Записуємо другий доданок під першим так, щоб одиниці були записані під одиницями, десятки — під десятками, сотні — під сотнями. Додавання розпочинається з одиниць: $4 + 2 = 6$. Цифру 6 записуємо під одиницями. Далі додаємо десятки: до 2 дес. додати 2 дес., отримаємо 4 дес. Записуємо число 4 під десятками. Додаємо сотні: 1 сот. + 2 сот., отримуємо 3 сот. Записуємо це число під сотнями. Отримали суму 346.

4. Первинне закріплення засвоєних знань (с. 29, № 144)

— У першому стовпчику записуємо числа одне під одним. Спочатку додаємо одиниці до одиниць. Результат записуємо під одиницями. Потім додаємо десятки до десятків. Результат записуємо під десятками.

— У другому стовпчику до трицифрового числа додаємо двоцифрове. Записуємо другий доданок під першим так, щоб одиниці були записані під одиницями, десятки — під десятками. Додаємо спочатку одиниці, записуємо результат під одиницями; потім додаємо десятки, записуємо результат під десятками. Сотні зносимо до результату.

— У третьому стовпчику записуємо числа одне під одним. Спочатку додаємо одиниці. Результат записуємо під одиницями. Потім додаємо десятки до десятків. Результат записуємо під десятками. Додаємо сотні. Результат записуємо під сотнями.

Фізкультхвилинка «Хто уважний?»

Попереду — хлоп, хлоп, хлоп.
Позаду — хлоп, хлоп, хлоп.
Вгорі — хлоп, хлоп, хлоп.
Внизу — хлоп, хлоп, хлоп.
Права ніжка — топ, топ, топ.
Ліва ніжка — скок, скок, скок.

5. Практична робота

1) Виконання письмового додавання (с. 29, № 145) з коментуванням.

2) Виконання додавання з перевіркою (с. 29, № 146).

— Обчисліть суму усно та перевірте письмово.

3) Самостійне виконання завдання № 147 (с. 29).

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Зелений	Червоний	Синій	Блакитний
1000	999	929	859	675	397

Відповідь

Червоний	Зелений	Оранжевий	Блакитний
859	929	999	397

6. Ознайомлення із задачами з непрямым збільшенням числа (с. 29, № 148)

Задача 1

— Скільки заготовив каштанів Платон? Що відомо про Нестора? Яке запитання в задачі?

— Яку дію будемо використовувати, якщо в задачі є вислів «на ... більше»? (Додавання.) Додавати ми будемо не число, а букву ($250 + b$). Відповідь задачі буде така: $250 + b$.

Задача 2

— Прочитайте умову другої задачі. Що спільного у першій і другій задачі? (Умова.) Що відмінного? (Спільні числові дані, але вони мають різний зміст.) Скільки каштанів у Платона? Що ще відомо про Платона? (У нього на b каштанів менше, ніж у Нестора.) Отже, у Нестора на b каштанів більше. Як дізнаємося, скільки каштанів заготовив Нестор? (Дією додавання: $250 + b$.)

— Такі задачі називаються *задачами з непрямым збільшенням числа*. Знаходимо шукане число дією додавання.

Природознавча хвилинка

— Чи знаєте ви, навіщо заготовляють каштани?

Для деяких тварин плоди каштана кінського звичайного служать кормом.

З насіння каштана виробляють лікарські препарати. Плоди кінського каштана мають широкий спектр дії в народній медицині. Найголовніша властивість каштана — здатність підвищувати стійкість кровоносних судин, розсмоктувати тромби (*і запобігати їхній появі*), знижувати здатність згущуватися крові, знижувати артеріальний тиск.

7. Первинне закріплення вмій розв'язувати задачі з непрямым збільшенням числа (с. 30, № 149)

1) *Аналіз і розв'язування задачі.*

— Яка маса дитинчати бегемота? Що ще відомо про масу бегемота? (Вона на 133 менша, ніж маса слона.) Отже, маса слона більша на 133 кг. Якою дією розв'яжемо задачу? (Додаванням.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення вмінь додавати круглі числа

1) Виконання завдання № 153 (с. 30). Робота з кольоровими цеглинками «Кольорова стежка».

— Збільште на 30 кожне число. Відповідь покажіть цеглинками, створивши кольорову стежку.

червоний	жовтий	оранжевий	синій	блакитний
130	60	740	560	850

2) Виконання завдання № 154 (с. 30). Робота з кольоровими цеглинками «Кольорова квітка».

— Зменште на 120 кожне число. Відповідь покажіть цеглинками, створивши кольорову квітку.

червоний	жовтий	оранжевий	синій
420	60	580	800

2. Удосконалення усних способів обчислення різниці трицифрових круглих чисел (с. 30, № 155).

— Пригадайте усні способи обчислення різниці трицифрових круглих чисел. Виконайте обчислення.

Спосіб 1. Від'ємник розкладаємо у суму розрядних доданків. Від зменшуваного віднімаємо сотні. Від отриманого результату віднімаємо десятки.

Спосіб 2. Розкладаємо від'ємник на суму зручних доданків, один з яких дорівнює десяткам зменшуваного. Від зменшуваного віднімаємо по черзі суму зручних доданків від'ємника.

Спосіб 3. Зменшуване і від'ємник переводимо у десятки. Виконуємо обчислення.

Спосіб 4. Від'ємник округлюємо до сотен. Запам'ятовуємо, на скільки округлили. Від зменшуваного віднімаємо сотні та додаємо те число, що запам'ятали під час округлення.

Фізкультхвилинка

Учитель

Сплять маленькі кошенята,
Всі заплющте оченята!
(Діти заплющують очі.)

Діти

А Васько не хоче,
Він розплющив очі!
(Очі розплющують.)

Учитель

Подивився вгору, вниз,
Поводив очима скрізь.
(Очі вгору, вниз, по колу, не рухаючи головою.)

І праворуч, і ліворуч,
Перевірив: вуха поруч!
Знову — вгору, знову — вниз,
Лапою помацав ніс
(Діти, дивлячись на свій вказівний палець, наближають його до носа.)

Ось і вправа закінчилася.
Очі ваші не втомилися?

3. Ознайомлення з письмовим відніманням трицифрових чисел без переходу через розряд (с. 30, № 156)

— Трицифрові числа віднімають аналогічно до дії додавання. Записуємо числа одне під одним: одиниці — під одиницями, десятки — під десятками, сотні — під сотнями. Віднімаємо одиниці від одиниць, десятки — від десятків, сотні — від сотень. Починаємо віднімати з одиниць.

4. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 31, № 157)

— У першому стовпчику записуємо числа одне під одним. Віднімаємо одиниці від одиниць. Результат записуємо під одиницями. Віднімаємо десятки від десятків. Результат записуємо під десятками.

— У другому стовпчику від трицифрового числа віднімаємо двоцифрове. Записуємо від'ємник під зменшуваним так, щоб одиниці були записані під одиницями, десятки — під десятками. Віднімаємо спочатку одиниці, записуємо результат під одиницями; потім віднімаємо десятки, записуємо результат під десятками. Сотні зносимо до результату.

— У третьому стовпчику записуємо числа один під одним. Спочатку віднімаємо одиниці. Результат записуємо під одиницями. Потім віднімаємо десятки від десятків. Результат записуємо під десятками. І віднімаємо сотні. Результат записуємо під сотнями.

5. Практична робота

1) Виконання завдання № 158 (с. 31) з коментарем.

2) Виконання завдання № 159 (с. 31). Взаємоперевірка в парах.

6. Формування вмінь розв'язувати задачі (с. 31, № 160)

— Про які селища розповідається в задачі? (*Срібне і Талалаївка.*) Скільки учнів навчається в селищі Срібне? Що відомо про учнів селища Талалаївка? Що запитується в задачі?

7. Логічна задача

Сашко і Федько поїхали електричкою до бабусі. Сашко сів у шостий вагон з голови потяга, а Федько — у шостий з хвоста. Хлопці побачили один одного — вони їхали в одному вагоні. Скільки всього вагонів було в потягу?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 31, № 161, 162)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправи «Мікрофон», «Скринька вражень»

- Чи сподобалася вам наша подорож?
- Який етап уроку вам найбільше сподобався?
- Куди б ви ще хотіли вирушити в подорож?
- Як ви самі оцінюєте свою роботу? Оберіть скриньку.

скринька розчарувань

скринька успіху

скринька інтересу

скринька задоволення

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 102. ПИСЬМОВЕ ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД. ДВА СПОСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТУ ВІДНІМАННЯ: ДОДАВАННЯМ ТА ВІДНІМАННЯМ. СКЛАДАННЯ РІВНЯННЯ ЗА ТВЕРДЖЕННЯМ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ТРЬОХ ЧИСЕЛ ЗА ТРЬОМА СУМАМИ

Мета: формувати вміння додавати та віднімати трицифрові числа без переходу через розряд; актуалізувати знання учнів про взаємозв'язок додавання і віднімання; удосконалювати вміння складати рівняння за твердженням, розв'язувати задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами; розвивати логічне мислення учнів; виховувати товариськусть; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Друзі, посміхнемось разом,
Навкруги все стане лагідним, приємним,
Дружно до роботи візьмемось —
І урок наш буде милим, гарним, теплим.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 31, № 161, 162)

— Покажіть цеглинкою правильну відповідь виразів № 161.

Шифр

Синій	Оранжевий	Блакитний	Червоний	Жовтий	Зелений
722	678	222	342	117	106

Відповідь

Синій	Блакитний	Жовтий	Зелений
722	222	117	106

— Поясніть, як розв'язували задачу 162. Який тип задачі ви розв'язували? У чому її особливість?

3. Усні обчислення

$8 \cdot 8$	$5 \cdot 9$	$80 : 4$	$88 : 8$
$- 4$	$+ 5$	$+ 36$	$+ 7$
$: 6$	$: 10$	$: 7$	$: 2$
$\cdot 10$	$\cdot 5$	$\cdot 9$	$\cdot 6$

4. Каліграфічна хвилинка

— Напишіть числа в певній послідовності: 8, 80, 800 ...

5. Математичний диктант

— Запишіть:

- число, яке передує числу 900;
- число, у якому 1 сот.; 8 дес.; 1 од.;
- найменше трицифрове число;
- число, у якому 4 сот., 7 од.;
- число, у якому 6 сот., 3 дес.;
- найбільше двоцифрове число.

Перевірка: 899, 181, 100, 407, 630, 99.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

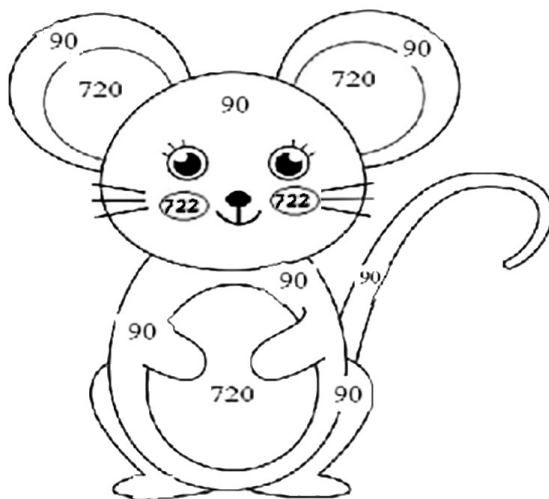
1. Удосконалення вмінь письмово виконувати дії додавання і віднімання (с. 31, №163)

2. Актуалізація знань про два способи перевірки результату віднімання: додаванням та відніманням (с. 32, № 164)

- Віднімання можна перевірити двома способами: додаванням і відніманням.
- Згадайте, як називаються числа при відніманні?
- Як перевірити зменшуване? (До різниці додати від'ємник.)
- Як обчислити від'ємник? (Від зменшуваного відняти різницю.)
- Обчисліть. Перевірте двома способами: додаванням і відніманням.

3. Формування обчислювальних навичок (с. 32, № 165)

Вправа «Розмальовка»

$120 - 5 \cdot 6$	$764 - 7 \cdot 6$	$780 - 6 \cdot 10$
Сірий	Червоний	Рожевий

Фізкультхвилинка

Треба учням відпочити:
Стануть рибками всі діти.
(Учні підводяться із-за парт.)
Будуть плавати, пірнати
(Витягають уперед шию, імітуючи руками рухи плавання.)
І плавцями всі махати!
(Довільні змахи руками.)
Із водички виринаймо
(Підстрибують, руки, вгору.)
І на дно ріки пірнаймо!
(Присідають.)
Відпочили ми із вами —
Стали знову школярами!
(Діти підводяться й сідають за парти.)

4. Закріплення вмінь розв'язувати вирази зі змінною (с. 32, № 166)

Взаємоперевірка — в парах.

5. Удосконалення вмінь розв'язувати рівняння (с. 32, № 167)

— Невідоме число позначимо буквою латинського алфавіту, наприклад s . Запишемо рівняння. Розв'яжемо його.

УРОК 103. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПИСЬМОВИМ ДОДАВАННЯМ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ

Мета: формувати вміння письмово додавати трицифрові числа з переходом через розряд; удосконалення вмінь працювати над задачею; розвивати увагу, пам'ять, математичне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 31, № 171, 172)

— Поясніть розв'язання задачі № 171.

— Які відповіді отримали, обчислюючи вирази? Прокоментуйте порядок виконання письмового додавання та віднімання чисел.

3. Каліграфічна хвилинка

— Утворіть можливі трицифрові числа з чисел 3, 5, 8 та запишіть їх. (853, 835, 583, 538, 385, 358.)

4. Математичний диктант

- Запишіть число, у якому 2 сотні, 4 десятки, 5 одиниць.
- Різницю чисел 500 і 300 збільште на 400.
- Суму чисел 240 і 320 зменште на 50.
- Різницю чисел 580 і 540 зменште у 8 разів.
- Добуток чисел 6 і 7 збільште на 400.

Перевірка: 245; 600; 510; 5; 442.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Підготовча робота. Усне міркування (с. 33, № 173)

— Додайте до одиниць кожного числа ще 6 одиниць. Міркуйте так. Число 445 розкладаємо на суму розрядних доданків $400 + 45$. До числа 45 додаємо 6, отримуємо 51 ($45 + 6 = 51$). Це число додаємо до сотен, отримуємо 451 ($400 + 51 = 451$). Отже, $445 + 6 = 451$.

2. Ознайомлення з письмовим додаванням трицифрових чисел з переходом через розряд (с. 33, № 174)

— Розглянемо вираз $137 + 256$.

— Додаємо одиниці 7 і 6, отримуємо 13. Цифру 3 записуємо в розряді одиниць, а 1 помічаємо в розряді десятків. Додаємо десятки 3 і 5 та 1, яку помітили в розряді десятків. Отриманий результат цифру 9 записуємо у розряді десятків. Додаємо розряд сотен 1 і 2. Записуємо цифру 3 в розряді сотень.

Запам'ятайте! Якщо сума одиниць дорівнює 10 або більшому числу, то цей десяток додаємо у вищій розряд (*робимо позначку над стовпчиком*).

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 34, № 175)

Пояснення за зразком, як обчислювали кожену суму.

— Розглянемо вираз $264 + 182$. Додаємо розряд одиниць ($4 + 2$). Отриманий результат записуємо у розряді одиниць. Додаємо десятки $6 + 8$, буде 14. Записуємо 4 у розряді десятків, а 1 помічаємо в розряді сотен. Додаємо сотні $2 + 1$ і 1, яку помітили в розряді сотен. Записуємо число 4. Отримали число 446.

Аналогічно пояснюються інші вирази.

Фізкультхвилинка

4. Формування обчислювальних навичок

- 1) Виконання письмового додавання з коментуванням (с. 34, № 176).
- 2) Розв'язування прикладів письмово. Робота в групах. Коментування по колу (с. 34, № 177).
- 3) Самостійне виконання завдання № 178 (с. 34).

5. Удосконалення вмінь обчислювати вартість товару (с. 34, № 179)

— Скільки коштує шолом? Яка ціна гантелей? Назвіть вартість м'яча. Дізнайтеся ціну усієї покупки. Спочатку обчисліть вартість шолома і гантелей. До отриманого результату додайте вартість м'яча.

— Який спортивний інвентар зможе купити Мирон на 500 гривень?

6. Визначення маси фруктів за терезами (с. 34, № 180)

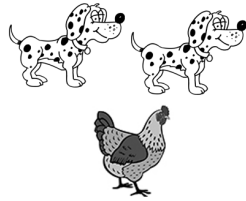
- Щоб визначити масу кожного фрукта, потрібно додати масу гир на правій таці.
- Як позначити масу винограду, якщо будуть у наявності гирі тільки вагою 5 г і 50 г?

7. Розвиток логічного мислення

1) Логічні задачі.

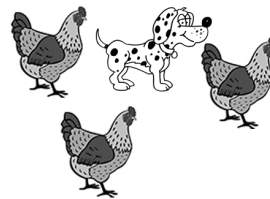
- На дворі гуляли кури та собаки. Хлопчик порахував їхні лапи. Отримав десять. Скільки може гуляти курей і собак?

Відповідь

2 собаки і 1 курка

або

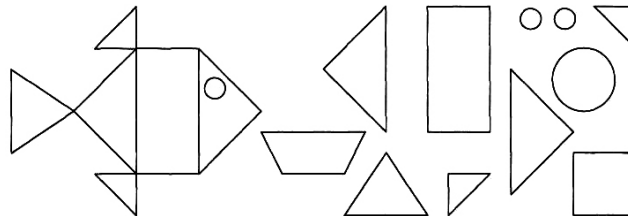

1 собака і 3 курки

- Вінні-Пух оселився на другому поверсі дев'ятиповерхівки, потім він захотів мешкати вище і «перевернув» будинок. На якому поверсі мешкає Вінні-Пух? (На 8.)

2) Вправа «Зафарбуй фігуру».

— Зафарбуйте тільки ті геометричні фігури, з яких складається рибка.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 35, № 181, 182)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Чого навчилися на уроці?
- Яке завдання здалося найлегшим?
- Чи виникали труднощі на уроці?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 104. ОБЧИСЛЕННЯ СУМИ ТРЬОХ ДОДАНКІВ ПИСЬМОВИМ СПОСОБОМ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: формувати вміння обчислювати суми трьох доданків письмовим способом; удосконалення вмінь працювати над задачею; виховувати працелюбність; стимулювати цікавість до вивчення математики та навколишнього світу.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Мотивація навчальної діяльності

Проти сонечка квітник —
Тут Юрась гуляти звик.
Зазира у квітку кожну.
— Чи тебе понюхать можна?
— Нюхай, нюхай та гляди,
Щоб не сталося біди.
Шелестить увесь квітник.
Раптом наш Юрась у крик.
— Ой! Ой! Ой!
Біжить щосили.
— Мамо! Квітка укусила.
Мама каже: «Укусити
Аж ніяк не можуть квіти».
— Хто ж тоді? —
Юрась питає, —
Укусив мене? Не знаю.
Чи не можете, малята,
Ви Юрасеві сказати? (*Бджола.*)

— Слово «бджола» дуже давнє. Перші звуки цього слова нагадують дзижчання бджоли. Цю комаху і назвали за характером дзижчання під час польоту.

У народі бджолу називають святою, адже в Біблії вона згадується понад 60 разів. Ця комаха, за легендою, утворилася з рукавиці Божої матері. Її вважають комахою з раю. Мед — це не просто щось солоденьке. Він дуже корисний, бо має цілющі властивості. А ще без бджіл не буде фруктів та овочів, адже квіткові рослини запилюють бджоли. Уявіть: якщо не стане бджіл, то не буде ані яблучка, ані грушки, ані помідора, ані огірка, ані кавуна ...

— Отже, сьогодні головною героїнею нашого уроку буде бджілка.

3. Перевірка домашнього завдання (с. 35, № 181, 182)

— Дорога бджоли починається від вулика, а ми свій урок продовжимо перевіркою домашнього завдання.

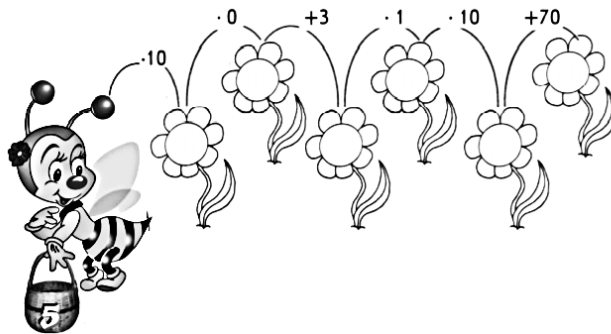
— Поясніть особливість розв'язання задачі № 181. Яка маса моторного човна?

— Зачитайте відповіді виразів у порядку спадання. Під час розв'язання яких прикладів користувалися письмовим способом?

4. Усні обчислення

На галявині казковій
Квіточки ростуть чудові.
Бджілка поміж них літає
І нектар збирає.

— Допоможіть бджілкам зібрати нектар. Обчисліть значення виразів.

5. Каліграфічна хвилинка

— На пасіці багато вуликів. Якщо заглянути в один із них, то можна побачити безлад. Але це не так. Кожна бджола займається своєю справою.

— Числа, які ви почуєте, запишіть каліграфічно.

- Від народження до 6 днів бджола прибирає у вулику.
- Від 6 до 12 днів — годує личинок і матку.
- Від 12–19 днів — будує з воску стільники.
- Від 19–26 днів — охороняє вулик, приймає нектар і пилок.
- У віці 26 днів бджола вилітає на збирання нектару і пилку.
- У почесному пенсійному віці (40 днів) бджола приносить у вулик воду. Далеко від вулика вже не відлітає.

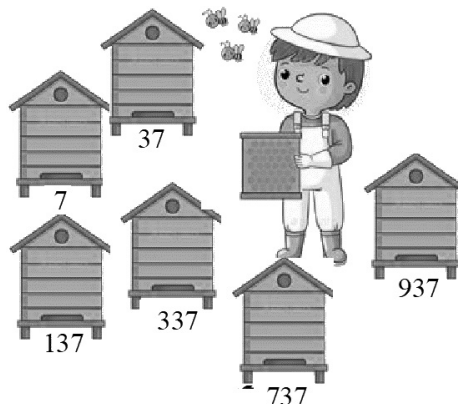
6. Математичний диктант

- Запишіть числа: триста дев'яноста чотири; вісімсот п'ятдесят вісім.
- Запишіть числа, що містять 4 сотні, 6 десятків та 4 одиниці; 7 сотень та 3 одиниці; 8 сотень.
- Обчисліть невідомий доданок, якщо значення суми 700, а інший доданок 500.
- Яке невідоме зменшуване, якщо значення різниці 560, а від'ємник 30?
- Чому дорівнює невідомий від'ємник, якщо зменшуване 620, а значення різниці 600?
- Число 430 збільште на 60.
- Число 810 зменште на 110.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

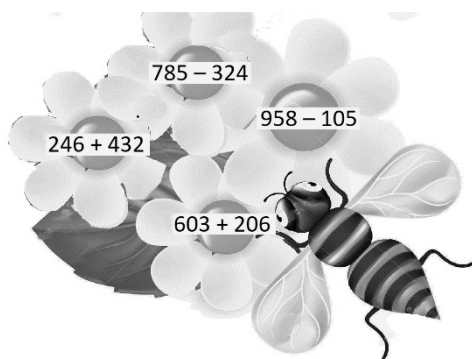
1. Формування обчислювальних навичок (с. 35, № 183)

— З кожного вулика бджоляр (або пасічник) зібрав на 8 відер меду більше. Скільки меду зібрав пасічник?

2. Удосконалення вмінь обчислювати письмово суму і різницю трицифрових чисел (с. 35, № 184)

— Бджола за один виліт приносить маленьку краплинку меду. А щоб зібрати 1 кг меду, їй слід облетіти 10 мільйонів квіток. Допоможемо бджілці швидко зібрати мед!

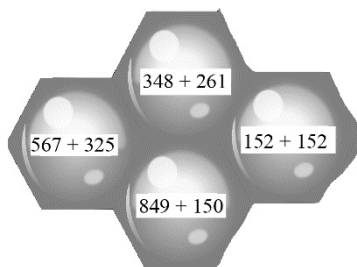

3. Логічна задача

— Зібравши нектар, бджілка поспішає у вулик. Там вона зливає його в стільники, які мають форму шестикутника. Як маленька комаха домагається такої конструкторської точності — загадка. Скільки окремих шестикутників можна скласти з 25 однакових паличок? (4; одна паличка буде зайвою.)

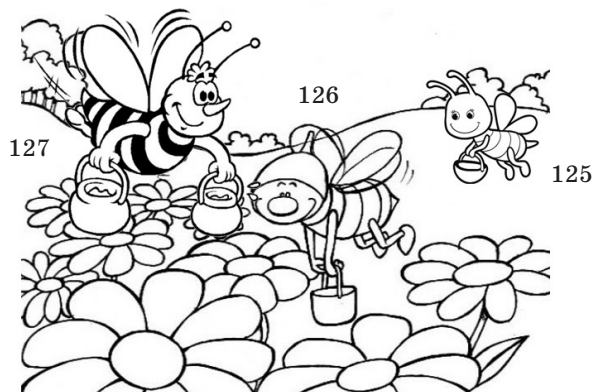
4. Закріплення вмінь обчислювати вирази (с. 35, № 185). Самостійна робота

- Крапельку нектару бджола то проковтує, то випускає з рота, і так робить 240 разів.
- Письмово обчисліть кількість меду в кожному стільнику.

5. Ознайомлення з обчисленням суми трьох доданків письмовим способом (с. 35, № 186)

— До вулику одна бджілка принесла 125 крапельок меду, друга — 126, а третя — 127. Скільки меду принесли бджілки разом?

— Щоб швидко обчислити, слід три числа записати у стовпчик так, щоб сотні були під сотнями, десятки — під десятками, а одиниці — під одиницями. Знак «плюс» пишеться ліворуч між другим і третім доданком.

6. Первинне закріплення вивченого (с. 35, № 187)

— А чи вмієте ви самостійно працювати як бджілки? Визначте, хто з дівчаток правильно записав у стовпчик доданки, обчислюючи суму $412 + 63 + 124$. Обчисліть цю суму. Поясніть причину помилок Софії, Оксани і Василини.

Фізкультхвилинка

Стали дітки у рядок,
Всі підемо на лужок.
На квітучому лужку
(Руки до плечей, повороти тулуба ліворуч — праворуч.)
Гудуть бджілки: «Жу-жу-жу».
Разом з ними політаєм.
Покрутились вліво — вправо.
Глянули, де кращі трави.
Пошукали квіточок,
Політали, покрутились,
Щоб набратись сили,
Усі дружно сіли.

7. Удосконалення вмінь визначати вартість покупки (с. 36, № 188)

Бджолина сім'я складається з:

- 1 — царівни-матки, яка відкладає яйця;
- 900 — малюків;
- 2 тисяч трутнів (бджоли чоловічого роду);
- 60 тисяч робочих бджіл.

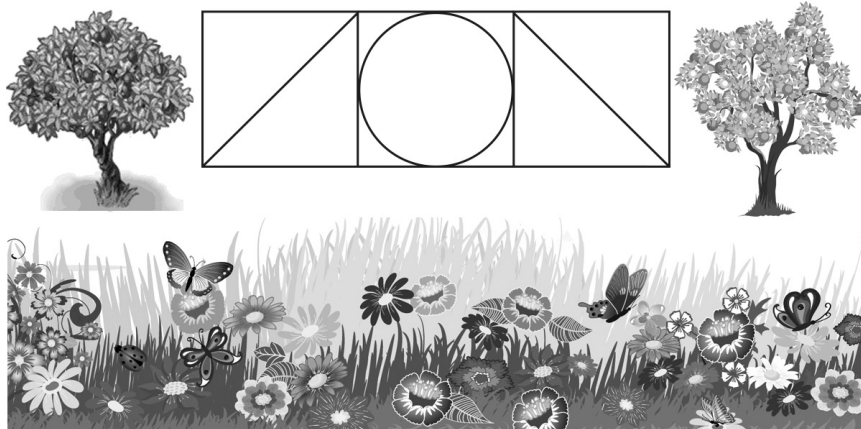
62 901 бджола — це жителі вулика.

— Маленькі бджілки люблять гратися в іграшки. Бджілка Марійка хоче купити для своєї ляльки мопед, сукиню й диван. Допоможіть їй визначити вартість запланованої покупки.

8. Закріплення вмінь обчислювати периметр

1) Робота з геометричним матеріалом.

— Для створення пасіки слід вибрати місце зручне для бджіл, поблизу дерев, кущів і квітів, освітлене сонцем. Добре, якщо поруч ростуть липи, соняшник, гречка, різні квіти. Чи можуть бути створені місця для рослин різних геометричних фігур? Які геометричні фігури заховані в прямокутнику? (Коло, квадрат, трикутник.) Визначте їхню кількість.

2) Обчислення периметра різних геометричних фігур (с. 36, № 189).

— Допоможімо садівнику побудувати клумбу.

— Перед тим, як визначити, на яку клумбу вистачить бордюру, потрібно обчислити периметр кожної клумби.

— Пригадайте, як обчислюється периметр трикутника? (У трикутника три сторони, рівні між собою. Тому можна додати довжини сторін або помножити довжину однією стороною на 3.) Обчисліть периметр трикутника.

— Як обчислюється периметр квадрата? (У квадрата чотири рівні сторони. Тому можна додати довжини всіх сторін або помножити довжину однієї сторони на 4.) Обчисліть периметр квадрата.

— Як обчислити периметр прямокутника? (У прямокутника дві протилежні сторони рівні. Тому обчислити периметр можна двома способами. Спосіб 1: додати спочатку ширину, потім — довжину.

Додати результати. Спосіб 2: додати ширину і довжину прямокутника, результат помножити на 2.) Обчисліть периметр прямокутника.

— Як дізнатися периметр багатокутника? (Додати довжини всіх сторін.) Обчисліть периметр багатокутника.

— На які клумби садівнику вистачить бордюру?

9. Удосконалення обчислювальних навичок. Робота в групах. «Бджолині прикмети»

— Обчисліть приклади та прочитайте бджолині прикмети.

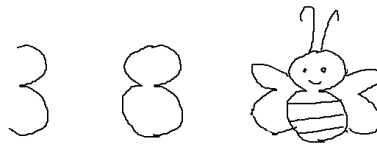
- Якщо бджоли вилітають вранці-рано — на ясну $456 + 123 + 309$ _____ (888 — погоду).
- Бджоли скупчилися на стінках вулика — на велику $145 + 564 + 231$ _____ (940 — спеку).
- Бджоли літають допізна — до $468 + 45 + 213$ _____ (726 — негоди).
- Якщо збирається гроза, а бджоли працюють — $405 + 231 + 34$ _____ (670 — дощу не буде).

негода	дощ	спека	погода
726	670	940	888

10. Графічна вправа. Малювання бджілки з цифри 3

— 2009 року в місті Тернопіль на бульварі Шевченка було встановлено пам'ятник бджолі. Його висота 2,5 м і має вигляд медових стільників, на яких сидить бджола. Напис: «Бджільці-трудівниці».

— Намалюймо бджілку з цифри 3.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 36, № 190, 191)

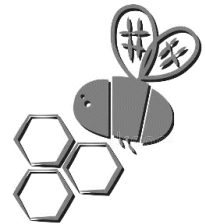
2. Підсумок уроку. Рефлексія

— Якщо ви все зрозуміли на уроці, розфарбуйте стільник жовтим кольором.

— Якщо було важко, але ви впоралися із завданнями, розфарбуйте стільник блакитним кольором.

— Якщо вам було важко, ви не дуже гарно впоралися із завданням, розфарбуйте стільник зеленим кольором.

Бджоли вулик залишають,
Працювати поспішають!
Гостей медом пригощають,
Радості в житті бажають!

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 105. ПИСЬМОВЕ ДОДАВАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД (ускладнене). АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ З ІМЕНОВАНИМИ ЧИСЛАМИ. ВИЗНАЧЕННЯ ЧАСУ ЗА ГОДИННИКОМ. ВИЗНАЧЕННЯ ТРИВАЛОСТІ РОБОЧОГО ДНЯ

Мета: формувати вміння письмово додавати трицифрові числа з переходом через розряд; удосконалення вмінь виконувати арифметичні дії з іменованими числами, застосовувати їх на практиці, визначати час за годинником та тривалість робочого дня; виховувати товариськість, пунктуальність; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 36, № 190, 191).

— Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази? Викладіть кольорову доріжку.

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Синій	Блакитний
894	892	839	513	414	134

Відповідь

Жовтий	Червоний	Зелений	Блакитний
894	839	513	134

— Поясніть, як розв'язували задачу № 191. Складіть вираз для розв'язання цієї задачі.

3. Віршовані задачі

- Білка моркву посадила,
Штук шістнадцять там вродило.
П'ять зайців по три зірвали.
Скільки білочці зосталось? ($16 - 3 \times 5 = 1$.)

Я хочу запитати вас:
Скажіть мені, у скільки раз
Більше жвавих мишенят,
Ніж лінивих кошенят? (4.)

- Прийшли до крамниці чотири жуки.
Купили на ніжки собі чобітки.
Ніжок по шість, як відомо, в жуків.
Скільки потрібно всього чобітків? (24.)

- Мамі зайчик Куцохвіст
У трьох пучечках моркву ніс.
В кожному — по сім морквин.
«Скільки всіх?» — рахує він. (21.)

- Четвірка сонних кошенят
На сонці спочивала.
Шістнадцять сірих мишенят
Навколо танцювало.

- Дев'ять груш у мавпи Зіти,
Вп'ятеро більше у мавпи Чіти.
Порахуйте, любі діти,
Скільки груш у мавпи Чіти? (45.)

4. Каліграфічна хвилинка

— Угадайте число.

- Кільця в ножицях стулились.
Що за цифра утворилась?
Хто з вас може нам сказати,
Як же цифру цю назвати? (1.)

— До 1 додайте 1 сотню і 1 десяток. Яке число утворилось? Напишіть його каліграфічно.

5. Математичний диктант

- Запишіть числа: п'ятсот п'ятнадцять; триста сім; шістдесят шість.
- Запишіть число, попереднє до 123.

- Запишіть число, наступне після числа 190.
- Чому дорівнює сума чисел 400 і 500?
- Обчисліть різницю чисел 360 і 40.
- Зменшуване 750, різниця 50. Обчисліть від'ємник.
- Число 10 збільште у 5 разів.
- Скільки сантиметрів у 8 дециметрах?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Застосування засвоєних знань та вмінь для вирішення практичних задач

1) Виконання завдання № 192 (с. 37).

— Яка довжина однієї мотузки? А другої? Що ще відомо у завданні? (*На вузол знадобиться 5 см.*)
Що запитується в задачі?

— Дізнаймося довжину двох мотузок. Обидві в різних величинах. Як обчислити загальну довжину? (*Перевести в одну величину та виконати дію додавання.*)

— Відомо, що від загальної довжини на вузол знадобиться 5 см. Яка довжина мотузки?

2) Виконання завдання № 193 (с. 37).

— Яким маршрутом поїдуть велосипедисти? (*Василькове, Біла Церква, Фастів.*) Скільки кілометрів вони проїдуть від Василькова до Білої Церкви? Яку відстань проїдуть велосипедисти від Білої Церкви до Фастова? Скільки кілометрів від Фастова до Василькова?

— Яку загальну відстань подолають велосипедисти?

— Як можна швидко обчислити відстань — усно чи письмово?

2. Розвиток умінь письмово додавати трицифрові числа з переходом через розряд (*ускладнено*) (с. 37, № 194)

— Розгляньмо вираз $268 + 295$.

— Міркуємо так: записуємо числа у стовпчик — одиниці під одиницями, десятки під десятками, сотні під сотнями, підписуємо третій доданок — розряд під розрядом; додавання починаємо з розряду одиниць, додаємо одиниці, одержуємо 13 одиниць — під одиницями пишемо 3, а 1 десяток переходить до десятків; додаємо десятки — буде 15 десятків та ще 1 десяток, одержуємо 16 — пишемо під десятками 6, 1 сотня переходить до сотень; додаємо сотні — 4 сотні та ще 1 сотня, буде 5 сотень, пишемо ці числа у відповідних розрядах.

Аналогічно проводиться міркування з іншими числами.

3. Первинне закріплення вивченого (с. 38, № 195)

Перший рядок прикладів — з коментуванням, другий — самостійно.

4. Формування обчислювальних навичок (с. 38, № 196). Робота в парах

— Запишіть вирази й обчисліть їхні значення.

5. Актуалізація знань про міри часу та визначення часу за годинником

1) Виконання завдання № 197 (с. 38).

— Якими одиницями вимірювання часу ми користуємося, відзначаючи свій день народження? (*Рік.*)

— Скільки місяців триває рік? (*12.*)

— Скільки тижнів триває місяць? (*4.*)

— Скільки діб у тижні? (*7.*)

— Назвіть частини доби.

— Коли починається нова доба? (*Опівночі.*)

— Скільки годин триває доба? (*24.*)

— Що показує маленька стрілка, коли велика стоїть на 12? (*Повну годину.*)

— Скільки хвилин в одній годині? (*60 хв.*)

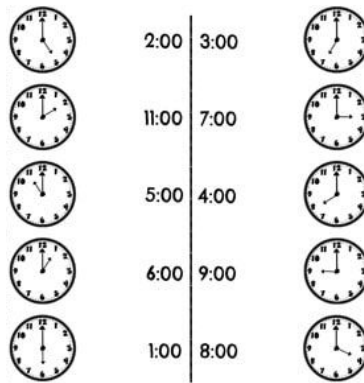
— Скільки секунд в одній хвилині? (*60 с.*)

— Скільки в 2 годинах хвилин? (*120 хв.*)

— Скільки в 2 хвиликах секунд? (*120 с.*)

2) Робота в парах.

— Поедняйте годинник із зазначеним часом.

Фізкультхвилинка

6. Удосконалення вмінь працювати з величинами часу

1) Бліцопитування.

Зараз годинник показує 9 год. Котру годину він покаже через:

- 1 год?
- 2 год?
- 3 год?

2) Додавання мір часу (с. 38, № 198).

— Запам'ятайте! Години додаємо до годин, хвилини до хвилин.

3) Визначення часу за годинником (с. 38, № 199).

— За малюнком визначте, котру годину показує кожний годинник. Котру годину покаже кожний годинник через 20 хв?

4) Визначення робочих годин різних закладів (с. 38, № 200).

— Який заклад відкривається раніше за всіх? (Пошта.)

— Який заклад відкривається другим?

— Скільки годин пропрацює пошта до відкриття перукарні? (Годину.)

— Який заклад відкривається пізніше за пошту і перукарню? (Кафе.)

— Який заклад закривається пізніше за всіх? (Кафе.)

— Усі заклади починають разом працювати з відкриттям кафе. Це 11 годин ранку. Разом вони пропрацюють до зачинення першого закладу. Який заклад зачиниться раніше за всіх? (Пошта.) О котрій годині? Визначте, скільки годин працюють разом ці заклади.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 39, № 201, 202)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

— Розкажи про свою роботу на уроці за схемою.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 106. РОБОТА НАД РІВНЯННЯМИ ТА НЕРІВНОСТЯМИ ЗІ ЗМІННОЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ НЕРІВНОСТЕЙ СПОСОБОМ ДОБОРУ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ. ЗАДАЧІ НА ВИЗНАЧЕННЯ ЧАСУ

Мета: формувати вміння працювати з рівняннями та нерівностями зі змінною; навчити розв'язувати нерівності способом добору; удосконалювати вміння працювати над задачею та з мірами часу; розвивати уважність, кмітливість; виховувати товариськусть; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 39, № 201, 202)

— О котрій годині закінчилася подорож Києвом?

— Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази? Складіть кольорову доріжку.

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
423	533	631	701	811	815

Відповідь

Синій	Блакитний	Оранжевий	Червоний
815	811	533	631

3. Усне опитування

— Як називаються числа при відніманні?

— Як обчислити зменшуване?

— Як обчислити від'ємник?

— Як називаються числа при додаванні?

— Як обчислити невідомий доданок?

— Як називаються числа при множенні?

— Як називаються числа при діленні?

4. Усні обчислення. Гра «Закодоване число»

$$971 = \triangle + 70 + 1$$

$$820 = 800 + \triangle$$

$$702 = 700 + \triangle$$

$$165 = 100 + \triangle + 5$$

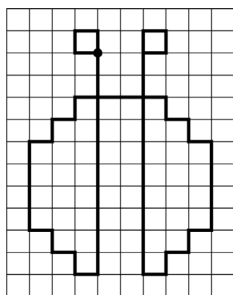
$$286 = 200 + 80 + \triangle$$

$$856 = \triangle + \triangle + 6$$

5. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть усі трицифрові числа, які можна утворити з цифр 2, 4, 6.

6. Графічний диктант «Бедрик»

1← 1↑ 1→ 3↓ 8↓ 1← 1↑ 1← 1↑ 1← 4↑ 1→
 1↑ 1→ 1↑ 4→ 1↓ 1→ 1↓ 1→ 4↓ 1← 1↓ 1←
 1↓ 1← 8↑ 3↑ 1→ 1↓ 1←

— Чи знаєте ви, що у бедрика (*сонечка*) найчастіше буває 7 крапочок на крильцях, але трапляється і 2, і 4, і 6.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок. Обчислення прикладів ланцюжком по колу (с. 39, № 203)

2. Розвиток умінь розв'язувати рівняння (с. 39, № 204). Самостійна робота

— Назвіть рівняння, які потрібно розв'язати дією віднімання. Чому для обчислення зменшувачого потрібно скористатися дією додавання?

3. Формування вмінь працювати з рівняннями та нерівностями зі змінною

1) Виконання завдання № 205 (с. 39).

— Вибери з-поміж поданих значень a такі, за яких нерівність $300 - a > 100$ є правильною.

2) Виконання завдання № 206 (с. 39).

— Замість x доберіть таке число, щоб при обчисленні виразу результат був менший за 800.

3) Виконання завдання № 207 (с. 39).

— Напишіть числа, розміщені між числами 397 і 403.

— Доберіть п'ять чисел, більше 398, але менше 409.

Фізкультхвилинка

4. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі (с. 39, № 208)

— Прочитайте завдання. Розгляньте схему подорожі. До якої країни належать міста Черкаси та Чернігів? До якої країни належать міста Гомель та Мінськ? Яка відстань між Черкасами і Черніговом? Скільки слід проїхати від Чернігова до Гомеля? Яка відстань між Гомелем і Мінськом? Який відрізок шляху найкоротший? Який — найдовший?

— Обчисліть довжину всього шляху подорожі. Як швидко можна виконати це завдання? (*Письмовим додаванням.*)

5. Закріплення вмінь визначати час (с. 40, № 209)

— Намалюйте стрілки так, щоб вони показували 12 год 30 хв. Яка стрілка показує хвилини? (*Довга (велика).*) Де вона повинна стояти? (*На цифрі 6.*) Чому? (*Лічачи від 12 до 6, довга (велика) стрілка проходить 30 хв.*) Де повинна стояти коротка (*маленька*) стрілка? (*Вона повинна наближатися до цифри 1.*) Вистава завершиться вдень чи вночі? (*Вдень.*) Як називають години після обіду? (*13, 14 ...*)

— Відомо, що вистава триває 45 хвилин. За допомогою нашого годинника визначте час завершення вистави. Який із годинників показує час закінчення вистави? (*Той, що посередині.*)

6. Розв'язування логічної задачі (с. 40, № 210)

— Коли повинен розпочатися футбольний матч? (*О 19 год.*) Коли він завершиться? (*О 20 год 45 хв.*) Визначимо тривалість футбольного матчу. Яку арифметичну дію використаємо? (*Віднімання.*) Отже, футбольний матч тривав 1 год 45 хв. На скільки пізніше розпочалася інша передача? (*На 30 хв.*) Це означає, що футбольний матч тривав на 30 хв більше. Додамо до 1 год 45 хв ці 30 хв. Для зручності додавання цифру 30 розкладемо на суму зручних доданків 15 і 15. Обчислимо: 1 год 45 хв + 15 хв = 2 год. Додамо ще 15 хв. Отримаємо 2 год 15 хв.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 40, № 211, 212)

2. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Чого навчилися на уроці?

— Що вас найбільше зацікавило? Які спіткали труднощі на уроці?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 107. ПИСЬМОВЕ ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД (ускладнене). ПЕРЕВІРКА ДОДАВАННЯ ВІДНІМАННЯМ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕННЯ РІВНЯНЬ

Мета: формувати вміння працювати з рівняннями та нерівностями зі змінною; вчити розв'язувати нерівності способом добору; удосконалювати вміння працювати над задачею та з мірами часу; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки, танграм, кольорові олівці.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 40, № 211, 212)

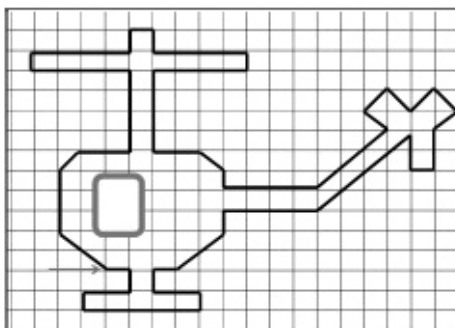
— Яка відстань від Чернівців до Сум через Житомир?

— Які відповіді ви отримали, розв'язуючи рівняння? Які невідомі компоненти знаходили?

3. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть усі трицифрові числа з цифрами 4, 5, 6.

4. Графічний диктант «Гелікоптер»

— На цьому гелікоптері ми полетимо за новими знаннями.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 40, № 213)

— Сьогодні акція на квитки гелікоптера «Зменш на 6».

2. Ознайомлення з письмовим відніманням трицифрових чисел з переходом через розряд (ускладнене). Правило (с. 40–41, № 214)

— Квиток від Херсона до Луцька коштує 354 грн, а від Херсона до Києва 138 грн. Необхідно дізнатися, на скільки менше заплатив пасажир за квиток до Києва. Для зручності обчислення запишемо у стовпчик.

— Записуємо зменшуване 354. Від’ємник 138 записуємо під зменшуваним: сотні під сотнями, десятки під десятками, одиниці під одиницями. Починаємо віднімати з одиниць.

Від 4 одиниць не можна відняти 8 одиниць. Від 5 десятків беремо один десяток. Один десяток — це десять одиниць. Додаю усно 10 одиниць до 4, дістаю 14. Від 14 віднімаємо 8, отримаємо 6. Цифру 6 записуємо під одиницями.

Віднімаємо десятки. Десятків стало 4. Від 4 відняти 3, буде 1. Цифру 1 записуємо під десятками.

Віднімаємо сотні: 3 – 1. Отримуємо 2. Записуємо цифру 2 під сотнями.

Отже, квиток до Києва дешевше за квиток до Луцька на 216 грн.

Запам’ятайте! Так само міркуємо, коли не можна відняти десятки.

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу

1) Виконання з коментарем завдання 215 (с. 41).

2) Виконання завдання № 216 (с. 42). Робота з кольоровими цеглинками.

— Наш гелікоптер піднявся високо в небо. Щоб він не заблукав серед хмар, допоможемо йому обчислити вирази. Відповіді покажіть цеглинками.

Шифр

Оранжевий	Жовтий	Червоний	Блакитний
542	220	615	218

Фізкультхвилинка

4. Формування обчислювальних навичок

Наче бабка, вертоліт
Не лишає в небі слід.

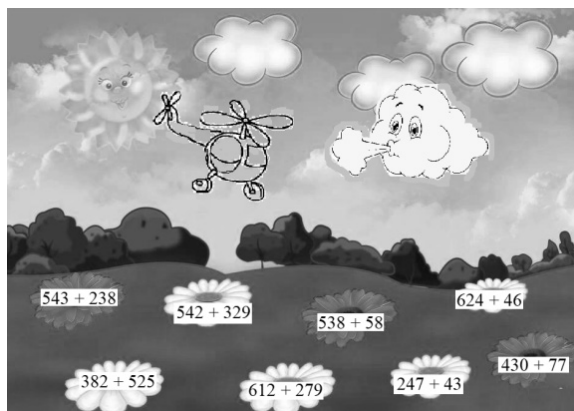
Легко у горі кружляє,
Все гуде і не змовкає.

1) Письмове додавання з перевіркою (с. 41, № 217).

— Розпочався сильний вітер. Допоможемо пілотові посадити гелікоптер на квіткову галявину. Обчислимо вирази. Додавання перевіримо відніманням.

— Як можна перевірити дію додавання? (Дією віднімання.)

— А що потрібно зробити? (Від суми відняти один із доданків. Якщо дістанемо другий доданок, то дія виконана правильно.)

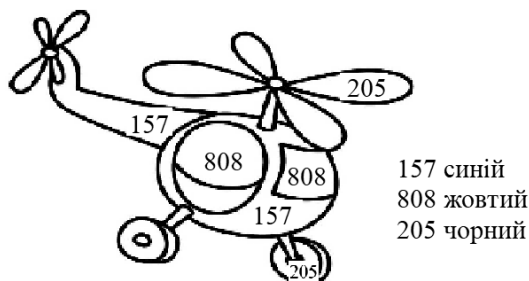

2) Додавання трьох доданків (с. 41, № 218).

— Додайте три послідовні числа: 197, 198, 199.

5. Удосконалення вмінь розв'язувати рівняння (с. 41, № 219). Вправа «Математична розмальовка»

— Вітер зіпсував фарбу на гелікоптері. Розв'яжіть рівняння і розфарбуйте цей повітряний транспорт.

Синій	Жовтий	Чорний
$138 + x = 295$	$x - 442 = 366$	$413 - x = 208$

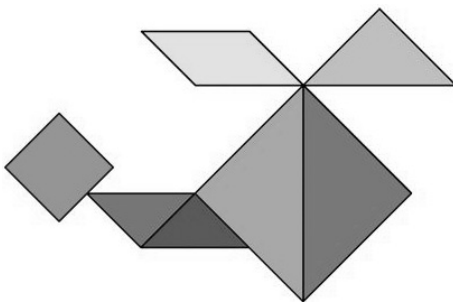
6. Розвиток умінь розв'язувати задачу (с. 41, № 220)

— Прилетівши до міста призначення, пілот пересів на автомобіль. Прочитайте умову задачі.

— Куди їхав автомобіль? (З міста в село.) Яку відстань він подолав? Як автомобіль поїхав назад? (Іншою дорогою.) Що відомо про цю дорогу? (Вона коротша на 45 км.) Що запитується в задачі? Чи можемо ми відповісти на основне запитання? Чому? (Невідома відстань другої дороги.) Якою дією дамо відповідь на це запитання? (Відніманням.) Дайте відповідь на основне запитання задачі.

7. Танграм «Гелікоптер»

— Складіть із фігурок танграму гелікоптер.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 42, № 221, 222)

2. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Які завдання здалися легкими? Які змусили замислитися?
- Над чим би хотіли ще попрацювати?
- Що здивувало на уроці? Про що хотіли б розказати своїм батькам?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 108. ЗАКРІПЛЕННЯ ПИСЬМОВОГО ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ РІЗНИХ ТИПІВ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ НА ВИЗНАЧЕННЯ ТРИВАЛОСТІ ПОДІЇ

Мета: закріпити навички письмового додавання та віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд; удосконалювати вміння працювати над задачами різних типів; розвивати креативність мислення; виховувати дбайливе ставлення до природи та свого здоров'я; стимулювати цікавість до навколишнього світу.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: уявна подорож на повітряній кулі.

Освітні галузі: математична, природнича, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Раз, два, три, чотири, п'ять!
Час урок наш розпочать.
Тож сідаємо за парти,
Гаять часу нам не варто.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 42, № 221, 222)

— Поясніть розв'язання задачі № 221.

— Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази? Складіть кольорову доріжку.

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
52	104	152	191	214	291

Відповідь

Зелений	Блакитний	Жовтий	Оранжевий
191	214	52	104

3. Веселі задачки

- Скільки лап у двох собак? (8.)
- Скільки пальців на двох руках? (10.)
- Скільки в тижні вихідних? (2.)
- Скільки спинок у трьох свинок? (3.)
- Скільки хвостів у двох котів? (2.)
- Скільки животиків у п'яти бегемотиків? (5.)
- Скільки у коня копит, коли кінь у траві лежить? (4.)
- Скільки задніх лап у двох зайчат? (4.)
- Скільки будиночків у ста мурашок? (1.)

4. Каліграфічна хвилинка

— Розставте числа в порядку зростання: 800; 254; 496; 521; 245; 701; 209. Запишіть їх каліграфічно.

Перевірка: 209, 245, 254, 496, 521, 701, 800.

5. Математичний диктант

- Запишіть числа, у яких: 9 сот. 7 дес. 1 од.; 4 сот. 7 од.; 7 сот. 8 дес.
- Запишіть цифрами такі числа: шістсот шістнадцять, чотириста сорок, сімсот п'ять.
- Запишіть число, що передує числу 200.
- Запишіть, скільки всього десятків у числі 666.
- Запишіть у сантиметрах 2 м 9 см; 2 м 9 дм.

Перевірка: 971, 407, 780, 616, 440, 705, 199, 66, 209 см, 290 см.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності. Дослід із повітрям

— Сьогодні ми будемо подорожувати на повітряній кулі.

Що за диво?
У повітрі пливе корзина,
А над нею кулька,
Несе мене хутко.

— Завдяки чому кулька піднімається в небо? (*Завдяки теплому повітрю.*)

— Усюди нас оточує повітря. Подивимося ліворуч, праворуч, угору, вниз. Ви його бачите?

— А як ми можемо довести, що повітря навколо нас? (*Його необхідно зловити.*)

Учитель бере пакет і наповнює його повітрям.

— Що сталося з пакетом?

2. Розвиток обчислювальних навичок. Обчислення прикладів ланцюжком по колу (с. 42, № 223)

— Ми маємо накреслити наш маршрут. Для цього обчислимо кругові вирази.

— Наш маршрут пролягатиме через гори, річку та містом.

3. Удосконалення вмінь перевіряти додавання відніманням (с. 42, № 224)

— Ми злетіли в небо. Що ми можемо там побачити?

— Розгляньте світлини із зображенням неба та хмар. Якими бувають хмари?

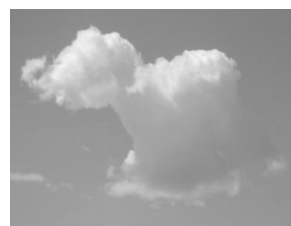
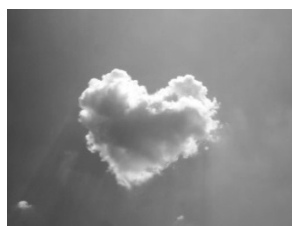
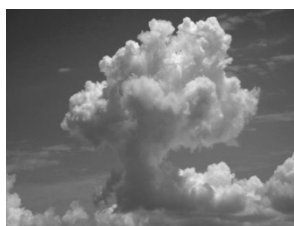

1. Хмари у вигляді тонких білих хвилястих ниток, клаптів або ліній, витягнутих у ряд, схожі на пера птахів.

2. Хмари кулясті, вибудовані в лінію, крізь них можна побачити сонце.

3. Хмари яскраво-білі, здаються пухнастими і мають вигляд великих куполів або будівель з величезними обрисами.

— На що схожі хмарки на світлинах?

Замість світлин можна запропонувати фотомонтаж «Незвичайні хмари». Режим доступу: <https://youtu.be/v5XUQnf2qYQ>.

— Які незвичайні хмаринки! Обчисліть вирази на додавання. Перевірте виконані дії за допомогою віднімання.

Фізкультхвилинка

4. Закріплення вмінь порівнювати вирази з числом (с. 42, № 225)

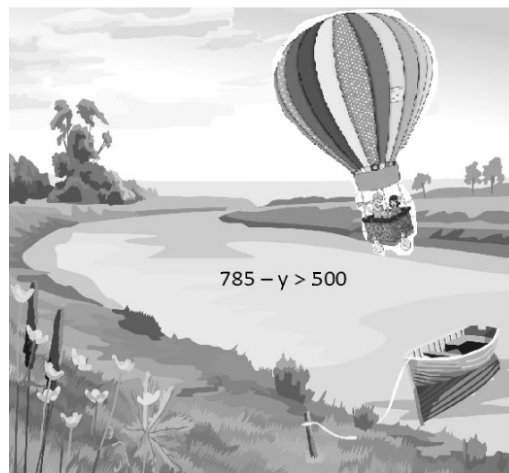
— Хмари бувають веселі, біленькі, грайливі. А бувають грізні, сіро-чорні, грозові. Вони несуть не-году.

— Одна така сердита хмара наближається до нашої кульки. Зараз почнеться злива. Нумо швидко порівняємо вираз із числом. Хмарка стане добрішою і попливе собі далі.

5. Розвиток умінь працювати з нерівностями (с. 42, № 226)

— Летимо через річку. Що там пливе? (*Нерівність.*)

— Доберіть три значення y , що є розв'язками нерівності.

6. Формування вмінь розв'язувати задачі

1) Задача № 227 (с. 42).

— Летимо над містом. Там розташований гарний парк, у якому є спеціальна ділянка для катання на роликах.

— У кого з вас є ролики? Чи подобається вам на них кататися?

— А чи знаєте ви, що роликові ковзани винайшли у Франції майже двісті років тому? Вони мали вигляд невеличкої дощечки з прикріпленими до неї колесами. Ці ковзани почали використовувати ковзанярі, хокеїсти, циркові артисти. Не так давно роликові ковзани перетворилися на дошку на колесах — скейтборд — і стали дуже модними.

— Для того щоб не боляче було падати, необхідно купити захисний шолом та наколінники. Цей комплект можна придбати у спортивних магазинах.

— Розв'язавши задачу, ми дізнаємося вартість ковзанів і шолома.

— Скільки коштують ролики? Що відомо про шолом? Що запитується в задачі? Чи можемо ми відповісти на запитання задачі? Чому? (*Потрібно знати вартість шолома.*) Якою дією відповімо на це запитання? (*Відніманням.*) Дайте відповідь на основне запитання задачі.

2) **Задача № 228 (с. 42).**

- У парку росте багато різних дерев. Це дуби, берези, клени та ін.
- Розв'язавши задачу, ми дізнаємося кількість дубів у парку.

— Що зробимо для того, аби дати відповідь на основне запитання задачі? (*Слід дізнатися кількість кленів.*) Що відомо про клени? (*Їх на 108 дерев менше, ніж беріз.*) Якою дією ми скористаємося? (*Відніманням.*) Чи можемо ми відповісти на головне запитання задачі? Що відомо про дуби? Якою дією скористаємося? (*Додаванням.*)

3) **Задача № 229 (с. 42).**

- Ми пролітаємо над місцем, де одночасно можна побачити різних тварин. Це зоопарк.
- Зоопарк — так скорочено називають спеціально створений людьми зоологічний парк, у якому утримують, зберігають і показують публіці різних тварин.
- Зоопарки корисні тваринам чи шкодять? Потрібні вони чи ні? Наведіть три факти на підтвердження вашої думки.

Користь	Шкода
1. Зоопарк допомагає зберігати тварин, які опинилися на межі зникнення	1. Тварин утримують у клітках, у неволі
2. Завдяки зоопаркам люди можуть побачити рідкісних тварин, які живуть в інших природних умовах, навчаються любити природу і дбати про тварин	2. Тварини мусять жити в незвичних погодних умовах: одним буває занадто спекотно влітку, а іншим — дуже холодно взимку
3. У зоопарках життя тварин вивчається науковцями	3. Люди, які приходять до зоопарку, заважають тваринам спокійно жити: галасують, годують шкідливими продуктами тощо

- Прочитавши задачу, ми дізнаємося, як працює зоопарк.
- Як працює зоопарк у зимовий період? Як працює зоопарк у літній період? Що запитується в задачі?

Спосіб 1

- Як дізнатися, скільки годин працює зоопарк у зимовий період?

1) $16 - 9 = 7$ (год).

- Як дізнатися, скільки годин працює зоопарк у літній період?

2) $20 - 9 = 11$ (год).

- На скільки годин довше зоопарк відкритий для відвідувачів у літній період, ніж у зимовий?

3) $11 - 7 = 4$ (год).

Спосіб 2

— Що можна сказати про години відкриття зоопарку в обидва періоди? (*Вони однакові.*) О котрій години починається зоопарк у зимовий період? А у літній? Чи можемо ми за часом закриття дізнатися, на скільки довше відкритий зоопарк для відвідувачів у літній період?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. **Пояснення домашнього завдання (с. 43, № 230, 231)**

2. **Рефлексія. Вправа «Мікрофон»**

- Чи сподобалася вам наша подорож на повітряній кулі?
- Розкажіть, що ми встигли зробити на уроці.
- Чи все вам було зрозумілим?
- Чи виникали якісь труднощі?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 109. ПИСЬМОВЕ ВІДНІМАННЯ ВІД КРУГЛОГО ЧИСЛА АБО ВИДУ 705 – 238. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ ТА ОБЧИСЛЕННЯ ЇХ ЗНАЧЕННЯ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: формувати вміння письмовим способом віднімати трицифрове число від круглого числа або виду 705 – 238; учити учнів складати вирази та обчислювати їх; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Уже дзвінок нам дав сигнал,
І на урок він нас покликав.

Отож, часу не витрачаймо,
Роботу швидше починаймо.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 43, № 230, 231)

— Поясніть розв'язання задачі.

— Зачитайте відповіді виразів. Назвіть приклади з найменшою/найбільшою відповіддю. Чи були вирази з однаковим значенням?

3. Віршовані задачі

- Носять воду черепашки,
Черепашкам трішки важко.
В діжку, скільки було сили,
Сорок літрів наносили.
Мама їжу готувала,
І дванадцять вже забрала.
Запитання не змінилось:
Скільки літрів залишилось? (28.)
- Зводять їжачки будинок,
Привезли вагон цеглинок:
Є зелених там шістнадцять,
А червоних вісімнадцять.
Порахуйте їжачкам,
Скільки всіх цеглинок там? (34.)
- Заготовлено Ведмедем
Внукам дев'ять банок з медом.
А бабуся Ведмедиха
Їм варення варить стиха.
На вечерю й на сніданок
Є вже двадцять вісім банок!
Скільки разом — чи не мало —
Дід і бабка зготували? (37.)
- Килимок плете Лисиця.
Скільки їй клубків згодиться?
Сім клубків зелених треба,
Десять синіх, наче небо,

- Дев'ять білих, жовтих п'ять.
Треба всіх порахувать. (31.)
- Дві сестрички, дві лисички,
Заплели по дві косички.
Скільки разом у лисичок
Є заплетених косичок? (4.)
- Якось кіт забіг до хижки,
Полякались дуже мишки,
Їх в кімнаті тридцять п'ять,
Дев'ять в нірці ще сидять.
Щоб від котика сховати,
Маєм всіх порахувати. (44.)
- На гілках вербички
Двадцять три синички,
Вісім з них — запам'ятай —
Полетіли десь у гай.
А назад вернулось три.
Скільки стало, говори. (18.)
- Бджоли влітку час не гають —
Цілий день медок збирають,
У комірках воскових
Є чимало меду в них:
Двадцять вісім — мед гречаний,
Десять — липовий духмянний,
Сім — із польових квіток ...
Порахуйте весь медок. (45.)

Перевірка: 28, 34, 37, 31, 4, 44, 18, 45.

4. Каліграфічна хвилинка

— Яке число «зайве»? Чому?

— Напишіть каліграфічно числа: 4, 44, 444.

5. Розвиток мислення

— Утворіть усі можливі трицифрові числа, у запису яких є тільки цифри 2 і 7. (222; 227; 272; 777; 727; 772.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 43, № 232)

— Зменште на 5 кожне число.

2. Формування вмінь письмово віднімати з переходом через розряд (с. 43, № 233)

— Розглянемо перший вираз.

— Міркуємо так. Від 3 одиниць не можна відняти 7 одиниць. Позичаємо 1 десяток у двох десятків. Додаємо 1 десяток до числа 3, одержимо 13. Від 13 відняти 7, дорівнює 6. Записуємо це число під одиницями. Пам'ятаємо, що від 2 десятків ми забрали 1 десяток, тому залишився 1 десяток. Від 1 десятка не можна відняти 4 десятка, отже, позичаємо у 6 сотень одну сотню. Перетворюємо її на десятки. Одна сотня — це десять десятків. Додаємо їх до 1 десятка. Віднімаємо від 11 число 4, отримуємо 7. Записуємо це число під десятками. Пам'ятаємо, що від сотень відняли одну сотню, отже, від 5 сотень відняти 3 сотні буде 2 сотні. Отримали різницю 276.

— Розглянемо другий вираз.

— Міркуємо так. Від 5 одиниць не можна відняти 7 одиниць. Оскільки у розряді десятків одиниці відсутні, тому беремо одну сотню. Щоб не забути про це, поставимо у розряді сотень крапку. Одну сотню перетворимо на десятки. Одна сотня — це десять десятків. 9 десятків залишимо у розряді десятків, а один десяток перетворимо на одиниці. Один десяток — це 10 одиниць, та ще 5 одиниць, буде 15 одиниць. Від 15 одиниць відняти 7 одиниць, буде 8 одиниць. Число 8 записуємо під одиницями. Від 9 десятків відняти 3 десятки, буде 6 десятків. Число 6 записуємо під рискою на місці десятків. Крапка нагадає нам, що забрали одну сотню. Від 6 сотень відняти 1 сотню, буде 5 сотень. Число 5 записуємо під сотнями. Отримали різницю 568.

— Розглянемо третій вираз.

— Міркуємо так. Від 7 одиниць не можна відняти 8. Позичаємо один десяток у десятків. Додаємо його до одиниць, буде 17. Від 17 відняти 8, отримуємо 9. Записуємо під одиницями. Пам'ятаємо, що у розряді десятків на 1 десяток стало менше. Відняти від 3 десятків 8 десятків не можна, тому позичаємо 1 сотню. Одна сотня — це десять десятків. Додаємо їх до 3 десятків. Від 13 відняти 8, буде 5. У розряді сотень запозичили 1 десяток, там стало 2 сотні. Від 2 сотень відняти 2 сотні, отримуємо 0. Нуль у розряд сотень не записуємо. Отримали різницю 59.

— Розглянемо останній вираз.

— Міркуємо так. Від 0 одиниць відняти 7 одиниць не можемо. Оскільки у розряді десятків та сотень стоїть 0, тому позичимо 1 десяток у розряді тисяча. Переносимо її до сотень. Одна сотня — це десять десятків. Оскільки в розряді десятків стоїть 0, тому позичимо в розряді сотень одну одиницю. У розряді сотень залишилося 9 десятків. А в розряді десятків стало 1 десяток. У розряді одиниць стоїть 0, позичаємо у десятків одну одиницю. Тепер у розряді десятків залишилось 9 десятків. А в розряді одиниць стало 10. Від 10 віднімаємо 7, буде 3. У розряді десятків від 9 віднімаємо 6, буде 3. У розряді сотень від 9 сотень віднімаємо 8 сотень, буде 1. У розряді тисяч була одиниця, але ми її запозичили в інші розряди. Там залишився 0. Його ми не записуємо в результат. Отримали різницю 133.

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 43, № 234)

— Обчисліть вирази, коментуючи свої дії. Віднімання перевірте за допомогою додавання.

Фізкультхвилинка

Руки в боки,
Нахились вперед,
Нахились назад,
І направо, і наліво,
Щоб нічого не боліло.
Раз, два, три, чотири —
Набираємося сили.
Нахились, повернись,
До товариша всміхнись.

УРОК 110. ЗАКРІПЛЕННЯ ПИСЬМОВОГО ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ ЗА ТВЕРДЖЕННЯМ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕННЯ ВИРАЗУ ЗІ ЗМІННОЮ. РОБОТА З ТАБЛИЦЕЮ ВІДСТАНЕЙ МІЖ МІСТАМИ УКРАЇНИ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: удосконалювати вміння виконувати письмовим способом додавання та віднімання трицифрових чисел із переходом через розряд; закріпити вміння складати вирази за твердженням; розвивати вміння обчислювати значення виразу зі змінною, працювати з таблицею відстаней між містами, розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення, увагу; виховувати товарищівість, охайність.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Друзі, посміхнемось разом,
Навкруги все стане лагідним, приємним,
Дружно до роботи візьмемось —
І урок наш буде милим, гарним, теплим.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 44, № 239, 240)

— Зачитайте відповіді, які ви отримали обчислюючи вирази. Чим схожі та відрізняються перший та другий приклад?

— Яку решту отримав тато? Поясніть розв'язання задачі.

3. Групова робота. Усні обчислення

I група

$$\begin{array}{r} 24 : 4 \\ + 10 \\ + 0 \\ \cdot 1 \end{array} \quad \begin{array}{r} 46 - 19 \\ : 3 \\ + 7 \\ \cdot 0 \end{array}$$

III група

$$\begin{array}{r} 90 + 30 \\ - 20 \\ + 0 \\ \cdot 1 \end{array} \quad \begin{array}{r} 6 \cdot 8 \\ + 52 \\ - 7 \\ \cdot 0 \end{array}$$

II група

$$\begin{array}{r} 16 : 1 \\ - 4 \\ + 18 \\ : 10 \end{array} \quad \begin{array}{r} 8 \cdot 6 \\ : 1 \\ - 16 \\ \cdot 0 \end{array}$$

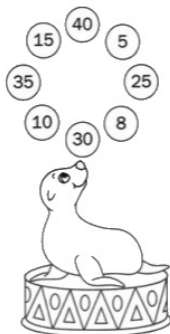
IV група

$$\begin{array}{r} 10 \cdot 3 \\ \cdot 1 \\ - 15 \\ : 5 \end{array} \quad \begin{array}{r} 80 : 10 \\ \cdot 9 \\ \cdot 0 \\ + 38 \end{array}$$

4. Каліграфічна хвилинка

— Знайдіть круглі числа.

— Знайдіть «зайве» число. Напишіть його каліграфічно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань нумерації чисел у межах 1000 (с. 44, № 241)

— На скільки наступне число більше за попереднє? Продовжте кожний ряд чисел ще п'ятьма числами.

2. Розвиток обчислювальних навичок (с. 44, № 242)

— Як обчислюємо значення виразу на дві дії, якщо немає дужок і дій множення-ділення? (Послідовно.)

— Як зручніше додавати — письмово чи усно?

— Обчисліть вирази письмовим способом.

— Назвіть вираз з найменшим значенням. Які вирази мали однакове значення?

3. Удосконалення вміння складати рівняння за твердженнями та розв'язувати їх

1) Виконання завдання № 243 (с. 44).

— Невідоме число будемо позначати латинською буквою a .

— Якщо від невідомого числа відняти число 356, то буде 528: $a - 356 = 528$. Як обчислити зменшуваче? Розв'яжіть рівняння.

— Якщо невідоме число збільшити на число 725, то буде 912: $a + 725 = 912$. Обчисліть невідомий доданок.

— Якщо число 278 додати до невідомого числа, то буде 545: $278 + a = 545$. Обчисліть невідомий доданок.

2) Виконання завдання № 244 (с. 44).

— Обчисліть значення виразу $635 - c + 513$, якщо $c = 587$, $c = 440$, $c = 209$.

— При якому значенні c відповідь була найбільшою?

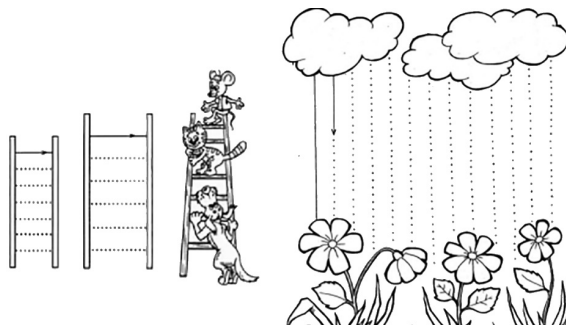
Фізкультхвилинка для очей

4. Формування вмінь працювати з таблицею відстаней між містами України

1) Повторення про горизонтальні та вертикальні лінії.

Запам'ятай! Це — горизонтальна лінія, а це | — вертикальна лінія.

— Наведіть горизонтальну і вертикальну лінію.

2) Робота з таблицею (с. 45, № 245).

— Розгляньте таблицю відстаней між містами України.

— Знайдіть по горизонталі Київ, по вертикалі — Харків. Яка відстань між ними? (487 км.) Знайдіть по вертикалі Харків, по горизонталі — Вінницю. Яка відстань між цими містами? (720 км.) На скільки кілометрів більша? ($720 - 487 = 233$.)

— Знайдіть по вертикалі Київ, по горизонталі — Вінницю. Яка відстань між цими містами? (266 км.) Знайдіть по вертикалі Харків, по горизонталі — Запоріжжя. Яка відстань між ними? (303 км.) На скільки кілометрів більша? ($303 - 266 = 37$ км.)

— Яка відстань між Запоріжжям і Вінницею? (637 км.) Яка відстань між Києвом і Запоріжжям? (568 км.) На скільки кілометрів менша? ($637 - 568 = 69$ км.)

5. Удосконалення вмінь працювати з годинником (с. 45, № 246)

— Визначте, який час показує кожний годинник.

— Якщо в Пекіні 10 ранку, то в Парижі — 15 година. На скільки годин більше в Пекіні, ніж у Парижі? Пригадайте: коли ми порівнюємо, виконуємо дію віднімання.

— У Києві 4 година ранку, а в Пекіні вже 10 годин. На скільки годин менше в Києві, ніж у Пекіні?

— Котра година буде в Парижі, якщо в Пекіні буде 12 год? (5 год.)

— Котра година буде в Києві, якщо в Пекіні буде 12 год? (6 год.)

— Котра година буде в Києві, якщо в Парижі буде 4 година? (5 год.)

6. Закріплення вмінь розв'язувати задачі

1) Задача № 247 (с. 46).

— Яка маса трьох тварин? (705 кг.) Скільки важать зебра і кінь разом? (448 кг.) Яка сама коня і антилопи? (375 кг.) Яке запитання можна поставити до задачі? (Яка маса кожної тварини?)

— Якщо від загальної маси відняти масу зебри і коня, масу якої тваринки ми дізнаємося? (Антилопи.)

$$1) 705 - 448 = 257 \text{ (кг.)}$$

— Якщо від загальної маси відняти масу коня й антилопи, масу якої тваринки ми дізнаємося? (Зебри.)

$$2) 705 - 375 = 330 \text{ (кг.)}$$

— Масу якої тваринки необхідно дізнатися? (Коня.) Її можна обчислити двома способами.

Спосіб 1: від маси зебри і коня відняти масу зебри.

Спосіб 2: від маси коня і антилопи відняти масу антилопи.

$$3) 448 - 330 \text{ або } 375 - 257 = 118 \text{ (кг.)}$$

Перевірка: $257 + 330 + 118 = 705$.

2) Задача № 248 (с. 46).

— Що купили в магазині? Що позначають цифри 187 і 158? Скільки заплатили за всю покупку? (676 грн.) Що слід дізнатися в задачі? (Вартість мишки.) Чи зможемо ми зразу відповісти на запитання задачі? Чому? (Потрібно знати загальну вартість флешпам'яті та дисків.) Як це зробити? (Додати обидві вартості.) Чи можемо дати відповідь на головне запитання задачі? Якою дією скористаємося? (Віднімання.)

7. Логічна задача

Є три квадрати: довжина сторони першого 6 м, другого — 3 м, третього — теж 3 м. Чи можна із цих квадратів скласти прямокутник?

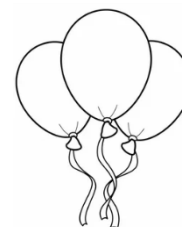
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 46, № 249, 250)

2. Рефлексія. Підсумок уроку

— Чи все на уроці було зрозумілим? Коли припускалися помилок?

— Оцініть свою роботу на уроці: розфарбуйте кульку зеленим кольором, якщо все на уроці вдавалося легко, синім — якщо виникали утруднення, жовтим — якщо потрібна була допомога.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 111. ЗАКРІПЛЕННЯ ПИСЬМОВОГО ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕННЯ ВИРАЗУ ЗІ ЗМІННОЮ ТА НЕРІВНОСТІ ЗІ ЗМІННОЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ РІЗНИХ ТИПІВ

Мета: закріпити вміння додавати та віднімати трицифрові числа письмовим способом; удосконалювати вміння обчислювати значення виразу зі змінною та нерівності зі змінною, розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення; виховувати товарищів; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Форма проведення: математичний аукціон.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Мотивація навчальної діяльності

— Увага! Сьогодні відбудеться аукціон. Що таке аукціон?

Аукціон — це публічний продаж майна, під час якого покупцем стає той, хто запропонує більш високу ціну. Учасники аукціону називаються аукціонерами, людина, яка проводить аукціон — аукціоністом, а товар — лотом.

У залі розпродажу присутні аукціонери, які змагатимуться за право володіння лотами.

Удар молотка сповістить, хто отримав предмет. На нашому аукціоні ми будемо розігрувати ось ці предмети (*демонстрування предметів*). Платити за предмети будемо знаннями з математики. Аукціон проведе вчитель.

3. Каліграфічна хвилинка

— Перед початком аукціону трішки розімнімося. Проведемо каліграфічну хвилинку.

— Яка зараз пора року?

— Назвіть місяці цієї пори року.

— Якими цифрами їх позначають за календарем?

— Із цих чисел вам потрібно утворити всі можливі трицифрові числа та записати їх.

4. Математичний диктант

- Запишіть число, у якого: 3 сотні, 4 десятка і 5 одиниць; 5 сотень, 8 десятків, 7 одиниць; 8 сотень, 2 десятка і 9 одиниць; 9 сотень і 5 одиниць; 4 сотні та 1 десяток.
- Від числа 272 відніміть суму чисел 50 і 50.
- Запишіть число, у якому всіх десятків 58.
- На скільки 800 більше від 500?

Перевірка: 345, 587, 829, 905, 410, 172, 580, 300.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок. Вправа «Кольорова вежа»

— Розігрується простий олівець. Його отримає той, хто письмово обчислить вирази та побудує кольорову вежу на основі шифру відповідей.

$$657 - 289 \qquad 341 - 197 \qquad 1000 - 862$$

$$413 + 209 \qquad 702 - 525 \qquad 53 + 156$$

Шифр

червоний	оранжевий	жовтий	синій	блакитний	зелений
144	138	622	209	177	368

2. Удосконалення умінь обчислювати значення нерівності зі змінною

— Розігрується лінійка. Її виграє той, хто швидко і правильно добере три значення x , що є розв'язками нерівності $665 - x > 400$.

3. Вправа «Математичні загадки»

— Розігрується зошит у клітинку. Виграє той, хто набере більше балів, відгадуючи математичні загадки. Кожна загадка — один бал.

- Трьом котикам мама Киця купила чобітки. Вони їм не підійшли. Тоді мама запропонувала їх півникам. Скільки півників можуть узутися чобітки?
- Дванадцять братів один за одним ходять, Один одного не обходять. (Рік.)
- Чотири ноги сто голок несе, а шити не вміє. (Їжак.)
- П'ять братів живуть у хаті, кожний має по кімнаті. (Рукавиця.)
- Складіть слово: і 100 рія; ті 100; ли 100 к; ві 3 на.

4. Веселе обчислення

— Загадайте число від 4 до 8. Помножьте на 3. Відніміть 11. Додайте 17, розділіть на 2 і заплющте очі. Темно, правда?

Фізкультхвилинка

5. Удосконалення вмінь працювати з виразами зі змінною

— Розігрується гумка. Її отримає той, хто обчислить значення виразу $c - 353$, якщо $c = 519$, $c = 842$, $c = 859$.

6. Формування вмінь розв'язувати задачі

— Розігруються кольорові олівці. Їх отримує той, хто розв'яже задачу.

Задача 1. У магазині побутової техніки продається 773 пральних машин. Це на 387 більше, ніж телевізорів. Скільки телевізорів продається в магазині?

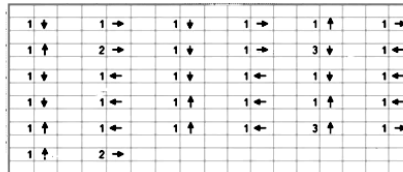
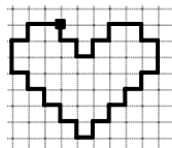
Задача 2. У трьох рулонах разом 703 м паперу. У першому і другому рулонах — 446 м, а в другому і третьому — 375 м. Скільки метрів паперу в кожному рулоні?

- 1) $703 - 446 = 257$ (м) — паперу в третьому рулоні;
- 2) $703 - 375 = 328$ (м) — паперу в першому рулоні;
- 3) $446 - 328$, або $375 - 257 = 118$ (м) — паперу в другому рулоні.

7. Логічна задача

Зошит дешевше ручки, але дорожче олівця. Що дешевше?

8. Графічний диктант

— Усім, хто не отримав на аукціоні лоти, тобто речі, даруємо сердечко. Його слід намалювати по клітинках.

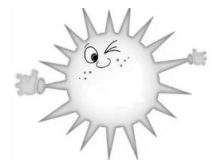
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Ви всі дуже добре працювали. Хто з вас отримав найбільшу кількість предметів, що розігравалися на аукціоні? За допомогою чого ви отримали ці предмети? (За допомогою знань.)

— Якщо урок вам сподобався, намалюйте сонечку посмішку.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ В МЕЖАХ 1000

УРОК 114. ПОВТОРЕННЯ МНОЖЕННЯ НА 10 ТА 100.

ОБЧИСЛЕННЯ СУМ ТА РІЗНИЦЬ ПИСЬМОВИМ СПОСОБОМ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: повторити множення на 10 і 100; удосконалювати вміння обчислювати вирази письмовим способом; формувати вміння розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Щоб робота в нас кипіла,
Працювати будемо
Швидко, дружно і вправно!
Всі готові до уроку?

2. Усне опитування

- Дія множення — це ... (*сума однакових доданків*).
- Числа при множенні називаються ... (*множники*).
- Число, яке дістаємо при множенні називається ... (*добуток*).
- Дія множення на письмі позначається ... (*точкою*).
- Назвіть компоненти множення. (*I множник, II множник, добуток*.)

3. Віршовані задачі

- Біля липи бджіл багато,
Мед збирають волохаті.
П'ять джмелів між них кружляють,
Теж медок вони шукають.
Менше їх, ніж бджіл, в п'ять раз.
Порахуймо бджіл, гаразд? (25.)
- Лісом Колобок котився
Та із Зайчиком зустрівся.
Зайчик каже: «3 на 7!
Як не скажеш вірно — з'їм!»
Хто врятує Колобка?
Ваша відповідь яка? (21.)
- В гаю чотири зайчики сиділи,
З апетитом моркву їли
Всі по сім, як один.
Скільки з'їли всіх морквин? (28.)
- В господині вісім банок,
Їх поставила на ганок
По 2 літри молока
Ось задача отака.
Скільки всього було літрів?
Розв'язуйте, любі діти. (16.)
- На галяві сім квіток,
В кожній п'ять пелюсток.
Скільки цих пелюсток буде?
Розв'яжіть задачу мудро. (35.)
- Вовчик ділення не знав.
До сови він вміть примчав:
«12 поділи на 2».
Що відповіла сова? (6.)
- Задумалися мишки:
П'ятнадцять в них горішків.
На три як поділити?
Підкажемо їм, діти? (5.)
- Посадили білочки в лісочку
Три ряди по вісім дубочків,
Та не можуть полічити.
Нумо, діти, допоможіть! (24.)
- Зайчик вуха насторожив,
В нього дуже добрий слух.
Хто ж тепер нам скаже точно,
В сімох зайчиків скільки є вух? (14.)

4. Каліграфічна хвилинка

— Напишіть каліграфічно число 14.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань таблиці множення (с. 47, № 251)

- Якщо у виразі є дві дії (додавання і множення, віднімання і множення), то яку виконаємо першою? (Множення.)
- Розгляньте перший стовпчик. Що відмінне у виразах? (Добутки помінялися місцями.)
- Який закон множення застосовується у виразах? (Переставний закон множення.)
- Усно обчисліть вирази.

2. Бліцопитування

- Яке число отримаємо, якщо його помножити на 0? (Отримаємо 0.)
- Яке число отримаємо, якщо його помножити на 1? (Те саме число.)
- Як помножити число на 10? (До числа праворуч дописати нуль.)

3. Удосконалення знань таблиці множення на 10 (с. 47, № 252)

- Помножимо число на 10. Перевіримо, замінивши добуток додаванням.

$$2 \cdot 10 = 10 + 10 = 20$$

$$3 \cdot 10 = 10 + 10 + 10 = 30$$

$$4 \cdot 10 = 10 + 10 + 10 + 10 = 40$$

$$5 \cdot 10 = 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 50$$

$$6 \cdot 10 = 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 60$$

$$7 \cdot 10 = 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 70$$

$$8 \cdot 10 = 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 80$$

$$9 \cdot 10 = 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 90$$

4. Формування вмінь порівнювати вирази (с. 47, № 253)

- Обчисліть вирази та порівняйте їх. Відповідь покажіть кольоровою цеглинкою.

Шифр

Червоний	Жовтий	Оранжевий
=	<	>

Фізкультхвилинка

Нумо руки розведіть,
Догори їх підніміть,
Кулачками покрутіть,
Разом руки опустіть.
Покладіть їх на коліна,
Хай рівненькі будуть спина.

5. Розвиток умінь множити на 10 і 100 (с. 47, № 255)

- Коли множать на 10, міркують так.
10 — це 1 десяток.
- 1 десяток помножити на 5, буде 50.
- Коли множать на 100, міркують так:
100 — це 10 десятків.
- 10 десятків помножити на 5, буде 50 десятків, або 500.
- Запам'ятайте! Щоб помножити число на 100, потрібно до числа праворуч дописати два нулі.

6. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 47, № 256)

- Розгляньте перший вираз. Чи зручно так обчислювати? Треба спростити. Скільки разів повторюється число 100? Як можна записати? Обчисліть вираз.
- Розв'яжіть аналогічно другий вираз.

7. Формування вмінь обчислювати вирази за малюнком (с. 47, № 257)

- Скільки важить печиво? Скільки важить одна шоколадка? Скільки купили шоколадок? Як дізнатися, що важче: печиво чи дві шоколадки?

8. Формування обчислювальних навичок (с. 47, № 258)

Вправа «Кольорова вежа»

— Письмово обчисліть вирази. З відповідей побудуйте кольорову вежу.

Шифр

синій	блакитний	зелений	оранжевий	жовтий	червоний
613	591	78	9	891	247

Кольорова вежа:

591 — блакитний

247 — червоний

613 — синій

891 — жовтий

78 — зелений

9 — оранжевий

9. Розвиток умінь розв'язувати задачі

1) Задача № 259 (с. 48).

— Скільки мешканців проживає у першому під'їзді? Що відомо про другий під'їзд? (На 108 мешканців більше, ніж у першому.) Скільки мешканців живе у третьому під'їзді? Що запитується в задачі? Чи можемо ви відповісти на головне запитання? Чому? (Невідома кількість мешканців другого під'їзду.) Якою дією дамо відповідь на це запитання? (Додаванням.) Чи можемо ми тепер дати відповідь на запитання задачі?

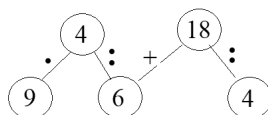
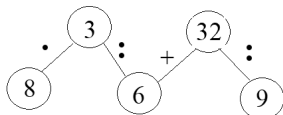
2) Творча робота над задачею № 260 (с. 48).

— Змініть числові дані в попередній задачі так, щоб у відповіді було число 900. Зробіть короткий запис утвореної задачі.

10. Логічні задачі

- Термометр показує 20 градусів тепла. Яку температуру покажуть два таких термометри? (20 градусів.)
- В автобусі їхали 9 пасажирів. На зупинці всі, крім 3 пасажирів, вийшли. Скільки пасажирів залишилося в автобусі? (3.)
- Діти збирали осінній букет. У ньому було 5 кленових, 2 дубових, 4 березових та один листок з осики. Зі скількох різних дерев були листки? (4.)

11. Вправа «Математичний ланцюжок»

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 48, № 261, 262)

2. Рефлексія. Вправа «Доповни речення»

- Найбільші труднощі я відчув(-ла) ...
- Я не вмів(-ла), а тепер умію ...
- Я дізнався(-лася) ...
- Я навчився(-лася) ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

- Майстри роблять десять возів,
Гнуть залізо, тешуть ліс,
Порахуйте, любі діти,
Скільки треба їм коліс? ($4 \cdot 10 = 40$.)
- Вугілля я на воза взяв,
Кілограмів сто поклав.
Їздив я чотири рази.
Привіз скільки?
Хто з вас скаже? ($100 \cdot 4 = 400$.)

Фізкультхвилинка

5. Актуалізація знань про взаємозв'язок множення і ділення (с. 49, № 266)

- Обчисліть вирази. Дію множення перевірте дією ділення.
- Щоб обчислити невідомий множник, слід добуток поділити на відомий множник.

6. Ознайомлення з дією ділення числа 10 і 100 (с. 49, № 267)

Запам'ятайте! Щоб поділити кругле число на 10, достатньо у ньому праворуч відкинути один нуль. Щоб поділити число на 100, достатньо у ньому праворуч відкинути два нулі.

- Обчисліть добутки. Запишіть й обчисліть частки з дільником 100.

7. Удосконалення обчислювальних навичок з числами 10 і 100 (с. 49, № 268)

Вправа «Кольорова вежа»

- Письмово обчисліть вирази. З відповідей побудуйте кольорову вежу.

Шифр

синій	блакитний	зелений	оранжевий	жовтий	червоний
6	4	500	342	979	2

Кольорова вежа:

342 — оранжевий

979 — жовтий

2 — червоний

6 — синій

500 — зелений

4 — блакитний

8. Закріплення вмінь розв'язувати рівняння (с. 49, № 269)

- Перевірте розв'язання рівняння
- Перше рівняння розв'язано неправильно, оскільки невідомий другий множник обчислюється дією ділення, а не віднімання. Щоб його обчислити, слід добуток поділити на відомий множник.
- Друге рівняння розв'язано неправильно. У ньому невідомий від'ємник. Щоб його обчислити, потрібно від зменшуваного відняти різницю.
- Третє рівняння розв'язано правильно.

9. Формування обчислювальних навичок (с. 49, № 270)

- Розфарбуйте квітку, обчисливши вирази. Кожну суму зменште на 247.

			
— 247	— 247	— 247	— 247
			

247 — червоний
658 — жовтий
353 — блакитний

10. Розвиток умінь розв'язувати задачі

1) Задача № 271 (с. 49).

— Яка відстань між Кропивницьким і Житомиром? Через скільки кілометрів автомобіль витрачає 8 л пального? (Через кожні 100 км.) Скільки пального витрачає? (5 л.) Що запитується в задачі?

— Скільки разів автомобіль проїде по 100 км? Скільки автомобіль витратить пального за 4 рази?

1) $400 : 100 = 4$ (р.)

2) $4 \cdot 8 = 32$ (л).

Відповідь: 32 л пального витратить автомобіль за 800 км.

2) Задача № 272 (с. 50).

— Скільки бригада лісників посадила саджанців сосни? Що відомо про саджанці горіха? (Їх на 135 менше, ніж сосни.) Що відомо про саджанці дуба? (Їх на 180 менше, ніж саджанців сосни і горіха разом.) Що запитується в задачі?

— Чи можемо ми зразу дізнатися, скільки бригада лісників посадила саджанців дуба? Чому? (Необхідно знати, скільки посадили сосни і горіхів разом.) Щоб дати відповідь на це запитання, потрібно дізнатися, скільки посадили горіхів.

— Знаємо, кількість посаджених саджанців сосни і горіхів. Чи можемо ми обчислити загальну суму цих саджанців?

— Як обчислити кількість посаджених саджанців дуба?

11. Удосконалення вмінь працювати з мірами довжини

1) Виконання завдання № 273 (с. 50).

— Скільки в 1 дм сантиметрів? (10 см.) За лінійкою визначте, на скільки рівних частин поділено дециметр? (На 10; тобто 10 разів по 1 см.) В одному сантиметрі 10 мм, тоді в 1 дециметрі їх 100, тобто 10 разів по 10.

2) Виконання завдання № 274 (с. 50).

— Виміряйте і запишіть довжину кожного відрізка в сантиметрах і міліметрах; у міліметрах.

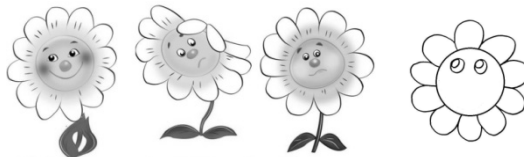
— Яка довжина блакитного відрізка? (4 см 5 мм.) Скільки це у міліметрах? (В одному см 10 мм, отже, 4 см слід помножити на 10, буде 40 мм.) Додати ще 5 мм, дорівнює 45 мм.

Аналогічно міркуємо щодо решти відрізків.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 50, № 275, 276)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

— Оберіть квітку, що відповідає вашій активності, старанності та уважності на уроці.

На своїй ромашці домалюйте ротик.

- Посмішка — сподобався урок, і я все зрозумів(-ла).
- Куточки ротика вниз — не сподобався урок, було дуже складно.
- Пряма лінія — не визначився(-лася), почував(-лася) невпевнено.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 116. ДІЛЕННЯ ВИДУ $50 : 5$, $500 : 5$. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ. ДІЛЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: вчити учнів ділити число на двоцифрові та трицифрові круглі числа; формувати вміння обчислювати значення виразів, ділити іменовані числа; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 50, № 275, 276)

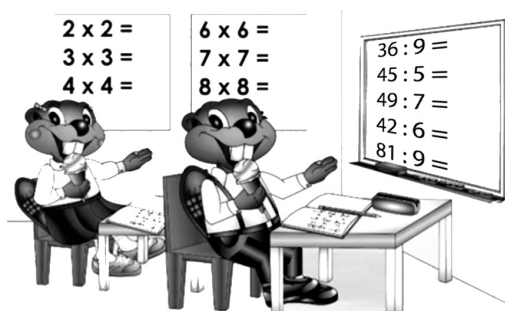
- Дайте відповідь на запитання задачі.
- Чому дорівнює невідомий множник у першому рівнянні?
- Яке значення має ділене у другому рівнянні?
- Чому дорівнює зменшуване у третьому рівнянні?

3. Усне опитування

- Доповніть речення.
- Щоб помножити число на 10, достатньо ...
- Щоб помножити число на 100, достатньо ...
- Щоб поділити кругле число на 10, достатньо ...
- Щоб поділити число на 100, достатньо ...

4. Усні обчислення

- Допоможіть бобрам розв'язати приклади.

5. Каліграфічна хвилинка

П'ять сіреньких зайчиків,
Маленьких вуханчиків,
У поле поскакали,
П'ять морквин зірвали. ($5 = 5$.)

- Чи всім зайчикам вистачило морквинок?
- Про яке число йдеться у вірші?
- Збільште це число у 10 (100) разів. Запишіть ці числа каліграфічно. (5, 50, 500.)

6. Математичний диктант

- Запишіть:
- добуток чисел 5 і 3;
- число 45 розділіть на 9;
- частка 35, дільник 7;

- дільник 50, частка 1. Чому дорівнює ділене?
- перший множник 5, другий множник 4. Чому дорівнює добуток?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вмінь обчислювати вирази з іменованими числами (с. 51, № 277)

— Щоб обчислити значення виразів з іменованими числами, у яких є ділення, слід знати правила:

- Якщо поділити іменоване число на неіменоване, в результаті отримаємо іменоване число. Наприклад, $36 \text{ м} : 6 = 6 \text{ м}$.
- Якщо поділили іменоване число на іменоване, в результаті отримаємо неіменоване число. Наприклад, $40 \text{ м} : 10 \text{ м} = 4$.

2. Ознайомлення з діленням виду $50 : 5$, $500 : 5$ (с. 51, № 278)

— Розглянемо вираз $50 : 5$. Ми знаємо, що 5 поділити на 5, буде 1. Ділене у нас не 5, а 5 десятків, отже, 5 дес. поділити на 5, буде 1 десяток, або 10.

— Розглянемо вираз $500 : 5$. Ми знаємо, що 5 поділити на 5, дорівнює 1. Ділене у нас не 5, а 5 сотень, отже, 5 сотень поділимо на 5, буде 1 сотня, або 100.

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 51, № 279)

4. Формування обчислювальних навичок (с. 51, № 280)

Вправа «Кольорова вежа»

— Обчисліть вирази. З відповідей побудуйте кольорову вежу.

Шифр

синій	блакитний	зелений	оранжевий	жовтий	червоний
5	40	44	1	300	200

Кольорова вежа:

40 — блакитний

5 — синій

44 — зелений

1 — оранжевий

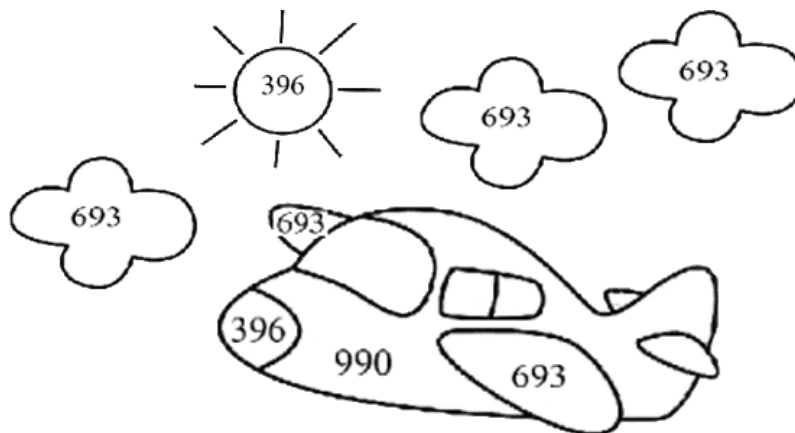
300 — жовтий

200 — червоний

Фізкультхвилинка

5. Розвиток умінь працювати з виразами зі змінною (с. 51, № 281)

— Розфарбуйте малюнок, обчисливши вирази зі змінною.

$c - c : 100$, якщо $c = 700$	$c - c : 100$, якщо $c = 400$	$c - c : 100$, якщо $c = 1000$
Синій	Жовтий	Оранжевий

6. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі (с. 51, № 282)

— Скільки мешканців проживає у трьох під'їздах? Скільки живе у першому під'їзді? Що відомо про другий під'їзд? Що запитується в задачі? Чи можемо ми дати відповідь на головне запитання задачі? Чому? (Потрібно знати загальну кількість мешканців у першому і другому під'їзді. Для цього слід спочатку обчислити кількість мешканців другого під'їзду.) Як обчислити кількість мешканців другого під'їзду? Як обчислити кількість мешканців першого і другого під'їздів? Як обчислити кількість мешканців третього під'їзду?

7. Закріплення вміння працювати з радіусом та діаметром (с. 51, № 283)

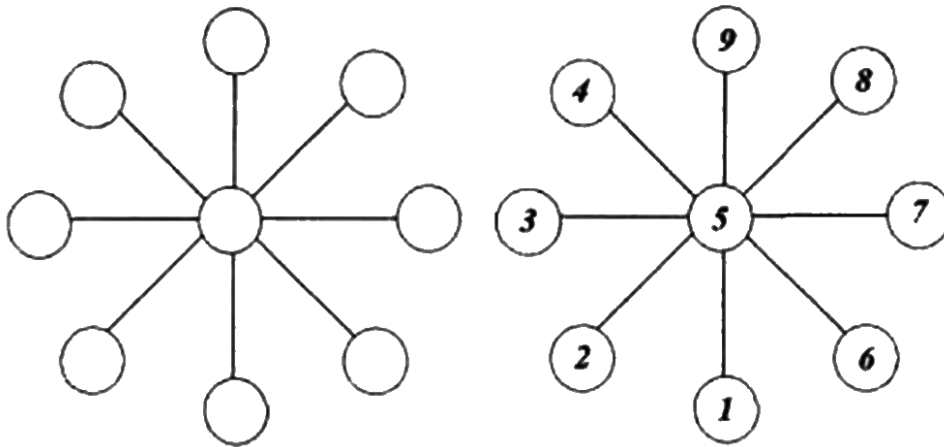
— Назвіть радіус великого кола (СР.) Чому він дорівнює? (15 см.) Назвіть діаметр великого кола. (КР.) Чому дорівнює діаметр? (Сумі двох радіусів, тобто $15 + 15 = 30$.)

Назвіть радіус маленького кола. (МР.) Яка його довжина? (10 см.) Назвіть діаметр маленького кола. (РТ.) Чому він дорівнює? (20 см.) Як обчислити відстань КТ? (Додати діаметри великого і маленького кола.)

8. Логічна вправа. Робота в групах

— Розставте в кружечках числа від 1 до 9 таким чином, щоб сума по прямих лініях дорівнювала 15. Цифри не повинні повторюватися. Підказка: посередині цифра 5.

Відповідь:

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 52, № 284, 285)

2. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

«На уроці я навчився(-лася)... Мені було легко виконати... Хочу ще потренуватися..., щоб бути впевненішим(-ою). Наступного уроку я постараюся бути...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

**УРОК 117. МНОЖЕННЯ ВИДУ $20 \cdot 3, 200 \cdot 3$.
РІЗНІ СПОСОБИ ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕННЯ ДОБУТКУ ЧИСЕЛ $2 \cdot 50$.
ДОСЛІДЖЕННЯ ТАБЛИЦІ МНОЖЕННЯ ОДНОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА КРУГЛІ.
РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ ІЗ ЗАЙВИМИ ДАНИМИ**

Мета: вчити учнів ділити число на двоцифрові та трицифрові круглі числа; ознайомити з різними способами обчислення значення добутку чисел; дослідити таблиці множення одноцифрових чисел на круглі; удосконалити вміння розв'язувати задачі із зайвими даними; розвивати математичне мовлення, логічне мислення; виховувати товарицькість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 52, № 284, 285)

- Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази?
- Поясніть розв'язання задачі.

3. Усні обчислення

Вправа «Квітка»

- Помножте число на 3.

Вправа «П'ять пальців».

- У народі кажуть: «Знати як свої п'ять пальців». Що це означає?
- Допишіть числа, що є результатами множення числа 2.

4. Каліграфічна хвилинка

- Напишіть каліграфічно число, яке можна записати трьома п'ятірками. (555.)

5. Математичний диктант

- Невідоме число зменшили у 100 разів і одержали 8. Обчисліть невідоме число.
- Довжина кроку папуги дорівнює 10 см. Скільки кроків зробив папуга, якщо він пройшов 60 см?
- Число 40 зменшили в кілька разів і отримали 10. У скільки разів зменшили число 40?
- Діаметр кола 20 см. Чому дорівнює радіус?
- Радіус кола 9 см. Чому дорівнює діаметр?
- Число 400 зменште у 100 разів.
- Число 30 збільште у 10 разів.

Перевірка: 800, 6, 4, 10 см, 18 см, 4, 300.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вмінь порівнювати вирази (с. 52, № 286)

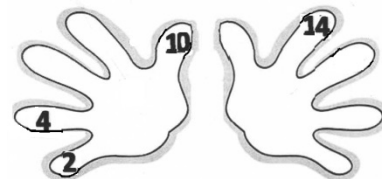
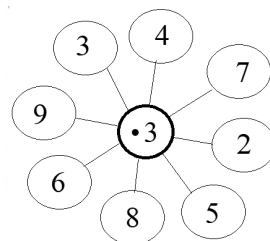
2. Удосконалення вмінь замінювати додавання множенням (с. 52, № 287)

— Розгляньте перший вираз. Яке число повторюється? Скільки разів? Замініть додавання множенням.

3. Ознайомлення із множенням виразів виду $20 \cdot 3, 200 \cdot 2$ (с. 52, № 288)

— Розглянемо вираз $20 \cdot 3$. Ми знаємо, що 2 помножити на 3, буде 6. Перший множник у нас не 2, а 2 десятки, отже, 2 дес. помножити на 3, буде 6 дес., або 60.

— Розглянемо вираз $200 \cdot 2$. Ми знаємо, що 2 помножити на 2, буде 4. Перший множник у нас не 2, а 2 сотні, отже, 2 сотні помножити на 2, буде 400.

4. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 52, № 289)

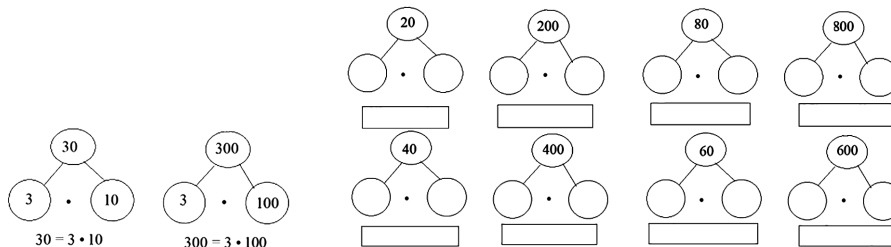
— Обчисліть вирази, коментуючи свої дії.

5. Ознайомлення з різними способами множення (с. 52, № 290)

Спосіб 1. Застосовуємо переставний закон множення.

Вправа «Розклади на добутки»

— Кожне із чисел замініть добутком за зразком:

Спосіб 2. Другий множник 50 замінимо добутком чисел 5 і 10. Помножимо 2 на 5 і на 10, буде 100. ($2 \cdot 50 = 2 \cdot 5 \cdot 10 = 10 \cdot 10 = 100$.)

6. Первинне закріплення вивченого (с. 52, № 291)

— Обчисліть зручним для вас способом.

7. Дослідження таблиці множення одноцифрових чисел на круглі (с. 53, № 292)

— Які числа множимо? (Одноцифрові та круглі.) Які отримуємо числа при множенні: одноцифрові чи круглі? (Круглі.)

— Запиши добутки, що мають однакове значення. Склади рівності за зразком: $4 \cdot 20 = 40 \cdot 2$.

— Запиши у стовпчик усі добутки з множником 5. Як змінюються відповіді?

— Запиши у стовпчик усі добутки з множником 40. Як змінюються відповіді? Чому так відбувається?

8. Удосконалення вміння множити одноцифрове число на кругле (с. 53, № 293)

— Визначте кількість крапок на рожевому кубуку? (6.) На яке число впав кубик? (30.) Скільки очок отримав власник рожевого кубука? ($6 \cdot 30 = 180$.)

Аналогічно виконують завдання з іншими кубиками.

9. Формування обчислювальних навичок (с. 54, № 294)

10. Удосконалення вмінь розв'язувати задачу із зайвими даними (с. 54, № 295)

— Прочитайте першу задачу. Скільки зібрали смородини? Що відомо про полуниці? Що позначає число 35? Яке запитання задачі? Чи є в цій задачі зайві дані? (35 кг — огірки.) Що слід зробити, щоб відповіді на запитання задачі? (35 помножити на 2.)

— Прочитайте другу задачу. Скільки привезли цукру? Скільки привезли борошна? Що позначає число 45? Що запитується в задачі? Чи є в цій задачі зайві дані? (45 порцій вареників.) Чи можемо ми зразу дізнатися, скільки всього кілограмів борошна і цукру привезли в кафе? Чому? (Не знаємо кількість борошна.) Якою дією відповімо на це запитання? (Множенням.) Дайте відповідь на головне запитання задачі.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 54, № 296, 297)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Розкажіть, що ми встигли зробити на уроці. Чого навчилися? Що нового дізналися? Чи все вам було зрозумілим? Чи виникали якісь труднощі?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 118. ДІЛЕННЯ ВИДУ $60 : 3$, $600 : 3$. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ. ПОВТОРЕННЯ ПРО ПОРЯДОК ДІЙ У ВИРАЗАХ РІЗНОГО СТУПЕНЯ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ

Мета: вчити учнів ділити двоцифрові та трицифрові круглі числа на одноцифрове число; формувати вміння обчислювати вирази; актуалізувати знання учнів про порядок дій у виразах з діями різного ступеня; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Розпочався урок.
Всі ми добре знаємо:
На знання ми право маємо.

Будем гарно працювати,
Щоб міцні знання нам мати.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 54, № 296, 297)

- Чи є в задачі № 296 зайві дані? Зачитайте їх.
- Яка відповідь задачі? Поясніть хід розв'язання задачі.
- Які відповіді отримали, обчислюючи вирази? Складіть кольорову доріжку з цеглинок.

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
90	100	420	496	580	850

Відповідь

Зелений	Блакитний	Оранжевий
496	580	100

3. Усні обчислення

— Відновіть таблицю. Які числа закрили мультиплікаційні герої?

• $3 \times \text{Герой} = 12$

$\text{Герой} : 2 = 3$

• $8 \times 3 = \text{Герой}$

$21 : 3 = \text{Герой}$

$\text{Герой} \times 5 = 15$

$\text{Герой} : 10 = 3$

• $3 \times 3 = \text{Герой}$

$12 : 4 = \text{Герой}$

$\text{Герой} \times 3 = 27$

$\text{Герой} : 1 = 3$

4. Каліграфічна хвилинка

- Пригадайте казки, у яких зустрічається число 3 (кількість героїв чи дій).
- Запишіть каліграфічно числа 3, 33, 333.

5. Математичний диктант

- Добуток чисел 100 і 6.
- Добуток двох чисел — 400. Перший множник 100. Обчисліть значення другого множника.
- Чому дорівнює добуток чисел 7 і 10?
- Знайдіть число, яке в 6 разів менше 600.
- Ділене 60, дільник 6. Обчисліть частку.
- Число 40 збільште у 10 разів.
- У скільки разів число 300 більше числа 3?
Перевірка: 600, 4, 70, 100, 10, 400, у 100 разів.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення вмінь обчислювати значення виразу зі змінною (с. 54, № 298)

2. Актуалізація знань про взаємозв'язок множення і ділення (с. 54, № 299)

— Перший вираз на обчислення добутку. Для його перевірки застосовують дію ділення.

3. Ознайомлення із діленням виразів виду $60 : 3$, $600 : 3$ (с. 54, № 300)

— Розглянемо вираз $60 : 3$. Ми знаємо, що 6 поділити на 3, буде 2. Ділене у нас не 6, а 6 десятків, отже, 6 дес. поділити на 3, буде 2 дес., або 20.

— Розглянемо вираз $600 : 3$. Ми знаємо, що 6 поділити на 3, буде 2. Ділене у нас не 6, а 6 сотень, отже, 6 сотень поділити на 3, буде 2 сотні, або 200.

4. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 54, № 301). Усне розв'язування прикладів ланцюжком

5. Формування вмінь обчислювати дріб від числа (с. 55, № 302)

— Міркуємо так. Щоб обчислити одну п'яту від 45, потрібно це число поділити на п'ять: $45 : 5 = 9$. Аналогічно — з іншими числами.

Фізкультхвилинка

6. Формування вмінь розв'язувати задачі на обчислення дробу від числа (с. 55, № 303)

— Скільки у книжці сторінок? Скільки хлопчик прочитав? Яке запитання задачі? Як відповіді на запитання задачі? (*Потрібно 60 поділити на 3.*)

7. Формування обчислювальних навичок (с. 55, № 304)

Вправа «Кольорова вежа»

— Обчисліть вирази. З відповідей побудуйте кольорову вежу.

Шифр

Синій	Блакитний	Зелений	Оранжевий	Жовтий	Червоний
500	500	100	75	73	3

Кольорова вежа:

500 — блакитний

500 — синій

100 — зелений

75 — оранжевий

73 — жовтий

3 — червоний

8. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі

1) Задача № 305 (с. 55).

— Скільки метрів завезли у цех? Скільки використали на пошиття наволочок? Що ще пошили у цеху? (*Підковдри.*) Що відомо про підковдри? (*На кожну використали 4 м тканини.*)

— Скільки метрів залишилось після того, як пошили наволочки? Отже, залишилось 80 м тканини. Відомо, що на кожну наволочку знадобилося 4 м тканини. Скільки пошили підковдр?

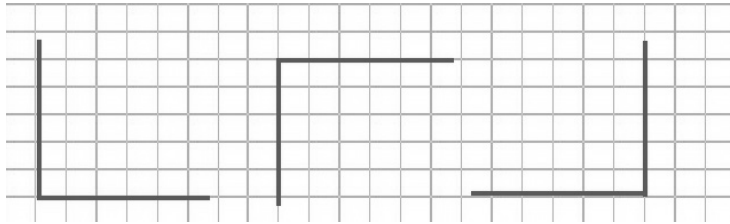
2) **Задача № 306 (с. 55).**

— Про яку кількість контейнерів ідеться в задачі? (7.) Скільки піску міститься в 7 контейнерах? (700 кг.) Що запитується в задачі? Дайте відповідь на це запитання.

9. **Удосконалення вмінь обчислювати прямий кут та периметр трикутника (с. 55, № 307)**

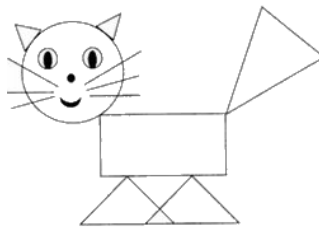
— Фігура, що має вершину, в якій з'єднуються два промені, називається кутом. Кутів є багато. Один з них — прямий кут. За допомогою руки покажіть прямий кут.

— Накресліть декілька прямих кутів, використовуючи клітинки зошита.

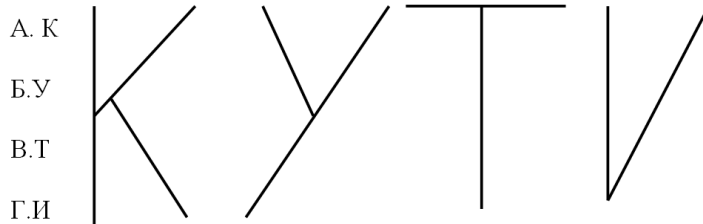
Вправа «Кіт»

— Знайдіть фігуру, яка має прямі кути. Розфарбуйте її.

Вправа «Кут»

— У якій із букв слова «КУТИ» є прямі кути?

- У завданні № 307 визначте, у якого трикутника є прямий кут.
- Виміряйте всі сторони трикутника. Обчисліть його периметр.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 55, № 308, 309)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

— Продовжте речення: «На уроці я навчився(-лася) ...», «Найбільше мені сподобалося ...», «Мені було складно ...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 119. ПОВТОРЕННЯ ПРО ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ. ДІЛЕННЯ ВИДУ $60 : 30$, $600 : 300$. ЗАПИС ВИРАЗІВ ТА ОБЧИСЛЕННЯ ЇХ ЗНАЧЕННЯ. ПОРІВНЯННЯ ТА РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ОБЕРНЕНИХ ЗАДАЧ

Мета: актуалізувати знання учнів про взаємозалежність множення та ділення; удосконалювати вміння ділити круглі числа; вчити записувати вирази та обчислювати їх значення; формувати вміння порівнювати та розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення; виховувати товарищів; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 55, № 308, 309)

— На скільки дій задача? Що знайшли у першій дії? Про що дізналися у другій дії?

— При якому значенні змінної s значення виразу найменше/найбільше?

3. Усні обчислення

4. Каліграфічна хвилинка

— Напишіть каліграфічно числа 60 і 600.

5. Математичний диктант

— Розв'яжіть віршовані задачі. Відповіді запишіть у зошит.

- Йшли чотири віслики,
Кожен ніс по два мішки.
Скільки всіх було мішків
В чотирьох цих вісликів? (8.)
- В кожну миску дві котлети
Клала лиска Віолетта,
Мисочок у лиски шість.
А котлет? Хто відповідь? (12.)
- На столі — шість мисок,
В кожній з них по десять сосисок.
Скільки всіх сосисок там,
Знати хочеться котам. (60.)
- Кролик вуха нашорошив —
В нього дуже добрий слух.
Хто ж тепер нам скаже точно:
В ста кролів є скільки вух? (200.)
- Дев'ять вулицею йдуть,
По п'ять саджанців несуть.
Скільки ямок треба, діти,
Щоб ті саджанці садити? (45.)

Перевірка: 8, 12, 60, 200, 4, 45.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вмінь обчислювати дріб від числа (с. 56, № 310)

2. Формування обчислювальних навичок

1) Виконання завдання № 311 (с. 56).

— Розгляньте перший стовпчик. Що знаходили у першому виразі? (Добуток чисел.) Якою дією потрібно перевірити правильність обчислення добутку? (Діленням.) Як обчислили частки? (Добуток поділили на перший множник і отримали другий множник. У другому прикладі добуток поділили на другий множник, отримали перший множник.)

Аналогічно проводять роботу над другим і третім стовпчиком.

2) Ознайомлення з діленням круглих чисел (с. 56, № 312).

— Розглянемо вираз $60 : 30$. Ми знаємо, що 6 поділити на 3, буде 2. Ділене у нас не 6, а 6 десятків, дільник у нас не 3, а 3 десятки. Отже, 6 десятків поділити на 3 десятки, буде 2.

— Розглянемо вираз $900 : 300$. Ми знаємо, що 9 поділити на 3, буде 3. Ділене у нас не 9, а 9 сотень, дільник у нас не 3, а 3 сотні. Отже, 9 сотень поділити на 3 сотні, буде 3 сотні, або 300.

3. Формування вмінь розв'язувати задачі (с. 56, № 313)

— Що позначає число 800? Що відомо про друге число? Що відомо про третє число? Чи можемо ми відповісти на запитання задачі? Чому? (Потрібно знати друге число.) Якою дією скористаємося, якщо є вираз «у 2 рази менше»? (Діленням.) Як знайти третє число? (Результат другого числа поділити на 4.)

Фізкультхвилинка

4. Формування вмінь записувати вирази та обчислювати їхнє значення (с. 56, № 314)

— У змісті опису першого виразу є зменшуване і частка. На скільки дій буде вираз? Зменшуване виражене часткою чисел. Далі у виразі ставимо знак віднімання та записуємо від'ємник. Запишіть вираз та обчисліть. Як ви вважаєте, чи доцільно використання дужок у цьому виразі?

— Ділене виражено сумою чисел 68 і 12, які беремо у дужки. Далі ставимо знак ділення і цифру 8.

— Зменшуване — 100, від'ємник виражений добутком чисел 30 і 3. Чи потрібно використати дужки в цьому виразі?

5. Формування вмінь розв'язувати обернені задачі (с. 56, № 315)

— Прочитайте першу задачу. Скільки купили троянд? Яка ціна однієї троянди? Скільки купили гербер? За якою ціною? Що запитується в задачі? Для того щоб відповісти на запитання задачі, треба знати вартість 7 троянд і 5 гербер. Якою дією дізнаємося вартість троянд і гербер? (Множенням.) Дайте відповідь на головне запитання задачі.

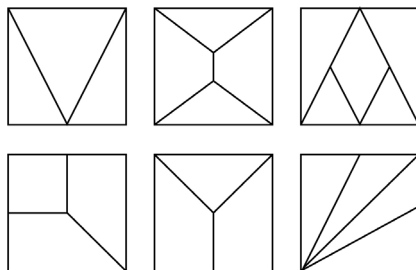
— Прочитайте другу задачу. Якою вона є стосовно першої? (Оберненою.) Скільки грошей заплатили за два букети? Скільки купили троянд? Яка вартість однієї троянди? Скільки купили гербер? Чи відома вартість однієї гербери? Щоб відповісти на запитання задачі, необхідно знати вартість троянд. Що для цього слід зробити? (Помножити кількість на вартість однієї троянди.) За всю покупку заплатили 310 грн, за троянди 210 грн. Як дізнатися вартість другого букету? (Відніманням.) За другий букет заплатили 100 грн. У ньому 5 гербер. Як дізнатися вартість однієї квітки? (Вартість букету поділили на кількість квіток.)

6. Уточнення поняття «коло» (с. 57, № 316)

— Скільки кіл можна накреслити з одним центром? (Безліч, якщо у них різний радіус.)

7. Робота в парах. Логічна вправа «Склади квадрат»

Перед учнями — деталі квадрату, їм треба його зібрати.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 57, № 317, 318)

2. Підсумок уроку. Вправа «Незакінчене речення»

— Продовж речення: «На уроці я навчився(-лася) ...», «Найбільше мені сподобалося ...», «Мені було складно ...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 120. ПРАВИЛО ДІЛЕННЯ ЧИСЛА НА ДОБУТОК. ОБЧИСЛЕННЯ ЧАСТКИ СПОСОБОМ ПОСЛІДОВНОГО ДІЛЕННЯ. ТВОРЧА РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ

Мета: ознайомити з правилом ділення числа на добуток; формувати вміння обчислювати частки способом послідовного ділення; вчити творчо працювати над задачами; розвивати креативність мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 57, № 317, 318)

— На скільки дій задача № 317? Що в задачі ви дізналися в першій і другій дії? Яка вартість покупки?

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
32	24	10	3	1	0

Відповідь

Червоний	Оранжевий	Блакитний	Зелений
10	24	1	3

3. Усні обчислення

: 7	: 8	: 8
63	56	24
42	32	72
21	64	48

: 9	: 9	: 2
36	81	8
72	27	18
54	63	16

: 2	: 10	: 10
14	60	30
6	90	70
12	80	40

4. Каліграфічна хвилинка

- Назвіть найменше одноцифрове число. Запишіть у зошити каліграфічно цифру 1.
- Назвіть найменше двоцифрове число. Запишіть каліграфічно число 10.
- Назвіть найменше трицифрове число. Запишіть каліграфічно число 100.
- У скільки разів число 1 менше за 10? 100?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 57, № 319)

— У якому порядку будемо виконувати арифметичні дії? (По порядку; а якщо є дужки, спершу виконаємо у дужках.) Обчисліть усно.

2. Ознайомлення з діленням числа на добуток (с. 57, № 320)

Спосіб 1. Щоб розділити число на добуток, необхідно спочатку обчислити добуток, потім число поділити на результат ($24 : (4 \cdot 2) = 24 : 8 = 3$).

Спосіб 2 — послідовного ділення. Поділити число на добуток можна послідовно: спочатку поділити число на один з множників, а потім результат поділити на інший множник ($24 : (4 \cdot 2) = 24 : 4 : 2 = 3$).

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу

1) Виконання завдання № 321 (с. 58).

— Обчисліть двома способами з коментуванням.

2) Виконання завдання № 322 (с. 58). Робота в парах.

— Обчисліть способом послідовного ділення.

Фізкультхвилинка

4. Ознайомлення з діленням двоцифрових чисел, розклавши дільник на множники

1) Виконання завдання № 323 (с. 58).

— Розглянемо вираз $48 : 16$. Добутком, яких чисел є число 16? (8 і 2.) Скористаємося способом послідовного ділення.

Аналогічно обчислюють інші вирази.

2) Виконання завдання № 324 (с. 58).

— Самостійно обчисліть вирази способом послідовного ділення.

5. Формування вмінь розв'язувати задачі

1) Розв'язування задачі № 325 (усно).

2) Робота над задачею № 326 (с. 58).

— Скільки туристи використали кілограмів крупи? Як вони її використали? (Порівну.) Як дізнатися, скільки крупи використала кожна група? (Кількість крупи поділити на дві групи туристів.) Скільки за день використала одна група? (Кількість крупи, що використовує одна група, поділити на 4 дні.)

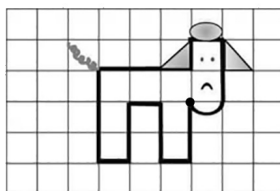
— Розв'яжемо задачу іншим способом. Скільки крупи використали дві групи туристів за день? (Кількість крупи ділимо на 4 дні.) Скільки кілограмів крупи використовувала за день одна група туристів? (Кількість крупи, що витрачають дві групи, поділити на 2.)

3) Розв'язування задачі № 327 (с. 58).

— Розв'яжіть задачу, скориставшись схемою.

— Скільки працювали обидва автомати? Скільки пакетів крупи запаковують? Що запитується в задачі? Як дізнатися, скільки крупи запаковує один автомат? (Кількість запакованих пакетів крупи поділити на два автомати.) Скільки пакетів крупи запаковує один автомат за 1 год?

6. Графічний диктант

2↓ 1← 2↑
1← 2↓ 1←
3↑ 3→ 1↑
1→ 2↓

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 58, № 328, 329)

2. Підсумок уроку. Вправа «Мікрофон»

— Чи корисний був для кожного з вас цей урок?

— Про що ви дізналися?

— Що навчилися робити краще?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 121. ДВА СПОСОБИ ОБЧИСЛЕННЯ ЧАСТКИ $800 : 200$ (спосіб послідовного ділення, спосіб добору). ТВОРЧА РОБОТА НАД ЗАДАЧЕЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ОБЕРНЕНИХ ЗАДАЧ

Мета: ознайомити із двома способами обчислення частки; вчити творчо працювати над задачею; удосконалювати вміння розв'язувати обернені задачі; розвивати математичне мовлення, логічне мислення; виховувати товариськість, відповідальність.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки, іграшкові гроші.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Ось дзвіночок пролунав —
Працювати час настав.
Закликає він завзято
Щось цікаве рахувати!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 58 № 328, 329)

— Поясніть, як обчислювати вирази способом послідовного ділення.

— Поясніть хід розв'язання задачі № 329. Про що ви дізнавалися кожною дією?

3. Усні обчислення. Віршовані задачі

- Зшив їжак шість піджачків
Для сусідів-борсучків.
Та щоб їх уже носити,
Треба гудзики пришити.
Швидко збіг борсук із кручі,
Ніс ті гудзики блискучі,
Їх в торбині сорок вісім.
Всі задумались в лісі —
Скільки вчепить їжачок
Їх на кожний піджачок?
- У сусідки бабці Галі
Пиріжечки небували!
В хату бабця завела,
Посадила до стола:
Люсю, Павлика, Ганнусю,
Катю, Гриця і Вітусю
Смакотю пригостила,
Відмовлятися несила.
Ми дванадцять з'їли враз!
Скільки схрумав кожен з нас?
- Ми готуємось до свята
І роботи в нас багато:
Для святкової ялинки
Вирізаємо сніжинки
Оля, Катя, хлопців п'ять
Ріжуть — ножиці дзвенять.
Всі по сім сніжинок маєм,
Скільки всіх — у нас питаєм?
- Роботящі дружні білки
Носять он гриби на гілки.
Вісім гілок нанизали,
Ми грибочки рахували.
Кожна гілка — шість маслят,
Запитаєм у малят:
Скільки сохне всіх грибів,
Хто сказати б нам зумів?

Перевірка: 8, 2, 49, 48.

4. Каліграфічна хвилинка

— Напишіть каліграфічно число, яке у 100 разів більше за 2. (200.)

5. Математичний диктант

- Запишіть усі числа шостого десятка.
- Запишіть «сусідів» числа 401.
- Знайдіть частку чисел 40 і 2.
- Знайдіть добуток чисел 4 і 100
- Ділене — 42, дільник — 7. Обчисліть частку.
- Множник — 100, множник — 8. Обчисліть добуток.

Перевірка: 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59; 400 і 402; 20; 400; 6; 800

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вмінь обчислювати вирази способом послідовного ділення. Групова робота (с. 59, № 330)

2. Ознайомлення з двома способами обчислення частки круглих чисел (с. 59, № 331)

Спосіб послідовного ділення

Розглянемо вираз $800 : 200$. Дільник розкладаємо на добуток чисел 100 і 2. Далі поділимо число на один із множників, а потім результат поділимо на інший множник.

$$800 : 200 = 800 : (100 \cdot 2) = (800 : 100) : 2 = 8 : 2 = 4.$$

Спосіб добору

— Існує ще один спосіб обчислення таких часток. Він називається способом випробування, або добору. Він базується на табличних випадках множення і ділення.

— Розглянемо його. Добираємо числа, при множенні яких на число 200, одержимо 800:

$$200 \cdot 1 = 200 \text{ (1 — не підходить);}$$

$$200 \cdot 2 = 400 \text{ (2 — не підходить);}$$

$$200 \cdot 3 = 600 \text{ (3 — не підходить);}$$

$$200 \cdot 4 = 800 \text{ (4 — підходить). Отже, } 800 : 200 = 4.$$

3. Практична робота (с. 59, № 332)

— Більшість з вас уже ходили в магазин за продуктами. Якими купюрами ви розраховувалися в магазині? Чи бачив хтось із вас купюру номіналом 1000 грн?

— Розгляньте малюнок.

— Ви прийшли до магазину. Вас просять розмінити купюру 1000 грн по 100 грн. Скільки це буде купюр? ($1000 : 100 = 10$.)

— Скільки купюр вартістю 200 грн буде, якщо ними розмінити цю купюру? ($1000 : 200 = 5$.)

— Скільки купюр вартістю 500 грн буде, якщо ними розмінити цю купюру? (Потрібно $1000 : 500 = 2$.)

Фізкультхвилинка

Стали струнко! Руки в боки!
Пострибаєм, як сороки,
Як сороки — білобоки —
Стрибу, стрибу, скоки, скоки!

А тепер, як жабенята,
Зможем трохи пострибати.
Ква-ква-ква,
Щоб спочила голова!

4. Формування обчислювальних навичок

1) Виконання завдання № 333 з коментарем (с. 59).

— Прокоментуйте, як будете обчислювати частки способом добору.

2) Робота з парах. Виконання завдання № 334 (с. 59).

— Об'єднайтеся в пари. Обчисліть частки зручним для вас способом.

3) Самостійне виконання завдання № 335 (с. 60).

Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Синій	Блакитний	Зелений	Оранжевий	Жовтий	Червоний
394	5	4	10	3	25

Кольорова вежа:

10 — оранжевий

3 — жовтий

25 — червоний

394 — синій

4 — зелений

5 — блакитний

5. Розвиток умінь складати та розв'язувати обернені задачі (с. 60, № 336)

— Розгляньте короткі записи. Чим вони схожі й чим різняться?

Задача 1. Що купили для гуртка? (*Лінійки та пензлики.*) Скільки купили лінійок? (7.) Яка вартість однієї лінійки? (8 грн.) Скільки купили пензликів? (6.) Яка вартість одного пензлика? (10 грн.) Що запитується в задачі?

— Щоб розв'язати задачу, потрібно знати вартість 7 лінійок. Якою дією ми це дізнаємося? (*Множенням.*) Далі нам необхідно дізнатися вартість 6 пензликів. Чи можемо ми зараз дати відповідь на головне запитання задачі?

Задача 2. Скільки купили лінійок? Скільки коштує одна лінійка? (8 грн.) Скільки купили пензликів? (*Невідомо.*) Що відомо про пензлики? (*Один коштує 10 грн.*) Що запитується в задачі?

— Щоб відповісти на запитання задачі, спочатку варто дізнатися вартість 7 лінійок. Обчислимо суму грошей, яку витратили на пензлики. Скільки купили пензликів, якщо один коштує 10 грн?

— Складемо ще одну задачу, обернену до першої.

Обернена задача. Для гуртка купили 6 пензликів і кілька лінійок на загальну суму 116 грн. Пензлик коштує 10 грн, а лінійка — 8 грн. Скільки купили лінійок?

6. Формування вмінь складати задачу за малюнком. Робота в групах (с. 60, № 337)

— Розгляньте малюнок. Що купили в магазині? (*Сік, круасан.*) Скільки купили соку? (3.) Яка вартість одного соку? (8 грн.) Скільки купили круасанів? (7.) Яка вартість одного круасана? (10 грн.) Яка вартість усієї покупки?

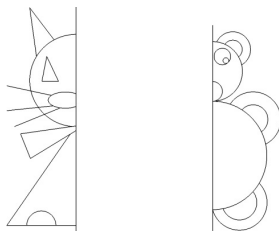
— Яка вартість 3 соків? Яка вартість 7 круасанів? Яка вартість усієї покупки? Розв'яжіть задачу.

— Складіть до цієї задачі 4 обернені.

Зразок:

1. У магазині купили 3 соки і кілька круасанів на загальну суму 94 грн. Сік коштує 8 грн, а круасан — 10 грн. Скільки купили круасанів?
2. У магазині купили 7 круасанів і кілька соку на загальну суму 94 грн. Круасан коштує 10 грн, а сік — 8 грн. Скільки купили соку?
3. У магазині купили 3 соки і 10 круасанів на загальну суму 94 грн. Один сік коштує 8 грн. Яка вартість одного круасана?
4. У магазині купили 3 соки і 10 круасанів на загальну суму 94 грн. Один круасан коштує 10 грн. Яка вартість одного соку?

7. Розвивальна вправа

— Доповніть малюнок таким чином, щоб його права й ліва частини були симетричними.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 60, № 338, 339)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

- Чого навчилися на уроці?
- Що вас найбільше зацікавило?
- Що спричинило утруднення?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 122. ПРАВИЛО МНОЖЕННЯ СУМИ НА ЧИСЛО. СКЛАДАННЯ ЗАДАЧ ЗА ТАБЛИЦЯМИ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ОБЕРНЕНИХ ЗАДАЧ. РОБОТА З ДІАГРАМАМИ. СКЛАДАННЯ ДІАГРАМ

Мета: формувати вміння множити суму на число; вчити складати задачі за таблицями; удосконалювати вміння розв'язувати обернені задачі, працювати з діаграмою та складати її; розвивати спостережливість, логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики, дбайливе ставлення до свого здоров'я.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки, кольорові олівці.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 60, № 338, 339)

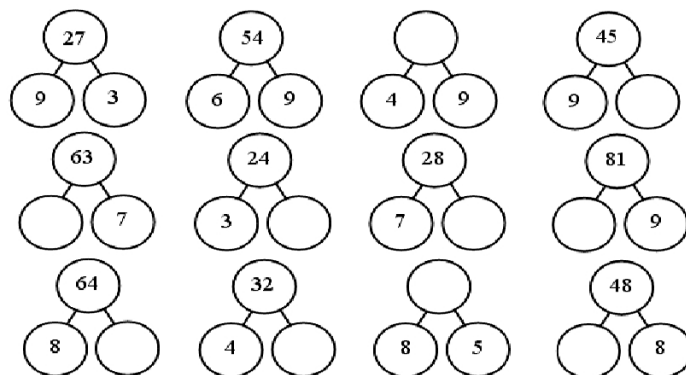
— Назвіть приклади з однаковою відповіддю. У якому виразі значення найбільше? Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази?

— Поясніть розв'язання задачі № 339.

— Які обернені задачі ви склали відносно першої?

3. Усні обчислення

— За яким правилом складені схеми? Вставте числа у «віконечка».

4. Каліграфічна хвилинка

Написання чисел 3, 33, 333.

5. Математичний диктант

- Число 12 розділили на невідоме число й отримали 6. Чому дорівнює невідоме число?
- На яке число слід помножити 3, щоб отримати 300?
- Обчисліть третину від числа 15.
- Ділене — 200, дільник — 2. Обчисліть частку.
- Множники — 30 і 5. Обчисліть добуток.
- Птахи змостили 2 гніздечка, в кожному по 9 яєчок. Скільки всього яєчок в гніздечках?
- Чому дорівнює половина числа 800?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Групова робота. Формування обчислювальних навичок (с. 61, № 340)

— Обчисліть вирази в групі усно ланцюжком. Визначте колір за цифрою-зашифрованою та розфарбуйте будиночок у відповідний колір.

Сірий	4
Жовтий	30
Зелений	24
Синій	320
Червоний	3
Коричневий	2
Оранжевий	3
Рожевий	300

2. Формування обчислювальних навичок (с. 61, № 341)

- Усно обчисліть вирази.
- Порівняйте приклади у стовпчиках. Що змінювалося? Як ця зміна впливала на результат обчислень?

3. Робота над задачею. Пропедевтична робота до введення правила множення суми на число (с. 61, № 342)

- Розв'яжемо задачу за схемами.

Схема 1. Скільки рядів яблунь посадили? По скільки в кожному рядку? Скільки всього росте яблунь? Скільки посадили рядів груш? По скільки в кожному рядку? Скільки всього груш росте в садку? Скільки всього яблунь і груш росте в саду?

- Запишемо розв'язання: $5 \cdot 10 + 3 \cdot 10$.

Схема 2. Чи однакова кількість рядків? (Так.) Чи однакова кількість дерев у рядку? (Ні.) Знайдемо кількість дерев в одному рядку. Яку арифметичну дію використаємо? (Додавання.) Обчислимо кількість усіх дерев, що ростуть у садку. Яку використаємо арифметичну дію? (Множення.)

- Запишемо розв'язання: $(5 + 3) \cdot 10$.
- З'єднаємо два вирази: $(5 + 3) \cdot 10 = 5 \cdot 10 + 3 \cdot 10$.
- Сформулюймо правило: щоб помножити суму на число, можна помножити на це число кожний доданок і знайдені добутки додати.

4. Ознайомлення із множенням суми на число (с. 61, № 343)

- Обчислювати вирази можна двома способами.

Спосіб 1. Обчислюємо значення суми. Результат множимо на число.

Спосіб 2. Помножити число на кожний доданок. Результати добутків додати.

- Обчисліть значення кожної пари виразів у стовпчиках і перевірте властивість множення суми на число.

5. Первинне закріплення (с. 61, № 344)

- Обчисліть значення кожного виразу двома способами.

6. Формування вмінь порівнювати вирази (с. 61, № 345)

— Чим відрізняються вирази у першій парі? (Множники поміняли місцями; застосували переставний закон множення.)

— Що ви можете сказати про вирази у другій парі? (Обчислили однакові числові дані різними способами.)

- Порівняйте вирази. Відповіді покажіть кольоровими цеглинками.

оранжевий	блакитний	жовтий
=	>	<

7. Формування вмінь складати задачі за таблицею (с. 61, № 346)

- Складемо задачу. У садку посадили 4 ряди слив, по 6 дерев у кожному, і 4 ряди персиків, по 3 дерева в кожному. Скільки всього слив і персиків посадили в садку?

— Розв'яжемо задачу за першою схемою. Скільки посадили рядів слив? Скільки в кожному рядку? Як дізнатися, скільки всього слив посадили в садку? Скільки посадили рядів персиків? Скільки в кожному рядку? Дізнайтеся кількість персиків.

— Розв'яжемо задачу за другою схемою. Чи однакова кількість рядків? (Так.) Чи однакова кількість дерев у рядку? (Ні.) Скільки дерев в одному рядку? Скільки всього дерев посадили в садку?

8. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі за таблицею. Робота в групах (с. 61, № 347)

— За таблицею складемо дві задачі.

Задача 1. У магазині купили 10 лінійок, по 9 грн кожна, і 10 олівців по 3 грн. Яка вартість покупки.

Задача 2. Купили 4 бублики, по 6 грн кожний, і 7 цукерок, по 2 грн кожна. Яка вартість усієї покупки?

— Яку задачу можна розв'язати двома способами? (Першу; в ній є однакова кількість покупки.)

— Розв'яжіть першу задачу зручним для вас способом.

— Розв'яжіть другу задачу. Складемо обернену до другої.

Задача. У магазині купили 4 бублики і кілька цукерок на загальну суму 38 грн. Бублик коштує 6 грн, а цукерка — 2 грн. Скільки купили цукерок?

9. Формування вмінь працювати з діаграмою

1) Виконання завдання № 348 (с. 63).

— Розгляньте діаграму, на якій показано, як учні 3-го класу дістаються до школи. Дайте відповіді на запитання.

2) Виконання завдання № 349 (с. 63). Робота з кольоровими цеглинками.

— Проведіть опитування серед однокласників і з'ясуйте, як вони дістаються до школи. Побудуйте за допомогою кольорових цеглинок діаграму. Нехай кожний візьме цеглинку, що відповідає зазначеному способу. Складіть цеглинки однакового кольору в один стовпчик. Порівняйте стовпчики та зробіть висновки.

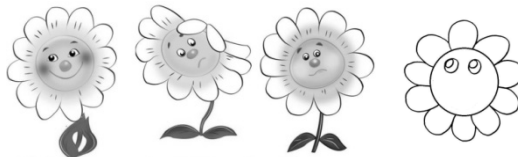
Пішки	Машиною	Автобусом
зелений	синій	жовтий

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 63, № 350, 351)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

— Оберіть квітку, яка відповідає вашій активності, старанності та уважності на уроці. На своїй ромашці домалюйте ротик.

- Посмішка — сподобався урок, і я все зрозумів(-ла).
- Куточки ротика вниз — не сподобався урок, було дуже складно.
- Пряма лінія — не визначився(-лася), почувався(-лася) невпевнено.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 123. ПОВТОРЕННЯ ДВОХ СПОСОБІВ ЗНАХОДЖЕННЯ ДОБУТКІВ. МНОЖЕННЯ ВИДУ $15 \cdot 3$. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ ТА ЗАДАЧ. РОБОТА З ДІАГРАМАМИ

Мета: удосконалювати вміння обчислювати добутки двома способами; ознайомити з множенням двоцифрового числа на одноцифрове число; вчити розв'язувати рівняння та задачі; працювати з діаграмами; розвивати спостережливість, логічне мислення; виховувати товарищівськість; стимулювати бажання вести здоровий спосіб життя.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Встали всі рівненько,
Усміхнулися гарненько.
Не дрімати, не лежати.
Лише думати й міркувати.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 63, № 350, 351)

— Покажіть відповідь кольоровою цеглинкою.

Синій	Блакитний	Зелений	Червоний	Оранжевий	Жовтий
2	63	4	800	50	20

— Зачитайте задачу, яку ви склали вдома. Поясніть її розв'язання.

3. Усні обчислення

X	6	7	8	9
6				
7				
8				
9				

4. Каліграфічна хвилинка

Написання чисел 8, 88, 888.

5. Математичний диктант

- Перший доданок 100, другий доданок 50. Обчисліть суму.
- Знайдіть добуток чисел 17 та 1.
- Знайдіть частку чисел 35 і 5.
- Назвіть попереднє та наступне число до числа 462.

Перевірка: 150, 17, 7, 461, 463.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок (с. 64, № 352)

— Прокоментуйте обчислення виразів двома способами.

2. Ознайомлення із множенням двоцифрового числа на одноцифрове число (с. 64, № 353)

— Розглянемо вираз $15 \cdot 3$. Міркуємо так: двоцифрове число розкладаємо на розрядні доданки 5 і 10. Множимо по порядку: 10 помножити на 3, буде 30, і 5 помножити на 3, буде 15. Отримані результати додаємо.

3. Первинне закріплення вивченого

1) Виконання завдання № 354 з коментуванням (с. 64).

— Обчисліть, коментуючи свої дії.

2) Виконання завдання № 355 (с. 64).

Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Синій	Блакитний	Зелений	Оранжевий	Жовтий	Червоний
66	60	23	36	46	92

Кольорова вежа:

36 — оранжевий

66 — синій

23 — зелений

46 — жовтий

92 — червоний

60 — блакитний

Фізкультхвилинка

Один, два, три — у автобус сядем ми,

Один, два, три, чотири —

Ми сьогодні пасажери!

Їде автобус по вулицях міста,

Вже нас чекають найкращі артисти!

Їде під синіми він небесами,

Їде вперед за чудесами!

Один, два, три — у автобус сядем ми,

Один, два, три, чотири —

ми сьогодні пасажери!

Їде автобус по вулицях міста,

Вже нас чекають найкращі артисти!

Їде під синіми він небесами,

Їде вперед за чудесами!

(Утворюють пари та присідають.)

(Рухаються колоною по двоє.)

(Усміхаються одне одному та радіють.)

(Підіймають руки догори.)

(Усміхаються одне одному та радіють.)

(Утворюють пари та присідають.)

(Рухаються колоною по двоє.)

(Усміхаються одне одному та радіють.)

(Підіймають руки догори.)

(Усміхаються одне одному та радіють.)

4. Удосконалення вмінь розв'язувати рівняння (с. 64, № 356)

— Поясніть, які компоненти були невідомі в рівняннях? Як їх розв'язати?

5. Формування вмінь розв'язувати задачі

1) Задача № 357 (с. 64).

— Скільки рядів плитки поклав майстер? (5.) Скільки в одному ряді плитки? (13.) Що запитується в задачі?

2) Задача № 358 (с. 65).

— Розгляньте таблицю. Про що йдеться у першому стовпчику? (Про ділянки.) Скільки їх? (2.) Зачитайте зміст другого стовпчика. Яку кількість помідорів посадили у першому і другому рядку? (5 в кожному рядку.) Про що розповідається в третьому стовпчику? (Про рядки.) Скільки рядків на кожній ділянці? Що запитується в задачі? Складіть задачу.

Задача. На першій ділянці посадили 8 рядків помідорів, на другій — 6. У кожному рядку — по 5 кущів. Скільки всього посадили помідорів?

— Розв'яжіть задачу зручним для себе способом.

УРОК 124. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ НА ЗНАХОДЖЕННЯ СУМИ ЗА ТАБЛИЦЕЮ. ПРАВИЛО МНОЖЕННЯ ЧИСЛА НА СУМУ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗУ ЗІ ЗМІННОЮ. ПОРЯДОК ДІЙ У ВИРАЗАХ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: актуалізувати знання правила множення числа на суму; формувати вміння складати вирази на обчислення суми за таблицею; удосконалювати обчислювальні навички, вміння дотримувати порядку дій у виразах, розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення; виховувати товарищівість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки, кольорові олівці.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

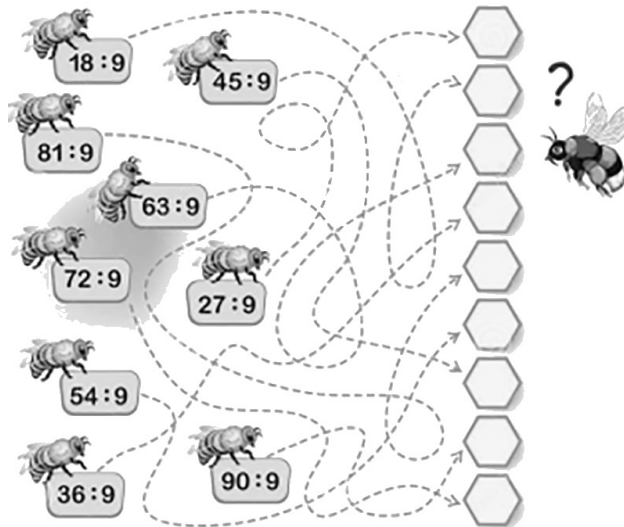
I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 66, № 361, 362)

- Скільки всього дівчаток у 3-х класах?
- Скільки всього хлопчиків у 3-х класах?
- Скільки всього учнів у третій класі?
- Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази?

3. Вправа «Бджолині стільники»

4. Каліграфічна хвилинка

- На яке число ділили? (9.) Напишіть каліграфічно числа 9, 99, 999.

5. Гра «Швидка відповідь»

- Швидко дайте відповідь на запитання.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вмінь складати вирази за таблицею (с. 66, № 363)

— Про яку дію говорять компоненти: доданок, доданок, сума? (Додавання.) Це основна дія, яка буде стояти між доданками. Значення доданків обчислюються множенням чисел. Запишіть вирази та обчисліть їх.

2. Пропедевтична робота до введення правила множення числа на суму. Формування вмінь розв'язувати задачі (с. 67, № 364)

— Скільки купили гірлянд із зеленими повітряними кульками? (6.) По скільки штук у кожній? (По 6.) Скільки купили гірлянд білих кульок? По скільки штук у кожній? Що запитується в задачі?

Спосіб 1. Чи однакова кількість самих гірлянд? (Ні.) Чи однакова кількість кульок у зелених і білих гірляндах? (Так.) Знайдемо кількість гірлянд ($6 + 4 = 10$.) Обчислимо кількість кульок у 10 гірляндах. Розв'язання запишемо виразом: $6 \cdot (6 + 4)$.

Спосіб 2. Дізнаємося кількість кульок у шести зелених гірляндах. Обчислимо кількість кульок у 4 білих гірляндах. Скільки кульок усього купили? Розв'язання запишемо виразом: $6 \cdot 6 + 6 \cdot 4$.

— З'єднаємо два вирази: $6 \cdot (6 + 4) = 6 \cdot 6 + 6 \cdot 4$. Що ви помітили?

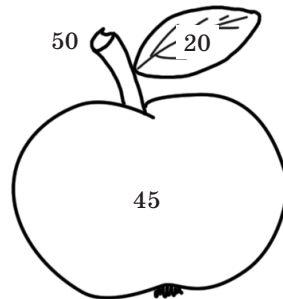
— Сформулюймо правило: щоб помножити число на суму, слід помножити це число на кожний доданок і знайдені добутки додати.

3. Первинне закріплення вивченого матеріалу (с. 67, № 365)

— Обчисліть значення кожної пари виразів у стовпчиках і перевірте властивість множення числа на суму.

4. Удосконалення вмінь обчислювати значення виразу зі змінною (с. 67, № 366)

Вправа «Математична розмальовка»

$$5 \cdot (c + 4), \text{ якщо } c = 5$$

$$5 \cdot (c + 4), \text{ якщо } c = 0$$

$$5 \cdot (c + 4), \text{ якщо } c = 6$$

45 — рожевий

20 — зелений

50 — коричневий

Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати,
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять! Шість! Засміялись,
Кілька раз понахилились.
Зайчик сонячний до нас
Завітав у світлий клас.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам зайчика впіймати.
Прудко зайчик утікає
І промінчиками грає.
Сім! Вісім! Час настав
Повернутися до справ.

5. Формування обчислювальних навичок (с. 67, № 367)

Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Синій	Блакитний	Зелений	Оранжевий	Жовтий	Червоний
944	990	190	527	69	315

Кольорова вежа:

190 — зелений

944 — синій

527 — оранжевий

69 — жовтий

315 — червоний

990 — блакитний

6. Удосконалення вміння розв'язувати задачі з дробами (с. 67, № 368)

— Яка ширина ділянки? Що відомо про довжину? Що необхідно обчислити?

— Щоб обчислити периметр, потрібно знати числові дані всіх сторін. Відома ширина, а довжина становить $\frac{1}{3}$ її довжини. Отже, довжина у 3 рази більша. Як обчислити довжину? Обчисліть периметр.

7. Творча робота над задачами

1) Задача № 369 (с. 68).

— Кого ви бачите на малюнку? (Садівника.) Що він робить? (Розтягує шланг на довжину садка.) За схемою і малюнком складемо задачу. Яка довжина садка? На скільки метрів садівник розтягнув шланг? Яке запитання можна сформулювати?

Задача. Довжина садка 425 м. Садівник розтягнув шланг на 280 м. На скільки метрів садівникові залишилось розтягнути шланг?

2) Виконання завдання № 370 (с. 68).

— Хто зображений на малюнку? Хто на зріст найменший? Хто на зріст найвищий? Який зріст у хлопчика? Що відомо про собаку? (Він нижчий за хлопчика на 75 см.) Отже, зріст собачки невідомий. Що відомо про дівчинку? (Вона вища за хлопчика на 8 см.) Отже, зріст дівчинки також невідомий. Сформулюйте запитання задачі. (Який зріст дівчинки і собаки?)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 68, № 371, 372)

2. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення».

- На уроці ми навчилися ...
- Найбільше мені сподобалося ...
- Удома я ще потренуюся ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 125. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ НА ЗНАХОДЖЕННЯ РІЗНИЦІ ЗА ТАБЛИЦЕЮ. МНОЖЕННЯ ВИДУ $4 \cdot 16$. ПЕРЕВІРКА РІВНЯНЬ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ ІЗ ДВОМА ЗМІННИМИ. СКЛАДАННЯ ОБЕРНЕНИХ ЗАДАЧ ЗА ТАБЛИЦЕЮ З ВІДНОШЕННЯМИ «ЦІНА. КІЛЬКІСТЬ. ВАРТІСТЬ»

Мета: формувати вміння складати вирази на обчислення різниці за таблицею, множити числа; удосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати рівняння; вчити складати обернені задачі за таблицею з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість»; розвивати логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 68, № 371, 372)

— Яке значення виразу ви отримали, якщо $b = 3$, $b = 7$, $b = 1$?

— Поясніть, як ви розв'язували задачу.

3. Усне опитування

— Як називаються числа при множенні?

— Як обчислити невідомий множник?

— Як називаються числа при діленні?

— Як обчислити ділене? Як обчислити дільник?

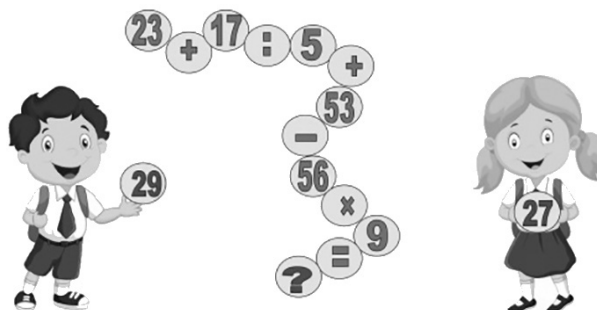
— Сформулюйте правило множення суми на число.

— Як помножити число на суму?

4. Усні обчислення

Гра «Математичний ланцюжок»

— Хто правильно розв'язав математичний ланцюжок — Дмитрик чи Оленка?

5. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно число, яке ви отримали під час усних обчислень.

6. Математичний диктант

- На яке число слід поділити 54, щоб отримати 9?
  - Знайдіть добутки чисел: 9 і 3; 9 і 7.
  - Суму чисел 60 і 4 зменште у 8 разів.
  - Число 50 збільште на добуток чисел 9 і 4.
  - Ділене — 49, а дільник — різниця чисел 16 і 9. Чому дорівнює частка?
  - Ділене — 56, дільник виражений різницею чисел 14 і 6. Яку частку отримали?
- Перевірка:* 6, 27, 63, 8, 86, 7, 7.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вміння складати вирази за таблицею (с. 68, № 373)

— Про яку арифметичну дію говорять слова: зменшуване, від’ємник, різниця? (*Віднімання.*) Це основна дія, яка буде стояти між зменшуваним і від’ємником. Значення зменшуваного і від’ємника обчислюються множенням чисел. Запишіть вирази та обчисліть їх.

2. Ознайомлення з множенням одноцифрового числа на двоцифрове число (с. 69, № 374)

— Розглянемо вираз $4 \cdot 16$. Міркуємо так: двоцифрове число розкладаємо на розрядні доданки 10 і 6. Перший множник множимо по черзі на кожний доданок ($4 \cdot 10$ та $4 \cdot 6$). Отримані результати додаємо.

3. Первинне закріплення вивченого

1) Виконання завдання № 375 з коментуванням (с. 69).

2) Самостійне виконання завдання № 376 (с. 69).

— Самостійно обчисліть вирази у зошиті.

Фізкультхвилинка

Подивись скоріш, котра година,

Тік-так, тік-так, тік-так.

Наліво — раз, направо — раз!

Ми теж умієм так!

(*Дивляться вперед, вгору, ведуть пальцем зліва направо і навпаки, нахиляються у зазначену сторону.*)

Щоб стати схожим на орла

І налякати собак,

Розправив півень два крила.

Ми теж умієм так!

(*Піднімають праву руку в сторону, потім ліву, махають ними.*)

Іде ведмідь, шумить в кущах,

Спускається вниз.

На двох ногах, на двох руках, —

Ми теж умієм так.

(*Нахиляються і рачкують, як ведмідь.*)

4. Удосконалення вміння розв’язувати рівняння (с. 69, № 377)

— Яку арифметичну дію містить перше рівняння? Чи правильно обчислено значення цього рівняння? Розв’яжіть його.

— Перевірте друге рівняння.

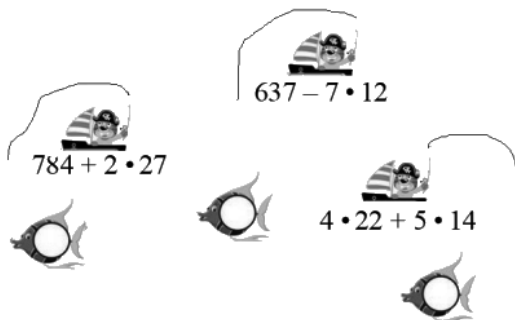
— Якою дією обчислюємо значення у третьому рівнянні? Чи правильно обчислено значення цього рівняння? Розв’яжіть рівняння.

5. Закріплення вміння обчислювати вирази зі змінною (с. 69, № 378)

— Обчисліть значення виразу $x \cdot 3 - x$, якщо $x = 20$, $x = 200$, $x = 13$, $x = 21$.

6. Удосконалення обчислювальних навичок (с. 69, № 379). Робота в парах

— Обчисліть вирази у зошиті. Відповіді запишіть на рибках. З’єднайте рибалку з рибкою.

7. Розвиток умінь розв'язувати задачу (с. 69, № 380)

- Без чого не підеш у магазин, на базар?
- А що таке гроші? (*Це металеві або паперові знаки, що є мірою вартості при купівлі-продажу.*)
- Навіщо потрібні гроші?
- Виберіть одне зі слів, властиве поданому запитанню.

- Скільки предметів купили?
- Скільки коштує один предмет?
- Скільки коштує вся покупка?

ціна
кількість
вартість

— Пригадаємо, як обчислити вартість покупки, якщо відомі ціна й кількість товару. Усно розв'яжемо задачу.

Люба купила в магазині 4 зошити, по 10 грн кожний. Скільки гривень заплатила Люба за покупку?

— Як обчислювали вартість? (*Ціну множили на кількість.*)

— За таблицею складемо задачу та розв'яжемо її.

Задача. У магазині купили 6 зошитів по 8 грн. Яка вартість усієї покупки?

— За таблицею складемо дві обернені.

Обернена задача 1. У магазині за 6 зошитів витратили 48 грн. Яка ціна одного зошита?

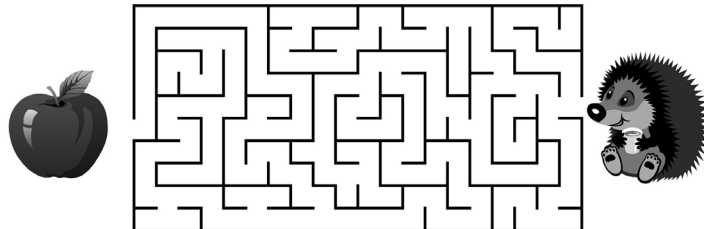
Обернена задача 2. У магазині за всю покупку витратили 48 грн. Скільки купили зошитів, якщо ціна одного — 8 грн?

8. Розвиток логічного мислення (с. 70, № 381)

- Прочитай лист онучки до бабусі.
- У якому місяці дівчинка написала листа? (*У лютому.*) Якого числа? (*26.*)
- У якому місяці планує приїхати онука, якщо лист написаний у лютому? (*У березні.*) Якого числа? (*3.*)
- Через скільки днів Марина планує приїхати в гості до бабусі?
- У який день тижня вона поїде додому? (*8.*)
- Скільки Маринка буде днів гостювати у бабусі? (*5.*)
- Скільки ночей вона буде в бабусі? (*4.*)

9. Вправа «Лабіринт»

— Допоможіть їжачку скуштувати яблуко.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 70, № 382, 383)

2. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- На уроці ми навчилися ...
- Найбільше мені сподобалося ...
- Удома я ще потренуюся ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 126. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ДОБУТКУ ЗА ТАБЛИЦЕЮ. ПОРІВНЯННЯ ВИРАЗІВ. ПОРЯДОК ДІЙ У ВИРАЗАХ З АРИФМЕТИЧНИМИ ДІЯМИ РІЗНОГО СТУПЕНЯ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ З ВІДНОШЕННЯМИ «ЦІНА. КІЛЬКІСТЬ. ВАРТІСТЬ». ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ЗАДАЧЕЮ НА ПРОПОРЦІЙНЕ ДІЛЕННЯ

Мета: формувати вміння складати вирази на обчислення добутку за таблицею; удосконалювати вміння порівнювати вирази та обчислювати їх з урахуванням порядку дій з арифметичними діями різного ступеня; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; ознайомити із задачею на пропорційне ділення; розвивати мовлення, логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

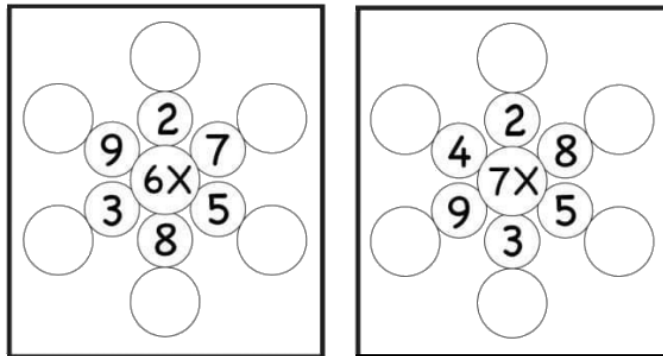
Пролунав та змовк дзвінок,
Починається урок.
Любі діти всі тихенько сіли,
Працювати захотіли.
Краще будемо працювати
Та оцінки гарні мати.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 70, № 382, 383)

— Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази?

— Зачитайте обернені задачі, що ви склали вдома. Поясніть їхнє розв'язання.

3. Усні обчислення

4. Каліграфічна хвилинка

— Назвіть найбільшу відповідь у таблицях множення на 6 і 7? (54, 63.) Запишіть їх каліграфічно по черзі.

5. Математичний диктант

— Запишіть відповіді.

- 35 більше від 7 у ... разів;
- 7 менше від 35 на ...;
- 7 менше від 56 у ... разів;
- 63 більше від 7 у ... разів.
- Невідоме число збільшили у 9 разів і одержали 63. Яке це число?

Перевірка: 5, 28, 8, 9, 7.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування вміння складати вирази за таблицею (с. 70, № 384)

— Про яку арифметичну дію говорять слова: множник, множник, добуток? (*Множення.*) Це основна дія, яка буде стояти між двома множниками. Значення кожного множення обчислюються добутками чисел. Запишіть вирази та обчисліть їх.

2. Розвиток обчислювальних навичок (с. 71, № 385)

— Прокоментуйте та обчисліть вирази.

3. Закріплення вмінь порівнювати вирази (с. 71, № 386)

— Обчисліть вирази та порівняйте їх. Відповідь покажіть кольоровою цеглинкою.

Шифр

Червоний	Жовтий	Оранжевий
=	<	>

Фізкультхвилинка

Раз — підняти руки вгору,
(*Нахилання тулуба вперед, торкаючись руками підлоги.*)
Два — нагнутися додолу.
Не згинайте, діти, ноги,
Як торкаєтесь підлоги.
Три, чотири — прямо стати,
Будем знову починати.
Руки — в боки,
(*Нахилання тулуба вперед — назад, праворуч — ліворуч.*)
Нахились вперед, вліво.
Нахились назад
І направо, і наліво,
Щоб нічого не боліло.
Раз, два, три, чотири —
(*Стрибки на місці.*)
Набираємося сили.
Нахилились, повернулись,
До товариша всміхнулись.

4. Удосконалення вміння обчислювати вирази (с. 71, № 387)

Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Синій	Блакитний	Зелений	Оранжевий	Жовтий	Червоний
500	514	794	96	9	706

Кольорова вежа:

794 — зелений
500 — синій
96 — оранжевий
9 — жовтий
706 — червоний
514 — блакитний

5. Закріплення вмінь розв'язувати задачі на кількість, ціну і вартість (с. 71, № 388)

Задача 1. Що купили для оздоблення театрального костюма? (*Стрічку.*) Скільки метрів купили стрічки? (3.) Яку суму заплатили за покупку? Що запитується в задачі?

Задача 2. Що купили для оздоблення театрального костюма? (*Стрічку.*) Скільки коштує 1 м стрічки? (9 грн.) Яку суму заплатили за покупку? (45.) Що запитується в задачі?

Задача 3. Скільки купили стрічки? (3 м.) На яку суму? (27 грн.) Що запитується в задачі? Скільки коштує 1 м стрічки? Що в задачі є однаковим? (Ціна 1 м стрічки, тобто теж 9 грн.) Скільки стрічки можна купити за 81 грн?

— Чим схожі задачі? (Змістом.) Чим відрізняються? (Числовими даними, запитаннями.) Що обчислювали в кожній задачі?

6. Ознайомлення із задачею на пропорційне ділення (с. 72, № 389)

— Скільки пошили однакових костюмів? (2.) Скільки витратили тканини? (8 м.) Що запитується в задачі?

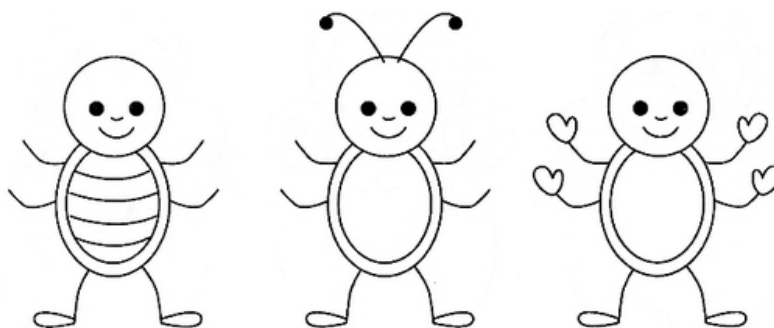
— Скільки метрів витратили на 1 костюм? (4.) Якщо на один витратили 4 м, то скільки костюмів пошиють з 20 м?

7. Формування вмінь працювати з календарем (с. 72, № 390)

— Хто народився раніше? (Ніна.) Скільки у березні днів? (31.) Визначте, скільки днів від дня народження Ніни до останнього дня березня? (8.) Після березня починається квітень. Скільки днів від початку квітня до дня народження Максима? (4.) Скільки днів минає від дня народження Ніни до дня народження Максима? Якою дією дамо відповідь на запитання? (Додаванням.)

8. Логічна вправа

— Домалюй жучків так, щоб усі вони стали однаковими.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 72, № 391, 392)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Розкажіть, що ми встигли зробити на уроці. Чого навчилися? Що нового дізналися?
- Чи все вам було зрозумілим?
- Чи виникали якісь труднощі?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 127. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ З ВІДНОШЕННЯМИ «ЦІНА. КІЛЬКІСТЬ. ВАРТІСТЬ»

Мета: формувати вміння обчислювати вирази, знаходити значення виразів зі змінною; удосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі; розвивати логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки, ноутбук чи телевізор.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: урок-телепередача «Квартирне питання».

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 72, № 391, 392)

— Поясніть, як розв'язували задачу.

— Які відповіді ви отримали, обчислюючи вирази?

3. Мотивація навчальної діяльності

Звучить заставка передачі «Квартирне питання», на екрані — назва передачі.

— Розпочинаємо урок «Квартирне питання».

— Що означає «квартирне питання»?

— Що ми будемо робити на уроці? (*Ремонт квартири.*)

— А чому саме на уроці математики? (*Під час ремонту багато вимірюють і обчислюють.*)

— От і ми будемо вимірювати й обчислювати, розв'язувати задачі різних видів.

Знайомтесь — це сім'я Петренків: вони придбали нову квартиру. Там нічого немає, тільки стіни і вікна. Сім'я Петренків просить допомогти зробити ремонт в одній кімнаті, а далі вже продовжать самі.

4. Каліграфічна хвилинка

— Щоб ремонт був гарний, спеціалісти працюють дуже старанно. Ми продемонструємо свою старанність у написанні числа 200.

5. Математичний диктант

— Перед тим як робити ремонт, розімнемося.

- Запишіть цифрами: триста сорок два; двісті десять; сто двадцять; сімсот чотири.
- Запишіть числа: 5 сот. 2 дес. 7 од.; 6 сот. 8 дес.; 2 сот. 9 од.
- З кожної пари запишіть більше: 250 і 205; 330 і 313.
- Продовжте речення:

— числу 400 передує число ...

— наступне до числа 299 є число ...

Перевірка: 342, 210, 120, 704, 527, 680, 209, 250, 330, 399, 300.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Формування обчислювальних навичок

— Кожен спеціаліст повинен бути не тільки майстром своєї справи, але й уміти рахувати. Обчисліть значення виразів.

$$13 \cdot 5$$

$$12 \cdot 6$$

$$792 - 8 \cdot 11$$

$$49 : 7 \cdot 12$$

$$7 \cdot 11$$

$$3 \cdot 22$$

$$7 \cdot 14 + 163$$

$$12 \cdot 2 : 3$$

2. Розвиток умінь знаходити периметр

— Для того щоб зробити ремонт у кімнаті, обчислимо її периметр, якщо відомо, що довжина кімнати 5 м, ширина 3 м.

3. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість»

— Підемо до будівельного магазину і купимо все необхідне.

- Для наклеювання шпалер слід купити 8 рулонів по 8 грн. Яка вартість покупки?
- Для підлоги необхідно купити 60 м ламінату на суму 600 грн. Скільки гривень коштує 1 м ламінату?
- Для декоративної стелі купимо гіпсокартон, по 9 грн кожний. За всю покупку заплатимо 81 грн. Скільки гіпсокартону необхідно купити?

4. Формування вмінь обчислювати значення виразу зі змінною

— Підрахуймо всі витрати на ремонт. Обчислимо вирази зі змінною.

$x \cdot 2 - x$, якщо $x = 200$, $x = 14$, $x = 21$.

Фізкультхвилинка

5. Удосконалення вмінь розв'язувати задачу на пропорційне ділення

— Нарешті, ми закінчили ремонт. Чого бракує в цій кімнаті для того, щоб можна було жити? (Меблів, штор, люстри.)

Задача. Для оздоблення квартири купили 4 м штор на суму 36 грн. Скільки метрів штор можна купити за 72 грн, якщо ціна штор така сама?

6. Актуалізація знань розв'язувати рівняння

— Купимо меблі. Розв'яжемо рівняння.

$800 : x = 100$ — купимо шафу.

$c : 100 = 3$ — придбали диван.

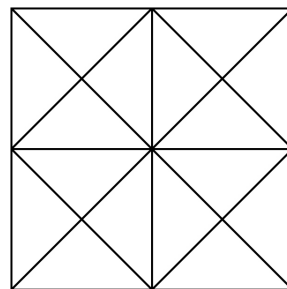
$a \cdot 10 = 160$ — купимо телевізор.

7. Вправа на увагу «Килим»

— У кімнаті бракує килима.

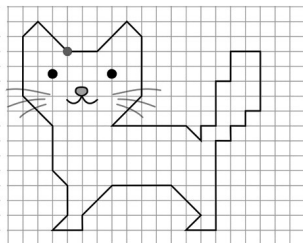
— Скільки квадратів на килимі? (10 квадратів.)

— Ось яка гарна кімната! Ми гарно попрацювали, і сім'я Петренків нам дуже вдячна.

8. Графічний диктант

— За традицією, першим у кімнату повинен зайти кіт.

2	→	2	↗	1	↘	4	↓	2	↙	5	→	1	↘	1	↑
1	→	3	↑	1	→	2	↑	2	→	4	↓	1	←	1	↓
1	←	1	↓	1	←	6	↓	2	←	1	↗	2	↖	4	←
2	↙	1	↓	2	←	1	↗	2	↑	1	↖	3	↑	2	↖
4	↑	1	↗	2	↘										

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Вправа «Мікрофон»

- Що ми зробили? (Ремонт кімнати.)
- Яку роботу ми виконали?
- А яка наука нам допомогла?
- Що ми можемо сказати про значення математики в нашому житті? (Без математичних знань неможливо зробити навіть ремонт.)

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 130. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО. ЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ

Мета: актуалізувати знання з вивченого матеріалу; удосконалювати вміння обчислювати вирази, розв'язувати рівняння та задачі; розвивати пам'ять, логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати цікавість до вивчення математики.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, танграм.

Тип уроку: урок узагальнення знань.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

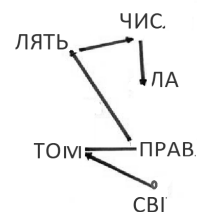
I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Математика складна,
але говоримо з повагою,
що математика потрібна
усім без винятку!

— Математика дійсно складна, але цікава. Про це ми дізнаємося на уроці цікавої математики.

— Один з відомих грецьких математиків Піфагор уважав, що числа дуже важливі для життя людей. Спробуйте прочитати, що він говорив про числа.

— За допомогою чисел ми можемо записати й обчислити вирази, розв'язати задачі та рівняння, оперувати різними величинами, порівнювати та ін.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Завдання 1 «Відшукай цифру»

— За допомогою чого записують числа? (За допомогою цифр.) Запишіть цифри, які заховала качка.

Перевірка: 1, 2, 3, 4, 6, 9.

Завдання 2 «Захована тваринка»

— Швидко з'єднайте числа по черзі та дізнайтеся, яку тваринку вони заховали.

Відповідь: жирафа, лебідь.

Завдання 3 «Точні зображення»

- Без точних обчислень не зрушиться з місця будь-яка робота!
- Обчисліть вирази. За допомогою коду-розшифровки складіть прислів'я.

$130 - 60$		и		$300 \cdot 2$		м
$80 : 2$		к		$3 \cdot 70$		у
$513 - 308$		н		$730 + 189$		м
$9 \cdot 3 - 27$		у		$900 : 3$		к
$430 + 440$		а		$24 \cdot 4 - 24$		и
$100 \cdot 9$		е		$44 : 22$		е
$1000 - 200$		н		$64 : (8 \cdot 2)$		б
$640 : 80$		з		$2 \cdot 22$		а

4	2	8

919	0	40	72

205	900	600	870

800	44	210	300	70

(Без муки нема науки.)

- Яку науку прийнято вважати *царицею всіх наук*?

Фізкультхвилинка

Фізкультвправи — у пошані,
 (Підводяться і виходять із-за парт.)
 Ми їх дуже любимо,
 За хвилинку відпочинем
 І лічити (писати, читати) будемо.
 Раз, два — руки вище, вище голова,
 (Піднімають руки вгору.)
 Три, чотири — руки тихо опустили.

П'ять, шість, сім — стати тихо всім.
 Хто зуміє присідати (присідання).
 І ногам роботу дати?
 Раз — піднялись, два — присіли,
 Хай мужніє наше тіло.
 Хто ж втомився присідати,
 Може вже відпочивати.

Завдання 4 «Геометричне»

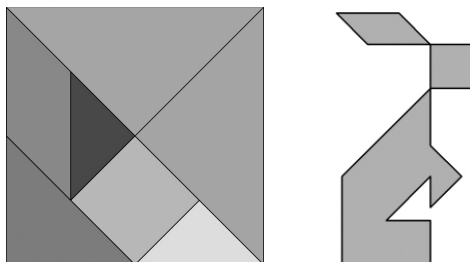
- Чи може трикутник містити два прямі кути? (Ні.)
- Як називається відрізок, що з'єднує центр з будь-якою точкою кола? (Радіус.)
- Як називається фігура, у якої немає кутів?
- Домовилися дві ноги
 Робити дуги та круги. (Циркуль.)
- Діаметр дорівнює ... (сумі двох радіусів).

Вправа «Коло»

- Накресліть два кола з одним центром. Перше коло з радіусом 2 см, друге — 3 см.

Вправа «Танграм»

- Протягом 10 с роздивіться фігуру. З пам'яті складіть її з геометричних фігур.

Завдання 5 «Хитра задача»

- Дві сардельки варяться 6 хвилин. Скільки часу будуть варитися 8 таких сардельок? (6 хв.)
- Йшла бабця у Київ. Їй назустріч шкандибало трое дідусів. Кожен з них ніс по мішку, в кожному мішку — по коту. Скільки істот прямувало у Київ? (Одна.)
- Коли гусак стоїть на двох ногах, то важить 4 кг. Скільки важитиме гусак, коли встане на одну ногу? (4 кг.)

- Троє хлопців — Коля, Петя і Ваня — вирушили в булочну. Дорогою біля булочної вони знайшли 3 грн. Скільки б грошей знайшов один Ваня, якби він один вирушив у булочну? (3 грн.)
  - Сім горобців спустилися на грядки.
Скачуть і щось клюють без оглядки.
Котик-хитрюга раптово підкрався,
Миттю схопив одного і помчав.
Ось як небезпечно клювати без оглядки!
Скільки тепер їх залишилося на грядці? (Жодного, всі улетіли.)
- Що важче — один кілограм вати або один кілограм заліза? (Однаково.)

Завдання 6 «Математико-екологічне»

— Усі науки пов'язані з математикою. Навіть така наука, як екологія, що вивчає взаємозв'язок живих істот з навколишнім середовищем і людиною, дуже тісно пов'язана з математикою. Адже у всьому потрібні числові підрахунки.

— Обчисливши рівняння, ви зможете здобути нові знання з екології та природознавства.
Після розв'язання рівнянь учитель пояснює значення числа.

$100 : x = 2$	$a - 14 = 51$	$c \cdot 7 = 56$
За добу з несправного крана витікає 50 літрів води.	65 ударів за хвилину робить серце дорослої людини	1 центнер макулатури зберігає 8 сосен

Завдання 7. «Ребуси»

— Складіть слова.

Тi100	Г1а	ЗаЗмка
Нами100	100лиця	По100вий
Вiзна	Напер100к	100вп
Вiзло	Пi100лет	Ли100к
Збуна	Пi2л	40а
Звога	Сви100к	100рона
АкЗса	100янка	Мi100

Завдання 8. «Математичний фольклор»

— Замість пропусків уставте числа.

У нього ... п'ятниць на тижні.

... раз відміряй, ... раз відріж.

За ... зайцями поженешся — жодного не зловиш.

... одного не чекають.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Підсумок уроку. Рефлексія

— Ось і добіг завершення урок цікавої математики. Після виконання різноманітних завдань ви стали ще кмітливішими, винахідливішими, дотепнішими, зуміли не тільки перевірити, а й поглибити свої знання.

— Якщо вам було цікаво, плесніть у долоньки тричі.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 131. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ

Мета: актуалізувати знання табличних випадків множення та ділення; формувати обчислювальні навички; повторити правила виконання дій у виразах з діями різного ступеня; удосконалювати вміння обчислювати периметр прямокутника і квадрата; розвивати логічне мислення учнів шляхом формування прийомів розумових дій: аналізу, синтезу, порівняння; виховувати старанність, товариську, турботливість.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Усміхніться всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям,
І тоді обов'язково
День у вас веселим буде!

2. Усні обчислення

1) Повторення табличних випадків множення.

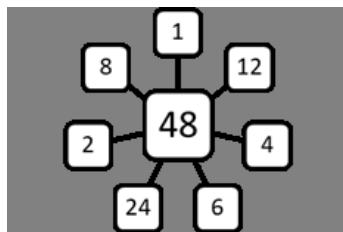
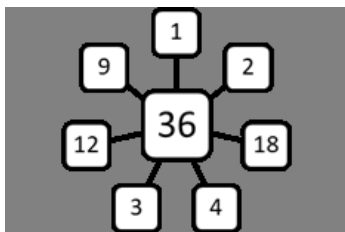
— Назвіть різні випадки множення одноцифрових чисел, що в результаті дають однакові числа.
(Наприклад, $3 \cdot 4$, $4 \cdot 3$, $6 \cdot 2$, $2 \cdot 6$.)

2) Виконання завдання № 393 (с. 72) за зразком.

3) Робота в групах за аналогією з попереднім завданням.

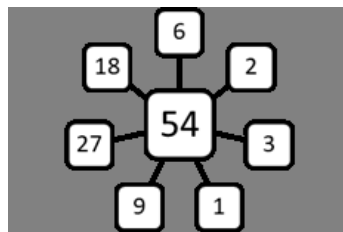
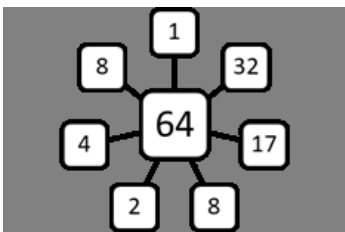
1-ша група. Поедняйте числа у пари так, щоб у добутку можна було отримати число 36.

2-га група. Поедняйте числа у пари так, щоб у добутку можна було отримати число 48.

3-тя група. Поедняйте числа у пари так, щоб у добутку можна було отримати число 64.

4-та група. Поедняйте числа у пари так, щоб у добутку можна було отримати число 54.

3. Каліграфічна хвилинка

— Повторіть, представники груп, які добутки ви складали. (36, 48, 64, 54.) Яка цифра найчастіше зустрічалася у записі цих чисел? (Чотири.) Який розряд вона позначає в кожному числі? Якщо дописати до кожного числа зліва цю цифру, що вона буде позначати у записі цих чисел? (Сотні.) Прочитайте та запишіть ці числа. (436, 448, 464, 454.)

— Якщо нам потрібно буде розташувати числа у порядку зростання, якому числу потрібно буде змінити місце? (464.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Самостійна робота. Виконання завдання № 394 (с. 72)

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
9	53	81	9	1	4

Відповідь

Оранжевий	Зелений	Синій	Жовтий
53	9	4	9

2. Обчислення значень виразів зі змінною з коментуванням (№ 395, с. 73)

Фізкультхвилинка

3. Обговорення правильності обчислення вартості покупки (№ 396, с. 73)

— Чому Тихін припустився помилки?

4. Самостійне розв'язування аналогічної задачі № 397

Додаткове запитання. Чи вистачить квітів на такі самі букети, якщо хлопчики вирішать привітати і двох учительок з іноземної мови?

5. Геометрична задача (№ 398, с. 73)

— Яке геометричне поняття відображає довжина бордюра прямокутної клумби? (*Периметр прямокутника.*)

— Як обчислити периметр прямокутника?

— Яке зі значень невідоме? (*Ширина.*)

— Розв'яжіть задачу самостійно.

Додаткове запитання. Якою повинна бути довжина квадратної клумби, щоб вистачило довжини цього бордюра? ($36 \text{ м} : 4 = 9 \text{ м}.$)

6. Логічна задача

Садівнику потрібно посадити кущі троянди так, щоб по кожній стороні квадратної клумби росло 3 кущі троянд різного кольору. У садівника є по 2 кущі жовтого і червоного кольору, а також 4 кущі білих троянд. Допоможіть правильно розташувати кущі троянд.

Ч	Б	Ж
Б		Б
Ж	Б	Ч

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 74, № 399, 400)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Чого навчилися на уроці?

— Як оцінюєте свою роботу?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 132. ДВА СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧІ СКЛАДАННЯМ ВИРАЗУ. ПРАВИЛО ДІЛЕННЯ СУМИ НА ЧИСЛО (розподільний закон). ВІДНОВЛЕННЯ РІВНОСТЕЙ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ, ЗАСТОСОВУЮЧИ ПРАВИЛА ПОРЯДКУ ДІЙ

Мета: актуалізувати знання учнями правил порядку дій; ознайомити з правилом ділення суми на число (*розподільний закон*); учити застосовувати його під час розв'язування прикладів та задач; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення учнів шляхом формування прийомів розумових дій: аналізу, синтезу, порівняння; виховувати старанність, товариськість.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав дзвінок веселий.
Всі готові? Все готово?
Ми не відпочиваємо,
Працювати починаємо.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 74, № 399, 400)

— Поясніть розв'язання задачі по діях. Що обчислювали в кожній дії? Який вираз можна скласти для розв'язання задачі?

— Назвіть вирази, у яких спершу потрібно було виконати множення. (*Перший, другий.*) У яких прикладах другою дією було ділення? (*Другий, третій.*) Які значення мають ці вирази? Значення якого виразу має однакову кількість сотень і десятків? (*Третій, 445.*) Яке число потрібно додати до цієї відповіді, щоб отримати кругле число сотень? (*До 445 потрібно додати 55, отримаємо 500.*)

3. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть ці 2 числа до каліграфічної хвилинки: 55, 500. Утворіть з цих чисел третє число. (555.)

— Які відповіді отримаємо, якщо поділимо їх на 1? А на 5?

4. Усні обчислення

- Обчисліть добуток чисел: 55 і 10, 43 і 2, 4 і 33, 60 і 10.
- Обчисліть частку чисел 270 і 30, 300 і 10, 300 і 100, 540 і 10, 540 і 90.
- Що більше — добуток чисел 25 і 7 чи частка чисел 490 і 70?
- Чи дорівнюють значення виразів $24 \cdot 4$ і $960 : 10$?
- Обчисліть «ланцюжком» значення виразів (с. 74, № 401).

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пропедевтична робота до введення правила ділення суми на число. Робота над задачами (с. 74, № 402)

— Поясніть хід розв'язання у першому способі розв'язування задачі. (*Спочатку дізнавалися суму квіток, а потім ділили їх на букети.*)

— Як розподіляли квіти у букети при використанні другого способу? (*Спочатку ділили квіти кожного кольору окремо на 3 групи, а потім їх об'єднували в букет.*)

— Які результати отримали? Який висновок можемо зробити?

2. Ознайомлення з правилом ділення суми на число (розподільний закон) (с. 74)

3. Практичне засвоєння вивченого правила (с. 75, № 403, 404)

Фізкультхвилинка

Хто ж там швидко так втомився

І наліво нахилився?

Треба разом нам всім встати, (Вийти з-за парт.)

Фізкультпаузу почати.

Сонце спить і небо спить (Діти затуляють очі долонями.)

Навіть вітер не шумить.

Рано-вранці сонце встало (Діти відкривають очі, потягуються, піднімають голову.)

І проміння всім послало (Усі піднімаються на носочки, руки підносять угору, потім розводять їх у сторони.)

4. Творча робота над задачами № 405 (с. 75)

— Прочитайте задачі № 405. Яка з них проста, а яка — складена?

— Як утворили складену?

— Поясніть розв'язання складеної задачі двома способами.

I спосіб	II спосіб
1) $12 + 16 = 28$ (кг) — всього яблук; 2) $28 : 4 = 7$ (п.) — кількість пакетів	1) $12 : 4 = 3$ (п.) — кількість пакетів із зеленими яблуками; 2) $16 : 4 = 4$ (п.) — кількість пакетів із жовтими яблуками; 3) $3 + 4 = 7$ (п.) — кількість пакетів
Вираз: $(12 + 16) : 4 = 7$ (п.)	Вираз: $12 : 4 + 16 : 4 = 7$ (п.)
$(12 + 16) : 4 = 12 : 4 + 16 : 4 = 7$ (п.)	

— Яке правило ми застосовували під час розв'язування задачі?

5. Завдання з логічним навантаженням на засвоєння розподільного закону (№ 406, с. 75)

6. Удосконалення обчислювальних навичок. Робота в парах (№ 407, с. 75)

— Чим різняться приклади в кожному стовпчику? Яке правило математики потрібно пам'ятати під час розв'язування цих прикладів? (Правила порядку дій.)

— Чи однакові результати отримали? Доведіть.

— Який вираз має найбільше значення? А найменше? Назвіть приклади, що мають відповідь двоцифрове число.

7. Логічна вправа. Робота в групах

— Пригадайте задачу № 402.

— Скільки букетів можна скласти з 2 жовтих і 1 червоної гвоздики? (4 букети.) А з двох червоних і 1 жовтої? (7 букетів.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 75, № 408, 409)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Що нового дізналися на уроці?

— Чого навчилися?

— Як оцінюєте свою роботу на уроці?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 133. ДІЛЕННЯ ВИДУ $36 : 3$. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ДВОМА СПОСОБАМИ. СКЛАДАННЯ ЗАДАЧ ЗА СХЕМАМИ

Мета: актуалізувати знання правила ділення суми на число та вміння добирати зручні доданки; формувати вміння виконувати ділення виду $36 : 3$ на основі розподільного закону; вдосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі декількома способами; продовжувати роботу зі складання блок-схем; розвивати логічне мислення учнів; виховувати бажання вести здоровий спосіб життя, правильно харчуватися.

Обладнання: картки для групової роботи, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Раз, два, три, чотири, п'ять!
Час урок наш розпочать.
Тож сідаємо за парти,
Гаять часу нам не варто.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 75, № 408, 409)

- Поясніть, яким способом ви розв'язали задачу? Яке правило демонструють ці способи?
- Які значення виразів отримали у завданні № 409? Приклади якого стовпчика ілюструють розподільний закон ділення (*правило ділення суми на число*)? (*Другий стовпчик. $60 : 20 + 40 : 20 = (60 + 40) : 20 = 5$.*)

3. Каліграфічна хвилинка

- Який приклад мав у відповіді двоцифрове число? Назвіть його. ($5 \cdot 16 : 8 = 10$.)
- Який добуток отримаємо при множенні двох таких чисел? (100 .)
- Запишіть ці числа каліграфічно: 10, 100.

4. Усні обчислення

- Доберіть пари чисел, щоб частка дорівнювала 10.
- Доберіть ще одну пару чисел, яка при множенні має значення 100. ($25 \cdot 4$, або $4 \cdot 25$.)
- Розв'яжіть приклади № 410.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань про правило ділення суми на число (с. 75, № 411)

2. Пропедевтична вправа. Добирання зручних доданків (с. 76, № 412)

3. Ознайомлення з діленням виду $36 : 3$ (с. 76, № 413)

— Розкладаємо число 36 на два доданки, які діляться на 3. Це числа 30 і 6. Кожне число ділимо на 3. Отримані результати додаємо.

4. Закріплення вивченого

1) Складання алгоритму ділення.

1. Розкладаю ділене на зручні доданки.

2. Ділю кожен доданок на дільник.

3. Отримані частки додаю.

2) Розв'язування прикладів з коментуванням (с. 76, № 414).

Фізкультхвилинка

РАНКОВИЙ КОТИК

Сірий котик міцно спав, Навіть пісню не співав. Та, нарешті, пробудився І довкола обдивився. Став смачненько потягатись І чистенько умиватись. Порозчісував він вуса, Зуби й кігті нагострив І до комірчини побрів. Буде мишку полювати і добро оберігати. Ми, як котик, відпочили, Щоб зміцнили наші сили.	(Діти затуляють обличчя долонями.) (Нахиляють голову праворуч — ліворуч, угору — вниз.) (Роблять рух очима по колу, а потім ліворуч — праворуч.) (Потягування.) (Імітують руками вмивання.) (Імітують розчісування вусів руками.) (Кілька разів міцно стискають кулачки та розслаблюють руку.) (Ходьба на місці.) (Потирають долоні.)
--	---

5. Формування обчислювальних навичок. Розв'язування рівнянь (с. 76, № 415)

— Які компоненти були невідомі?

6. Розв'язування задачі № 416 двома способами

I спосіб

- 1) Дізнайся, скільки банок законсервує мама, якщо візьме смородину, яку збирав тільки Костик? ($24 : 4 = 6$ (б).)
- 2) Скільки банок буде, якщо законсервувати смородину, яку зібрала сестра Костика? ($16 : 4 = 4$ (б).)
- 3) Скільки всього отримали банок? ($6 + 4 = 10$ (б).)
— Складіть блок-схему до розв'язання задачі цим способом.

II спосіб

- 1) Скільки склянок смородини зібрали разом Костик і сестра? ($24 + 16 = 40$ (скл).)
- 2) Скільки банок консервованої смородини було в мами? ($40 : 4 = 10$ (б).)
— Порівняйте два способи розв'язання. Який висновок зробимо?

7. Творча робота над задачами. Робота в групах (за матеріалом № 417)

1-ша група	2-га група	3-тя група	4-та група
Складіть задачу про ...			
апельсини і мандарини	яблука і груші	лиmoni і ківі	персики і абрикоси
із числами 12, 6 і 2,	із числами 12, 8 і 4,	із числами 9, 6 і 3,	із числами 8, 4 і 2,
щоб розв'язання відповідало блок-схемі (підручник, с. 76)			

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 77, № 418, 419)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- Я дізнався(-лася) ...
- Я навчився(-лася) ...
- Тепер я вмю ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 134. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧАСТКИ ЗА ТАБЛИЦЕЮ. ВИЗНАЧЕННЯ ДВОХ СПОСОБІВ ДІЛЕННЯ СУМИ НА ЧИСЛО. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ. ТРИВАЛІСТЬ МІСЯЦІВ: «ПРАВИЛО КІСТОЧОК». РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ

Мета: повторити назви компонентів дій; закріпити вміння учнів визначати половину, третину, чверть числа; удосконалювати обчислювальні навички та вміння розв'язувати задачі; провести дослідження календаря та визначення тривалості місяців за «правилом кісточок»; розвивати логічне мислення; виховувати старанність, товариськість, дбайливе ставлення до часу.

Обладнання: картки для парної роботи, телевізор чи ноутбук, відеозаписи, кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал, календарі.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Вже дзвінок сигнал нам дав:
Працювати час настав.

Тож і ти часу не гай,
Працювати починай!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 77, № 418, 419)

- Поясніть розв'язання задачі № 419. Поясніть, яким способом ви користувалися.
- Назвіть приклади, які мали відповідь числа четвертого десятку. Назвіть вираз із найбільшим/найменшим значенням. У якому прикладі отримали кругле число?

3. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть це кругле число (330) каліграфічно. Назвіть аналогічні круглі числа. (Наприклад, 110, 220, ...)

4. Математичний диктант

- Перший множник — 23, другий — 4. Запишіть добуток.
- Обчисліть частку чисел 63 і 3, 540 і 60, 800 : 200.
- Добуток чисел 400, перший множник 40. Чому дорівнює другий множник?
- Частка чисел — 100. Дільник дорівнює 7. Яке ділене?
- Чому дорівнює дільник, якщо ділене 420, а частка — дорівнює 70?
- Запишіть чверть числа 800.
- Чому дорівнює половина числа 120?
- Знайдіть третину числа 900 і третину отриманого числа.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Складання виразів за таблицею. Робота в парах (с. 77, № 420)

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
2	13	20	22	23	24

Відповідь

Оранжевий	Блакитний	Жовтий	Зелений	Червоний
26 : 2	46 : (10 : 5)	400 : (20 · 10)	(11 · 4) : 2	(40 · 5) : 10
13	23	2	22	20

— Який вираз складався з однієї дії? (Перший.) У яких прикладах можна було не використовувати дужки? Чому? (Використання дужок у двох останніх прикладах не суттєве, адже дії у будь-якому випадку будуть виконуватися послідовно.)

2. Формування обчислювальних навичок

1) Обчислення третини від суми чисел (с. 77, № 421).

— Пригадайте правило ділення суми на число. Скількома способами можна виконати завдання?

2) Розв'язування прикладів «ланцюжком» (с. 77, № 422).

3) Обговорення (с. 77, № 423).

— Чи кожен частку можна обчислити двома способами?

— Чому не всі суми можна обчислити двома способами?

— Два способи можна використати тільки при обчисленні значення першого виразу. У решти єдиний спосіб обчислення — це виконання дій по порядку, адже доданки сум не подільні на запропоновані дільники.

4) Самостійна робота (с. 77, № 424).

Взаємоперевірка — в парах.

Фізкультхвилинка

3. Формування вміння розв'язувати задачі

1) Самостійне розв'язування задачі № 425.

2) Робота над задачею № 426 за схемою.

— Про що дізнаємося у першій та другій дії (*жовтий рівень*)?

— Поясніть вибір арифметичної дії для третьої дії розв'язання задачі.

— Чи є в задачі зайві дані? Навіщо в задачі згадано загальну суму грошей?

4. Робота з календарем

1) Загадка.

- Є в квартирі молодець
Математик і мудрець.

Він тебе не підведе

Бо рахунок дням веде. (*Календар.*)

— Пригадайте, що ви знаєте про календар.

— Як дізнатися, скільки днів у кожному місяці?

2) Ознайомлення з «правилом кісточок» для визначення тривалості кожного місяця (с. 78, № 427).

3) Робота за календарем (с. 78, № 428, 429).

5. Логічне завдання

— Василько теж виконав наше попереднє завдання. На календарі у нього була дата 27 лютого. Він записав наступні три дні: 28 лютого, 1 березня, 2 березня. А його однокласниця Софійка виконала завдання так: 28 лютого, 29 лютого, 30 лютого. Але вчителька у класі сказала, що вони обидва помилилися. Чому так вийшло? (*Софійка забула, що у лютому може бути не тільки 28, але й 29 днів раз на 4 роки. А Василько не врахував, що цей рік є високосним і в лютому 29 днів.*)

— Як же виконати завдання правильно? (*Якщо рік високосний, то потрібно було написати: 28 лютого, 29 лютого, 1 березня.*)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 79, № 430, 431)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- Я дізнався(-лася) ...
- Я навчився(-лася) ...
- Я можу навчити інших ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 135. ДІЛЕННЯ ВИДУ $42 : 3$. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ ЗІ ЗМІННОЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: актуалізувати знання учнів таблиць множення; на основі розподільного закону та правильного добору зручних доданків учити обчислювати частки виду $42 : 3$; формувати обчислювальні навички та вміння розв'язувати задачі; уточнити розуміння учнями поняття «тривалість події» на основі знань мір часу; розвивати логічне та математичне мислення, уважність, кмітливість; виховувати товариськість.

Обладнання: картки для парної та групової роботи, кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Друзі, посміхнемось разом,
Навкруги все стане лагідним, приємним,
Дружно до роботи візьмемось —
І урок наш буде милим, гарним, теплим.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 79, № 430, 431)

- Поясніть розв'язання задачі. По скільки пончиків отримає кожен з дітей?
- Якщо друзі вирішать на ці гроші купити ватрушки по 6 грн, кожен отримає більшу кількість смаколиків чи меншу?
- Між якими виразами можна поставити знак дорівнює? (№ 431.)
- Придумайте схожі пари чисел з відповіддю 22. (Наприклад, $66 : 3 = 88 : 4$.)

3. Каліграфічна хвилинка

Запис трійок чисел 1, 11, 111; 2, 22, 222; 3, 33, 333.

4. Усні обчислення

1) Обчислення прикладів «ланцюжком» по колу (с. 79, № 432).

2) Гра «Хрестики-нулики» на вдосконалення знань таблиці множення. Робота в парах.

Завдання містить чотири поля для гри в «хрестики-нулики». У клітинки кожного з них вписано 9 прикладів на множення одноцифрових чисел. На одному полі можуть грати двоє гравців. Вони по черзі розв'язують приклади та, за умови правильної відповіді, замальовують клітинку з відповідним прикладом у свій колір. Перемагає в грі той, хто першим склав лінію з трьох клітинок однакового кольору по вертикалі, горизонталі або діагоналі. (<https://childdevelop.com.ua/worksheets/4889/>)

$7 \cdot 5$	$3 \cdot 4$	$6 \cdot 2$		$8 \cdot 7$	$4 \cdot 2$	$4 \cdot 9$
$8 \cdot 9$	$4 \cdot 5$	$5 \cdot 9$		$6 \cdot 7$	$5 \cdot 5$	$8 \cdot 6$
$9 \cdot 2$	$7 \cdot 7$	$9 \cdot 7$		$3 \cdot 6$	$5 \cdot 4$	$9 \cdot 6$
$8 \cdot 4$	$8 \cdot 9$	$6 \cdot 5$		$6 \cdot 6$	$3 \cdot 6$	$2 \cdot 6$
$7 \cdot 6$	$7 \cdot 9$	$5 \cdot 9$		$3 \cdot 7$	$9 \cdot 8$	$5 \cdot 9$
$8 \cdot 5$	$9 \cdot 3$	$5 \cdot 3$		$4 \cdot 6$	$4 \cdot 7$	$8 \cdot 2$

3) Виконання завдання № 433.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пропедевтична робота. Добирання зручних доданків для ділення (с. 79, № 434)

2. Ознайомлення з виконанням ділення виду $42 : 3$ на основі розподільного закону (с. 79, № 435)

- Поясніть спосіб обчислення частки. Чим він відрізняється від попередньо вивченого випадку?

3. Закріплення вивченого

1) Розв'язування прикладів з коментуванням (с. 80, № 436).

2) Робота в групах. Розв'язування прикладів з коментуванням по колу (с. 80, № 437).

Перевірка. Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
12	13	14	26	16	35

Відповідь (перелік кольорів знизу вгору)

56 : 4	14	Червоний
52 : 2	26	Зелений
48 : 3	16	Блакитний
78 : 6	13	Оранжевий
96 : 8	12	Жовтий

Фізкультхвилинка

4. Формування обчислювальних навичок. Обчислення значень виразів зі змінною (с. 80, № 438)

5. Формування вміння розв'язувати задачі

1) Самостійне розв'язування задачі № 439.

Взаємоперевірка.

2) Робота в парах. Розв'язування задачі № 440.

— Назвіть невідоме в задачі. (Периметр прямокутного майданчика.) Які величини потрібно знати, щоб обчислити периметр прямокутника? Яка величина невідома? Як можна її обчислити?

— Про що будете дізнаватися в першій дії? у другій?

6. Уточнення поняття про величини часу, тривалість події (с. 80, № 441)

Додаткові запитання

- Доба триває: 24 год чи 24 хв?
- Людині потрібно спати: 8 хв чи 8 год?
- Дорога до школи займає: 15 хв чи 15 с?

7. Логічні задачі

- Оксанка задумала число. Якщо його помножити на 3 та додати 1, отримаємо 100. Яке число задумала Оксанка? (33.)
- Петрик каже, що чверть його задуманого числа дорівнює 25. Яке число задумав Петрик? (100.)
- Мишко задумав непарне число третього десятка. У ньому число одиниць більше за 3, менше від 9 та не є 7. Яке число задумав Мишко? (25.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 80, № 442, 443)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Чого навчилися на уроці? Яке правило допомогло вивчити новий спосіб обчислення частки?

— Які завдання спонукали труднощі? Що було легко?

— Чи задоволений ти своєю роботою на уроці? Над якими завданнями тобі слід ще попрацювати?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 136. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНИХ ВИДІВ ДІЛЕННЯ. ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ ЗАДАЧЕЮ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПРОПОРЦІЙНОГО. ТВОРЧА РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ

Мета: актуалізувати вміння виконувати позатабличне ділення двоцифрових чисел, використовуючи правило ділення суми на число (*розподільний закон*); удосконалювати обчислювальні навички; ознайомити із задачею на обчислення четвертого пропорційного; стимулювати цікавість до роботи з турнірними таблицями; розвивати логічне та математичне мислення, кмітливість, уважність; виховувати взаємоповагу.

Обладнання: картки для парної та групової роботи, кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Уже дзвінок нам дав сигнал,
І на урок він нас покликав.
Отож, часу не витрачаймо,
Роботу швидше починаймо.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 80, № 442, 443)

— Поясніть розв'язання задачі. Скільки дій у вашому розв'язанні? Що дізнавалися в кожній дії? Який вираз можна скласти?

— При якому значенні змінної s значення виразу було найбільше/найменше? (*Взаємоперевірка.*)

3. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно число, яке є найменшим значенням виразу зі змінною. (288.)

4. Усні обчислення

1) Гра «Хрестики-нулики» на вдосконалення знань таблиці множення. Робота в парах (див. урок 135).

2) Обчислення прикладів ланцюжком по колу (с. 80, № 444).

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення обчислювальних навичок

1) Коментування обчислень (с. 81, № 445).

2) Виконання ділення з перевіркою множенням (с. 81, № 446).

Перші два приклади — з коментуванням, далі — самостійно.

3) Самостійна робота (с. 81, № 447).

Звернути увагу учнів, що додавання і віднімання трицифрових чисел варто зробити письмовим способом (*у стовпчик*).

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
68	85	190	266	520	696

Відповідь

Синій	Блакитний	Червоний
696	520	190

Фізкультхвилинка

ДЕРЕВА

В. п.: тримати кисті рук перед собою, долоньями до себе. Пальці розчепірені та напружені. Після виконання вправи струсити кисті рук.

Вітер залетів у гай.

Ти дерева не гойдай,

(Хитають руками зі сторони в сторону.)

Дуже гілки не клони,

Щоб не тріснули вони.

(Хитають руками вниз — уверх, не згинаючи пальців)!

2. Ознайомлення із задачею на обчислення четвертого пропорційного (с. 81, № 448)

— Прочитайте уважно задачу. Визначте, які взаємозалежні величини є в задачі. (Ціна, кількість, вартість.)

— Які числа відповідають кількості придбаного товару? Вартість якого товару зазначена? Що відомо про ціну товару?

— Пригадайте, чим ціна відрізняється від вартості.

— Запишіть потрібні числа у таблицю.

— Що можна дізнатися, аналізуючи таблицю? (Ціну шоколадки. Потрібно вартість поділити на кількість.)

$$\boxed{\text{Вартість} : \text{Кількість} = \text{Ціна}}$$

— Чи можете ви назвати після обчислень ціну тістечка? (Так, вона однакова з ціною шоколадки.) Обчисліть вартість тістечок. (Потрібно ціну помножити на кількість.)

$$\boxed{\text{Ціна} \cdot \text{Кількість} = \text{Вартість}}$$

3. Творча робота над задачами

- Знайдіть вираз, що є розв'язанням задачі № 449. (Розв'язанням задачі є другий вираз: $36 : (24 : 4)$.) Аргументуйте свою думку. (Дія у дужках — $24 : 4$ — це обчислення ціни фломастера, а друга дія ділення — це пошук відповіді задачі — обчислення кількості фломастерів, які можна купити на 36 гривень.) Складіть задачу, яка б розв'язувалася іншим виразом.
- Робота в групах.
  - Складіть задачу за малюнком (с. 81, № 450).

4. Логічне завдання з повторенням мір часу. Робота в парах (с. 82, № 451)

— Дайте відповіді на запитання до малюнка та турнірної таблиці. Складіть свої запитання для інших груп.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 82, № 452, 453)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- Сьогодні на уроці я навчився(-лася) ...
- Найцікавішим було ...
- Найкраще мені вдавалося ...
- Мені було складно, коли ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 137. ДВА СПОСОБИ ОБЧИСЛЕННЯ ВИДУ $64 : 4$. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ. РОБОТА НАД ЗАДАЧЕЮ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПРОПОРЦІЙНОГО. РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ

Мета: актуалізувати знання учнями правила ділення суми на число; удосконалювати вміння ним користуватися; вчити добирати декілька способів розв'язання прикладів; формувати вміння розв'язувати задачі на обчислення четвертого пропорційного та рівнянь, користуватися календарем; розвивати логічне мислення учнів; виховувати старанність, товарицькість; стимулювати цікавість до навколишнього світу.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал, календарі.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 82, № 452, 453)

— Поясніть, як розв'язали задачу № 452 на обчислення четвертого пропорційного.

Розв'язання

1) $84 : 7 = 12$ (грн) — ціна льодяника;

2) $12 \cdot 8 = 96$ (грн) — вартість тістечка.

— Знайдіть інший варіант другої дії. (*У льодяників і тістечок ціна однакова. Тістечок на 1 більше, ніж льодяників. Отже, можна до вартості 7 льодяників додати ціну одного смаколика — і дізнаємося вартість тістечок: $84 + 12 = 96$.*)

— Перевірте правильність розв'язання прикладів та дізнайтеся цікаві факти про деякі продукти. Поясніть хід розв'язання прикладів № 453.

ківі	яблуко	банан	груша	апельсин	морква
169	312	301	456	598	596

— Під час випікання торта у тісто додають яйця, які скріплюють його і роблять пухким. Коли печеш торт чи тістечка, можеш замінити яйця на ... 301 (банани).

— Зробити желе неможливо з ... 169 (ківі). (*Желе роблять із желатину — речовини, що складається з переплутаних між собою ниток білка. Свіжі фрукти на кшталт ківі, ананасів і папайї містять ферменти, що перетравлюють білок, а тому не дають желе загуснути.*)

— Твоя шкіра стане помаранчевою, якщо з'їсти багато ... 596 (моркви). (*Морква помаранчевого кольору, бо містить хімічну речовину під назвою бетакаротин. Якщо ти їстимеш багато моркви, каротин накопичиться у крові й твоя шкіра на деякий час пожовтіє.*)

3. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно найбільше значення виразів, обчислених удома. (596.)

— Назвіть розрядний склад числа, його «сусідів».

4. Усні обчислення

$$\textcircled{40} \xrightarrow{:5} \textcircled{\quad} \xrightarrow{\cdot 3} \textcircled{\quad} \xrightarrow{:6} \textcircled{\quad} \xrightarrow{+46} \textcircled{\quad}$$

$$\textcircled{72} \xrightarrow{:8} \textcircled{\quad} \xrightarrow{+11} \textcircled{\quad} \xrightarrow{:5} \textcircled{\quad} \xrightarrow{\cdot 9} \textcircled{\quad}$$

$$\textcircled{28} \xrightarrow{:7} \textcircled{\quad} \xrightarrow{\cdot 8} \textcircled{\quad} \xrightarrow{+8} \textcircled{\quad} \xrightarrow{:10} \textcircled{\quad}$$

$$\textcircled{56} \xrightarrow{:8} \textcircled{\quad} \xrightarrow{+13} \textcircled{\quad} \xrightarrow{:4} \textcircled{\quad} \xrightarrow{\cdot 8} \textcircled{\quad}$$

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення обчислювальних навичок

1) *Запис виразів та обчислення їхніх значень. Робота в парах (с. 82, № 454).*

2) *Обчислення значень виразів (с. 82, № 455 — усно).*

2. *Дослідження двох способів обчислення виду $64 : 4$ (с. 83, № 456)*

3. *Закріплення вивченого. Розв'язування прикладів з коментуванням (с. 83, № 457)*

4. *Самостійна робота. Розв'язування рівнянь (с. 83, № 458)*

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
14	15	16	17	18	19

Відповідь

Синій	Жовтий	Червоний
19	14	16

Фізкультхвилинка

5. Удосконалення вмінь розв'язувати задачі

1) *Розв'язування задачі № 459. Робота в парах.*

2) *Складання задачі на обчислення четвертого пропорційного за даними таблиці. Колективне обговорення ходу розв'язання. Самостійний запис та обчислення (с. 83, № 460).*

1) $56 : 4 = 14$ (*шт.*) — кількість лінійок:

2) $70 : 14 = 5$ (*шт.*) — кількість олівців.

Висновок. Щоб обчислити кількість предметів, потрібно вартість поділити на ціну.

Вартість : Ціна = Кількість

6. *Формування вміння користуватися календарем (с. 83, № 461)*

7. Логічна вправа

— Поміркуй, які з цих суджень істинні, а які — хибні. Чому?

- У двох тижнях 14 діб.
- У місяці 30 днів.
- Лютий настає за січнем.
- Рік триває 365 або 366 днів.
- Дві доби мають 50 годин.
- Безпосередньо перед травнем був квітень, а одразу ж після травня буде липень.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. *Пояснення домашнього завдання (с. 83, № 462, 463)*

2. *Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»*

- Сьогодні на уроці я навчився(-лася) ...
- Найцікавішим було ...
- Найкраще мені вдавалося ...
- Мені було складно, коли ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 138. СКЛАДАННЯ ВИРАЗІВ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧАСТКИ ЗА ТАБЛИЦЕЮ. ОБЧИСЛЕННЯ ЧАСТКИ СПОСОБОМ ПОСЛІДОВНОГО ДІЛЕННЯ ТА СПОСОБОМ ДОБОРУ. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ МНОЖЕННЯМ. РОБОТА НАД ЗАДАЧЕЮ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПРОПОРЦІЙНОГО (ускладнена)

Мета: актуалізувати вміння складати вирази на обчислення частки за таблицею; ділити двоцифрове число на двоцифрове число способом послідовного ділення або способом добору; продовжувати формувати вміння розв'язувати задачі на обчислення четвертого пропорційного, ознайомити з її ускладненим видом; удосконалювати обчислювальні навички; розвивати уважність, математичне мислення; виховувати охайність, товарицькість.

Обладнання: картки для групової роботи, ілюстративний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 83, № 462, 463)

— Поясніть розв'язання задачі № 462.

— Які компоненти були невідомі у рівняннях № 463? Для розв'язання якого рівняння використували дію множення? Поясніть розв'язання інших рівнянь.

3. Каліграфічна хвилинка

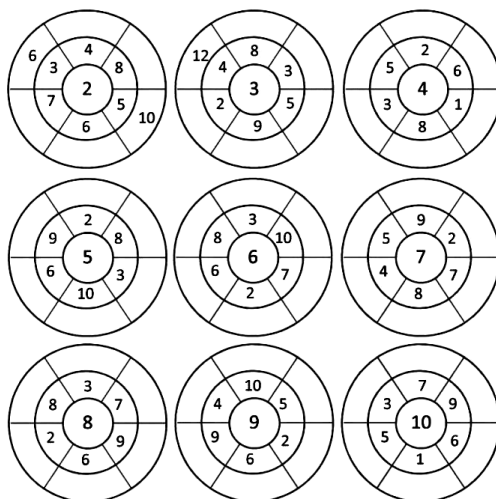
— Запишіть каліграфічно відповіді цих рівнянь: 26, 12.

— Поясніть значення цифри 2 в записі цих чисел.

— Яке з цих чисел належить до другого десятка? (Число 12.)

4. Усні обчислення

Гра на повторення таблиць множення та ділення

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Складання виразів на обчислення частки за таблицею. Робота в парах (с. 84, № 464)

2. Обчислення частки способом послідовного ділення (с. 84, № 465)

1) *Розв'язування прикладів з коментуванням.*

2) Формування правила послідовного ділення на число.

Поділити число на добуток можна послідовно: спочатку поділити число на один із множників, а потім результат поділити на інший множник.

3) Складання пам'ятки.

СПОСІБ ПОСЛІДОВНОГО ДІЛЕННЯ

- 1 • Замінюю дільник добутком зручних множників.
- 2 • Ділю ділене на перший множник.
- 3 • Ділю отриманий результат на другий множник.

3. Обчислення частки двоцифрових чисел способом послідовного ділення (с. 84, № 466)

Пояснення

$$32 : 16 = 32 : (8 \cdot 2) = 32 : 8 : 2 = 4 : 2 = 2$$

Перевірка: $2 \cdot 16 = 32$.

— Розкладаємо дільник 16 на добуток чисел 8 і 2. Користуючись правилом послідовного ділення, 32 ділимо на 8 — перший множник добутка, отримуємо 4 і ділимо на другий множник добутка — 2, отримуємо 2.

— Виконаємо перевірку: 2 помножити на 16 дорівнює 32.

4. Обчислення частки двоцифрових чисел способом добору (с. 84, № 467)

1) Проблемна ситуація.

— Визначте, чи всі приклади можна розв'язати способом послідовного ділення.

$$48 : 24 \qquad 39 : 13 \qquad 60 : 15$$

2) Пояснення.

Іноколи при діленні не можливо скористатися способом послідовного ділення, тому використовують спосіб добору. Це означає, що значення частки можна дібрати, поступово випробовуючи числа, почавши з числа 2.

— Розглянемо розв'язування $39 : 13$.

Міркуємо так. 39 розділити на 13 означає знайти таке число, яке при множенні на 13 дає число 39. Знайдемо це число добором.

Число 1 не випробуємо, оскільки при множенні на 1 одержуємо те саме число, тому випробувати почнемо з числа 2: $13 \cdot 2 = 26$, 26 не дорівнює 39; випробуємо 3: $13 \cdot 3 = 39$. $39 = 39$, отже, $39 : 13 = 3$.

3) Ознайомлення із порадою робота (с. 84).

4) Виконання учнями ділення з коментарем.

5. Удосконалення обчислювальних навичок. Самостійне розв'язування прикладів № 468

Взаємоперевірка — в парах.

Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись.

Руки вгору, руки в боки,
 Руки вище підніміть,
 А тепер їх опустіть.
 Стрибніть, діти, кілька раз,
 За роботу, все гаразд!

6. Розв'язування задач на обчислення четвертого пропорційного (на основі № 469). Робота в групах

1-ша група	2-га група	3-тя група	4-та група
На суму 65 грн купили 5 маркерів. Скільки маркерів можна купити на суму 91 грн?	На суму 78 грн купили 6 альбомів. Скільки альбомів можна купити на суму 65 грн?	На суму 51 грн купили 3 пенали. Скільки пеналів можна купити на суму 68 грн?	На суму 57 грн купили 3 зошити. Скільки зошитів можна купити на суму 95 грн?

7. Ознайомлення з ускладненою задачею на обчислення четвертого пропорційного (с. 85, № 470)

1) Колективне розв'язування задачі (усно).

На дошці — таблиця-умова і розв'язання.

На суму 36 гривень купили 4 коробки простих олівців. Скільки коробок кольорових олівців можна купити на суму 90 грн, якщо ціна коробок однакова?

- 1) $36 : 4 = 9$ (грн) — ціна коробки з простими олівцями;
- 2) $90 : 9 = 10$ (к.) — кількість коробок з кольоровими олівцями.

2) Читання та аналіз умови задачі № 470.

— Розгляньте короткий запис. Що є невідомим у цій задачі? Чим ця задача відрізняється від попередньої?

3) Колективне розв'язування задачі з коментуванням.

- 1) $36 : 4 = 9$ (грн) — ціна коробки з простими олівцями;
- 2) $9 + 7 = 16$ (грн) — ціна коробки з кольоровими олівцями;
- 3) $80 : 16 = 5$ (к.) — кількість коробок із кольоровими олівцями.

8. Удосконалення вміння розв'язувати задачі на обчислення периметра прямокутника (с. 85, № 471)

Звернути увагу дітей на те, що задача містить знаходження числа за його дробом.

- 1) $13 \cdot 5 = 45$ (см) — довжина прямокутника;
- 2) $(45 + 13) \cdot 2 = 116$ (см) — периметр прямокутника.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 85, № 472, 473)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Що нового дізналися?
- Чого навчилися?
- Яких труднощів зазнали?
- Яке завдання було найлегшим?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

---

2) Знаходження чверті кожної суми (с. 86, № 475). Робота в парах.

Перевірка. Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
13	16	19	21	23	25

Відповідь (перелік кольорів знизу вгору)

$(2 + 90) : 4$	23	Блакитний
$(3 + 81) : 4$	21	Зелений
$(47 + 5) : 4$	13	Жовтий
$(55 + 45) : 4$	25	Синій
$(60 + 16) : 4$	19	Червоний

3) Обчислення виразів на ділення із перевіркою множенням (с. 86, № 476).

— Які з прикладів можна розв'язати тільки способом добору? ($87 : 29$, $74 : 37$, $33 : 11$.) Поясніть в інших прикладах два способи розв'язання. ($32 : 16$, $60 : 15$.)

4) Розв'язування рівнянь (с. 86, № 477).

Фізкультхвилинка

Плів павутинку павучок —
І заболів йому бочок.
Встанем разом на хвилинку
Й проведем фізкультхвилинку.
Руки вгору, руки вниз.

Вліво, вправо повернись.
Сіли — встали, сіли — встали
Кошенята заплигали.
У долоньки заплескали
І за парти посідали.

2. Ознайомлення із розв'язуванням нерівностей зі змінною способом добору (с. 86, № 478, 479)

1) Пропедевтична робота.

— Розгляньте кожний стовпчик. Прочитайте записи. Як їх називають?

$45 - 28$ $a + 27$ $23 < 39$
 $32 : 4 + 6$ $24 : c + 8$ $31 - 7 > 11$

— Які нерівності записані в третьому стовпчику — істинні чи хибні?

— Чим відрізняються вирази в першому та другому стовпчиках?

— Якщо у нерівності $31 - 7 > 11$ число 7 замінити на змінну та назвати цей запис $31 - b > 11$, це буде правильно чи неправильно?

— Поміркуйте, що означає розв'язати нерівність зі змінною.

Висновок. Розв'язати нерівність зі змінною означає обчислити ті значення змінної, за яких нерівність зі змінною перетворюється на істинну числову нерівність. Числове значення змінної називають розв'язком нерівності.

2) Ознайомлення із розв'язуванням нерівностей зі змінною способом добору (с. 86, № 478).

3) Розв'язування нерівностей зі змінною способом добору з коментуванням (с. 86, № 479).

4) Складання пам'ятки.

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ НЕРІВНОСТЕЙ СПОСОБОМ ДОБОРУ

Обчислюю значення виразу зі змінною, починаючи зі значення змінної 0 і далі у порядку зростання: 1, 2, 3, ...

Порівнюю значення виразу і число.

Якщо одержана числова нерівність є істинною, тоді дане значення змінної є розв'язком нерівності.

УРОК 140. ЗАКРІПЛЕННЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ НЕРІВНОСТЕЙ ЗІ ЗМІННОЮ СПОСОБОМ ДОБОРУ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПРОПОРЦІЙНОГО

Мета: актуалізувати знання учнями різних способів позатабличного ділення: спосіб послідовного ділення, спосіб добору, спосіб ділення суми на число; формувати вміння розв'язувати нерівності зі змінною способом добору; удосконалювати обчислювальні навички та вміння розв'язувати задачі на обчислення четвертого пропорційного з відношеннями «Ціна. Кількість. Вартість»; розвивати логічне мислення учнів шляхом формування прийомів розумових дій: аналізу, синтезу, порівняння; виховувати старанність, товариськість.

Обладнання: картки для парної та групової роботи, телевізор чи ноутбук, відеозаписи, кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Математика — наука
Точна і серйозна,
І прожить без неї нам
Навіть дня не можна.
Міркуємо — швидко!
Відповідаємо — правильно!
Лічимо — точно!
Пишемо — гарно!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 87, № 482, 483)

- Які компоненти були невідомі у рівняннях. Поясніть розв'язання рівнянь.
- Поясніть хід розв'язання задачі.

3. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно трицифрове число — відповідь рівняння (103) та всі можливі варіанти трицифрових чисел, використовуючи цифри числа. (130, 301, 310.)

103 130 301 310

4. Усні обчислення. Вправа з кольоровими цеглинками «У магазині»

- Визнач ціну товару.
(<https://vseosvita.ua/library/vprava-z-lego-znajdi-cinu-koznogo-produktumatematika-3-klas-skvorcovaonoprienko-297036.html>)
- Яка вартість покупки?
(<https://vseosvita.ua/library/vprava-z-lego-u-magaziniaka-vartist-pokupki-matematika-3-klas-slogacevska-297097.html>)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення вміння обчислювати розв'язки нерівностей зі змінною

- Розв'яжіть нерівності.
 $42 : c > 13$ $x \cdot 9 < 60$
- Розгляньте кожну нерівність зі змінною. Із-поміж поданих чисел виберіть ті, що є її розв'язками.
0 6 18 34 31 98 9 100 12
 $b - 45 < 61$ $14 - c > 13$ $19 + x < 37$ $78 - a > 52$
- Знайдіть такі значення змінної, за яких нерівність $k \cdot 6 > 38$ буде істинною.
Алгоритм міркування
  1. Назви всі результати з таблиці множення числа 6, більші за 38.
  2. Визнач числа, які в добутку з числом 6 дають названі результати.
  3. Доведи, що знайдені числа є розв'язками поданої нерівності зі змінною.

2. Формування вміння розв'язувати задачі

1) Задача 1.

Аналіз задачі та розв'язання з коментуванням.

Петрик купив для друзів 8 тістечок, по 6 грн кожне. А Оленка за таку ж суму грошей купила на 4 кекси більше. За якою ціною Оленка купила кекси?

	Ціна	Кількість	Вартість
Тістечко	6 грн	8 шт.	?
Кекс	?	?, на 4 шт. більше	? однак.

2) Задача 2.

Аналіз задачі та самостійне розв'язування.

За день у кав'ярні продали 12 булочок на суму 72 грн і пиріжки на ту саму суму. Скільки пиріжків продали у кав'ярні, якщо відомо що пиріжки були у 3 рази дешевше?

	Ціна	Кількість	Вартість
Булочка	?	12 шт	72 грн
Пиріжок	?, у 3 р. дешевше	?	72 грн

3) Задача 3. Робота в групах.

1-ша група

Товар	Ціна	Маса	Вартість
Диня	12 грн	8 кг	?
Кавун	10 грн	?	?, на 6 грн менше

2-га група

Товар	Ціна	Маса	Вартість
Капуста	?, на 1 грн дорожче	8 кг	?
Цибуля	?	6 кг	48 грн

3-тя група

Товар	Ціна	Маса	Вартість
Мандарини	28 грн	2 кг	?
Лимони	?	2 кг	?, на 4 грн більше

4-та група

Товар	Ціна	Маса	Вартість
Помідори	25 грн	?	100 грн
Огірки	?	?, на 1 кг більше	100 грн

Фізкультхвилинка

Один, два, три — у автобус сядем ми,
Один, два, три, чотири —
Ми сьогодні пасажири!
Їде автобус по вулицях міста,
Вже нас чекають найкращі артисти!
Їде під синіми він небесами,
Їде вперед за чудесами!
Один, два, три — у автобус сядем ми,
Один, два, три, чотири —
ми сьогодні пасажири!

(Утворюють пари та присідають.)

(Рухаються колоною по двох.)

(Усміхаються одне одному та радіють.)

(Підіймають руки догори.)

(Усміхаються одне одному та радіють.)

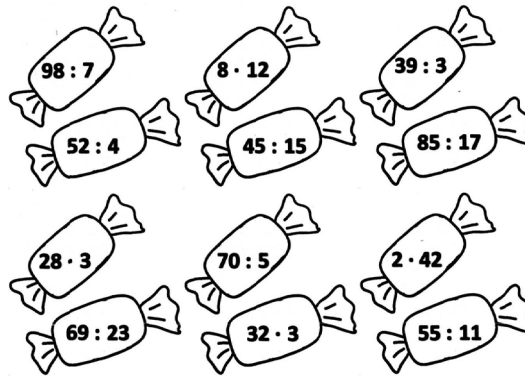
(Утворюють пари та присідають.)

Їде автобус по вулицях міста,
Вже нас чекають найкращі артисти!
Їде під синіми він небесами,
Їде вперед за чудесами!

(Рухаються колоною по двоє.)
(Усміхаються одне одному та радіють.)
(Підіймають руки догори.)
(Усміхаються одне одному та радіють.)

3. Удосконалення обчислювальних навичок

— Визначте цукерки з однаковою ціною. З'єднайте їх парами або розфарбуйте однаковим кольором.

4. Логічна вправа

— Визначте арифметичне значення кожного смаколика. Розв'яжіть приклади.

$$\text{candy} + \text{candy} + \text{candy} = 6$$

$$\text{cake} + \text{cake} + \text{candy} = 26$$

$$\text{cake} + \text{cake} + \text{ice cream} = 35$$

$$\text{ice cream} + \text{cake} \times \text{candy} = ?$$

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Які знання й уміння вдосконалювати на уроці?
- Яке завдання здалося найлегшим? найскладнішим?
- Як оцінюєте свою роботу на уроці?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 141. ДІЛЕННЯ ДВО- І ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ СПОСОБОМ ДОБОРУ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ

Мета: актуалізувати знання учнями різних способів ділення двоцифрових чисел на двоцифрове; формувати вміння ділити трицифрові числа способом добору або користуючись правилом ділення суми на число; удосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання

- Які труднощі виникали під час виконання домашнього завдання?
- Які способи ділення використовували в обчисленні значень виразів?

3. Каліграфічна хвилинка

- Запишіть каліграфічно всі трицифрові числа, які мають однакову кількість розрядів.
111 222 333 444 ... 999

4. Усні обчислення

- Обчисліть добуток чисел 24 і 3, 5 і 17, 31 і 4.
- Обчисліть частки 40 і 20, 90 і 30, 700 і 70.
- Ділене — 450, дільник — невідомий, частка — 90. Чому дорівнює дільник?
- Обчисліть ділене, якщо частка дорівнює 40, а ділене 9.
- Чому дорівнює третина 36, 99, 63?
- Обчисліть чверть числа 84, 42.
- Розв'яжіть усно задачу № 485.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань про різні способи ділення двоцифрового числа на двоцифрове (с. 87, № 484)

— Розв'яжіть приклади двома способами.

$$36 : 12 = 3 \text{ — способом добору}$$

$$36 : 12 = 36 : (4 \cdot 3) = 36 : 4 : 3 = 3 \text{ — способом послідовного ділення}$$

$$81 : 27 = 3 \text{ — способом добору}$$

$$81 : 27 = 81 : (9 \cdot 3) = 81 : 9 : 3 = 3 \text{ — способом послідовного ділення}$$

$$100 : 20 = (80 + 20) : 20 = 5 \text{ — способом ділення суми на число}$$

$$100 : 20 = 100 : (10 \cdot 2) = 100 : 10 : 2 = 5 \text{ — способом послідовного ділення}$$

$$42 : 14 = 3 \text{ — способом добору}$$

$$42 : 14 = 42 : (7 \cdot 2) = 42 : 7 : 2 = 3 \text{ — способом послідовного ділення}$$

$$56 : 28 = 2 \text{ — способом добору}$$

$$56 : 28 = 56 : (7 \cdot 4) = 56 : 7 : 4 = 2 \text{ — способом послідовного ділення}$$

2. Ознайомлення з діленням трицифрового числа на одноцифрове, використовуючи правило ділення суми на число (с. 87, № 486)

— Пригадайте правило ділення суми на число.

— Поясніть за цим правилом ділення двоцифрового числа на одноцифрове. (*Перший приклад.*)

— Використовуючи правило ділення суми на число, поясніть обчислення частки трицифрового і одноцифрового чисел. (*Другий та третій приклади.*)

Пояснення. Щоб знайти частку чисел 315 і 5, ділене, 315 розкладемо на суму зручних доданків (30 + 15). Потім поділимо кожен доданок на 5 і отримані результати додамо.

3. Ознайомлення з діленням трицифрового числа на двоцифрове способом добору (с. 87, № 487)

4. Удосконалення обчислювальних навичок. Обчислення значень виразів (с. 87, № 488)

Перевірка. Вправа «Кольорова вежа»

Шифр

Відповідь (перелік кольорів знизу вгору)

Жовтий	1
Оранжевий	3
Червоний	5
Зелений	7
Блакитний	120
Синій	150

3	Оранжевий
150	Синій
1	Жовтий
120	Блакитний
5	Червоний
7	Зелений

Фізкультхвилинка

5. Формування вміння розв'язувати рівняння за умовою (с. 87, № 489). Робота в парях

- Розв'яжіть рівняння, у якому потрібно обчислити дільник.
- Пригадайте, як обчислити дільник.
- Скільки рівнянь вам довелося розв'язати?
- Поясніть їхнє розв'язання.

6. Удосконалення вміння розв'язувати задачі (с. 88, № 490–492)

1) Розв'язування задачі № 490.

- Що відомо у задачі? Яке запитання задачі? Що означає число 75? Про що говорить число 15?
- Повторіть запитання задачі. Яке число нам невідоме? Як його знайти? Яку дію використаємо для кратного порівняння чисел (у скільки разів)?

2) Творча робота над задачею № 491.

- Прочитайте задачу. Назвіть число задачі та поясніть, що вони позначають. Повторіть запитання задачі. Які числа нам потрібно знати, щоб дати відповідь на запитання задачі? Яке число з них невідоме? Як його знайти? Назвіть та обчисліть другу дію задачі.

- Прочитайте друге завдання задачі. Змініть запитання задачі. Як зміниться розв'язання при зміні запитання?

Розв'язання

- 1) $2 \cdot 6 = 12$ (кг) — поклали;
- 2.1) $36 - 12 = 24$ (кг) — на скільки більше залишилося;
- 2.2) $36 : 12 = 3$ (р.) — у скільки разів ...

3) Розв'язування задачі № 492.

Розв'язання

- 1) $30 : 2 = 15$ (дн.) — похмурі дні;
- 2) $15 : 3 = 5$ (дн.) — дощові дні;
- 3) $30 - (15 + 5) = 10$ (дн.) — сонячні дні.

7. Логічна задача.

- У бджоли очей стільки, скільки у тебе, та ще стільки, і ще пів стільки. Визнач, скільки очей у бджоли. Вибери потрібне число: 6, 5, 3, 4.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 88, № 493, 494)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Чим вам був цікавий цей урок? Що нового дізналися?
- Чи виникали якісь труднощі? Що вдалося найкраще? Над чим ще потрібно попрацювати?
- Як здобуті знання можна застосувати у житті?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 142. ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Мета: актуалізувати знання учнями таблиць множення; ознайомити з діленням з остачею на основі предметних дій та шляхом складання таблиці результатів; формувати вміння розв'язувати задачі, що містять ділення з остачею; удосконалювати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення учнів шляхом формування прийомів розумових дій: аналізу, синтезу, порівняння; виховувати старанність, товарицькість.

Обладнання: набір математичних матеріалів (*геометричні фігури*), картки для групової роботи, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, соціальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Всі ми добре знаємо:
На знання ми право маємо.

Будем гарно працювати,
Щоб міцні знання нам мати.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 88, № 493, 494)

— Поясніть розв'язання задачі № 493. Що обчислювали в першій дії? Як знайшли, скільки всього було ґудзиків? Яка відповідь другого запитання задачі?

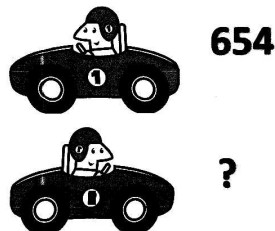
— Додаткове питання. До скількох суконь можна пришити всі ґудзики? Спробуйте пояснити два способи пошуку відповіді. (1-й спосіб. $28 : 4 = 7$ (с.) Кількість усіх ґудзиків поділити на 4 (кількість ґудзиків на 1 сукні). 2-й спосіб. $3 + 4 = 7$ (с.) До кількості суконь, до яких уже пришили ґудзики, додати кількість суконь, до яких можна пришити решту ґудзиків.)

— Прочитайте приклади № 494 у порядку зростання відповідей.

3. Каліграфічна хвилинка

— Визначте за малюнком, яке число слід записати каліграфічно.

(У першому рядку автомобіль рухається зліва направо, а у другому — навпаки. Отже, число, що необхідно знайти, складається з цифр певного числа, записаних у зворотному порядку.)

4. Усні обчислення

— Обчисліть невідомий множник.

$6 \cdot \underline{\quad} = 18$

$8 \cdot \underline{\quad} = 16$

$\underline{\quad} \cdot 7 = 7$

$\underline{\quad} \cdot 9 = 45$

$7 \cdot \underline{\quad} = 21$

$\underline{\quad} \cdot 6 = 36$

$\underline{\quad} \cdot 8 = 40$

$9 \cdot \underline{\quad} = 90$

$\underline{\quad} \cdot 8 = 32$

$\underline{\quad} \cdot 6 = 24$

$\underline{\quad} \cdot 7 = 49$

$8 \cdot \underline{\quad} = 72$

$\underline{\quad} \cdot 6 = 48$

$9 \cdot \underline{\quad} = 45$

$\underline{\quad} \cdot 7 = 63$

$6 \cdot \underline{\quad} = 36$

$8 \cdot \underline{\quad} = 64$

$\underline{\quad} \cdot 6 = 42$

$\underline{\quad} \cdot 9 = 72$

$7 \cdot \underline{\quad} = 56$

$7 \cdot \underline{\quad} = 63$

$\underline{\quad} \cdot 6 = 0$

$\underline{\quad} \cdot 8 = 80$

$9 \cdot \underline{\quad} = 54$

$6 \cdot \underline{\quad} = 42$

$\underline{\quad} \cdot 8 = 56$

$\underline{\quad} \cdot 9 = 81$

$6 \cdot \underline{\quad} = 30$

$8 \cdot \underline{\quad} = 48$

$\underline{\quad} \cdot 9 = 18$

$\underline{\quad} \cdot 8 = 48$

$6 \cdot \underline{\quad} = 60$

$9 \cdot \underline{\quad} = 45$

$\underline{\quad} \cdot 8 = 72$

$\underline{\quad} \cdot 7 = 28$

$9 \cdot \underline{\quad} = 81$

$\underline{\quad} \cdot 6 = 6$

$\underline{\quad} \cdot 8 = 64$

$7 \cdot \underline{\quad} = 49$

$\underline{\quad} \cdot 9 = 54$

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Практична робота. Робота в парах

— На аркушах-шаблонах об'єднайте (розфарбуйте) фігури у групи. Зробіть висновок.

На аркушах-шаблонах є по 20 фігур.

Завдання 1. Об'єднайте фігури по 4. Скільки груп отримали? Чи є «зайві» фігури? ($20 : 4$ — отримали 5 груп, «зайвих» немає.)

Завдання 2. Об'єднайте фігури по 3. Скільки груп отримали? Чи є «зайві» фігури? ($20 : 3$ — отримали 6 фігур, і «зайві» 2 фігури.)

Завдання 3. Об'єднайте фігури по 7. Скільки груп отримали? Скільки фігур залишилося не об'єднаними? ($20 : 7$ — отримали 2 групи, і залишилося 6 фігур.)

Висновок. Не всі числа можна поділити націло.

2. Ознайомлення з поняттям «ділення з остачею» (с. 88–89, № 495)

Висновок. При діленні деяких чисел залишається остача.

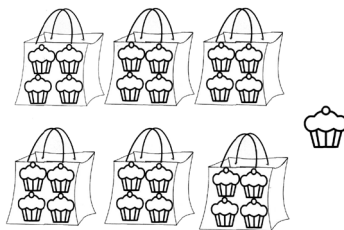
3. Читання та порівняння прикладів з остачею (с. 89–90, № 496–497)

— Навчіться правильно читати приклади на ділення з остачею (№ 496).

— Прочитайте рівності в кожному стовпчику (№ 497). Назвіть дільник. Що цікавого можна помітити? Зробіть висновок щодо величини остачі порівняно з дільником.

Висновок. Остача має бути меншою, ніж дільник.

4. Ознайомлення із задачею, що містить у розв'язанні ділення з остачею (с. 90, № 498)

Кількість заповнених пакетів	Кількість розкладених мафінів	Кількість мафінів, яку залишилося розкласти
1	$4 \cdot 1 = 4$	$25 - 4 = 21$
2	$4 \cdot 2 = 8$	$25 - 8 = 17$
3	$4 \cdot 3 = 12$	$25 - 12 = 13$
4	$4 \cdot 4 = 16$	$25 - 16 = 9$
5	$4 \cdot 5 = 20$	$25 - 20 = 5$
6	$4 \cdot 6 = 24$	$25 - 24 = 1$
7	$4 \cdot 7 = 28$	Неможливо заповнити пакет повністю, оскільки мафінів усього 28

Розв'язання

$$25 : 4 = 6 \text{ (ост. 1)}$$

5. Закріплення вивченого. Розв'язання аналогічної задачі. Робота в групах (с. 90, № 499)

— Складіть таблицю та запишіть розв'язання задачі.

1-ша група	2-га група	3-тя група	4-та група
Задача № 499. У Максимовій колекції є 43 автомобілі. Він розклав їх у коробки по 10 штук у кожен. Скільки повністю заповнених коробок одержав Максим?	Катруся розклала 27 олівців у коробки по 6 у кожен. Скільки повністю заповнених коробок вийшло у Катрусі?	У Тарасика є 64 марки. Він розклав їх в альбом, по 10 штук на кожен сторінку. Скільки повністю заповнених сторінок отримав Тарасик?	Бабуся 31 пиріжок розклала на тарілки, по 5 на кожен. Скільки повністю заповнених тарілок має бабуся?
$43 : 10 = 4 \text{ (ост. 3)}$	$27 : 6 = 4 \text{ (ост. 3)}$	$64 : 10 = 6 \text{ (ост. 4)}$	$31 : 5 = 6 \text{ (ост. 1)}$

Фізкультхвилинка

Гойда-гойда, хить та хить —
Щось на вітрі шелестить.
Гей, на вітрі, над водою
Щось тріпоче бородою.
Та зелена борода
Синє небо підмита!
Підмітає, шелестить.
Гойда-гойда, хить та хить!

6. Робота за числовим променем (с. 90, № 500)

— Розгляньте числовий промінь, на якому позначено результати множення числа 8.

— Скориставшись числовим променем і таблицею множення числа 8, запишіть кожне число у вигляді суми добутку і числа за зразком.

Пояснення. Перше число — 19. Найближче менше число з результатів таблиці множення числа 8 — це число 16. Щоб отримати 19, потрібно ще 3. Отже, $19 = 8 \cdot 2 + 3$.

7. Удосконалення обчислювальних навичок. Запис виразів та обчислення їхніх значень (с. 91, № 501)

— У яких прикладах обов'язково потрібно було використати дужки?

— Зачитайте вирази, у яких першою дією було множення. Який вираз мав найбільше/найменше значення?

— Назвіть вирази у порядку спадання значень.

8. Удосконалення вміння розв'язувати геометричні задачі (с. 91, № 502)

— Які значення потрібно знати, щоб обчислити периметр? (*Довжину і ширину прямокутника.*)
Що нам невідомо? (*Довжина.*)

— Яка ширина? Що про неї ще сказано в задачі? (*Ширина — 20 м. Це становить $\frac{1}{4}$ довжини.*)
Що це означає? (*Довжина в 4 рази більше, ніж ширина.*)

— Про що будемо дізнаватися в першій дії? Назвіть приклад.

— Складіть приклад, щоб обчислити периметр прямокутника. Це друга дія задачі та її розв'язання.

Додаткове запитання. Якої довжини буде сторона квадрата з таким самим периметром?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 91, № 503, 504)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- На уроці я дізнався(-лася) ...
- Найкраще мені вдавалося ...
- Мені потрібно ще потренуватися ...
- Наприкінці уроку в мене ... настроїв, тому що ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 143. ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Мета: продовжувати формувати вміння виконувати ділення числа з остачею; ознайомити із шаблоном міркування під час ділення з остачею; вдосконалювати обчислювальні навички та вміння розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення учнів шляхом формування прийомів розумових дій: аналізу, синтезу, порівняння; виховувати старанність, товариську; стимулювати цікавість до народних традицій та оберегів.

Обладнання: набір математичних матеріалів (*геометричні фігури*), картки для групової роботи, стрічка-метр, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, громадянська та історична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 91, № 503, 504)

— Які нерівності ви склали?

— Поясніть хід розв'язання задачі № 504.

3. Каліграфічна хвилинка

— Яка відповідь задачі? (*210 гривень було в Максима.*) Запишіть це число каліграфічно.

4. Усні обчислення

— Розв'яжіть ланцюжки прикладів.

$60 : 10$	$2 \cdot 100$	$150 + 150$	$450 - 150$
$\cdot 100$	$: 10$	$: 100$	$: 10$
$: 10$	$: 5$	$\cdot 10$	$: 5$
$: 6$	$\cdot 10$	$: 3$	$\cdot 100$
$\cdot 0$	$: 4$	$\cdot 8$	$: 10$

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Уточнення поняття «ділення з остачею» на основі практичних дій

1) Робота з геометричними фігурами.

— Розкладіть 27 квадратів на групи по 5 фігур. Скільки груп отримали? Яка остача? Як ви вважаєте, чи можна зробити 4 групи та залишити остачу 7 фігур? Чи можна вважати таке ділення завершеним? (*Ні, тому що остача більша за діляник. Можна зробити ще одну групу фігур.*)

2) Розв'язування задачі на ділення з остачею шляхом складання таблиці (с. 92, № 505).

Висновок. Остача завжди менше за діляник.

2. Первинне закріплення вивченого (с. 92, № 506)

— Чи правильно фермер порахував лотки з яйцями? У чому він припустився помилки?

3. Засвоєння ділення з остачею

1) Виконання ділення з остачею з використанням числового променя та схем (с. 93, № 507).

2) Виконання ділення з остачею з коментуванням (с. 93, № 508).

Фізкультхвилинка

4. Формування вміння розв'язувати задачі різних типів

1) Усне розв'язування задачі № 509 за схемою міркування.

— Щоб дати відповідь на запитання задачі, нам потрібно загальну кількість трюфелів поділити на кількість трюфелів в одному пакуванні, тобто $42 : 8$. Для цього потрібно пригадати найближче менше

число до 42, яке ділиться на 8. Це число 5. Перевіряємо: $8 \cdot 5 = 40$, а $42 - 40 = 2$. Отже, кондитер зможе 42 трюфелі запакувати у 5 пакувань, і 2 трюфелі ще залишаться.

Аналогічно розмірковуємо під час обчислення відповіді на наступні запитання задачі.

2) Робота над задачею № 510 (с. 93).

— Що відомо в задачі? Що сказано про те, скільки банок огірків вийшло? Як обчислити третину? Чи буде це остаточним розв'язанням задачі? Що ще потрібно зробити, щоб дати відповідь на питання задачі?

Розв'язання

1) $12 : 3 = 4$ (б.) — третина від запланованого;

2) $12 + 4 = 16$ (б.) — законсервувала.

— Чи зможе бабуся порівну поставити ці банки на 2 полицки? (Так, $16 : 2 = 8$.) А на три полицки? (Ні, $16 : 3 = 5$ (ост. 1).)

3) Визначення акційної ціни товарів. Робота в групах (на основі задачі 511).

1-ша група	2-га група	3-тя група	4-та група
Пенал коштував 120 грн. Під час акції його ціна знизилася на $\frac{1}{5}$. Якою стала ціна пенала?	Зошит коштував 36 грн. Під час акції його ціна знизилася на $\frac{1}{4}$. Якою стала ціна зошита?	Ранець коштував 720 грн. Під час акції його ціна знизилася на $\frac{1}{10}$. Якою стала ціна ранця?	Пластилін коштував 48 грн. Під час акції його ціна знизилася на $\frac{1}{6}$. Якою стала ціна пластиліну?

4) Усне обговорення та розв'язування задачі № 512 (с. 94).

— Пригадаймо: щоб отримати ціле за частиною, потрібно значення частини помножити на кількість частин.

Розв'язання

$18 \cdot 3 = 54$ (грн)

5. Логічна вправа

— Назвіть іменовані числа в порядку зростання.

7 м 5 дм, 6 км, 8 см 9 мм, 4 м 67 см, 3 дм 4 см.

— Яке число може відображати відстань між селами, а яким іменованим числом можливо позначити довжину стрічки на віночку? (Довжина між селами може бути 6 км, а довжина стрічки на віночку — 3 дм 4 см. Стрічки вимірювали за довжиною коси, розрізали нижче коси, щоб її сховати. На вінок в'язали до дванадцяти кольорів, кожен з яких був оберегом і лікарем, захищаючи волосся від чужого ока.)

Практична робота

Вимірювання довжини коси у дівчаток класу. Визначення дівчини з найдовшою косою.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 94, № 513, 514)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Які знання здобули на уроці?
- Під час виконання якого завдання виникли труднощі?
- Що ви зробили, щоб їх подолати?
- Де в житті можна застосувати нові знання?
- Що вас вразило на уроці? Які цікаві факти дізналися?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 144. ЗАКРІПЛЕННЯ ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: актуалізувати знання учнями таблиць множення; формувати вміння виконувати ділення з остачею, розв'язувати задачі; вдосконалювати обчислювальні навички, вміння будувати коло за поданим радіусом; розвивати мовлення, графічні навички та логічне мислення учнів; виховувати працьовитість, шанобливе ставлення до хліба та людей праці; стимулювати цікавість до традицій та фольклору рідного народу.

Обладнання: циркулі, картки для парної та групової роботи, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: урок узагальнення знань.

Освітні галузі: математична, мовно-літературна, природнича, громадянська та історична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Друзі, посміхнемося разом,
Навкруги все стане лагідним, приємним,
Дружно до роботи візьмемося —
І урок наш буде милим, гарним, теплим.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 94, № 513, 514)

— Поясніть хід розв'язання задачі № 513. Якщо кожен з гостей візьме по 5(4) пампушок, чи залишаться пампушки на тарілці? Скільки?

— Як виконували ділення з остачею?

— За відповідями прикладів розшифруйте тему нашого уроку.

Шифр

3 (ост. 2)	4 (ост. 3)	5 (ост. 2)	6 (ост. 1)	7 (ост. 4)	8 (ост. 1)
Л	К	І	Х	Б	А

Відповідь

6 (ост. 1)	3 (ост. 2)	5 (ост. 2)	7 (ост. 4)
Х	Л	І	Б

3. Каліграфічна хвилинка

— Ми звикли вважати, що виготовлення хліба — справа тривала. Варто тільки згадати народну казку «Півник і мишенята», у якій миші Круть і Верть знайшли в полі колосок, але полінувалися обмолотити його і приготувати пиріжки, переклавши все на плечі Півника Золоте горлечко. А між тим, у Книзі рекордів Гіннеса записаний рекорд щодо найшвидшого виготовлення хліба. Фахівці з *Wheat Montana Farms & Bakery* зібрали пшеницю в полі, обмолотили її, після чого спекли хліб усього за 8 хвилин 13 секунд!

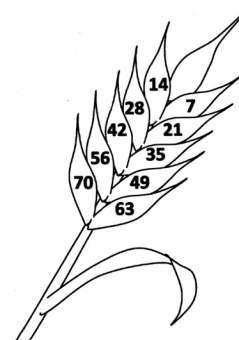
— Обчисліть, скільки це секунд. ($8 \cdot 60 + 13 = 493$.)

— Запишіть це число каліграфічно.

4. Усні обчислення. «Збери зернятка». Робота в групах

- Був дрібною золотою,
Став зеленою стрілою.
Сонце літнє світило,
І стрілу позолотило.
Що за стріла? (*Колосок.*)

Потрібно із запропонованого набору зерняток вибрати ті, на яких зазначено відповіді таблиці множення, наприклад, які діляться на 7, а також викласти їх у вигляді колоска.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Ланцюжок процесу» — «Як хліб до нас прийшов». Робота в групах

— Складіть ланцюжок перетворення зернятка на хлібину. Складіть невеличку розповідь за схемою.

зерно ➡ колосок ➡ борошно ➡ тісто ➡ хлібина

2. Розв'язування задач

- Щоб спекти хліб, господарка замісила тісто. Вона взяла 600 г борошна і $\frac{1}{3}$ цієї маси води, дріжджів у 6 разів менше, ніж борошна, 5 г солі та цукру — у 4 рази більше, ніж солі. Обчисліть загальну масу використаних продуктів.

Розв'язання

1) $600 : 3 = 200$ (г) — вода;

2) $600 : 6 = 100$ (г) — дріжджі;

3) $5 \cdot 4 = 20$ (г) — цукор;

4) $600 + 200 + 100 + 5 + 20 = 925$ (г) — загальна маса продуктів.

- У пекарні на велике деко викладають для випікання по 6 хлібин. Чи вистачить 7 дек, щоб одночасно випекти 44 хлібини?
- У магазин завезли 75 буханок хліба. Цей хліб розклали у торговій залі по 8 буханок на полицку. Чи весь хліб буде розкладений на полицках?
- Наприкінці дня у супермаркеті на непродані вдень булочки за ціною 12 гривень знизили ціну на $\frac{1}{3}$. Якою стала вартість булочки після зниження ціни?

Фізкультхвилинка

3. Удосконалення обчислювальних навичок. «Хліб у народів світу». Робота в парах

— Стародавні греки вміли випікати понад 80 видів хліба ще 2500 року до н. е.

Хліб у певному вигляді наявний у раціоні всіх народів світу, тільки виглядає і називається по-різному. У кожного народу є свої улюблені рецепти виготовлення хлібів.

— Розв'яжіть приклади — та дізнаєтеся, які види хліба є в різних народів.

кавказці	33 : 5		3 (ост. 2)	маца
італійці	49 : 6		9 (ост. 1)	тартілья
євреї	23 : 7		6 (ост. 3)	лаваш
мексиканці	19 : 2		4 (ост. 4)	багет
французи	24 : 5		8 (ост. 1)	чіабата

— У кавказців — лаваш, у євреїв — маца, у німців — брецель, у французів — багет, в італійців — чіабата, в мексиканців — тартілья, а в індійців — чапати ... Роздивлятися цей хлібний калейдоскоп можна дуже довго.

4. Геометрична задача

— А українці на весілля печуть солодкий святковий хліб, що називають коровай. Найбільший коровай у світі був зареєстрований на Софійській площі в Києві та потрапив до Книги рекордів Гіннеса. Коровай спекли спеціально для «Свята хліба та врожаю». Його вага становила 150 кг, висота 65 см, а діаметр рекордсмена виявився 160 см.

— Який діаметр короваю в дециметрах? Чому дорівнював радіус короваю? Накресліть коло з радіусом у 10 разів менше.

5. Закріплення засвоєних знань. Народна мудрість про хліб

— Усі народи шанують хліб. А українці кажуть: «Хліб — усьому голова». Як ви розумієте цей вислів?

— Знайдіть приклади на ділення з остачею. Вставте потрібне слово та прочитайте прислів'я. Поясніть зміст.

Хочеш їсти калачі — не _____ на печі.

45 : 9	55 : 9	36 : 9
спи	сиди	лежи

Без трудів не їстимеш _____.

21 : 7	42 : 7	50 : 7
кексів	тортів	пирогів

На чорній землі _____ хліб родить.

24 : 4	29 : 4	16 : 4
смачний	білий	корисний

Без хліба нема _____.

36 : 8	40 : 8	72 : 8
обіду	життя	здоров'я

_____ від хліба, хліб від землі.

18 : 6	48 : 6	58 : 6
здоров'я	розум	сила

Поки є хліб і вода, все не _____.

47 : 5	35 : 5	20 : 5
біда	горе	проблема

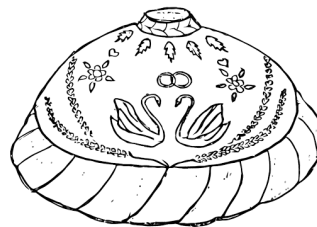
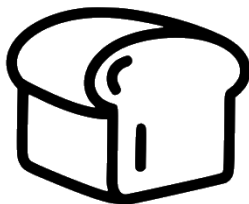
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Які знання знадобилися на уроці? Що найкраще виходило? У чому були труднощі?
- Що цікавого запам'ятали про хліб? Який висновок зробимо про своє ставлення до хлібу?
- Визначте свою успішність на уроці. Якщо були впевнені у своїх знаннях, розфарбуйте коровай.

Якщо були помилки, розфарбуйте батон. Розфарбуйте буханець хліба, якщо вам потрібно більше попрацювати над вивченою темою.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 145. ПАРНІ ЧИСЛА. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Мета: уточнити поняття «парні числа»; вчити виконувати перевірку ділення з остачею; удосконалювати обчислювальні навички та вміння розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення, вміння аналізувати та зіставляти; виховувати старанність, товариськість.

Обладнання: картки для парної роботи, кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Уже дзвінок нам дав сигнал,
І на урок він нас покликав.
Отож, часу не витрачаймо,
Роботу швидше починаймо.

2. Усні обчислення

1) *Знайдіть правильну відповідь.*

$56 : 8 + 81 : 9$

$48 + 32 : (64 : 8)$

$(39 + 33) : 9 \cdot 6$

$93 - 9 \cdot 4 : 6$

$45 : 9 + 42 : 6$

3

5

16

8

52

6

12

48

66

87

$(9 \cdot 7 + 1) : 8$

$54 : 6 \cdot 3 : 9$

$(9 \cdot 9 - 41) : 8$

$45 : 5 \cdot 4 : 6$

$27 : 9 + 9 \cdot 7$

2) *Розв'яжіть ланцюжки.*

$$27 : 9 \cdot 6 : 2 : 3 \cdot 8 : 4 \cdot 8 + 52 = \bigcirc$$

$$32 : 8 \cdot 4 : 8 \cdot 6 : 3 : 2 \cdot 9 + 82 = \bigcirc$$

3. Каліграфічна хвилинка

- Запишіть каліграфічно число-відповідь останнього ланцюжка. (100.)
- Яка загальна кількість десятків в числі 100?
- Пригадайте правила множення/ділення на 100 та 10.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Уточнення поняття «парні числа».

1) *Робота за підручником (с. 94, № 515).*

2) *Робота з кольоровими цеглинками. Гра «Дай сигнал».*

Учитель називає числа: 6, 18, 21, 25, 20, 13, 7, 30, 41, 44. Учні показують зелену цеглинка, якщо назване число є парним, тобто ділиться націло на 2. Червоний колір сигналізує про непарність числа.

2. Раціональний спосіб ділення з остачею на 10 (с. 94, № 516)

— Розв'яжіть приклади. Порівняйте стовпчики прикладів.

$$20 : 10 = 2 \qquad 50 : 10 \qquad 60 : 10 \qquad 70 : 10$$

$$24 : 10 = 2 \text{ (ост. 4)} \quad 58 : 10 \qquad 62 : 10 \qquad 77 : 10$$

— Чому дорівнює частка? (Частка дорівнює кількості десятків двоцифрового числа.)

— Яка остача при діленні на 10? (Остача дорівнює кількості одиниць двоцифрового числа.)

— Яка найбільша остача може бути при діленні на 10? (Найбільша остача може бути 9.)

— Чи може остача при діленні на 10 дорівнювати 10? 12? Поясніть.

3. Ознайомлення зі способом перевірки ділення з остачею

- 1) Дослідження таблиці із діленням з остачею (с. 94–95, № 517).
- 2) Ознайомлення з правилом перевірки ділення з остачею (с. 95, № 518).
- 3) Складання алгоритму перевірки ділення з остачею.

Фізкультхвилинка

У садку зеленому

Яблук нарвемо.

(Підніміть прямі руки вгору, станьте навшпиньки, подивіться угору; розкрийте долоні — стисніть їх; опустіть руки.)

У плетені кошики

Ми їх складемо.

(Піднявши руки вгору, нахиліться вперед, торкніться пальців ніг.)

Ніжки хай потрудяться —

(Тримавши руки на поясі, поставте праву ногу на пальці-п'ятку й тричі притупніть.)

У танок підем.

(Те саме лівою ногою.)

Вправними, бадьорими,

Дужими зростем.

(Підніміть зігнуті руки і пальці до плечей, розігніть їх.)

4. Закріплення вивченого (с. 95, № 519). Робота в парах

Перевірка. Вправа «Кольорова доріжка»

Шифр

Жовтий	Зелений	Оранжевий	Червоний	Синій	Блакитний
$4 \cdot 15 + 4$	$3 \cdot 30 + 3$	$4 \cdot 15 + 7$	$8 \cdot 4 + 1$	$2 \cdot 16 + 2$	$7 \cdot 4 + 1$

Відповідь

Оранжевий	Синій	Блакитний	Зелений
$4 \cdot 15 + 7$	$2 \cdot 16 + 2$	$7 \cdot 4 + 1$	$3 \cdot 30 + 3$

5. Удосконалення вміння розв'язувати задачі. Задачі на ділення з остачею (с. 95, № 520, 521)

1) **Задача № 520. Аналіз та розв'язування задачі шляхом складання таблиці.**

Кількість мушель	67	51	35	19
Кількість разок намиста	1 (67 – 16)	2 (51 – 16)	3 (35 – 16)	4 (19 – 16)
Кількість мушель, що залишилися	51	35	19	3

Розв'язання

$$67 : 16 = 4 \text{ (ост. 3)}$$

$$\text{Перевірка: } 4 \cdot 16 + 3 = 67$$

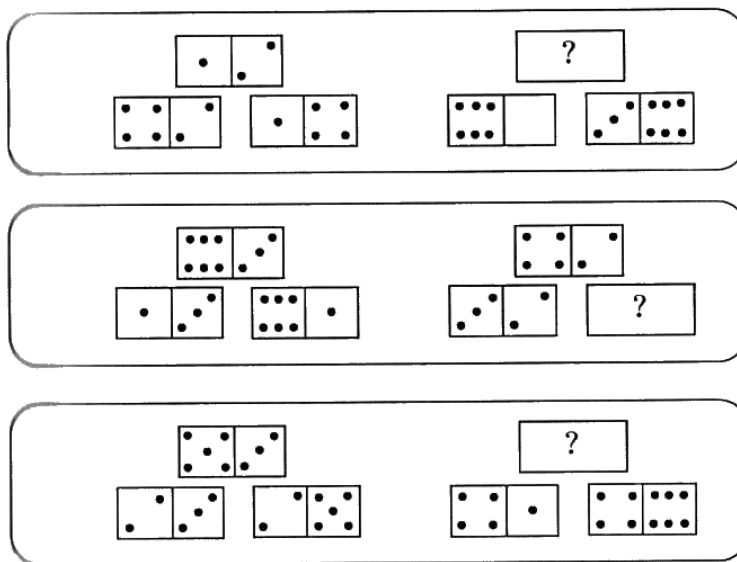
Відповідь: 4 разки намиста буде в Емілії; 3 мушлі залишаться.

2) **Задача № 521. Самостійне розв'язування в парах.**

— Як перевірити правильність розв'язання задачі?

6. Логічна вправа. Робота в парах

— Домалюйте кісточки доміно.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. **Пояснення домашнього завдання (с. 96, № 522, 523)**

2. **Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»**

- Що нового дізналися на уроці?
- Що найкраще вдалося на уроці?
- У чому були труднощі?
- Де в житті можна застосувати здобуті знання?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 146. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ (закріплення). РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: актуалізувати розуміння ділення з остачею; закріпити поняття «парні числа», вміння виконувати перевірку ділення з остачею; вдосконалювати обчислювальні навички; формувати вміння розв'язувати задачі; розвивати логічне мислення; виховувати дбайливе ставлення до природи; стимулювати цікавість до різних професій.

Обладнання: картки для групової роботи, кольорові олівці, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: урок закріплення знань.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав гучний дзвінок —
Час почати наш урок.
Слушні вухка все почують,
Руки вправно попрацюють,

Очі ясні все побачать —
Не страшна мені задача!
До ладу все буде в нас,
Ми — старанний, дружний клас!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 96, № 522, 523)

— Скільки букетів зробила флористка в задачі 522? Якою дією дізнавалися? Скільки квітів залишилося? Як про це дізналися? Чи можемо ми сказати, що у розв'язанні задачі мали ділення з остачею? Запишіть розв'язання у вигляді частки та остачі. Як перевірити розв'язання задачі?

— Чим займається флористка (*флорист*)?

— Флорист володіє мистецтвом складання букета і різних композицій. Тут застосовують живі та штучні квіти, трави, засушені рослини, всілякі природні матеріали — шишки, кора дерев, гілочки і багато іншого. Композиції, створені вмілими руками майстрів своєї справи, здатні прикрасити будь-яке приміщення і створити там незвичайний інтер'єр, що привертає увагу.

— Назвіть приклади, які у частці мали остачу 1 (№ 523). Назвіть приклад на ділення з найбільшою часткою. Який вираз мав рівні частку та остачу?

— Запрошую вас теж побути трохи флористами. Складіть букет із математичних квітів.

Робота в групах. Потрібно скласти з квітів букети по 3 штуки: приклад-частка, відповідь-частка з остачею, приклад-перевірка ділення з часткою (за матеріалом № 523).

— Поясніть, як виконали ділення з остачею та перевірили його.

3. Каліграфічна хвилинка

— Історія флористики почалася понад 5 тисяч років тому в Єгипті, у Стародавній Греції та Римі.

— Напишіть каліграфічно число 5.

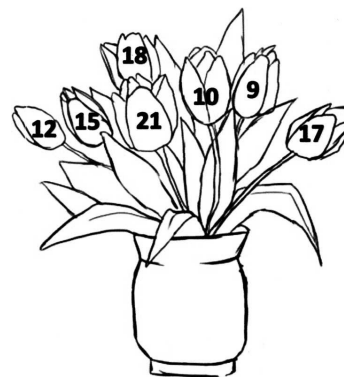
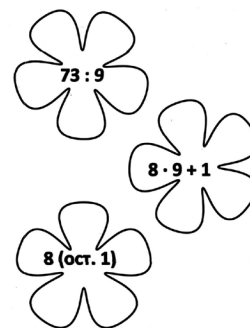
4. Математичний диктант

- Запишіть деякі числа, що діляться на 5 без остачі.
- Запишіть числа, які в результаті ділення на 5 мають в остачі 3.
- Запишіть натуральні числа від 10 до 26. Обведіть числа, які діляться на 6 націло.
- Запишіть тільки частки при діленні чисел 18 і 8, 31 і 6, 50 і 7.
- Усно розділіть на 7 числа 15, 19, 23, 27 та запишіть тільки остачі.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повторення про парність чисел

— Розфарбуйте квіти з парними числами.

- Назвіть непарні числа. Як визначити, парне чи непарне число?
- Чи знаєте ви, яку кількість (*парну чи непарну*) використовують флористи під час складання букета?

2. Удосконалення обчислювальних навичок

1) Гра «Квітковий промінь».

— Згадайте, які числа на числовому промені закрито квітками. Числа-маки поділіть на 2, а числа-ромашки — на 3. Запишіть отримані приклади. Що утворилося? Виконайте перевірку усно.

2) Математична вікторина «Цікавинки про квіти».

— Флористи не тільки вміють складати гарні букети квітів, але і знають про них багато цікавого. А вам відомі якісь цікаві факти про квіти? Дізнайтеся більше.

Розв'яжіть приклади в парах. Виконайте перевірку.

Учитель ставить запитання. Щоб дізнатися відповідь, потрібно виконати завдання та знайти відповідь у таблиці.

$22 : 3$	$35 : 6$	$54 : 9$	$19 : 7$	$35 : 9$
7 (ост. 1)	5 (ост. 5)	6	2 (ост. 5)	3 (ост. 8)
хризантема	гладіолус	тройнда	соняшник	тюльпан

— Чи знали ви, що національною квіткою США 1986 року рішенням Конгресу була визнана _____? Знайдіть приклад, у якому немає остачі. (*Тройнда*.)

— На честь якої квітки в Японії існує орден і навіть свято? У якому прикладі частка дорівнює 7? (*Хризантема*.)

— Ця квітка одна з найбільш швидкозростаючих квітів у світі. Всього за одну добу вона може вирости на 2 сантиметри. Дізнається, що це за квітка, якщо знайдете приклад з остачею 8. (*Тюльпан*.)

— Назва цієї квітки в перекладі зі стародавньої римської позначає «меч». Знайдіть приклад, у якому частка дорівнює остачі. (*Гладіолус*.)

— До появи сучасних технологій саме цю квітку чіпляли до рятувальних жилетів для визначення сторін світу. Чи знаєте ви, що це за квітка? Дізнається, якщо знайдете приклад, у якому частка менше остачі. (*Соняшник*.)

Запитання-відпочинок. Орхідеї — унікальні квіти. У наші дні виведені різнокольорові її види, включаючи зелений і чорний. Але все ж таки орхідею одного з кольорів так і не вдалося вивести. Який це колір? Якщо його поєднати із жовтим, то можна отримати зелений колір. (*Синій*.)

Фізкультхвилинка

Один-два-три, вирости квіти.
До сонця потягнулися високо.
Стало їм приємно і тепло!
Вітерець пролітав,
Гілочками похитав.
Вліво похитнулись —
Низько нагнулись.

3. Розв'язування задач. Робота в групах

- Для складання букету флорист використав 23 тюльпани, витративши чверть усіх квітів. Скільки тюльпанів було у флориста до початку роботи?
- Флорист склав яскравий букет «Весняна фантазія». У магазині його продавали за ціною 270 гривень. На честь свята була оголошена знижка на цей букет на $\frac{1}{3}$. Яка нова ціна букета?
- Сергійко вирішив привітати маму і бабусю з днем Матері. У нього є 100 гривень. Чи вистачить йому грошей, щоб купити 2 букети по 45 гривень? Чи зможе він ще придбати букет і для прабабусі?

- До свята необхідно скласти 6 букетів з 33 троянд, щоб у кожному букеті троянд було порівну. А ті троянди, що залишилися, поєднати з ромашками. Яка кількість букетів буде складена тільки з троянд? Скільки троянд залишиться для іншого виду букету?

4. Логічне завдання

$$\text{Троянда} + \text{Троянда} + \text{Троянда} = 60$$

$$\text{Троянда} + \text{Ромашка} + \text{Ромашка} = 30$$

$$\text{Ромашка} - \text{Троянда} - \text{Троянда} = 3$$

$$\text{Ромашка} + \text{Троянда} \times \text{Ромашка} = ?$$

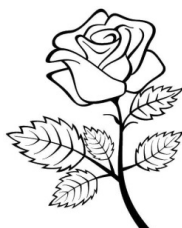
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Які знання знадобилися на уроці? Що найкраще виходило? У чому були труднощі?
- Які цікавинки про квіти запам'ятали та розкажете рідним?
- Визначте свою успішність на уроці. Якщо були впевнені у своїх знаннях, розфарбуйте троянду.

Якщо були помилки, розфарбуйте тюльпан. Розфарбуйте мак, якщо вам потрібно більше попрацювати над вивченою темою.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 147. ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. РОБОТА З НЕРІВНОСТЯМИ ЗІ ЗМІННОЮ. РОБОТА З ДІАГРАМАМИ

Мета: продовжувати формувати вміння виконувати ділення з остачею; вчити аналізувати процес ділення на основі порівняння остачі та дільника; удосконалювати обчислювальні навички та вміння розв'язувати задачі; формувати вміння складати та знаходити розв'язання для нерівностей зі змінною; розвивати креативність мислення; виховувати товариськість, дбайливе ставлення до природи.

Обладнання: картки для групової роботи, телевизор чи ноутбук, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Усні обчислення

1) Гра «Забий м'яч» (Джерело: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-interaktivna-gra-u-matematicnij-futbol-po-temi-dilenna-z-ostaceu-287171.html>).

2) Гра «Пошуковець».

— Виберіть приклади з остачею 3.

$13 : 2$, $24 : 3$, $18 : 4$, $43 : 5$, $15 : 4$, $55 : 9$.

— Назвіть приклади, які не мають остачі, тобто діляться націло.

$32 : 4$, $35 : 6$, $48 : 6$, $50 : 7$, $30 : 5$, $14 : 4$, $12 : 3$.

— Які приклади мають частку 2 й остачу?

$23 : 10$, $6 : 6$, $19 : 9$, $14 : 2$, $9 : 4$, $15 : 7$, $36 : 9$.

3. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно число, у якому 3 сотні, десятків у 2 рази більше, а одиниць на 4 менше, ніж десятків. (Це число 362.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Уточнення розуміння завершеності ділення з остачею (с. 96, № 524). Дослідження

Висновок. Якщо остача менше дільника, то ділення завершено.

2. Первинне закріплення вивченого (с. 97, № 525)

— Спробуйте, не обчислюючи приклади, визначити, чи закінчене ділення.

— Що для цього потрібно зробити? (Потрібно порівняти дільник і остачу. Якщо остача менше дільника, то ділення завершено.) А якщо дільник дорівнює остачі? (Ділення не завершено. Число ділиться націло, без остачі.)

3. Аналіз задачі за питаннями підручника (с. 97, № 526)

4. Удосконалення обчислювальних навичок (с. 97, № 527). Ділення з остачею. Робота в парах

— Розв'яжіть приклади та дізнайтеся більше про квіти, які вирощував дідусь Павло. (Гіацинти, герань.)

Шифр

Герань		Гіацинти	
$53 : 7 = 7$ (ост. 4)	$100 : 30 = 3$ (ост. 10)	$36 : 8 = 4$ (ост. 4)	$25 : 12 = 2$ (ост. 1)

Діти отримують запитання. Розв'язавши приклади і користуючись шифром, дізнаються відповіді на них.

— Які квіти на час спекотного літа і прохолодної зими «впадають у сплячку»? (Відповідь: 4 (ост. 4). Гіацинти.)

- Яка квітка буде рясно цвісти все літо і навіть частину осені? (Відповідь: 7 (ост. 4). Герань.)
- Яка квітка має лікарські властивості? (Відповідь: 3 (ост. 10.) Герань. Вона знищує віруси, нормалізує стан нервової системи, а її запах відлякує комах.)
- Які квіти названі на честь героя давньогрецького міфу? (Відповідь: 2 (ост. 1). Гіацинт. Рід названо на честь героя давньогрецького міфу, прекрасного юнака Гіацинта, коханого бога Аполлона.)

Фізкультхвилинка

5. Складання та розв'язування нерівностей зі змінною (с. 97–98, № 528, 529)

Завдання № 529

$$x - 15 < 12$$

Знайдемо число, при якому $x - 15 = 12$. Це число 27. Отже, всі значення менші 27 і закінчуючи 15, є розв'язками нерівності. $15 - 15 = 0$. Далі дію віднімання виконати неможливо.

Розв'язками нерівності є числа 26–15.

6. Геометрична задача. Обчислення периметра прямокутника. Самостійна робота (с. 98, № 530)

Розв'язання

1) $3 \cdot 2 = 6$ (см) — довжина прямокутника;

2) $(6 + 3) \cdot 2 = 18$ (см)

7. Робота з діаграмою (с. 98, № 531)

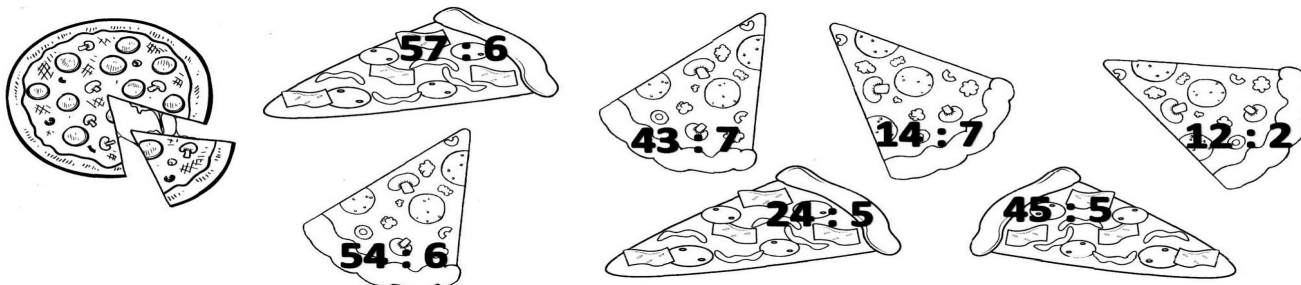
— Дайте відповіді на запитання підручника.

Робота в парах

— Складіть два своїх запитання за діаграмою.

8. Удосконалення обчислювальних навичок. Гра «Склади піцу». Робота в групах

— Піцу можна скласти тільки зі шматочків, на яких записані приклади, що не мають остачі.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 98 № 532, 533)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- На уроці я дізнався(-лася) ...
- Найбільше мене зацікавило ...
- Тепер я вмю ...
- Труднощі виникли під час ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 148. ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. ПОВТОРЕННЯ СПОСОБІВ ДІЛЕННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА ДВОЦИФРОВЕ. ТВОРЧА РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ. СКЛАДАННЯ ДІАГРАМ

Мета: актуалізувати способи перевірки закінченості ділення та правильності виконання ділення з остачею; вдосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі; формувати вміння складати елементарні діаграми та працювати з ними; розвивати логічне мислення; виховувати старанність, товариськість.

Обладнання: картки для парної роботи, телевізор чи ноутбук, презентація, кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: урок закріплення знань.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 98, № 532, 533)

— Поясніть розв'язання задачі 532. Скільки ще потрібно печива, щоб кожен з друзів отримав по 4 печива?

— Назвіть приклад, у якому частка більше остачі. У яких виразах отримали однакове значення й остачу? У якому прикладі частка дорівнює остачі?

3. Каліграфічна хвилинка

— Утворіть трицифрове число з четвірок. Запишіть його каліграфічно. (444.)

4. Усні обчислення. Гра «Математична скринька». Робота в парах

Учень бере зі скриньки приклад на ділення з остачею та розв'язує його. Інший учень складає приклад для перевірки правильності розв'язання.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація способу попередньої перевірки ділення з остачею без обчислень. Спосіб порівняння дільника й остачі.

Пригадайте! Остача повинна бути менше від дільника.

Вправа «Кольорова доріжка»

— Перевірте правильність розв'язання прикладів. Позначте кольоровою цеглинкою приклади, розв'язані з помилкою.

Шифр

$15 : 2 = 7$ (ост. 1)	$21 : 7 = 3$ (ост. 1)	$48 : 9 = 5$ (ост. 3)	$28 : 5 = 4$ (ост. 8)	$32 : 10 = 2$ (ост. 12)	$30 : 9 = 3$ (ост. 3)
жовтий	оранжевий	червоний	зелений	синій	блакитний

Відповідь

$21 : 7 = 3$ (ост. 1)	$28 : 5 = 4$ (ост. 8)	$32 : 10 = 2$ (ост. 12)
оранжевий	зелений	синій

— Чому виникли ці помилки? У яких прикладах незакінчене ділення? (Ділення завершено, якщо остача менша від дільника.)

— Розв'яжіть ці приклади правильно.

2. Удосконалення обчислювальних навичок. Гра «Математичний футбол» (тестування)

— Забийте гол м'ячем з правильним значенням виразу.

Презентація (непероблена) (<https://vseosvita.ua/library/prezentacia-interaktivna-gra-u-matematichnij-futbol-po-temi-dilenna-z-ostaceu-287171.html>).

Або: провести тестування.

1	$16 : 3 =$	а) 5 (ост. 1)	б) 5 (ост. 4)	в) 4
2	$27 : 5 =$	а) 5 (ост. 3)	б) 5	в) 5 (ост. 2)
3	$32 : 6 =$	а) 6 (ост. 2)	б) 5 (ост. 2)	в) 6
4	$21 : 6 =$	а) 3	б) 3 (ост. 1)	в) 3 (ост. 3)
5	$49 : 8 =$	а) 8 (ост. 1)	б) 6 (ост. 1)	в) 7
6	$53 : 9 =$	а) 5 (ост. 3)	б) 6	в) 5 (ост. 8)
7	$54 : 7 =$	а) 6	б) 7 (ост. 5)	в) 7 (ост. 4)
8	$45 : 6 =$	а) 5	б) 6 (ост. 3)	в) 7 (ост. 3)
9	$84 : 9 =$	а) 9 (ост. 3)	б) 8 (ост. 4)	в) 9
10	$55 : 6 =$	а) 9 (ост. 1)	б) 9 (ост. 4)	в) 9 (ост. 3)
11	$43 : 8 =$	а) 6	б) 5 (ост. 3)	в) 7 (ост. 1)
12	$25 : 2 =$	а) 7 (ост. 1)	б) 12 (ост. 1)	в) 11 (ост. 1)

Фізкультхвилинка

3. Формування вміння розв'язувати задачі

- У ресторані офіціант повинен сервірувати кожен стіл на 6 персон. Він має 8 виделок, 16 тарілок і 12 ножів. На скільки столів вистачить цих предметів? Скільки залишиться? На скількох столах будуть усі предмети в наявності?
- У коробці 24 цукерки. По скільки цукерок можуть з'їсти 5 (3, 7) гостей? Скільки цукерок у коробці залишиться?

4. Складання діаграми. Робота в групах

— Обговоріть у групі, які смаколики любляє кожен із вас? (Смаколики: шоколад, печиво, кекси, круасани, карамельки.) Складіть діаграму.

— Після роботи група презентує свою діаграму. А інші групи по ній задають групі питання.

5. Розв'язування нерівностей зі змінною. Робота в групах

— Складіть нерівність зі змінною. Знайдіть 3 розв'язки цієї нерівності.

1-ша група	2-га група	3-тя група	4-та група
Добуток невідомого числа і 3 більше 13	Різниця невідомого числа і 5 менше 21	Сума числа 8 і невідомого числа більше 19	Частка 12 і невідомого числа менше 8
$a \cdot 3 > 13$	$x - 5 < 21$	$8 + c > 19$	$12 : x < 8$

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- На уроці я потренувався(-лася) ...
- Найлегше було виконати ...
- У мене були труднощі під час ...
- Найбільше мене зацікавило ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО ЗА РІК. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПИСЬМОВИМ МНОЖЕННЯМ І ДІЛЕННЯМ

УРОК 151. ПОВТОРЕННЯ НУМЕРАЦІЇ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА ОСНОВІ РОЗРЯДНОГО СКЛАДУ ЧИСЕЛ

Мета: актуалізувати знання учнів про нумерацію трицифрових чисел; удосконалювати вміння додавати і віднімати трицифрові числа на основі розрядного складу чисел; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Клас готовий працювати? *(Так.)*

Додавати й віднімати? *(Так.)*

На розряди розкладати? *(Так.)*

Вчасно руку піднімати? *(Так.)*

Вміло в групах працювати? *(Так.)*

Вирази й задачі розв'язати? *(Так.)*

2. Перевірка домашнього завдання

3. Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні пропоную відвідати магазин іграшок. Скільки коштує робот *(лялька, планшет, машинка)*? Чи правильно підписані цінники? Запишіть цифрами числа, що повинні бути на цінниках. *(620, 439, 807, 500.)*

— Скільки цифр використали для запису чисел? Як називають такі числа? *(Трицифрові.)*

— Яке число найменше? Збільште його на 1. *(449, 450.)*

— Яке число найбільше? Зменште його на 1. *(807, 806.)*

— Назвіть круглі числа. Які числа є попередніми до цих круглих чисел? *(620, 500; 619, 499.)*

— У Миколки були купюри номіналом 100 гривень, 500 гривень, 20 гривень. Яку іграшку він купив, якщо використав усі гроші? *(Миколка купив робота за 620 гривень.)*

— Які дві іграшки можна купити на 1000 гривень? *(Ляльку і машину.)*

4. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 111

— Яку цифру не використовували для запису чисел на цінниках? *(Одиницю.)*

— Запишіть трицифрове число, за допомогою одиниць.

5. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці ми повторимо нумерацію трицифрових чисел. Будемо вдосконалювати навички додавання та віднімання трицифрових чисел на основі розрядного складу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань про нумерацію трицифрових чисел

1) *Визначення сотен, десятків, одиниць. Порівняння чисел. Колективна робота (с. 99, № 534).*

— Прочитайте круглі числа. (300, 500, 900)

— Які числа мають одиницю в розряді десятків? (913, 319). Що цікавого ви помітили у записі цих чисел?

— Прочитайте останні два числа. (505, 601) Що в них спільного?

— Запишіть числа у порядку зростання.

300, 319, 500, 505, 601, 900, 913.

2) *Запис трицифрових чисел. Самостійна робота (с. 99, № 535).*

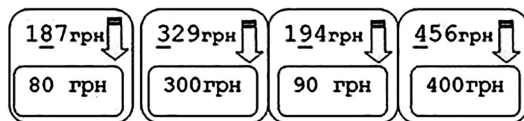
• Запис чисел цифрами (777, 17, 805, 493, 999).

• Запис чисел, більших за подані на 1. (778, 18, 806, 494, 1000.)

— Які числа «зайві»? Чому? (Двоцифрові та число 1000.)

3) *Робота в парах.*

— В інтернет-магазині акція. Як змінювали ціни товарів? Зверніть увагу на розряди, підкреслені у числах.

— Виконайте завдання за зразком.

154   50   447   7   843   800

345   ___   894   ___   334   ___

674   ___   253   ___   446   ___

451   ___   376   ___   625   ___

855   ___   542   ___   168   ___

Фізкультхвилинка

Заніміла наша спинка
І затерпли кулачки.
Знов у нас фізкультхвилинка,
Наші любі діточки.
Позгинали вправні пальці
В кулачок і з кулачка.
А тепер, немов у танці,
Затанцюєм гопачка.
І ось так поставим руки
До плечей — і розведем,
Колові ми зробим рухи
І на парти покладемо.

2. Удосконалення навичок додавання та віднімання трицифрових чисел на основі розрядного складу числа

1) *Закріплення вміння розкладати числа на суму розрядних доданків (с. 99, № 537).*

— Назвіть числа, які необхідно розкласти на суму розрядних доданків. (527, 604, 216, 71.)

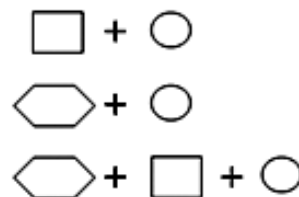
— Запишіть рівності у такому порядку, щоб вони відповідали цій схемі.

$$71 = 70 + 1$$

$$604 = 600 + 4$$

$$527 = 500 + 20 + 7$$

$$216 = 200 + 10 + 6$$

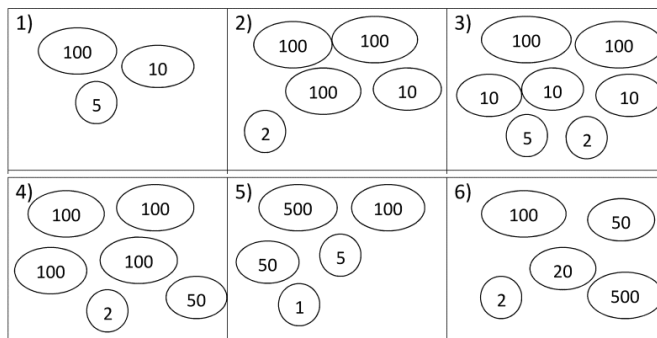
2) Самостійна робота.

- Виконання додавання чисел на основі розрядного складу числа (с. 99, № 538).

Перевірка. 330, 303, 258, 252, 782, 444.

- Гра «Збери бульбашки».

— Запишіть, які числа утворяться з поданих бульбашок? Як легше поєднати бульбашки, якщо їх більше трьох? (За розрядами.)

3. Удосконалення обчислювальних навичок (с. 99, № 539)

$$486 - 86$$

$$346 - 6$$

$$736 - 700$$

$$806 - 800$$

$$486 - 80$$

$$346 - 40$$

$$707 - 7$$

$$705 - 700$$

4. Розв'язування задач

1) Розв'язування задачі (с. 99, № 540).

Сашко задумав число, що закінчується цифрою 8. Воно більше, ніж число 230, і менше, ніж число 240. Яке число задумав Сашко?

— Назвіть числа, які відповідають нерівності $230 < a < 240$? Яке з цих чисел закінчується цифрою 8?

($a = 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239$.)

2) Логічні задачі.

- Визнач трицифрове число, у якому сума перших двох цифр дорівнює 2, а сума двох останніх — 5. (114.)
- Визнач трицифрове число за умовою: перша й остання цифри однакові. Цифра, що позначає десятки, на 7 більша за цифру, що позначає одиниці. (181, 292.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 99–100, № 541, 542)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- Найкраще мені вдавалося ...
- Мені було складно, коли ...
- Найцікавішим було ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 152. ПОВТОРЕННЯ НУМЕРАЦІЇ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. УСНЕ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: закріпити знання учнів про нумерацію трицифрових чисел; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; формувати обчислювальні навички; розвивати математичне мовлення і логічне мислення; виховувати відповідальне ставлення до свого здоров'я; стимулювати інтерес до спорту.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: віртуальна туристична прогулянка.

Освітні галузі: математична, природнича, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Лиш дзвінок на урок продзвенить,
Стане кожний серйозним в ту мить.
Бо роботи багато у нас,
І дружно працює наш клас.

Уже дзвінок сигнал нам дав,
І на урок він нас покликав.
А отже, часу не втрачаймо,
Роботу швидше починаймо.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 99–100, № 541, 542)

- Які числа на числовій прямій пропущені? Які числа, менші даних на 1, записати?
- Скільки кілограмів кавунів було в ятці на початку дня?
- Яке рівняння можна скласти для розв'язання задачі? ($x - 120 = 120$.)
- Обґрунтуйте числове значення різниці. Що про це сказано в задачі? («Залишилася така сама маса кавунів».)

3. Мотивація навчальної діяльності

1) Гра «Розшифруй слово».

— Назвіть трицифрові числа у порядку зростання. Які букви відповідають цим числам? Впишіть їх у порожні клітинки. Яке слово зашифроване?

	а			а			а
--	---	--	--	---	--	--	---

б	а	й	д	а	р	к	а
---	---	---	---	---	---	---	---

239	Б	240	Й
99	В	243	К
1000	Г	68	Л
241	Д	242	Р

2) Інформаційна зупинка.

Байдарка — човен із закритим верхом, у якому є отвір для одного або двох гребців. Ідея створення байдарки належить полярним народам. Спочатку рибалки переправлялися на ній по Льодовитому океану. Перші конструкції були дерев'яними, обтягнутими гладкою шкірою тварин моря. Зараз байдарки виготовляють з різних сучасних матеріалів.

Веслування на байдарках є олімпійським видом спорту.

— Пропоную вам сьогодні вирушити у віртуальну туристичну прогулянку на байдарках річками України.

3. Каліграфічна хвилинка

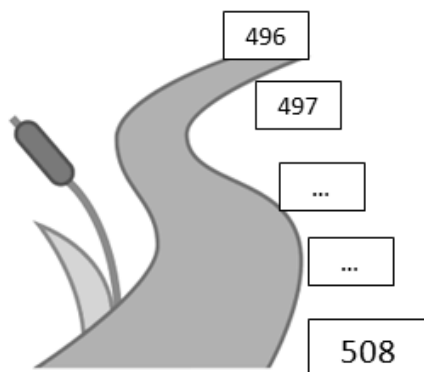
- Чи знаєте ви, скільки гребців зазвичай керують байдаркою? (Двоє.)
- Запишіть числа, які ви можете утворити за допомогою цифри 2. (2, 22, 222.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань про нумерацію трицифрових чисел

Крок 1. Визначаємо маршрут

— Найкращі маршрути можна прокласти по річках Дніпро (притоки Рось, Інгулець, Псел, Ворскла), Десна (Сейм), Сіверський Донець, Дністер, Південний Буг та інші. Ці річки відомі своєю спокійною течією. Прокладемо маршрут по річці ... (назва за регіоном). Назвіть числа від 496 до 508. (С. 100, № 543.)

Крок 2. Готуємо спорядження

— Дізнаймося, що обов'язково треба взяти із собою для подорожі на байдарках.

Запишіть числа, на 10 більші від поданих: 731, 629, 391, 815, 900. (С. 100, № 544.)

— Знайдіть ці числа в таблиці. Назвіть предмети, необхідні для подорожі.

392	401	630	639	721	741	805	825	901	910
музична колонка	кепка або панамка	планшет	питна вода	жувальна гумка	змінний одяг і взуття	футбольний м'яч	герметичний пакет	альбом для малювання	рятувальний жилет

2. Розвиток обчислювальних навичок

Крок 3. Тренування. Робота в парах (С. 100, № 545)

— Успіх подорожі залежить від уміння працювати в парі. Потренуємося «грести» дружно.

- Перший учень називає числа від 320 до 330, а другий — числа, на 100 більші, ніж ті, що назвав перший учень.
- Другий учень називає числа від 612 до 620, а перший — числа, на 100 менші, ніж ті, що назвав другий учень.

Крок 4. Вибір байдарки

— Розв'яжіть приклади (с. 100, № 546) і дізнайтеся, які переваги мають різні види байдарок. Байдаркою якого виду нам буде зручно керувати?

Каркасні	Надувні	Каркасно-надувні	Пластикові
100 + 1	200 + 1	399 + 1	899 + 1
100 + 10	200 + 10	390 + 10	890 + 10
100 + 100	200 + 100	399 + 100	899 + 100

Відповіді	Переваги	Недоліки
201, 210, 300	Зручно транспортуються, не перекидаються	Важко керуються у вітряну погоду
400, 400, 499	Підходять для новачків, стійкі, швидкі	
900, 900, 999	Швидкі, маневрові, не перекидаються	Потребують навички управління
101, 110, 200	Маневрові, зручно керуються, швидкі	Важкі для транспортування, можуть перекидатися

Фізкультхвилинка

Встали рівно біля парт.
Починаємо наш старт.
Руки вгору, руки вниз,
Подивились пильно скрізь.

Головою покрутили,
Потім разом всі присіли.
Піднялись, понагинались
І здоровими zostались.

Крок 4. Сплав по річці

Самостійна робота учнів. Розв'язування прикладів на додавання та віднімання трицифрових чисел (с. 100, № 548). Перевірка — за допомогою кольорових цеглинок.

Відповіді

Жовтий	Блакитний	Червоний	Оранжевий	Синій	Зелений
416	852	928	753	685	216

3. Робота над задачами

1) Визначення вартості покупки за завданням підручника (с. 100, № 549).

— Якому компоненту дії віднімання відповідають питання, записані у таблиці? Впишіть числові дані.

— Складіть вираз для розв'язання задачі.

Зменшуване	Від'ємник	Різниця
Скільки гривень віддав покупець?	Яка вартість покупки?	Решта

2) Порівняння довжини річок України за завданням підручника (с. 100, № 550) та додатковим матеріалом.

— Складіть вирази на порівняння довжини річок за таблицею.

Південний Буг	806 км	Сіверський Донець	500 км
Десна	575 км	Збруч	244 км
Інгулець	549 км	Ворскла	348 км

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 100–101, № 551, 552)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Що нового дізналися?
- Які знання вам знадобилися на уроці?
- Яких труднощів зазнали?
- Що вдалося найлегше?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 153. ПИСЬМОВЕ ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВОГО ЧИСЛА ВІД КРУГЛОГО. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. РОБОТА НАД ЗАДАЧЕЮ З БУКВЕНИМИ ДАНИМИ

Мета: актуалізувати знання про нумерацію трицифрових чисел; закріпити навички письмового віднімання трицифрового числа від круглого; вдосконалювати вміння розв'язувати задачі з буквеними даними; розвивати логічне мислення; виховувати охайність, пізнавальний інтерес.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 100–101, № 551, 552)

— Яку задачу потрібно було розв'язувати дією додавання, а яку — дією віднімання? Які вирази ви склали для розв'язання задач?

— Назвіть числа, які отримали у результаті письмового додавання трицифрових чисел?

3. Математичний диктант

— Випишіть із таблиці числа, що відповідають поданим умовам.

309	176
824	217
658	388
485	140
569	629
912	703

Число, що знаходиться між 300 та 350	309
Число, що знаходиться між 650 і 700	658
Число менше за 150	140
Числа, що знаходяться між 550 і 630	569, 629
Число, що має 7 сотень	703
Число, що має 5 одиниць	485
Число, що має 2 десятки	824
Число, у якому є дві однакові цифри	388

4. Каліграфічна хвилинка

— Заповніть пропуски у прикладі. Яка цифра пропущена?

— Що цікавого ви знаєте про число 3?

— Запишіть числа, користуючись тільки цифрою 3.

$$\begin{array}{r} + 1 \square 1 \\ \square 7 \square \\ \hline 5 0 4 \end{array}$$

5. Мотивація діяльності

— Триголовий Дракон охороняє скарб. Кожна голова придумала випробування. Якщо впораємось із завданнями, відкриємо скриню.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення обчислювальних навичок

1) Обчислення прикладів на письмове віднімання трицифрового числа від круглого (с. 101, № 553).

— «Виконайте віднімання та побудуйте вежу з кольорових цеглинок!» — дає завдання Перша Голова.

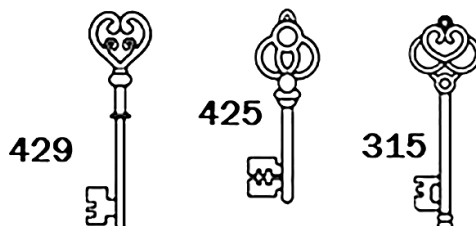
Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
339	221	311	425	619	715
193	203	331	725	535	729

Відповіді

Жовтий	193
Оранжевий	221
Блакитний	619
Червоний	311
Зелений	425
Синій	715

2) Обчислення значень виразів на дві дії (с. 101, № 554).

— «Дізнайтеся, яким ключем відімкнути скриню. Для цього виконайте обчислення та обчисліть суму значень виразів», — дає завдання Друга Голова. ($26 + 36 + 59 + 4 + 300 + 0 = 425$.)

2. Розвиток умінь розв'язувати задачі

— «Розв'яжіть задачі, — дає завдання Третя Голова, — і я покажу, де захована скриня».

1) Виконання завдання підручника за допомогою таблиці (с. 101, № 555).

Зменшене	Скільки пасажирів було на теплоході?	135
Від'ємник	Скільки пасажирів вийшло на зупинці?	? (38)
Різниця	Скільки пасажирів залишилося?	97

Фізкультхвилинка

2) Робота над задачею з буквеними даними (с. 101, № 556).

— Якою дією обчислимо кількість деталей, які виготовили за три дні? (Додаванням.)

— Складіть вираз із буквеними даними, що відповідає розв'язанню задачі. ($a + k + x$)

— Які значення мають буквені дані? Обчисліть значення виразу.

$$226 + 269 + 274 = 769$$

3) Розв'язування задачі на кратне відношення двох чисел (с. 101, № 557).

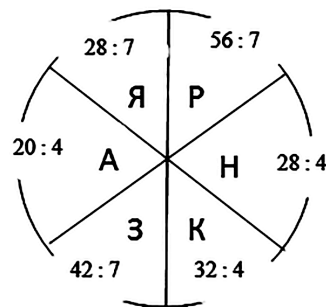
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 101, № 558, 559)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мій скарб»

Шифр

6	7	5	7	7	4

— Який скарб ми знайшли у скрині? (Знання.)

— Що виконували із задоволенням на цьому уроці?

— Які математичні скарби ви «поклали» у скриню власних досягнень за цей рік навчання?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 154. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПИСЬМОВИМ СПОСОБОМ МНОЖЕННЯ ЧИСЕЛ. АЛГОРИТМ ПИСЬМОВОГО МНОЖЕННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД. ЗАПИС ТА ОБЧИСЛЕННЯ ВИРАЗІВ. ПОВТОРЕННЯ МІР ЧАСУ

Мета: ознайомити учнів із письмовим способом множення чисел, з алгоритмом письмового множення з переходом через розряд; повторити міри часу; вдосконалювати вміння записувати вирази, знаходити частину від числа; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення та математичне мовлення; виховувати допитливість; стимулювати пізнавальний інтерес.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові цеглинки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 101, № 558, 559)

— Якою дією дізналися масу кабачків? Скільки всього кілограмів огірків і кабачків зібрали з городу?

— Які знання знадобилися для виконання завдання № 559? (*Порядок виконання арифметичних дій, додавання та віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд.*)

— Зачитайте значення виразів.

3. Актуалізація знань. Повторення табличного множення і ділення

1) *Гра «Математичний футбол».*

2) *Самостійна робота. Обчислення значень виразів на три дії (с. 102, № 560).*

3) *Робота в парах (с. 102, № 561).*

- Перший учень називає числа від 7 до 2, а другий — числа, які у 3 рази більші, ніж ті, що називає перший учень.
- Другий учень називає круглі двоцифрові числа, а перший — числа, які у 10 разів менші, ніж ті, що називає другий учень.

4. Каліграфічна хвилинка

Запис цифри 4, чисел 44, 444.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Ознайомлення з письмовим способом множення чисел (с. 102, № 562)

— Дію множення, як і дію додавання, можна виконувати у стовпчик. Розгляньте, як при цьому записують числа. Зверніть увагу, що при множенні на двоцифрове та трицифрове число одноцифрове записують праворуч (*під одиницями*).

2. Первинне закріплення

1) *Коментування розв'язання прикладів (с. 102, № 563).*

2) *Робота в парах. Вправа «Знайди помилку».*

Учням пропонують виправити помилки на картках у прикладах на письмове множення трицифрових чисел без переходу через розряд.

3. Ознайомлення з алгоритмом письмового множення з переходом через розряд (с. 103, № 564).

Складання пам'ятки

1	Множу одиниці на дане число
2	Одиниці пишу під одиницями. Десятки запам'ятовую

3	Множу десятки на дане число
4	До числа, яке отримали, додаю десятки, які запам'ятали, коли множили одиниці. Записую під десятками. Сотні запам'ятовую
5	Множу сотні на дане число
6	До числа, яке отримали, додаю сотні, які запам'ятали, коли множили десятки. Записую під сотнями

4. Засвоєння алгоритму письмового множення трицифрових чисел із переходом через розряд

- 1) Коментування розв'язання прикладів (с. 104, № 565).
- 2) Розв'язання задачі на обчислення добутка (с. 104, № 566).

Фізкультхвилинка

5. Розвиток уміння записувати та обчислювати вирази (с. 104, № 567)

$$23 \cdot 5 - 100 = 115 - 100 = 15 \quad (456 - 300) \cdot 2 = 156 \cdot 2 = 312 \quad 500 + 121 \cdot 4 = 500 + 484 = 984$$

6. Повторення мір часу. Вправа «Кольорові цеглинки»

Шифр

Оранжевий	Жовтий	Червоний	Зелений	Блакитний
10	20	24	30	60

Скільки годин у добі?	24 години	Червоний
Скільки секунд у хвилині?	60 секунд	Блакитний
Скільки хвилин у годині?	60 хвилин	Блакитний
Скільки хвилин становить половина години?	30 хвилин	Зелений
Скільки хвилин становить 1/6 години?	10 хвилин	Оранжевий
Скільки хвилин становить 1/3 години?	20 хвилин	Жовтий

7. Удосконалення вміння розв'язувати задачі на обчислення частини від числа

- 1) Колективне обговорення задачі № 570.

- Що означає число 45 в задачі? (Кількість дівчаток і хлопчиків, які гралися на майданчику.)
- Що відомо про кількість дівчаток? (П'ята частина всіх дітей.)
- Якою дією можна дізнатися кількість дівчаток? ($45 : 5 = 9$.)
- Як дізнатися кількість хлопчиків? Складіть вираз. ($45 - 9 = 36$.)

- 2) Самостійна робота (с. 104, № 571).

Визначення довжини відрізка AB ($\frac{1}{2}$ довжини відрізка $СК$.) Креслення відрізка AB .

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 104, № 572, 573)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Що сьогодні повторили?
- Чого навчилися?
- Які труднощі виникли на уроці?
- Над чим варто ще працювати?
- Які завдання було легко виконувати?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 155. ЗАКРІПЛЕННЯ ПИСЬМОВОГО МНОЖЕННЯ ДВО- ТА ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА ОДНОЦИФРОВЕ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ. ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ

Мета: закріпити вміння виконувати письмовим способом множення дво- та трицифрових чисел; удосконалювати вміння розв'язувати задачі, записувати вирази; формувати обчислювальні навички; розвивати творчу самостійність, математичне мовлення, логічне мислення; виховувати товариськість; стимулювати пізнавальний інтерес.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал, кольорові олівці.

Тип уроку: урок закріплення знань.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Добрий день!
Сіли рівно, озирнулись,
Один одному всміхнулись.
Якщо добре працювати —

Вийдуть гарні результати.
Тож не гаємо ми час,
Бо знання чекають нас!

2. Мотивація діяльності

— Сьогодні ми запрошені у містечко гномів на свято Світлячків. Нас вітають гномики Копуша, Добряк і Неквапа.

Цього року настала їхня черга влаштовувати свято.

Копуша відповідає за оздоблення святкового майданчику, Добряк — за приготування їжі, Неквапа — за відпочинок і Шоу світлячків.

Але всі троє гномиків мають труднощі з математикою. Вони потребують нашої допомоги.

3. Усні обчислення

— Капуші потрібно розвісити прапорці у певному порядку. Допоможіть виконати обчислення, щоб у прапорцях з'явилися числа.

4. Каліграфічна хвилинка

— Капуша хоче зазначити в оголошенні, що свято розпочнеться о 17 годині, але забув, як записувати числа. Які цифри треба навчитися писати Капуші?

— Пропишіть число 17 каліграфічно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Закріплення письмового множення дво- та трицифрових чисел

1) Логічна задача.

— Копуша занепокоївся, чи все готово на святковому майданчику. Він підрахував, що столів — 27. За одним столом розміщується 6 гномів. Усього гномиків: 168.

— Скільки гномів розмістяться за 27 столами?

$$27 \cdot 6 = 162$$

— Скільком гномикам бракує місця?

$$168 - 162 = 6$$

— Що необхідно зробити до початку свята? (*Виготовити ще один стіл.*)

2) Складання прикладів на множення трицифрових чисел та обчислення їх письмово.

— Добряк готує частування. Допоможіть йому обчислити, скільки слід підготувати інгредієнтів, щоб вистачило на всіх мешканців Містечка Гномів.

— Складіть приклади, користуючись даними з блокнота Добряка.

$$\begin{array}{r} 168 \cdot 2 = 336 \\ \times \quad 168 \\ \hline 336 \end{array} \quad \begin{array}{r} 168 \cdot 3 = 504 \\ \times \quad 168 \\ \hline 504 \end{array} \quad \begin{array}{r} 168 \cdot 4 = 672 \\ \times \quad 168 \\ \hline 672 \end{array} \quad \begin{array}{r} 168 \cdot 5 = 840 \\ \times \quad 168 \\ \hline 840 \end{array}$$

Для 1 гнома:

Смажені гриби — 4 шт.

В'ялена риба — 2 шт.

Печена картопля — 5 шт.

Солоні огірки — 3 шт.

Пунш — 1 літр

2. Удосконалення вміння розв'язувати задачі

1) Колективне обговорення задачі.

Неквапа підраховує, скільком гномикам слід підготувати настільні ігри, якщо вже відомо, що половина всіх гномів хоче танцювати, 22 — грати у футбол, а 19 — у квача.

Танцювати — ?, $\frac{1}{2}$ від 168

Грати у футбол — 22

У квача — 19

Настільні ігри — ?

— Якою дією дізнатися, скільки гномів буде танцювати? ($168 : 2 = 84$.)

— Складіть вираз для розв'язання задачі.

$$168 - (84 + 22 + 19) = 43$$

2) Самостійна робота.

Добряк розкладав десерт: на 28 тарілок по 6 кексів з кремом, і на 56 тарілок по 4 кекси з шоколадом. Скільки всього кексів підготував Добряк?

— Скільки кексів з кремом підготував гномик? ($6 \cdot 28 = 168$.)

— Скільки було кексів з шоколадом? ($4 \cdot 56 = 224$.)

— Складіть вираз для розв'язання задачі.

$$6 \cdot 28 + 4 \cdot 56 = 392$$

Фізкультхвилинка

Довго гномики трудились.
Трішки гномики втомились.
Потяглися, пострибали,

Руки вгору підняли;
Нахилились, розігнулись,
Й до роботи знов взяли.

3. Удосконалення вміння записувати вирази

Робота в парах. Вправа на обчислення

— Неквапа має зібрати світлячків. Він отримав підказку, де їх найбільше, але не може порахувати. Обчисліть значення виразів — і дізнаєтесь, де Неквапі шукати світлячків.

1	У саду
2	На болоті
3	На лісовій галявині
4	У лузі за річкою
5	Біля ставка
6	У полі за млином

УРОК 156. ПИСЬМОВЕ МНОЖЕННЯ НА ЧИСЛО З НУЛЕМ В РОЗРЯДІ ДЕСЯТКІВ (102 · 7). РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ. РОБОТА НАД ЗАДАЧАМИ З БУКВЕНИМИ ДАНИМИ

Мета: закріпити вміння обчислювати значення виразів на три дії; ознайомити учнів з алгоритмом письмового множення на число з нулем в розряді десятків; удосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі з буквеними даними, обчислювати периметр трикутника; формувати обчислювальні навички; розвивати увагу, математичне мовлення, логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання

3. Математичний диктант

- Перший множник 23, другий множник 3. Обчисліть добуток.
- Перший множник 15, добуток 15. Обчисліть другий множник.
- Яке число в 7 разів менше 63?
- Яке число в 4 рази більше 12?
- Ділене 56, дільник 8. Обчисліть частку.
- Дільник 2, частка 35. Обчисліть ділене.
- Різницю чисел 20 і 19 помножте на їх суму.
- Частку чисел 7 і 7 збільште на добуток цих чисел.
- У скільки разів 500 більше 100?

(69, 1, 9, 48, 7, 70, 39, 50, 5.)

4. Каліграфічна хвилинка. Написання числа 555

— Останньою відповіддю було число 5. Назвіть трицифрове число, яке складається з п'ятирок. Напишіть його каліграфічно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань про арифметичні дії. Усне опитування

- Які арифметичні дії ви знаєте?
- Назвіть дії першого ступеня. (Додавання, віднімання.) Назвіть дії другого ступеня. (Множення, ділення.)
- У якому порядку виконують дії одного ступеня? (Зліва направо за порядком написання.)
- Як розв'язують вирази, що містять дії обох ступенів? (Першими виконують дії старшого ступеня, тобто множення і ділення.)
- Як змінюється порядок виконання дії у виразі з дужками? (Спочатку виконують дії у дужках, а потім — решту дій у встановленому порядку.)

2. Закріплення вміння розв'язувати вирази на три дії

1) Колективне виконання завдання № 574.

$$80 - 7 \cdot 9 + 1 = 80 - 63 + 1 = 17 + 1 = 18$$

$$412 - 350 + 189 = 62 + 189 = 251$$

$$457 - 24 \cdot 4 = 457 - 96 = 361$$

$$1000 - 65 \cdot 4 = 1000 - 260 = 740$$

2) Установлення залежності значення виразу від розташування дужок (с. 105, № 575).

Вправа «Кольорові цеглинки»

Учні розв'язують вирази самостійно і будують вежу з цеглинок відповідно до результатів обчислень.

Шифр

Оранжевий	Жовтий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
61	114	124	144	148	172

Відповіді

$198 - (50 + 96 : 4)$	124	Червоний
$198 - 50 + 96 : 4$	172	Синій
$(198 - 50 + 96) : 4$	61	Оранжевий
$180 - (51 + 45) : 3$	148	Блакитний
$180 - 51 + 45 : 3$	144	Зелений
$180 - (51 + 45 : 3)$	114	Жовтий

3) Логічне завдання.

— Поставте дужки так, щоб значення виразу збільшилося.

$$\begin{array}{ll} 5 \cdot 3 + 7 & 5 \cdot (3 + 7) \\ 2 + 4 \cdot 6 & (2 + 4) \cdot 6 \\ 32 : 4 - 2 & 32 : (4 - 2) \\ 36 : 6 - 4 & 36 : (6 - 4) \end{array}$$

3. Ознайомлення учнів із письмовим множенням на число з нулем у розряді десятків

1) Актуалізація знань про розряди трицифрових чисел (с. 105, № 576).

— Запишіть числа як суму розрядних доданків.

— У яких сумах ви записали всього два доданки? Чому? (У числах 506, 103, 805 відсутні одиниці розряду десятків.)

2) Ознайомлення учнів з міркуванням під час виконання письмового множення на число з нулем у розряді десятків (с. 105, № 577).

4. Первинне закріплення

1) Колективне розв'язування прикладів на три дії (с. 106, № 578).

$$\begin{array}{l} 874 - 104 \cdot 2 = 666 \\ 403 \cdot 2 - 749 = 57 \\ 215 \cdot 3 - 5 \cdot 71 = 645 - 355 = 290 \end{array}$$

2) Порівняння виразів. Обчислення значень виразів (с. 106, № 579).

— Порівняйте вирази. Що в них спільного? Що відмінного? (Вирази на знаходження добутку двох чисел. Другий множник у кожному стовпчику — незмінний.)

Наприклад:

Вираз	Відмінне	Спільне	
$17 \cdot 4$	Перший множник — двоцифрове число	Другий множник — 4	Мають 7 одиниць розряду одиниць
$107 \cdot 4$	Перший множник — трицифрове число з нулем у розряді десятків		

Фізкультхвилинка

5. Удосконалення вміння розв'язувати рівняння (с. 106, № 580)

— Які з рівностей є рівняннями? Прочитайте їх. ($600 - x = 500$, $69 : c = 23$, $a \cdot 10 = 100$.)

Розв'яжіть одне рівняння на вибір за алгоритмом.

1. Визначте, який компонент невідомий.
2. Пригадайте правило на обчислення невідомого компонента.
3. Обчисліть корінь рівняння.
4. Перевірте розв'язок рівняння шляхом підстановки його у певне рівняння.
5. Розв'язування задач з буквеними даними

1) Колективне розв'язання задачі № 581.

Кількість автобусів	Кількість пасажирів в одному автобусі	Кількість пасажирів в автобусах
a	b	$b \cdot a$
4	35	$35 \cdot 4 = 140$

— Як дізнатися кількість пасажирів в усіх автобусах? (Кількість пасажирів в одному автобусі помножити на кількість автобусів.)

— Складіть вираз для розв'язання задачі. ($b \cdot a$.)

— Які числові значення змінних з'являться у таблиці? ($a = 4, b = 35$.)

— Обчисліть значення виразу. Скільки всього пасажирів умістилося в цих автобусах?

2) Обговорення задачі № 582, заповнення таблиці.

— Про які сервіси йдеться в задачі? Скільки видів тарілок у столовому сервізі? У чайному сервізі?

— Що відомо про кількість тарілок кожного виду?

— Як обчислити кількість тарілок у кожному сервізі?

— Якою дією дізнаємося, на скільки більше тарілок у столовому сервізі, ніж у чайному?

Сервіси	Кількість видів тарілок		Кількість тарілок кожного виду	На скільки більше?
	Змінна	Числове значення змінної		
Столовий	1	6	12	↕
Чайний	p	2	12	

— Складіть вираз для розв'язання задачі. ($12 \cdot 6 - 12 \cdot 2$)

— Спростіть вираз, користуючись правилом множення різниці на число.

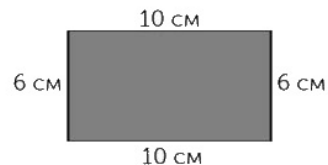
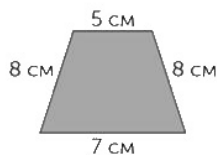
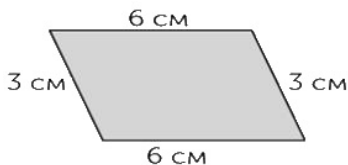
$$(a - b) \cdot c = a \cdot c - b \cdot c$$

$$12 \cdot (6 - 2) = 12 \cdot 4 = 48$$

6. Геометрична хвилинка

1) Обчислення периметра трикутника (с. 106, № 583).

2) Обчислення периметра чотирикутників (<https://learning.ua/matematyka/tretii-klas/perymetr-chotyrykutnykiv>).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 106–107, № 584, 585)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- Сьогодні я дізнався(-лася) про ...
- Було цікаво ...
- Я повторив(-ла) ...
- Мені було складно ...
- Тепер я зможу ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 157. ПИСЬМОВЕ МНОЖЕННЯ НА РОЗРЯДНЕ ЧИСЛО. РОБОТА З НЕРІВНОСТЯМИ ЗІ ЗМІННОЮ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: ознайомити учнів з письмовим множенням на розрядне число; вдосконалювати вміння розв'язувати задачі, нерівності зі змінною; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність, працьовитість.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання (с. 106–107, № 584, 585)

— Скільки кілограмів борошна привезли в магазин? Який вираз склали для розв'язання задачі?

— Назвіть компоненти, невідомі у рівняннях. Як ви їх обчислили?

3. Математичний диктант

- Число 90 зменште в 10 разів.
- Добуток чисел 0 і 7 збільште на 45.
- Частку чисел 0 і 8 збільште в 2 рази.
- Знайдіть частку чисел 320 і 4.
- Суму чисел 37 і 3 помножте на 0.
- Число 7 збільште у 10 разів.
- У скільки разів число 100 більше числа 10?
- Число 600 зменште у 100 разів.
(9, 45, 0, 80, 0, 70, 10, 6.)

4. Каліграфічна хвилинка

— Випишіть з математичного диктанту одноцифрові числа. Утворіть із них двоцифрові.

— Пропишіть їх каліграфічно.

5. Мотивація навчальної діяльності

Гра «Зашифроване слово»

— Знайдіть результати таблиці множення числа 6. Запишіть їх у порядку зростання і дізнайтеся, яке слово зашифроване.

Н - 21   М - 48   А - 54   Е - 36

Ф - 30   У - 32   Р - 42

30	36	42	48	54
Ф	Е	Р	М	А

— Сьогодні завітаємо на ферму братів Му. Роботи на фермі багато, тому стануть у пригоді наша допомога і знання математики.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань про множення на розрядне число

1) *Вправа «Сортування»* (на основі матеріалу підручника — с. 107, № 586).

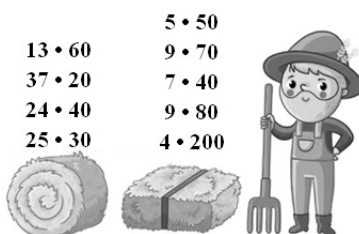

- Заміни кожне з розрядних чисел 30, 50, 600, 900 добутком за зразком: $30 = 3 \cdot 10$.
- Зачитай вирази, які потрапили у мішечок з ячменем, а які — з вівсом.

2) **Вправа «Збираємо сіно» (с. 107, № 587).**

- Порівняйте вирази, записані над тюками сіна. Що спільного? Чим вони відрізняються?
  - Виберіть, які тюки сіна ви можете швидше «зібрати». (*Множення круглих чисел на одноцифрове число.*)
  - Виконайте обчислення, користуючись сполучним законом множення.
- Зразок: $5 \cdot 50 = 5 \cdot (5 \cdot 10) = (5 \cdot 5) \cdot 10 = 250$.

$$(a \cdot b) \cdot c = a \cdot (b \cdot c)$$

2. **Ознайомлення з письмовим множенням на розрядне число (с. 107, № 588)**

- Як робот записав добутки та виконав обчислення? На що він звертає нашу увагу? (*Другий множник за письмового множення на розрядне число записують праворуч від першого.*)

3. **Первинне закріплення**

1) **Колективне розв'язування прикладів завдання № 589.**

2) **Розв'язання прикладів на три дії. Робота в парах (с. 107, № 590)**

- Які арифметичні дії виконаємо першими?
- Добутки яких чисел можна обчислити усно, а які — записати у стовпчик?
- Попрацюйте в парі. Обчисліть значення виразів.

4. **Розв'язування задач**

1) **Актуалізація знань про ділення з остачею. Колективне заповнення таблиці.**

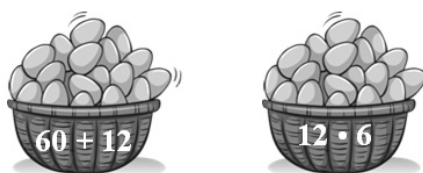
- Допоможіть Корівці розлити молоко у бідони. Скільки бідонів наповнили? Скільки літрів молока залишилося?

День тижня	Скільки надоїли молока?	Місткість бідонів	Скільки бідонів наповнили?	Скільки молока залишилося?
Понеділок	50 л	6 л	? ($48 : 6 = 8$)	? (2 л)
Вівторок	44 л	5 л	? ($40 : 5 = 8$)	? (4 л)
Середа	57 л	6 л	? ($54 : 6 = 9$)	? (3 л)
Четвер	34 л	8 л	? ($32 : 8 = 4$)	? (2 л)
П'ятниця	40 л	6 л	? ($36 : 6 = 6$)	? (4 л)
Субота	48 л	5 л	? ($45 : 5 = 9$)	? (3 л)
Неділя	32 л	5	? ($30 : 5 = 6$)	? (2 л)

Фізкультхвилинка

2) Виконання завдання підручника, використовуючи підказку (с. 108, № 592).

— У якому кошику яєць більше? (Кількість яєць однакова в обох кошиках.)

— Скільки лотків буде заповнено? (6 лотків на 10 яєць і 1 лоток на 12 яєць, або 6 лотків на 12 яєць.)

3) Самостійне розв'язування задачі № 591.

75: 12 = 6 (ост. 3)

— Скільки повних коробок отримали?

— Скільки олівців залишилося?

5. Удосконалення вмінь розв'язувати нерівності зі змінною

1) Повторення поняття «нерівність». Виконання завдання № 593.

— Які записи є нерівностями?

— Які з них потребують розв'язання?

— Згадайте, що означає розв'язати нерівність зі змінною. (Розв'язати нерівність зі змінною означає обчислити ті значення змінної, за яких нерівність зі змінною перетворюється на істинну числову нерівність.)

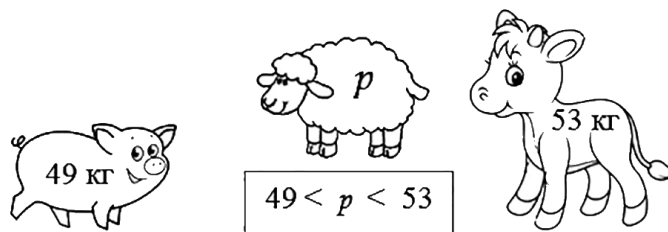
2) Самостійне виконання завдання № 594.

— Добери і запиши по два розв'язки до кожної нерівності.

3) Логічне завдання.

— Фермер зважував вівцю, порося і теля. Якою може бути маса вівці, якщо вона важить більше, ніж порося, але менше, ніж теля?

— Складіть нерівність. Назвіть усі можливі значення змінної p .

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 108, № 595, 596)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

Вправа «Незакінчене речення»

- На уроці я навчався(-лася)...
- Мені було легко виконати...
- Хочу ще потренуватися...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 158. ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. ЗАДАЧІ НА ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ. ВИЗНАЧЕННЯ ЧАСУ ЗА ГОДИННИКОМ. ЗАДАЧІ НА ЧАС. ПЕРЕТВОРЕННЯ МІР ЧАСУ

Мета: актуалізувати знання учнів про ділення з остачею; вдосконалювати вміння розв'язувати задачі на ділення з остачею; закріпити вміння визначати час за годинником; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність, пунктуальність.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав уже дзвінок.

Починається ... *(дити хором)* урок.

І щоб урок був плідним, будемо:

- не просто слухати, а чути; *(Читає 1-й ряд.)*
- не просто дивитися, а бачити; *(Читає 2-й ряд.)*
- не просто відповідати, а міркувати, *(Читає 3-й ряд.)*
- дружно і плідно працювати! *(Увесь клас хором.)*

— І я б дуже хотіла, щоб протягом усього уроку ми дотримували цього девізу.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 108, № 595, 596)

— Які знання знадобилися для виконання завдання 595? *(Письмове множення двоцифрових чисел на кругле число.)*

— З якої кількості квітів Лука зробив три букети? Чи всі квіти використав Лука? Як називають такий спосіб ділення? *(Ділення з остачею.)*

3. Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні на уроці ми будемо вдосконалювати вміння ділити з остачею, розв'язувати задачі та визначати час за годинником.

— Щоб урок пройшов цікавіше, пропоную здійснити віртуальну екскурсію з автостанції у місто ... *(на вибір учителя.)*

— Що ми можемо побачити на автостанції? *(Автобуси, розклад руху, каси, годинник, зупинки, дорожні знаки ...)*

4. Усні обчислення. Гра «Математичний фокус»

— Дізнаймося, з якої платформи вирушає наш автобус. Для цього виконаємо ланцюжок арифметичних дій.

- Загадайте будь-яке число від 1 до 10.
  - Помножьте його на 2.
  - Збільште отримане число на 8.
  - Поділіть на 2.
  - Зменште на число, яке загадав.
- Яке число отримали? *(4.)*

5. Каліграфічна хвилинка

— Назвіть числа у межах 1000, які складаються тільки з 4.

— Напишіть їх каліграфічно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань про ділення з остачею. Усне опитування

— Як називається число, яке ділимо? *(Ділене.)*

— Що таке дільник? *(Число, на яке ділимо.)*

- Як називається результат ділення з остачею? (*Неповна частка.*)
- Який перший крок при діленні з остачею? (*Називаємо число менше за ділене, яке ділиться на дільник націло.*)
- Чи може остача бути більшою за дільник? (*Ні, не може, тому що остача завжди менша від дільника.*)

2. Удосконалення вміння виконувати ділення з остачею

1) Гра «Знайди остачу» (<https://learning.ua/matematyka/tretii-klas/zalyshok-vid-dilennia>).

— Поки ми чекаємо на відправлення, пограймо у гру. Для цього нам знадобиться вміння ділити з остачею.

$$22 \div 4 = 5 \text{ (остача ?)}$$

$$19 \div 3 = 6 \text{ (остача ?)}$$

2) *Робота в парах. Виконання завдання № 598 (с. 108).*

— Обчисліть вирази. Обчисліть суму всіх остач — і ви дізнаєтесь скільки коштує квиток на автобус нашого маршруту.

$42 : 5 = 8 \text{ (ост. 2)}$

$41 : 4 = 10 \text{ (ост. 1)}$

$63 : 20 = 3 \text{ (ост. 3)}$

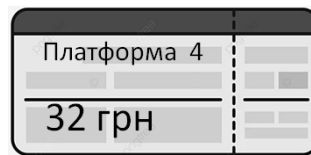
$102 : 50 = 2 \text{ (ост. 2)}$

$17 : 8 = 2 \text{ (ост. 1)}$

$32 : 3 = 10 \text{ (ост. 2)}$

$91 : 30 = 3 \text{ (ост. 1)}$

$720 : 100 = 7 \text{ (ост. 20)}$

3. Робота над задачами

1) *Колективне розв'язування задачі № 599.*

- Скільки пасажирів вирушило у подорож? (*42.*)
- Скільки пасажирів уміщує автобус? (*15.*)
- Скільки пасажирів уміщує два автобуси? ($15 \cdot 2 = 30$.) Три автобуси? ($15 \cdot 3 = 45$.)
- Скільки автобусів знадобилося, щоб розмістити 42 туристи? (*Три.*) Чи є в цих автобусах вільні місця? ($45 - 42 = 3$.)

Фізкультхвилинка

2) *Колективне розв'язування задачі № 600.*

- Скільки літрів бензину потрібно, щоб дістатися з міста до села й назад?
- Скільки літрів бензину залили в бак автобуса? Чи вистачить бензину на поїздку?
- Складіть вираз для розв'язання задачі. Скільки бензину залишиться?

4. Удосконалення обчислювальних навичок

1) Гра «Добутки й частки». *Робота в парах.*

$7 \cdot 8$	$6 \cdot 7$	$5 \cdot 6$	$120 : 3$	$84 : 4$	$72 : 2$
$7 \cdot 7$	$6 \cdot 6$	$5 \cdot 5$	$112 : 2$	$84 : 3$	$70 : 2$
$7 \cdot 4$	$5 \cdot 8$	$5 \cdot 4$	$98 : 2$	$84 : 2$	$40 : 2$
$7 \cdot 3$	$5 \cdot 7$	$4 \cdot 3$	$90 : 3$	$75 : 3$	$36 : 3$

21	40	30	25	42
35	49	12	56	36
		28		20

2) **Самостійна робота. Обчислення значень виразів на дві/три дії (с. 109, № 601).**

$$259 \cdot 3 - 692 = 777 - 692 = 85$$

$$41 \cdot 9 + 57 \cdot 7 = 369 + 399 = 768$$

$$947 - 47 \cdot 9 = 947 - 423 = 524$$

$$482 \cdot 2 - 318 \cdot 3 = 964 - 954 = 10$$

5. **Закріплення вмій визначати час за годинником**

Автобус — справжній трудівник,
За розкладом трудиться звик.

Весь день він не спиняє біг,
Везе людей і в дощ, і в сніг.

— Про який розклад ідеться у вірші? (У якому зазначено час відправлення і час прибуття автобусів.)

— Який пристрій допоможе стежити за часом і не пропустити час відправлення автобуса? (Годинник.)

— Пропоную закріпити вміння визначати час за годинником.

1) **Розв'язування задач підручника (с. 109, № 602, 603).**

— Коли розпочалась туристична подорож? (О дев'ятій годині.) Коли закінчилась? (О 16 год.)

— Скільки годин тривала подорож? (7 годин, $16 - 9 = 7$.)

— Який годинник показує час закінчення сеансу? (Другий.)

2) **Вправа «Мікрофон» (на основі завдань № 604, 605 підручника).**

— Котру годину показують механічні годинники?

— Чи можна за цими годинниками визначити, яка це частина доби — ранок чи вечір, день чи ніч?

— За якими годинниками можна визначити частину доби? (За електронними.)

— Котру годину показують електронні годинники?

— Яка це частина доби?

3) **Вправлення у перетворенні одиниць вимірювання часу (с. 110, № 606).**

— Скільки хвилин у годині?

— Скільки годин вміщується у 120 хвилинах?

— Скільки секунд у хвилині?

— Скільки хвилин вміщується у 180 с? У 240 с? Як дізналися? (Поділили 180 на 60, 240 на 60.)

Робота в парах

— Попрацюйте в парі. Виконайте «перетворення» одиниць мір часу.

$$3 \text{ год} = 60 \text{ хв} \cdot 3 = 180 \text{ хв}$$

$$1 \text{ год } 15 \text{ хв} = 60 \text{ хв} + 15 = 75 \text{ хв}$$

$$2 \text{ год } 30 \text{ хв} = 60 \text{ хв} \cdot 2 + 30 \text{ хв} = 150 \text{ хв}$$

$$130 \text{ хв} = 120 \text{ хв} + 10 \text{ хв} = 2 \text{ год } 10 \text{ хв}$$

$$3 \text{ хв } 20 \text{ с} = 60 \text{ с} \cdot 3 + 20 \text{ с} = 200 \text{ с}$$

$$250 \text{ с} = 240 \text{ с} + 10 \text{ с} = 4 \text{ хв } 10 \text{ с}$$

III. **ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА**

1. **Пояснення домашнього завдання (с. 110, № 607, 608, 609)**

2. **Підсумок уроку. Рефлексія за допомогою кольорових цеглинок**

Червоний	Було дуже складно для мене!
Оранжевий	Я хотів(-ла) зрозуміти, але не вдалося
Жовтий	Я виконував(-ла) завдання з допомогою
Зелений	Виконував(-ла) завдання самостійно, але були помилки
Блакитний	Я задоволений(-на) собою
Синій	Це було дуже просто!

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 159. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПИСЬМОВИМ СПОСОБОМ ДІЛЕННЯ. ПИСЬМОВЕ ДІЛЕННЯ ДВОЦИФРОВОГО ЧИСЛА НА ОДНОЦИФРОВЕ. ПОНЯТТЯ «НЕПОВНЕ ДІЛЕНЕ». РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ ТА ЗАДАЧ

Мета: ознайомити учнів з письмовим способом ділення, письмовим діленням двоцифрового числа на одноцифрове, з поняттям «неповне ділене»; формувати вміння ділити двоцифрові числа на одноцифрові; вдосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі; вдосконалювати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Дружно візьмемось за руки,
Приймемо до науки.
1, 2, 3, 4, 5 —
Хочемо все на світі знати!
День турботливо почнеться,
Все навколо усміхнеться!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 110, № 607, 608, 609)

— Поясніть розв'язання задачі № 607. Скільки повних трилітрових банок? Скільки літрів соку в неповній банці?

— Скільки годин тривала робоча зміна? (№ 608.)

— Виконайте взаємоперевірку № 609.

3. Математичний диктант

- Запишіть число, яке у в 6 разів менше, ніж 420.
- Запишіть частку чисел 240 і 4.
- У скільки разів 320 більше 8?
- Запишіть число, що складається з 2 десятків і 3 одиниць.
- Запишіть число, що складається з 20 десятків і 3 одиниць.
- На яке число слід поділити 5, щоб отримати 1?
- Яке число менше 9 можна поділити на 6 без остачі?
- Зменште 21 в 3 рази.
(70, 60, 40, 23, 203, 5, 6, 7.)

4. Каліграфічна хвилинка

— Останнім у математичному диктанті було число 7. Утворіть двоцифрове та трицифрове число з цифр 7. Пропишіть їх каліграфічно. (7, 77, 777.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань учнів

1) *Визначення загальної кількості сотень, десятків, одиниць у числі (с. 110, № 610).*

— Визначте, скільки в кожному числі всього сотень, усього десятків, усього одиниць.
(569, 100, 140, 555, 803.)

569 — 5 сотень, 56 десятків, 569 одиниць усього;

100 — одна сотня, 10 десятків, 100 одиниць усього.

2) *Вправа «Мікрофон» (с. 110, № 611).*

— Що спільного і відмінного у виразах завдання № 611?

Приклад міркування:

$48 : 2$	Ділимо 48 одиниць	$48 : 2 = 24$	У частці 24 одиниці
$480 : 2$	Ділимо 48 десятків	$480 : 2 = 240$	У частці 24 десятки

2. Ознайомлення учнів з письмовим способом ділення

- 1) Ознайомлення з алгоритмом міркування під час виконання письмового ділення (с. 110–111, № 612).
- 2) Складання пам'ятки.

ПАМ'ЯТКА ПИСЬМОВОГО ДІЛЕННЯ

1. Виділіть перше неповне ділене і встановіть кількість цифр у частці.
2. Знайдіть першу цифру частки, дізнайтеся, скільки одиниць першого неповного діленого поділили і скільки залишилось поділити.
3. Утворіть друге неповне ділене і продовжуйте ділення, поки не розв'яжете приклад до кінця.

3. Первинне закріплення

- 1) Колективне розв'язування прикладів № 613 письмово з коментуванням. Виконання перевірки множенням письмово.

$$\begin{array}{r} 96 \overline{) 4} \\ \underline{8} \\ 16 \\ \underline{16} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 51 \overline{) 3} \\ \underline{3} \\ 21 \\ \underline{21} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 78 \overline{) 6} \\ \underline{6} \\ 18 \\ \underline{18} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 96 \overline{) 6} \\ \underline{6} \\ 36 \\ \underline{36} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 92 \overline{) 2} \\ \underline{8} \\ 12 \\ \underline{12} \\ 0 \end{array}$$

- 2) Самостійна робота. Обчислення значень виразів на дві дії (с. 111, № 614).

$$763 + 74 : 2 = 763 + 37 = 800$$

$$(780 - 684) : 2 = 96 : 2 = 48$$

$$24 \cdot 3 : 2 = 72 : 2 = 36$$

Фізкультхвилинка

Швидко встаньте, посміхніться,
Вище, вище підтягніться.
Ну ж бо, плечі розпряміть,
Підніміть і опустіть,
Вліво, вправо повернулись,
Рук колінами торкнулись.
Сіли, встали, сіли, встали
І на місці пострибали.

4. Удосконалення вмінь розв'язувати рівняння

- 1) Гра «Футбол» з кольоровими цеглинками.

Шифр

Червоний	Жовтий	Оранжевий	Зелений	Блакитний	Синій
10	20	30	40	50	60

На екрані висвічуються рівняння:

$$100 : x = 10$$

$$x : 20 = 1$$

$$x \cdot 3 = 120$$

$$90 : x = 3$$

$$160 - x = 140$$

$$4 \cdot x = 160$$

$$100 + x = 160$$

$$130 - x = 80$$

$$60 \cdot x = 600$$

$$x + 80 = 120$$

$$x : 2 = 30$$

$$x - 15 = 45$$

Учні повинні обчислити корінь рівняння усно. Вибрати відповідь у таблиці та показати відповідну цеглинку.

- 2) Виконання завдання № 615 підручника (с. 111).

— Який компонент невідомий у кожному рівнянні?

— Як обчислити невідомий дільник (доданок)?

УРОК 160. ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ СОТЕНЬ, ДЕСЯТКІВ, ОДИНИЦЬ. ПИСЬМОВЕ ДІЛЕННЯ ТРИЦИФРОВОГО ЧИСЛА НА ОДНОЦИФРОВЕ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ ТА ЗАДАЧ

Мета: актуалізувати знання учнів про загальну кількість сотень, десятків, одиниць у числі; ознайомити з письмовим діленням трицифрового числа на одноцифрове; удосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі; повторити міри маси; удосконалювати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

До уроку! До уроку!
В школі дзвоник кличе вас!
Поспішіть місця зайняти,
Час урок розпочинати.
Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 112, № 618, 619)

— Прокоментуйте розв'язання задачі. Скільки повних команд утворилося? Скільки учнів залишилося в запасі?

— Які знання знадобилися для виконання завдання № 619? Які числа отримали у результаті обчислень?

3. Гра «Знайди пару»

63 : 7	8	54 : 6	8	45 : 5	7
48 : 6	7	40 : 5	7	32 : 4	6
21 : 3	6	28 : 4	9	42 : 6	8
42 : 7	9	36 : 6	4	24 : 4	5
20 : 4	3	15 : 3	6	35 : 7	9
24 : 6	5	32 : 8	5	16 : 4	3
15 : 5	4	18 : 6	10	6 : 3	4
14 : 7	10	16 : 8	3	12 : 6	10
50 : 5	2	60 : 6	2	70 : 7	2

4. Гра «Ланцюжок обчислень»

— Зменшуване 600, від'ємник 200, обчисли різницю ...; поділи на 5 ...; зменши у 8 разів ...; помнож на 16 ...; зменши на 60 ...; помнож на 2 ...; поділи на 10 ...; збільши у 8 разів ...; поділи на 20. (400, 80, 10, 160, 100, 200, 20, 160, 8.)

— Яке число отримали? (8.)

5. Каліграфічна хвилинка

— Утворіть числа в межах 1000 за допомогою цифри 8. Напишіть їх каліграфічно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повторення про письмове ділення двоцифрових чисел

1) *Визначення загальної кількості сотень, десятків, одиниць у числах 598, 407, 170, 687, 344, 901 (с. 112, № 621).*

УРОК 161. ЗАКРІПЛЕННЯ ПИСЬМОВОГО ДІЛЕННЯ ТРИЦИФРОВОГО ЧИСЛА НА ОДНОЦИФРОВЕ. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ МНОЖЕННЯМ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ ТА ЗАДАЧ

Мета: закріпити вміння виконувати письмове ділення трицифрового числа на одноцифрове; формувати вміння виконувати перевірку ділення множенням; удосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Форма проведення: гра «Діамантові стежинки».

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Мотивація діяльності

— Сьогодні на уроці граємо у гру «Діамантові стежинки». Наша мета: зібрати всі діаманти, розташовані у лабіринті. Щоб визначити, який діамант будемо забирати, слід назвати число, яке він закриває, та приклад з таблиці множення.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	2	4	◆	8	10	12	◆	16	18	20
3	3	6	9	12	15	18	21	24	◆	30
4	4	8	12	◆	20	24	28	32	36	40
5	5	10	15	20	25	◆	35	40	45	50
6	6	12	◆	24	30	36	42	48	54	60
7	7	14	21	28	35	42	◆	56	63	70
8	8	16	24	32	40	48	56	64	◆	80
9	9	18	27	26	45	54	◆	72	81	90
10	10	20	30	40	50	60	70	80	90	◆

3. Математичний диктант

- Множник 14, множник 5. Обчисліть добуток.
- Число 17 збільште у 3 рази.
- Множник 16, множник 4. Обчисліть добуток.
- Ділене 540, дільник 6. Обчисліть частку.
- На яке число необхідно помножити 7, щоб отримати 420?
- На яке число слід розділити 320, щоб отримати 8?
- Яке число потрібно розділити на 6, щоб отримати 50?
- Яке число слід помножити на 13, щоб отримати 65?

(70, 51, 64, 90, 60, 40, 300, 5.)

Забираємо перший діамант ($2 \cdot 3 = 6$).

4. Каліграфічна хвилинка. Запис числа 5

— Яке одноцифрове число було в математичному диктанті? Пропишіть його каліграфічно. Забираємо другий діамант ($2 \cdot 7 = 14$).

5. Робота в групах. Вправа «Математичний кросворд»

Варіант 1

2	×		=	6
	×		=	
	×	1	=	
	×	24	=	

	×	5	=	30
	×		=	
8	×	4	=	
	×		=	

Варіант 3

64	:		=	8
:		:		
	:		=	2
	:	2	=	
32	:		=	9
	:		=	9

	:	2	=	27
	:		=	
	:	2	=	
	:		=	

Варіант 2

	×	7	=	
	×		×	
11		5	×	
			×	
22		42		

3	×	12	=	
	×		=	
	×		=	
	×		=	90

Варіант 4

		36	:		=	2		68
:		:		:				:
12		81	:		=			
			:		=			
12	:		=	4		:	1	=

Забираємо третій діамант ($3 \cdot 9 = 27$).

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Закріплення вміння виконувати письмове ділення трицифрового числа на одноцифрове

1) Вправа «Закінчи міркування».

- Згадайте алгоритм письмового ділення трицифрових чисел на одноцифрове.
- Прокоментуйте розв'язання прикладів $432 : 2$ і $356 : 2$.

$$\begin{array}{r} 432 \overline{) 2} \\ \underline{4} \\ 3 \\ \underline{2} \\ 12 \\ \underline{12} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 356 \overline{) 2} \\ \underline{2} \\ 15 \\ \underline{14} \\ 16 \\ \underline{16} \\ 0 \end{array}$$

Забираємо четвертий діамант ($4 \cdot 4 = 16$).

2) Вправа «Знайди помилку».

- Знайди помилки в обчисленнях. Якою повинна бути правильна відповідь?

$$\begin{array}{r} 963 \overline{) 3} \\ \underline{9} \\ 6 \\ \underline{6} \\ 3 \\ \underline{3} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 842 \overline{) 2} \\ \underline{8} \\ 4 \\ \underline{4} \\ 2 \\ \underline{2} \\ 1 \end{array} \quad \begin{array}{r} 848 \overline{) 4} \\ \underline{4} \\ 4 \\ \underline{4} \\ 8 \\ \underline{8} \\ 0 \end{array}$$

Обґрунтуй свою думку.

Забираємо п'ятий діамант ($5 \cdot 6 = 30$).

3) Самостійна робота. Виконання обчислень письмово.

$$\begin{array}{r} 876 \overline{) 6} \\ \underline{6} \\ 27 \\ \underline{24} \\ 36 \\ \underline{36} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 948 \overline{) 3} \\ \underline{9} \\ 4 \\ \underline{3} \\ 18 \\ \underline{18} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 693 \overline{) 3} \\ \underline{6} \\ 9 \\ \underline{9} \\ 3 \\ \underline{3} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 844 \overline{) 4} \\ \underline{8} \\ 4 \\ \underline{4} \\ 8 \\ \underline{8} \\ 0 \end{array}$$

Забираємо шостий діамант ($6 \cdot 3 = 18$).

4) Гра «Цифроїд».

— Яка цифра відсутня у частці? Як знайти першу цифру частки? (Потрібно перше неповне ділене поділити на дільник.)

$856 : 4 = \square 14$	$936 : 2 = \square 68$	$813 : 3 = \square 71$
$965 : 5 = \square 93$	$858 : 6 = \square 43$	$973 : 7 = \square 39$
$984 : 3 = \square 28$	$832 : 4 = \square 08$	$714 : 2 = \square 57$

Забираємо сьомий діамант ($7 \cdot 7 = 49$).

2. Формування вміння виконувати перевірку ділення множенням

— Виконайте перевірку ділення множенням письмово (вирази до гри «Цифроїд»).

Завдання учні виконують самостійно. (1-й стовпчик — 1-й варіант, 2-й стовпчик — 2-й варіант, 3-й стовпчик — додатково).

Забираємо восьмий діамант ($8 \cdot 9 = 72$).

3. Удосконалення вміння розв'язувати рівняння. Робота в парах

— Складіть рівняння за таблицями та розв'яжіть їх.

Ділене	x	74
Дільник	28	x
Значення частки	3	2
Рівняння	$x : 28 = 3$	$74 : x = 2$
Корінь	84	37

Зменшене	x	500
Від'ємник	179	x
Значення різниці	227	236
Рівняння	$x - 179 = 227$	$500 - x = 236$
Корінь	406	264

Забираємо дев'ятий діамант ($9 \cdot 7 = 63$).

4. Удосконалення вміння розв'язувати задачі

Колективне обговорення задач

- У школі 636 учнів. Третина з них займається спортом. Інші відвідують різні гуртки. Скільки учнів відвідують гуртки?
— Скільки учнів займаються спортом? ($636 : 3 = 212$)
— Скільки учнів відвідують гуртки? ($636 - 212 = 414$.)
- Оленка з'ясувала, що у квітні вона відвідала 110 уроків. Скільки робочих днів було у квітні, якщо щодня за розкладом 5 уроків? ($110 : 5 = 22$.)

Забираємо десятий діамант ($10 \cdot 10 = 100$).

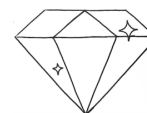
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках (за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Діамант»

— Розфарбуйте діаманти:

- червоним — «Я мав(-ла) труднощі під час виконання завдань».
- зеленим — «На уроці я працював(-ла) старанно».
- синім — «Мені все вдавалося. Урок сподобався!».

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 162. ПИСЬМОВЕ ДІЛЕННЯ ТРИЦИФРОВОГО ЧИСЛА НА ОДНОЦИФРОВЕ, КОЛИ У ЧАСТЦІ ОТРИМУЄМО ДВОЦИФРОВЕ ЧИСЛО. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ МНОЖЕННЯМ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. ОБЧИСЛЕННЯ ПЕРИМЕТРА ПРЯМОКУТНИКА

Мета: ознайомити учнів з письмовим діленням трицифрового числа на одноцифрове, коли у частці отримуємо двоцифрове число; формувати вміння виконувати перевірку ділення множенням; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; повторити поняття «периметр», закріпити вміння обчислювати периметр прямокутника; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання

3. Гра «Вірю — не вірю»

- У числі 73 є 7 десятків. (+)
- У числі 703 усього 70 десятків. (+)
- Перше неповне ділене може бути менше за дільник. (-)
- Число 100 можна поділити на 3 так, щоб у частці були сотні. (-)
- Дію ділення перевіряємо дією множення. (+)
- Частку чисел 680 і 20 доцільно обчислити письмово. (-)
- Частку чисел 952 і 4 легко обчислити усно. (-)
- При письмовому діленні остача повинна бути менша за дільник. (+)

4. Математична головоломка. Робота в групах

— Кожен рядок і стовпчик являє собою вираз на обчислення частки двох чисел.

12	+	4	=	3
+		+		+
6	+	2	=	3
=		=		=
2	+	2	=	1

— Закінчіть обчислення за поданими у квадратах числами та заповніть пропуски.

1-ша група

8		2
	1	
4		

24	3	
6		2
	1	

3-тя група

	9	4
12		
	3	

30	5	
	5	
2		

2-га група

	2	
4		2
4		4

32		8
	2	8

4-та група

28		4
	7	2

	6	3
9		3

5. Каліграфічна хвилинка

— Утворіть усі можливі числа з цифр 9 та 0. Яке найбільше трицифрове число утворили? Напишіть його каліграфічно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація знань

1) *Усне опитування (с. 114, № 631).*

— Назви найменше число (*найбільше*).

— Які числа можна поділити на 10 без остачі?

— На яке число можна поділити всі числа без остачі?

— Кожне з чисел зменш у п'ять разів. Яке число в тебе утворилося?

2) *Визначення загальної кількості сотень, десятків, одиниць у числах 730, 206, 184, 770, 444, 811 (с. 114, № 632).*

2. **Ознайомлення з письмовим діленням трицифрового числа на одноцифрове, коли у частці отримуємо двоцифрове число (с. 114–115, № 633)**

1) *Постановка проблемного питання.*

— Вінні-Пух і Паць ділили число 156 на 2. Вінні-Пух стверджував, що у частці буде три цифри, а Паць переконував, що цифр буде дві. Хто з них міркував правильно?

— Про яке правило забув Вінні-Пух?

— Як установити кількість цифр у частці?

— Розгляньмо міркування на с. 115

2) *Обговорення розв'язання виразу $141 : 3$.*

— Чи можна поділити сотню на 3 так, щоб у частці були сотні?

— З яких чисел утворили перше неповне ділене? (*Із 1 сотні та 4 десятків.*)

— Назвіть перше неповне ділене. (*14 десятків.*)

— Який буде найвищий розряд у частці? (*Десятки.*)

— Скільки десятків поділилося на 3. Скільки десятків в остачі?

— Скільки одиниць поділили без остачі?

— Назвіть частку.

3. Первинне закріплення

1) *Визначення кількості цифр у частці. Вправа «Мікрофон» (с. 115, № 634).*

— Розглянь частки й визнач, у яких із них у результаті буде двоцифрове число. Обґрунтуй.

Трицифрове число у частці	Двоцифрове число у частці
$476 : 4$	$768 : 8$
$216 : 2$	$564 : 6$
	$123 : 3$

2) *Обчислення значень виразів з коментуванням (с. 115, № 635).*

$$\begin{array}{r} \underline{623} \overline{)7} \\ \underline{56} \\ 3 \\ \underline{3} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{116} \overline{)4} \\ \underline{8} \\ 3 \\ \underline{3} \\ 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{525} \overline{)7} \\ \underline{49} \\ 3 \\ \underline{3} \\ 0 \end{array}$$

Фізкультхвилинка «Вухо — ніс» (для розвитку міжпівкульної взаємодії, довільності, самоконтролю)

Лівою рукою візьміться за кінчик носа, а правою рукою — за протилежне вухо. Одночасно відпустіть вухо і ніс, хлопніть в долоні, змініть положення рук «з точністю до навпаки».

4. Формувати вміння виконувати перевірку ділення множенням

Самостійна робота. Складання виразів на множення двоцифрового числа на одноцифрове та обчислення їх письмово. Перевірка ділення (із № 635) множенням письмово

5. Удосконалення вміння розв'язувати задачі

1) *Коллективне обговорення задачі на зведення до одиниці (с. 115, № 636).*

— Скільки метрів тканини витрачають на пошиття одного костюма? ($24 : 8 = 3$.)

— Скільки таких костюмів можна пошити із 345 м тканини? ($345 : 3 = 115$.)

2) *Самостійне розв'язання задачі (с. 115, № 637).*

Перевірка

— Скільки грамів становить маса однієї пачки какао? ($375 : 5 = 75$.)

— Яка маса дев'яти таких пачок? ($75 \cdot 9 = 675$.)

3) *Коллективне розв'язування задачі з опорою на схему (с. 116, № 638).*

— Про що йдеться в задачі?

— Що означає число 168?

— Що сказано про масу огірків, яку фермер зібрав з другої ділянки?

— Чи всі огірки фермер здав у їдальню?

— Як дізнатися, скільки кілограмів огірків фермер здав на консервний завод? Що треба знати?

— Про що дізнаємось у першій дії? (*Масу огірків другої ділянки.*)

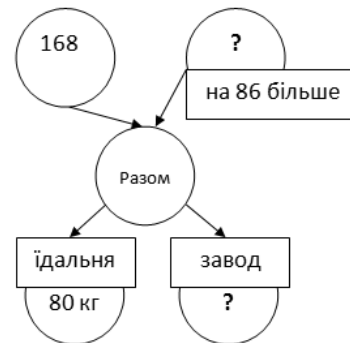
Складіть вираз. Обчисліть. ($168 + 86 = 254$.)

— Про що дізнаємось у другій дії? (*Масу огірків з двох ділянок.*)

Складіть вираз. Обчисліть. ($168 + 254 = 422$.)

— Як відповісти на головне запитання задачі? Складіть вираз. ($422 - 80 = 342$.)

— Які знання знадобилися нам для розв'язання задачі?

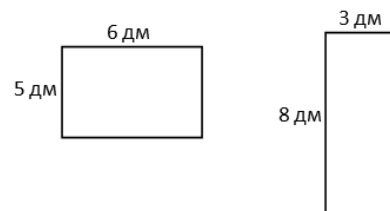
6. Повторення поняття «периметр», закріплення вміння обчислювати периметр прямокутника

1) *Виконання логічного завдання (за малюнком).*

— Які фігури зображені? Що про них відомо? (*Довжина, ширина.*)

— Що є спільного для цих фігур? (*Периметр.*)

— Як обчислити периметр прямокутника?

$$P_1 = (5 + 6) \cdot 2 = 22 \text{ (дм)}$$

$$P_2 = (8 + 3) \cdot 2 = 22 \text{ (дм)}$$

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 116, № 640, 641)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- На уроці я повторив(-ла) ...
- Я навчився(-лася) ...
- Мені було цікаво ...
- Я знаю, як виконувати ...
- Я міг би (*могла б*) навчити ...
- Хочу ще потренуватися ...

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 163. ЗАКРІПЛЕННЯ ДІЛЕННЯ ТРИЦИФРОВОГО ЧИСЛА НА ОДНОЦИФРОВЕ З ЧАСТКОЮ — ДВОЦИФРОВИМ ЧИСЛОМ. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ МНОЖЕННЯМ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Мета: закріпити знання учнів про письмовий спосіб ділення трицифрового числа на одноцифрове з часткою — двоцифровим числом; формувати вміння перевіряти ділення множенням; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; формувати обчислювальні навички; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

До уроку! До уроку!
В школі дзвоник кличе вас!
Поспішіть місця зайняти,

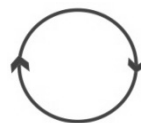
Час урок розпочинати.
Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 116, № 640, 641)

- Поясніть розв'язання задачі № 640.
- Назвіть результати обчислень дії ділення у виразах № 641.
- Які числа отримали після виконання дій віднімання та додавання?

3. Кругові приклади

290 + 340	150 : 3
50 + 240	63 : 21
900 : 3	100 · 9
57 + 43	630 : 10
300 : 2	3 · 19

4. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно число, у якому 2 сотні, в 4 рази більше десятків, ніж сотень, та у 8 разів менше одиниць, ніж десятків. (281.)

5. Мотивація діяльності

— Батько вирішив дати дітям кишенькові гроші — 138 гривень. Він розділив їх порівну між Миколкою, Катрусею й Оленкою. Скільки гривень отримав кожен з дітей? ($138 : 3 = 46$.)

— Які знання допоможуть нам відповісти на це запитання?

— Сьогодні на уроці потренуємося ділити трицифрові числа та поповнимо знаннями з економіки скарбничку наших досягнень.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Закріплення знань про ділення трицифрового числа на одноцифрове з часткою — двоцифровим числом

1) Повторення алгоритму міркування.

— Чому в частці позначили дві цифри?

— Поясніть, як обчислювали друге неповне ділене.

$\begin{array}{r} 175 \overline{) 5} \\ \underline{15} \\ 25 \\ \underline{25} \\ 0 \end{array}$	$\begin{array}{r} 558 \overline{) 6} \\ \underline{54} \\ 18 \\ \underline{18} \\ 0 \end{array}$
--	--

2) Самостійна робота. Обчислення значень виразів

1-й варіант

$$117 : 9 \qquad 344 : 8 \qquad 738 : 9 \qquad 375 : 5$$

2-й варіант

$$175 : 7 \qquad 855 : 9 \qquad 438 : 6 \qquad 672 : 8$$

2. Формування вміння перевіряти ділення множенням

Взаємоперевірка

1-й варіант перевіряє множенням правильність обчислення прикладів на ділення, які виконував
2-й варіант.

2-й варіант перевіряє множенням правильність обчислення прикладів на ділення, які виконував
1-й варіант.

Фізкультхвилинка

3. Удосконалення вміння розв'язувати задачі

1) Колективне обговорення задач.

- Фермер продав гуси і вторгував 340 грн. До обіду він продав 5 гусок, по 50 грн за кожну. Після обіду він продавав гуси по 45 грн. Скільки гусок фермер продав після обіду?

План розв'язання

1. Скільки гривень вторгував фермер до обіду? ($50 \cdot 5 = 250$.)
  2. Скільки гривень вторгував фермер після обіду? ($340 - 250 = 90$.)
  3. Скільки гусок фермер продав після обіду? ($90 : 45 = 2$.)
- Один підприємець за місяць одержав прибутку 756 грн і заплатив податку 240 грн, а другий отримав прибутку 600 грн і заплатив податку 137 грн. На скільки гривень більше чистого прибутку отримав перший підприємець за місяць?

План розв'язання

1. Скільки гривень чистого прибутку отримав перший підприємець? ($760 - 240 = 520$.)
2. Скільки гривень чистого прибутку отримав другий підприємець? ($600 - 137 = 463$.)
3. На скільки гривень більше чистого прибутку отримав перший підприємець? ($520 - 463 = 57$.)

2) Самостійна робота.

- Пасічник вивіз на базар 81 кг меду в бідонах по 9 кг. За перший день продав 6 бідонів меду. Скільки бідонів меду ще треба продати? ($81 : 9 - 6 = 3$.)

4. Логічна задача

5 другокласників і 7 третьокласників купили 50 зошитів. Знаючи, що кожний учень одного класу купив однакову кількість зошитів, але не таку, як учень іншого класу, визначте, скільки зошитів купив кожний другокласник і кожний третьокласник.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання. Диференційовані завдання на індивідуальних картках
(за вибором учителя)

2. Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

- Що повторили на уроці?
- Які завдання були легкими, які — змусили замислитись?
- Яка інформація, отримана на уроці, знадобиться у житті?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 164. ПОВТОРЕННЯ ПИСЬМОВОГО СПОСОБУ ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ ТА ЗАДАЧ. РОБОТА З МІРАМИ ЧАСУ. ВИЗНАЧЕННЯ ТРИВАЛОСТІ ПОДІЙ

Мета: повторити письмовий спосіб додавання та віднімання трицифрових чисел; удосконалювати вміння розв'язувати рівняння та задачі; закріпити вміння перетворювати одиниці мір часу; закріпити вміння креслити прямокутник та обчислювати його периметр; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Друзі, посміхнемось разом,
Навкруги все стане лагідним, приємним,
Дружно до роботи візьмемось —
І урок наш буде милим, гарним, теплим.

2. Перевірка домашнього завдання

3. Усні обчислення

— Обчисліть кругові приклади. (<https://vseosvita.ua/library/sodenni-3-krugovi-prikladi-180192.html>)

4. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть усі можливі трицифрові числа, використовуючи цифри 5 і 7. (555, 777, 577, 755, 557, 775, 757, 575.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повторення письмового способу додавання та віднімання трицифрових чисел

1) Гра «Відкрий фігуру».

— Яке число заховалося за фігурою? Пам'ятайте, що у кожному прикладі однаковим фігурам відповідають однакові цифри.

$$\begin{array}{r}
 + \begin{array}{c} \bullet \blacklozenge 3 \\ \blacksquare \bullet 5 \\ \hline 7 \ 0 \ \blacklozenge \end{array} \\
 - \begin{array}{c} 9 \bullet \blacksquare \\ \bullet \blacksquare 9 \\ \hline 2 \ 1 \ 6 \end{array}
 \end{array}$$

Відповідь:

$$\begin{array}{r}
 + \begin{array}{r} 2 \ 8 \ 3 \\ 4 \ 2 \ 5 \\ \hline 7 \ 0 \ 8 \end{array} \quad \begin{array}{r} - \begin{array}{r} 9 \ 7 \ 5 \\ 7 \ 5 \ 9 \\ \hline 2 \ 1 \ 6 \end{array}
 \end{array}$$

2) Самостійна робота (с. 116, № 642).

1-й варіант. Обчисліть значення виразів у першому рядку. (137, 246, 626, 551.)

2-й варіант. Обчисліть значення виразів у другому рядку. (186, 567, 546, 738.)

2. Удосконалення вміння розв'язувати рівняння (с. 116, № 643)

1) Вправа «Добери рівняння до задачі».

Інтернет-ресурс: <https://learning.ua/matematyka/tretii-klas/yake-rivniannia-vidpovidaie-zadachi>
— Яке рівняння відповідає задачі?

На декількох тарілках було 32 булочки: по 8 булок у кожній тарілці. Скільки всього було тарілок?
 $8 \cdot x = 32$ $32 - x = 8 : x = 32$

— Яке рівняння відповідає задачі?

Маша посадила 9 грядок огірків, а Валя — на 4 грядки менше, ніж Маша. Скільки грядок посадила Валя?

$$9 - b = 4 \qquad 9 + b = 4 \qquad 4 - b = 9$$

Учні зібрали 96 кг овочів. Зібраний урожай розклали у 8 ящиків. Скільки овочів міститься в одному ящику?

$$8 = 96 \cdot d \qquad 96 = 8 \cdot d \qquad 96 = 8 : d$$

На полиці було декілька книг. Коли додали ще 35 книг, то на ній стало 43 книги. Скільки книг стояло на полиці?

$$y + 43 = 35 \qquad y - 35 = 43 \qquad y + 35 = 43$$

2) *Самостійна робота. Виконання завдання № 643 (с. 116).*

$$572 - c = 180 \qquad 725 : x = 5 \qquad 3 \cdot c = 981$$

Фізкультхвилинка

Цифру 1 «пишемо» носом (*кажемо і виконуємо*),

цифру 2 — підборіддям,

цифру 3 — правим плечем,

цифру 4 — лівим плечем,

цифру 5 — «пишемо» правим ліктем,

цифру 6 — лівим ліктем,

цифру 7 — правим коліном,

цифру 8 — лівим коліном,

цифру 9 — правою ногою,

а десяточку — «хвостиком».

3. Удосконалення вміння розв'язувати задачі на зведення до одиниці

Колективне розв'язування задачі № 644 за планом

1. Скільки метрів тканини потрібно для пошиття однієї підковдри?

$$32 : 8 = 4 \text{ (м)}$$

2. Скільки підковдр можна пошити із 60 м тканини?

$$60 : 4 = 15 \text{ (п.)}$$

3. Скільки метрів тканини знадобиться на пошиття 115 підковдр?

$$115 \cdot 4 = 460 \text{ (м.)}$$

4. Вправлення у перетворенні одиниць мір часу (с. 116, № 645)

1) *Виконання завдання підручника з коментуванням.*

— Які числа пропущені? Запишіть рівності.

$$1 \text{ год } 15 \text{ хв} = 45 \text{ хв}$$

$$125 \text{ хв} = 2 \text{ год } 5 \text{ хв}$$

$$2 \text{ год } 30 \text{ хв} = 150 \text{ хв}$$

$$72 \text{ хв} = 1 \text{ год } 12 \text{ хв}$$

2) *Самостійна робота (завдання 2).*

Перевірка за допомогою кольорових цеглинок

Червоний	Жовтий	Оранжевий	Зелений	Блакитний	Синій
3	12	14	15	28	31

Перевірка

$45 \text{ хв} + 15 \text{ хв} = 1 \text{ год}$	Зелений
$29 \text{ хв} + 31 \text{ хв} = 1 \text{ год}$	Синій
$32 \text{ с} + 28 \text{ с} = 1 \text{ хв}$	Блакитний
$12 \text{ год} + 12 \text{ год} = 1 \text{ доба}$	Жовтий
$21 \text{ год} + 3 \text{ год} = 1 \text{ доба}$	Червоний
$10 \text{ год} + 14 \text{ год} = 1 \text{ доба}$	Оранжевий

УРОК 165. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ТА ПОРІВНЯННЯ ЗАДАЧ. ВИЗНАЧЕННЯ ІСТИННОСТІ НЕРІВНОСТЕЙ. ЗАПИС ТА ОБЧИСЛЕННЯ ЗНАЧЕНЬ ВИРАЗІВ

Мета: удосконалювати вміння учнів розв'язувати та порівнювати задачі; закріпити вміння записувати вирази й обчислювати їхнє значення, визначати істинність нерівностей; формувати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати охайність, бажання піклуватися про своє здоров'я.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

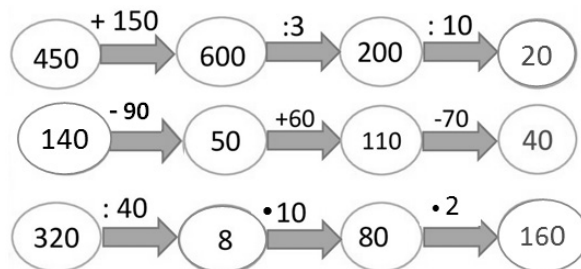
Один, два, три, чотири, п'ять —
Прошу всіх рівненько встать.
Всі гарний настрій маємо?
Тож урок ми починаємо.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 117, № 649, 650)

- Назвіть результати обчислень виразів № 649.
- Прокоментуйте розв'язання задачі № 650.

3. Усні обчислення. Гра «Мовчанка»

- Обчисліть ланцюжок прикладів.

- Знайдіть суму чисел, які отримали в результаті обчислень. (220.)
- Про що попереджує запис?

220 В

- Де його можна побачити у класі?
- Розкажіть про правила безпечного поводження з електроприборами.

4. Каліграфічна хвилинка

Запис числа 220 каліграфічно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Складання виразів за малюнком (с. 117, № 651)

- Як дівчатка дбають про своє здоров'я? Які спортивні секції відвідуєш ти?
- Розгляньте малюнок. На якій дистанції фінішувала Інна?
- На якій відстані знаходиться від неї Марія, Надія?
- Яка відстань віддаляє Інну на фініші від кожної з інших учасниць? Якою дією дізнатися? Складіть вирази. Обчисліть.

$$800 - 760 = 40$$

$$800 - 710 = 90$$

2. Удосконалення вміння розв'язувати та порівнювати задачі (с. 118, № 652)

1) *Складання коротких записів задач та їх порівняння.*

$$d - (a + b) = c$$

a — перший доданок

b — другий доданок

c — третій доданок

d — сума

— Що спільного між числами 618 і 80? (Вони є сумою трьох доданків.)

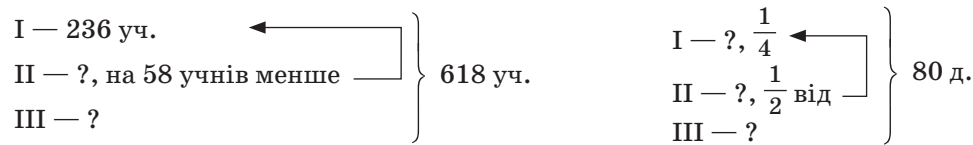
— Який доданок є шуканим в умовах двох задач?

— Як обчислити третій доданок?

— Чим відрізняються умови двох задач? (Перший доданок у другій задачі — невідоме число.)

— Розв'язання якої задачі буде мати три дії, а якої чотири?

— Складіть вираз зі змінними для розв'язання двох задач.

2) *Складання плану розв'язання задач.*

Задача 1

1. Скільки учнів навчається у другій школі? ($236 - 58 = 178$.)
2. Скільки учнів навчається у першій і другій школі? ($236 + 178 = 414$.)
3. Скільки учнів навчається у другій школі? ($618 - 414 = 204$.)

Задача 2

1. Скільки дерев росте на першій ділянці? ($80 : 4 = 20$.)
2. Скільки дерев росте на другій ділянці? ($20 : 2 = 10$.)
3. Скільки дерев росте на першій і другій ділянці? ($20 + 10 = 30$.)
4. Скільки дерев росте на третій ділянці? ($80 - 30 = 50$.)

3) *Самостійна робота. Розв'язування задачі на вибір.*

3. Вправлення у записі виразів та обчисленні їх значення (с. 118, № 653)

— Запишіть вирази, користуючись схемами:

- Перший доданок — 32, другий — добуток чисел 6 і 7.
- Зменшуване — 92, від'ємник — добуток чисел 9 і 9.
- Перший доданок — 25, другий — частка чисел 64 і 8.
- Ділене — сума чисел 38 і 18, дільник — 7.

— Обчисліть значення виразів.

Відповіді: 74, 11, 33, 8.

Розминка для очей

4. Закріплення вміння визначати істинність нерівностей

1) *Робота в парах (с. 118, № 654).*

— Вибери такі значення a і b з чисел 0, 1, 2, 7, 9, за яких нерівності будуть правильними.

$a \cdot 8 < 61$ $b + 18 < 20$ $b - 3 > 5$

2) **Колективне виконання завдання № 655.**

- Добери такі числа, щоб нерівності були правильними.
- Вибери числа з підказки.

0, 1, 2, 3, 6

$22 \cdot 3 > 22 \cdot \square$ $27 : 9 < 27 : \square$ $42 : 7 < 42 : \square$

5. Повторення про одиниці вимірювання часу

1) **Робота над задачею № 656 (с. 118).**

10 с — 12 уд.

60 с — ?

- Скільки разів 10 секунд уміщується в 1 хвилині? (6.)
- У скільки разів збільшиться кількість ударів? (У 6 разів.)
- Виконайте обчислення. ($12 \cdot 6 = 72$.)

2) **Гра з кольоровими цеглинами «Хто швидше?».**

Учитель показує приклад. Учні обчислюють його і піднімають кольорову цеглинку. Той, хто підняв цеглинку першим, відкриває цікаву інформацію про серце.

Шифр

Червоний	Жовтий	Оранжевий	Зелений	Блакитний	Синій
5	30	32	16	18	70

$(210 + 70) : 4 = 70$	$(480 - 30) : 90 = 5$
Серце людини скорочується в середньому 70 разів на хвилину. За 70 років кількість ударів досягає трьох мільярдів	За хвилину через серце проходить понад 5 літрів крові. Під час виконання важкої роботи або бігу цей обсяг може збільшитися в чотири рази
$8 \cdot 8 : 2 = 32$	$2 \cdot 80 : 10 = 16$
Щодня серце виробляє достатньо енергії, щоб проїхати на машині 32 км. За все життя — щоб «з'їздити» на Місяць і назад	Коли тіло перебуває у спокої, у крові є всього 6 секунд, щоб дійти від серця до легень і назад, усього 8 секунд для того, щоб дістатися до мозку і назад, і 16 секунд для того, щоб досягти пальців і повернутися

3) **Дослідження.**

— Скоротившись усього один раз, серце качає 60–70 мл крові. Підрахувавши кількість скорочень, можна визначити, скільки крові перекачує серце за 1 хвилину.

- Перевір кількість ударів свого серця за хвилину.
- Помнож на 60 — і дізнаєшся, як попрацювало твоє серце за 1 хвилину.

(Після обчислення вчитель роз'яснює дітям, що при множенні з'являється розряд тисяч — який і означає шуканий об'єм у літрах.)

— Що слід робити, щоб серце працювало довго й злагоджено? Потрібно його тренувати. Коли ти бігаєш або плаваєш, серце б'ється в прискореному темпі. Так воно тренує саме себе!

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. **Пояснення домашнього завдання (с. 119, № 657, 658)**

2. **Підсумок уроку. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»**

- Що повторили на уроці?
- Які завдання були легкими, які — змусили замислитись?
- Яка інформація, отримана на уроці, знадобиться у житті?

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 166. МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ З ВИКОРИСТАННЯМ ТАБЛИЦЬ. ВИЗНАЧЕННЯ ІСТИННОСТІ НЕРІВНОСТЕЙ ЗІ ЗМІННОЮ

Мета: актуалізувати знання дітей про іменовані числа, вміння виконувати з ними арифметичні дії (множення, ділення); формувати вміння розв'язувати задачі компетентнісного спрямування; вдосконалювати вміння визначати істинності нерівностей зі змінною на основі розв'язування рівнянь; розвивати креативність, логічне мислення учнів; виховувати старанність, товариськість, працьовитість.

Обладнання: картки для групової роботи, телевізор чи ноутбук, відеозаписи чи презентація «Види бісеру», кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична, технологічна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав та змовк дзвінок,
Починається урок.
Любі діти всі тихенько сіли,
Працювати захотіли.
Краще будемо працювати
Та знання міцні мати.

2. Перевірка домашнього завдання (с. 119 № 657, 658)

— Розкажіть, як міркували при розв'язанні задачі № 657.

— За значенням виразів зі змінною прочитайте слово (№ 658).

Шифр

ми	сто	на
12	52	72

Відповідь

на	ми	сто
72	12	52

— З чого складається намисто? (З намистинок, які нанизують на цупку нитку чи волосінь.)

3. Каліграфічна хвилинка

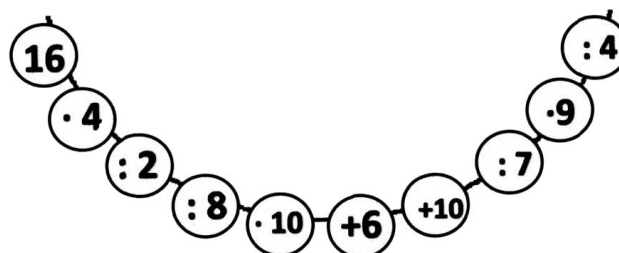
— Яка цифра повторювалася у відповідях значень виразів? (2.) Який розряд вона позначала в цих числах? (Одиниці.)

— «Нанизайте» (запишіть каліграфічно) цифри 2 та прочитайте утворені числа.

2 22 222

4. Усні обчислення

Вправа «Намисто» (ланцюжок прикладів)

— У кожного народу є свій особливий тип намиста. (*Демонстрування намист різних народів.*)
У сучасному світі дуже популярний вид творчості — виготовлення виробів з маленьких нами-
стинок — бісеру. (*Демонстрування виробів з бісеру.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення обчислювальних навичок

— Бісер — це невеличкі або малюсінькі (*найчастіше скляні*) бусинки з наскрізними отворами, крізь які їх можна нанизувати на дротик, нитку або волосину. Різновидів бісеру дуже багато. Дізнаймося про них більше.

Робота в групах

Учні отримують зображення видів бісеру, підписані прикладами № 659. Потрібно визначити за відповіддю різновид бісеру.

Шифр

бісер	рубка	фарфале	твін	стеклярус	біконус
126	100	90	88	56	46

2. Формування вміння виконувати множення та ділення з іменованими числами

— Виконайте дії з іменованими числами та дізнайтеся, що можна виготовити з бісеру.

Шифр

браслети	каблучки	брелоки	іграшки	кольє	квіти
5	51	700 грн	296 км	238 грн	47 грн

— Використовуючи бісер, можна створювати всілякі кольє й намиста, браслети й каблучки, брелоки й предмети домашнього побуту; ним прикрашають головні убори й одяг, із нього виготовляють іграшки й сувеніри, ним же оздоблюють картини й ікони.

— Поясніть, чому в деяких прикладах отримали просте число, а не іменоване.

Фізкультхвилинка

Хто ж там, хто вже так втомився
І наліво нахилився?
Треба дружно всім нам встати,
(*Виходять із-за парт.*)
Фізкультпаузу почати.
Сонце спить, небо спить,
(*Очі затуляють долонями.*)
Навіть вітер не шумить.
Рано-вранці сонце встало
(*Прибирають долоні від очей, розплющують очі та піднімають голови.*)
І проміння всім послало.
(*Піднімаються на носки, руки підводять угору, розводять у сторони.*)

3. Формування вміння розв'язувати задачі

1) *Робота за таблицею. Розв'язування задач у групах (за матеріалом № 661).*

1-ша група	2-га група	3-тя група	4-та група
Запитання № 661	Скільки намистин потрібно купити, щоб виготовити 3 кольє? Яку коробку бісеру має купити дівчина? Скільки гривень це коштує?	Скільки намистин потрібно купити, щоб виготовити подвійне кольє і браслет? Яку коробку бісеру має купити дівчина? Скільки гривень це коштує?	Скільки намистин потрібно купити, щоб виготовити по 2 браслети і кольє? Яку коробку бісеру має купити дівчина? Скільки гривень це коштує?

УРОК 167. ПОВТОРЕННЯ ПИСЬМОВОГО СПОСОБУ ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ РІЗНИХ ТИПІВ. РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ

Мета: актуалізувати вміння додавати та віднімати трицифрові числа письмовим способом; удосконалювати вміння розв'язувати різні типи задач зі збільшенням чи зменшенням числа у кілька разів; формувати вміння працювати з календарем; розвивати увагу, логічне мислення учнів; виховувати старанність, заощадливість.

Обладнання: календарі, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: урок закріплення знань.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав дзвінок,
Починаємо урок,
Зробимо в науку крок.
Попрацюємо старанно,

Щоб почути у кінці,
Що у нашій дружній класі
Діти — просто МОЛОДЦІ!

2. Перевірка домашнього завдання (с. 121, № 666, 667)

- Поясніть розв'язання задачі № 666.
- Назвіть іменовані числа, які отримали після перетворення. Які міри можуть позначати масу слона, довжину альбому, довжину присадибної ділянки?

3. Каліграфічна хвилинка

- Із закуточка на мене дивиться чотири очка. Скільки людей заховалося там?
- Запишіть трицифрове число, яке складається з четвірок. (444.)

4. Усні обчислення

- 1) Гра «Математичний м'яч». Повторення множення круглих чисел на одноцифрове число.
- 2) Виконання завдання № 668 (с. 121).
- 3) Обчислення значень виразів.

$90 : 3$	$30 \cdot 3 : 10$	$600 : 3 + 30 \cdot 3$
$200 \cdot 2$	$800 : 4 : 10$	$800 : 2 - 40 \cdot 2$
$80 \cdot 4$	$900 : 3 : 100$	$100 \cdot 2 + 200 : 2$
$600 : 3$	$300 \cdot 2 : 10$	$900 : 3 - 20 \cdot 5$
$400 \cdot 2$	$600 : 3 \cdot 1$	$50 \cdot 2 + 400 : 10$
$40 : 4$	$50 \cdot 2 : 100$	$60 \cdot 3 + 200 : 100$

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосконалення вміння виконувати письмовим способом додавання та віднімання трицифрових чисел (с. 121, № 669)

- Поясніть, як можна перевірити правильність виконання додавання та віднімання.

2. Формування вміння розв'язувати задачі різних видів, що містять збільшення або зменшення числа у кілька разів

- 1) Творча робота над задачами (с. 122, № 670).
- 2) Визначення більш вигідної покупки. Бесіда про заощадливе ставлення до грошей (с. 122, № 671).

- Чия покупка була найбільш економічно вигідною?
- Чи зможе Роман на заощаджені кошти купити скакалки по 12 гривень? Скільки?
- Якщо в кожного була купюра по 500 гривень, скільки гривень решти отримав кожен із хлопців?

3) Логічна задача.

$$\begin{array}{ccc} \text{●} & \text{○} & \text{✋} = 120 \\ 10 \text{ шт.} & 2 \text{ шт.} & 10 \text{ шт.} \end{array}$$

$$\begin{array}{ccc} \text{●} & \text{○} & \text{✋} = 77 \\ 7 \text{ шт.} & 1 \text{ шт.} & 6 \text{ шт.} \end{array}$$

$$\begin{array}{ccc} \text{●} & \text{✋} & = ? \\ 2 \text{ шт.} & 1 \text{ шт.} & \end{array}$$

Фізкультхвилинка

Тут трава росте висока,
Тут стежинонька вузька.
Вище руки, вище ноги —
Не проста у нас дорога.
А тепер ідемо боком —

Із підскоком, із підскоком.
Походили на носочках,
А тоді на п'ятах.
Випростали добре спини
І звели лопатки.

3. Формування вміння працювати з календарем

- 1) *Визначення днів тижня деяких свят (с. 122, № 672).*
- 2) *Визначення за календарем дня тижня власного дня народження.*
- 3) *Розв'язування задач із використанням календаря (с. 123, № 673).*

4. Логічні задачі, пов'язані з нумерацією

- Назвіть число у межах 20, у якому число одиниць на 7 більше, ніж кількість десятків. (Число 18.)
- Назвіть найбільше і найменше трицифрові числа, в записі яких є цифри 2, 6 та 4. (Найбільше — 642, найменше — 246.)
- Назвіть двоцифрове число, у якому кількість десятків на 9 більше кількості одиниць. (Число 90.)
- На скільки одиниць більше найбільше двоцифрове число, ніж найбільше одноцифрове число? ($99 - 9 = 90$.)
- Що більше — 5 одиниць другого розряду, 2 одиниці третього розряду чи 8 одиниць першого розряду? (Більше 2 одиниці третього розряду, тобто число 200.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання (с. 123, № 674, 675)

2. Підсумок уроку. Рефлексія

— Розкажи про свою роботу на уроці за схемою.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 168. ПОВТОРЕННЯ УСНИХ ТА ПИСЬМОВИХ СПОСОБІВ ВИКОНАННЯ АРИФМЕТИЧНИХ ДІЙ У МЕЖАХ 1000. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ РІЗНИХ ТИПІВ

Мета: актуалізувати вміння виконувати дії додавання та віднімання трицифрових чисел усним та письмовим способом; удосконалювати вміння розв'язувати задачі різного типу та з геометричним змістом; закріпити вміння розв'язувати прості рівняння; розвивати логічне мислення; виховувати старанність, товариськість.

Обладнання: кольорові цеглинки, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: урок закріплення знань.

Форма проведення: урок-подорож «Мандрівка математичним лісом».

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав дзвінок.
Ми розпочинаємо наш урок.
Допитливі в класі діти
Про все хочуть знати на світі.

2. Мотивація навчальної діяльності. План подорожі

- Галявинка-розуминка
- Галявинка каліграфії
- Галявинка «Лисички-рахівнички»
- Галявинка задачок
- Галявинка відпочинку
- Галявинка математичних пеньочків
- Галявинка геометрична
- Галявинка логічна

3. Галявинка-розуминка. Перевірка домашнього завдання (с. 123, № 674, 675)

— Щоб потрапити до математичного лісу, потрібно пояснити, як розв'язали задачу № 674 та приклади № 675.

— Складіть чарівну кольорову доріжку (*Робота в парах*).

Шифр

Жовтий	Оранжевий	Червоний	Зелений	Блакитний	Синій
41, 410	197, 397	268	375	572	810

Відповідь

Оранжевий	Жовтий	Жовтий	Червоний	Оранжевий	Блакитний	Синій	Зелений
197	410	41	268	397	572	810	375

4. Галявинка каліграфії. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно два числа-відповіді, різниця яких дорівнює 200. (197, 397.)

5. Галявинка «Лисички-рахівнички»

1) Математичний диктант.

- Суму чисел 15 і 3 збільште у 5 разів.
- Різницю чисел 350 і 50 зменште у 6 разів.
- Добуток чисел 8 і 30 зменште у 4 рази.
- Частку чисел 560 і 8 збільште у 3 рази.
- До 55 додайте частку чисел 720 і 10.
- Від 600 відніміть добуток чисел 7 і 50.

2) Розв'язування рівнянь (усно).

$$x + 260 = 540$$

$$630 : y = 9$$

$$a \cdot 6 = 540$$

$$500 - a = 360$$

$$c \cdot 80 = 320$$

$$x - 260 = 340$$

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Галявинка задачок. Розв'язування задач. Робота в групах

На галявинці задачок стоїть скриня із задачами. Представники груп витягують зі скрині по 2 задачі, які буде розв'язувати група.

Варіанти задач

- 1) У першій книзі 24 сторінки, у другій — на 16 сторінок більше, ніж у першій, а в третій — в 4 рази менше, чим у першій та другій книгах разом. Скільки сторінок у третій книзі?
- 2) У парку посадили 9 лип, кленів — на 4 дерева більше, ніж лип, а беріз — в 2 рази менше, ніж лип і кленів. Скільки беріз посадили в парку?
- 3) 6 ящиків зі сливами важать 42 кг, а 4 ящики з виноградом — 56 кг. У скільки разів ящик з виноградом важче ящика зі сливами?
- 4) Оленка прочитала 39 сторінок книги. Їй залишилося прочитати в 3 рази менше. На скільки сторінок менше залишилося прочитати?
- 5) На клумбах посадили 29 кущів троянд: 3 ряди червоних троянд, по 6 штук у кожній, і білі троянди. Скільки білих троянд посадили?
- 6) У Тані 35 марок. 3 марки вона подарувала сестрі, а решту наклеїла в альбом порівну на 4 сторінки. Скільки марок було на кожній сторінці?
- 7) У Миколки 17 олівців. Йому подарували ще 2 набори по 6 олівців. Скільки олівців стало в Миколки?
- 8) У магазин привезли кілька коробок з печивом, по 9 кг у кожній, та стільки ж коробок із зефіром, по 7 кг у кожній. Маса печива — 108 кг. Яка маса зефіру?
- 9) На 3 однакові костюми знадобилося 15 м тканини. Скільки таких костюмів можна зшити з 60 м тканини?
- 10) Молоко розлили в 5 бідонів, по 12 л у кожний. Скільки буде потрібно бідонів, щоб розлити це молоко по 15 л у кожний бідон?
- 11) Для свята купили 6 букетів по 3 тюльпани й 4 букети по 5 нарцисів. На скільки більше купили нарцисів, ніж тюльпанів?
- 12) 21 кг вишневого варення розклали по банках, по 3 кг у кожную, а 24 кг полуничного варення — по банках, по 2 кг у кожную. Скільки всього банок з варенням?
- 13) У кравчині було 2 рулони тканини: 25 м і 23 м. Із усієї тканини вона розкроїла сукню, витративши, по 3 м тканини на кожне. Скільки суконь зшила кравчиня?
- 14) У саду зібрали 42 кг зелених яблук і 39 кг червоних яблук. Усі яблука розклали в 9 ящиків порівну. Скільки кілограмів яблук в одному ящику?
- 15) Бабуся розклала варення по банках: у 6 трилітрових й у стільки ж дволітрових. Скільки літрів варення розклала по банках бабуся?
- 16) Від рулону завдовжки 60 м відрізали одну другу частину тканини, а потім одну третю частину. Скільки метрів тканини залишилося в рулоні?
- 17) У хорі співають 30 дітей. П'ята частина всіх хористів — хлопчики. Скільки хлопчиків у хорі? Скільки дівчаток у хорі?

Фізкультхвилинка. Галявинка відпочинку

БЛОЧКИ

Раз, два! Пострибали!
Три, чотири! Назад стали.
Лапки вліво, лапки вправо,
Лапки вгору підняли.
Всі тихесенько присіли,
Потім знову підвелись.
І кружились, веселились,
Усміхнулись,
Й за науку знов взялись.

УРОК 175. ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА РІК

Мета: актуалізувати та удосконалити знання учнів з виконання арифметичних дій у межах 1000 усним та письмовим способом, уміння розв'язувати задачі, опрацьовані в 3-му класі; закріпити вміння працювати з таблицями даних, діаграмами, календарем; учити учнів доводити, пояснювати, відстоювати свою думку; розвивати логічне мислення учнів шляхом формування прийомів розумових дій: аналізу, синтезу, порівняння; розвивати творчу особистість; виховувати допитливість, товариськість; стимулювати бажання з користю та безпечно провести літні канікули.

Обладнання: кольорові цеглинки, календарі, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: урок узагальнення знань.

Форма проведення: КВК.

Освітні галузі: математична, соціальна, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

— Сьогодні ми проведемо математичний КВК.

— Що означає це слово?

— КВК — це конкурс винахідливих і кмітливих. А КВК наш математичний.

Дехто вважає, що математика — це суха, нудна і нецікава наука. Але це не так! Математика — суворая, вимоглива, водночас весела і жартівлива. Багато поетів і письменників, відомих та невідомих, талановитих і просто любителів склали вірші, казки, співаночки про математику. А скільки складено математичних ребусів, кросвордів!

Математика була і є першою красунею серед наук. Саме математика є окрасою будь-якої науки, в цьому полягає її естетична цінність. Тому часто чуємо: «Усюди, де число, там краса». Математична творчість сповнена фантазії.

Фантазія у математиці — дійовий засіб творчості.

Математика — музика душі.

Математика — цариця всіх наук.

Оскільки сьогодні — день зустрічі двох команд кмітливих, винахідливих математиків, назвемо ці команди «Квадрат» і «Трикутник».

— А зараз капітани команд представлять свої команди, адже до цього конкурсу ви готувалися за-далегідь.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА. ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ

1. Розминка. Читання таблиць Шульте

Представники команд повинні швидко назвати і показати за таблицею Шульте числа, які діляться на 2 чи 3.

2. Конкурс «Швидка відповідь»

Кожній команді буде поставлено запитання. Члени команди відповідають на них «ланцюжком».
(За кожну правильну відповідь команда отримує фішку.)

Запитання для команди «Квадрат»

1. Як називаються компоненти дії додавання?
2. Як обчислити невідомий множник?
3. У скільки разів 200 більше за 2? (100.)
4. Ділене 80, дільник 2. Назвіть частку. (40.)
5. Перший множник 30, добуток чисел 120. Чому дорівнює другий множник?

Запитання для команди «Трикутник»

1. Як називаються компоненти дії множення?
2. Як обчислити невідомий доданок?
3. У скільки разів 700 більше за 7? (100.)
4. Перший множник 10, другий — 5. Обчислити добуток. (50.)
5. Ділене невідоме, дільник 40, частка 6. Чому дорівнює ділене?

3. Конкурс «Математична естафета»

На дошці записано два стовпчики виразів. Члени команд по черзі підходять до дошки і розв'язують вирази.

«Квадрат»

$$800 : 2$$

$$90 : 30$$

$$100 : 10$$

$$40 : 4$$

$$360 : 9$$

«Трикутник»

$$600 : 3$$

$$40 : 20$$

$$200 : 10$$

$$50 : 5$$

$$720 : 8$$

4. Конкурс «Відкрий віконечка»

Командам потрібно відновити приклади.

$$\begin{array}{r} 23\Box \\ + 4\Box8 \\ \hline \Box64 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \Box07 \\ - 20\Box \\ \hline 5\Box8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 56\Box \\ + \Box\Box\Box \\ \hline 698 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \Box\Box\Box \\ - \Box68 \\ \hline 244 \end{array}$$

5. Конкурс «Казкові задачі»

Команда «Квадрат»

Лисичка потай від хазяїв з'їла курочку, а потім гусочку та ще й качечку. Маса трьох птахів була 9 кг. Маса курки та гуски — 6 кг. Гуска і качка важили разом 7 кг. Якою була маса кожного птаха?

Команда «Трикутник»

Ластівка врятувала Дюймовочку від Крота. Вона несе дівчинку в теплу країну. Ластівка летіла на висоті 36 км. Потім вона знизилася на третину. На якій висоті летять Ластівка і Дюймовочка зараз?

6. Конкурс «Секретна задача»

Перед тим як розв'язати задачу, потрібно дізнатися її числові дані.

Команда «Квадрат»

Перша навколосвітня експедиція Магеллана складалася з $350 : 70$ (5) кораблів. Загибло в морі $800 : 400$ (2) кораблі, повернувся назад $100 : 10 : 10$ (1), пірати захопили $600 : 600$ (1). Скільки кораблів завершило кругосвітню експедицію? (1.)

Команда «Трикутник»

У висоту леопард може стрибнути на $160 : 40$ (4) м. Чи зможе він перестрибнути через паркан з колючим дротом, якщо висота паркана $150 : 10$ (15) дм, а дроту над ним $900 : 300$ (3) дм? (Так.)

7. Конкурс «Ти — мені, я — тобі»

Команди ставлять запитання одна одній за матеріалом 3-го класу. (Питання діти готували заздалегідь та погоджували з учителем.)

Фізкультхвилинка для очей

1. Не працювати є причина —
Очам даємо відпочинок!
Мерщій рівнесенько сідаймо.
Очима кліпать починаймо.
2. Очима швидко обертаймо,
Та головою не хитаймо.
Ліворуч — раз, два, три, чотири.
Праворуч — стільки ж повторили.
По колу очі обертаймо,
І все навколо розглядаймо.
3. Раз, два, три!
Очі догори!
На чотири, п'ять і шість
Треба міцно їх стулить.

ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА

1. Будна Н. О., Романишин І. Я., Тучапська Г. В. Предметні олімпіади у початкових класах : Навчальний посібник.— Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2005.— 32 с.
2. Гайштут О. Задачник з математики. Думай, міркуй, розв'яжи. 2 клас / Олександр Гайштут.— Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2013.— 88 с.
3. Гайштут О. Г., Кочина Л. П. Математика : робочі таблиці. 2 кл.— Кам'янець-Подільський : «Абетка-НОВА», 2002.— 64 с.
4. Листопад Н. П. Математика : підруч. для 3 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 2. / Н. П. Листопад — К. : УОВЦ «Оріон», 2020.— 160 с. : іл.
5. Пархоменко С. В. / Логика и программирование. Тетрадь с развивающими заданиями для детей 7–8 лет. / Пархоменко С. В.— ТОВ «Брейні Бенд Юкрейн», 2020.
6. Ричко О. П. Результативні літні канікули. 3 клас : інтерактивний зошит/ О. П. Ричко.— К. : Видавничий дім «Освіта», 2019.— 56 с. : іл.
7. Ричко О. П. Я крокую в 4 клас : математичний інтерактивний літній зошит : навч. посіб. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. П. Ричко.— К. : Видавничий дім «Освіта», 2019.— 72 с. : іл.
8. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти : 3–4 класи.— К. : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2019.— 240 с.
9. Узорова О. В. Контрольные и олимпиадные работы по математике. Пособие для начальной школы.— М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2000.— 128 с.
10. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів / Упоряд. Божко О. В.— Х. : Вид. група «Основа», 2014.— 141, [3] с.— (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»; Вип. 1 (121)).
11. Хвилинки здоров'я — щодня. 1–2 класи / упоряд. В. П. Пороцук — Х. : Вид. група «Основа», 2018.— 222, [2] с.— (Серія «Нова українська школа»).
12. Шалімова Л. Л. Тематичні фізкультхвилинки. 1 клас / Л. Л. Шалімова.— Х. : Вид-во «Ранок», 2019.— 96 с.— (Серія «Вчителю початкової школи»).
13. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник / Упорядник О. Рома.— The LEGO® Foundation, 2018.— 32 с.
14. <http://cikavo.net>
15. <http://doshkolenok.kiev.ua>
16. <https://kapitoshka-at.nethouse.ua/>
17. <http://metodportal.com>
18. <http://ostriv.in.ua/>
19. <http://samouchka.com.ua>
20. <https://teacher.at.ua/>
21. <http://www.pochatkivec.ru/>
22. <https://razvitievradost.ru/>
23. <https://abetkaland.in.ua/>
24. <https://childdevelop.com.ua/>
25. <https://dovidka.biz.ua>
26. <https://naurok.com.ua>
27. <https://urok-ua.com>
28. <https://vseosvita.ua>
29. <https://vsimpptx.com/>
30. <https://www.pinterest.com/>
31. <https://www.youtube.com>

Навчальне видання

Серія «Мій конспект»

БОНДАР Тетяна Миколаївна
КОМΠΑЊІЙ Олена Вікторівна

МАТЕМАТИКА. 3-й КЛАС. ЧАСТИНА 2

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *Є. С. Островський*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 15.12.2020. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 25,20. Наклад 5000 прим. Замовлення № 20-12/01.

ТОВ «Видавнича група «Основа»»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66

тел. (057) 731-96-34

e-mail: office1@osnova.com.ua

osnova.com.ua

book.osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6058 від 01.03.2018 р.

Телефон для замовлення: 0-800-505-212

(Безкоштовно з мобільних та стаціонарних телефонів України)

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»

м. Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. +38(057)703-12-21

www.triada-pack.com, email: sale@triada.kharkov.ua

ISO 9001:2015 № UA228351, FAMO TRIADA LLC (065445)